

Monitorowanie realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju w Polsce

Informacja wg stanu na koniec 2021 r.

Ministerstwo Rozwoju i Technologii

Warszawa, czerwiec 2022 r.

Spis treści

Wstęp	5
Obraz statystyczny	6
Kluczowe wnioski	10
Podejście do realizacji Agendy 2030 w Polsce – perspektywa rządu, regionów i interesariuszy	11
Działania na rzecz realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju	13
CEL 1. Koniec z ubóstwem	14
CEL 2. Zero głodu	21
CEL 3. Dobre zdrowie i jakość życia	27
CEL 4. Dobra jakość edukacji	35
CEL 5. Równość płci	42
CEL 6. Czysta woda i warunki sanitarne.	44
CEL 7. Czysta i dostępna energia	47
CEL 8. Wzrost gospodarczy i godna praca	55
CEL 9. Innowacyjność, przemysł, infrastruktura.	60
CEL 10. Mniej nierówności	70
CEL 11. Zrównoważone miasta i społeczności	74
CEL 12. Odpowiedzialna konsumpcja i produkcja	79
CEL 13. Działania w dziedzinie klimatu	84
CEL 14. Życie pod wodą	91
CEL 15. Życie na lądzie	93
CEL 16. Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje	99
CEL 17. Partnerstwa na rzecz celów.	105
Współpraca i partnerstwo	109
Monitorowanie postępów w zakresie realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju	114

Wstęp

Za nami kolejny rok realizacji Agendy 2030, programu przyjętego w drodze rezolucji Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) „Przekształcamy nasz świat: Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030”. Zdefiniowano w niej nowy model rozwojowy do 2030 r., w tym 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju (ang. *Sustainable Development Goals, SDGs*) oraz konkretnych 169 zadań z nimi związanych, które oddają trzy wymiary zrównoważonego rozwoju – gospodarczy, społeczny i środowiskowy.

Agenda 2030 stanowi szeroką i inkluzywną mapę idei, a jej realizacja wymaga współodpowiedzialności i współpracy szerokiego grona interesariuszy. Taki też model realizacji Agendy 2030 stosujemy w Polsce.

Priorytety rozwojowe przedstawione w pierwszym raporcie na temat wdrażania Agendy 2030 i SDGs w Polsce na potrzeby dobrowolnego przeglądu działań Polski dokonanego na forum ONZ w 2018 r. (ang. *Voluntary National Review, VNR*) w znacznym stopniu pozostają aktualne, mimo zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych. Adresują one bowiem istotne kwestie strukturalne, wymagające systematycznych działań, od których zależy zdolność naszej gospodarki do reakcji na pojawiające się bodźce i zaburzenia. Uwzględniają one także potrzebę zwiększenia roli kapitału ludzkiego jako podstawy rozwoju zrównoważonej gospodarki, budowę silnego i konkurencyjnego przemysłu oraz przedsiębiorczości. Niezmiennie istotne jest dążenie do poprawy stanu środowiska naturalnego i zrównoważonego gospodarowania zasobami, zapewniającego bezpieczeństwo i rozwój gospodarczy oraz wysoką jakość życia, przy jednoczesnym zagwarantowaniu możliwości rozwoju dla przyszłych pokoleń.

Pandemia, z którą przyszło nam się mierzyć przez ostatnie dwa lata, sprawiła, że kwestie, które zwykle braliśmy za pewne, przestaliśmy postrzegać w takich kategoriach. Na przykładzie pandemii widzimy współzależność systemów, potrzebę spójnego zarządzania politykami publicznymi oraz rolę współpracy sektora publicznego z sektorem prywatnym w osiągnięciu celów zrównoważonego rozwoju.

W momencie, kiedy zarówno gospodarka, jak i społeczeństwo planowało powrót do wydawałoby się względnie stabilnej rzeczywistości postpandemicznej – agresja Rosji na Ukrainę sprawiła, że po raz kolejny mierzymy się z bezprecedensowymi wyzwaniami. Konflikt zbrojny i jego wielowymiarowe konsekwencje społeczno-gospodarcze wysuwają się obecnie na pierwszy plan.

Wybuch wojny w Ukrainie bez wątpienia wpłynie na realizację celów Agendy 2030 obejmujących wszystkie wymiary zrównoważonego rozwoju. Według danych Konferencji Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju (UNCTAD), wojna w Ukrainie może pogłębić roczną lukę w finansowaniu potrzebnym do osiągnięcia SDGs o 3,6 bln USD. Luka w finansowaniu walki z ubóstwem i powstrzymaniu zmian klimatycznych, może wynieść w latach 2020-2025 nawet 17,9 bln USD.

W publikacji prezentujemy opis wybranych działań zrealizowanych do końca 2021 r. na rzecz Agendy 2030 i jej celów w Polsce przez rząd, samorządy oraz interesariuszy. W kilku obszarach zasygnalizowano także aktualne inicjatywy podejmowane w związku z inwazją Rosji w Ukrainie. Wskazujemy na istotne projekty strategiczne i programy operacyjne szczebla krajowego oraz regionalnego, których realizacja może przyczynić się do przybliżania nas do osiągnięcia postępów w zakresie wszystkich trzech wymiarów zrównoważonego rozwoju, ukazując również wzajemne powiązania między poszczególnymi Celami. Uwzględniamy również informacje nt. znaczenia partnerstwa i współpracy w osiąganiu Celów, wskazując na formy i obszary współpracy. Publikację zamyka rozdział, w którym prezentujemy w jaki sposób proces monitorowania realizacji Agendy 2030 i jej Celów przebiega w Polsce, w Unii Europejskiej (UE) i na szczeblu ONZ. Dodatkowo, przedstawiamy zestawienie tabelaryczne wskaźników monitorujących priorytety krajowe w ramach poszczególnych Celów w latach 2015-2020 (w miarę dostępności danych również za 2021 rok).

W Dekadzie Działań na rzecz Agendy 2030 i SDGs po raz kolejny dokonujemy przeglądu działań i polityk z zakresu zrównoważonego rozwoju oraz oceny postępów w obszarze agend krajowych. Mamy jednak świadomość, że dynamicznie zmieniające się otoczenie zewnętrzne znacząco wpływa na możliwości rzetelnej oceny działań i postępów, a dane statystyczne, które w pełni odzwierciedlałyby sytuację, są dostępne z opóźnieniem (co wynika z harmonogramu i specyfiki badań statystycznych). Stąd też koncentrujemy się głównie na opisie jakościowym działań, prezentując – jeśli to możliwe – również ich ilościowy wymiar.

Obraz statystyczny

Realizacja Celów Zrównoważonego Rozwoju – kontekst globalny

Od 2015 r., czyli od przyjęcia przez ONZ Agendy 2030 i SDGs, postępy w zakresie ich realizacji w poszczególnych krajach nie były równomierne. Odmienne są też wyzwania, z którymi muszą się mierzyć poszczególne kraje. We wrześniu 2019 r. podczas pierwszego Szczytu SDGs, Sekretarz Generalny ONZ wezwał wszystkie strony do mobilizacji na rzecz Dekady Działań na rzecz zrównoważonego rozwoju na trzech poziomach: (1) działania globalnego w celu zapewnienia większego przywództwa, większych zasobów i inteligentniejszych rozwiązań w zakresie SDGs; (2) działania lokalnego – miast i samorządów; oraz (3) działania jednostek, m.in. młodzieży, społeczeństwa obywatelskiego, mediów, sektora prywatnego, związków zawodowych, środowiska akademickiego i innych zainteresowanych stron, aby przyspieszyć wdrażanie Agendy 2030.

W ubiegłorocznym sprawozdaniu nt. postępów społeczności międzynarodowej w zakresie realizacji 17 SDGs [„The Sustainable Development Goals Report 2021”](#) Sekretarz Generalny ONZ podkreślał, iż pandemia COVID-19 okazała się krytycznym momentem dla wdrażania celów zrównoważonego rozwoju. Według autorów raportu,

pandemia COVID-19 przyczyniła się do odwrócenia trendu części poczynionych postępów w realizacji Celu 1. Zgodnie z szacunkami ONZ, liczba osób żyjących w ubóstwie zwiększyła się o ok. 119 mln – 124 mln w 2020 r. w wyniku COVID-19 (ale również w związku ze zmianą klimatu i konfliktami). W konsekwencji, po raz pierwszy od 20 lat wzrósł odsetek osób zagrożonych ubóstwem skrajnym (z 8,4% w 2019 r. do 9,5% w 2020 r.). Pandemia COVID-19 przyczyniła się do odwrócenia części poczynionych postępów w realizacji Celu 1. Podczas pandemii COVID-19 wzrosła przemoc wobec kobiet oraz zwiększyło się bezrobocie wśród kobiet (w większym stopniu niż wśród mężczyzn). Prognozowany jest również wzrost liczby związków małżeńskich, zawieranych przez niepełnoletnie kobiety. Ponadto w konsekwencji wystąpienia COVID-19 został ograniczony dostęp do elektryczności.

Kryzys wywołany pandemią COVID-19 utrudnił, ale nie uniemożliwił osiągnięcia celów Agendy 2030. Odbudowa będzie jednak długotrwałym i wymagającym procesem. Dla zapewnienia jego efektywności konieczne jest podejmowanie działań na wszystkich szczeblach zarządzania: rządowym, samorządowym, prywatnym.

Realizacja Celów Zrównoważonego Rozwoju – kontekst europejski

Według danych opublikowanych w raporcie Eurostatu [„Sustainable development in the European Union – Overview of progress towards the SDGs in an EU context – 2022 edition”](#), w ciągu 5 lat UE poczyniła znaczący postęp w zakresie zapewnienia pokoju i bezpieczeństwa ludzi oraz w zapewnieniu obywatelom UE dostępu do sprawiedliwych i wiarygodnych instytucji publicznych (SDG 16). Znaczne postępy były również widoczne w zakresie: ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego (SDG 1), gospodarki i rynku pracy (SDG 8), czystej i przystępnej cenowo energii (SDG 7), a także badań, rozwoju i innowacji (SDG 9). UE poczyniła także postępy w zakresie kolejnych Celów: poprawy sytuacji zdrowotnej i dobrostanu (SDG 3), życia pod wodą (SDG 14) oraz równości płci (SDG 5). W przypadku pozostałych dziewięciu Celów notowano znacznie wolniejszy postęp w ich realizacji. Dotyczy to obszarów: zrównoważone miasta i społeczności (SDG 11), zmniejszanie nierówności (SDG 10), odpowiedzialna konsumpcja i produkcja (SDG 12), wysokiej jakości edukacja (SDG 4), działania na rzecz klimatu (SDG 13), zero głodu (SDG 2). Z kolei w zakresie partnerstwa na rzecz celów (SDG 17) oraz czystej wody i warunków sanitarnych (SDG 6) pozytywne i negatywne zmiany bilansowały się. Ocena

realizacji Celu związanego z życiem na lądzie (SDG 15) wskazuje na wciąż znaczącą presję działalności człowieka na ekosystemy i różnorodność biologiczną. Należy dodać, że dostępne dane częściowo odnoszą się do okresu przed pandemią COVID-19, a zatem nie uwzględniają w pełni jej skutków. Dane nie odzwierciedlają także wpływu rosyjskiej inwazji na Ukrainę.

Z kolei według raportu [„Europe Sustainable Development Report 2021”](#), opracowywanego przez *Sustainable Development Solutions Network and Institute for European Environmental Policies*, kraje europejskie wciąż zmagają się z licznymi wyzwaniami podczas realizacji celów na rzecz zrównoważonego rozwoju, również ze względu na pandemię COVID-19. Obecne tempo postępów może być niewystarczające do pełnego osiągnięcia celów w wyznaczonym czasie. Intensywniejszych działań oczekuje się w zakresie: właściwego odżywiania (SDG 2), klimatu (SDG 13), ochrony zasobów morskich (SDG 14) oraz lądowych (SDG 15). Lepiej wypada ocena realizacji Celów w takich obszarach jak: dostęp do czystej wody (SDG 6), innowacyjność (SDG 9) czy zrównoważone miasta i społeczności (SDG 11).

Polska na drodze zrównoważonego rozwoju. Realizacja Agendy 2030 i Celów Zrównoważonego Rozwoju (SDGs) na tle świata i Europy

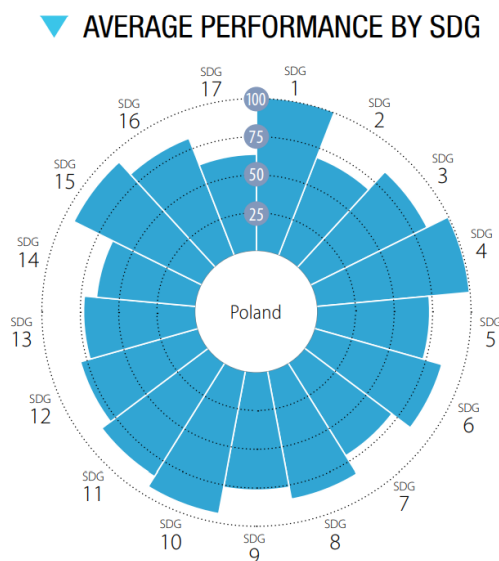
W zestawieniu państw realizujących 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju (Global SDG Index) Polska zajęła wysokie 12. miejsce (awans z 15.) z wynikiem 80,5% (na 163 państwa poddane ocenie). Na czele zestawienia plasują się państwa nordyckie – Finlandia (86,5%), Dania (85,6%) oraz Szwecja (85,1%). Biorąc jednak pod uwagę pozycję w Indeksie *Spillover*, Polska zajmuje dopiero 116. miejsce z wynikiem 80,9 punktów. Warto jednak dodać, że wskaźnik dla Polski jest lepszy niż średnia OECD.

Indeks *Spillover* mierzy transgraniczny wpływ generowany przez jeden kraj na inne, który osłabia ich zdolność do osiągnięcia SDGs. Indeks *Spillover* obejmuje skutki finansowe (np. nielegalne przepływy finansowe), wpływy środowiskowe i społeczne wynikające z handlu i konsumpcji (np. importowane emisje CO₂, importowane zagrożenia dla bioróżnorodności, wypadki przy pracy) oraz współpracę w zakresie bezpieczeństwa (np. eksport broni – negatywny przejaw współpracy) czy rozwoju (np. Oficjalna Pomoc Rozwojowa, ODA – pozytywny przejaw współpracy).

Wyniki należy interpretować w taki sam sposób, jak w przypadku Indeksu SDG, w zakresie od 0 (najgorsze wyniki, tj. znaczące negatywne efekty zewnętrzne) do 100 (najlepsze możliwe wyniki, tj. brak znaczących negatywnych efektów zewnętrznych).

Biorąc pod uwagę status realizacji poszczególnych SDGs, Polska osiąga najlepsze wyniki w zakresie wyeliminowania ubóstwa (SDG 1), zapewnienia dobrej jakości edukacji (SDG 4), a także w obszarze ochrony zrównoważonych ekosystemów lądowych (SDG 15). Jak wynika z Dashboardu (wykres 2), największymi wyzwaniem dla naszego kraju pozostają cele związane z: zapewnieniem dostępu do taniej i przystępnej energii (SDG 7), przeciwdziałaniem zmianom klimatu (SDG 13), zapewnieniem ochrony zasobów morskich (SDG 14) oraz globalnym partnerstwem na rzecz zrównoważonego rozwoju (SDG 17). W zakresie żadnego Celu w przypadku Polski nie jest notowany regres.

Wykres 1. Wyniki osiągnięte przez Polskę w zakresie realizacji poszczególnych SDGs – edycja światowa.

Źródło: Sustainable Development Report 2022, s. 360 (dostęp: 23.06.2022).

Według danych przedstawionych w raporcie, Polska osiągnęła już 2 Cele: w zakresie wyeliminowania zjawiska ubóstwa (SDG 1) oraz zrównoważonych ekosystemów lądowych (SDG 15). Ponadto, Polska jest na dobrej drodze do osiągnięcia kolejnych 4 z 17 SDGs, tj. w zakresie zapewnienia wysokiej jakości edukacji (SDG 4), dostępnej dla wszystkich, czystej wody (SDG 6), jak również wspierania innowacyjności, budowania stabilnej infrastruktury i promowania zrównoważonego

uprzemysłowienia (SDG 9) oraz zrównoważonej konsumpcji i produkcji (SDG 12). Postępów nie odnotowano w przypadku 5 z 17 SDGs. Są to: zapewnienie wszystkim dostępnej, czystej energii (SDG 7), zmniejszanie nierówności (SDG 10), zrównoważone miasta i społeczności (SDG 11), przeciwdziałanie zmianom klimatycznym (SDG 13) oraz ożywianie partnerstwa na rzecz zrównoważonego rozwoju (SDG 17).

Wykres 2. Trendy w zakresie realizacji poszczególnych SDGs przez Polskę – edycja światowa

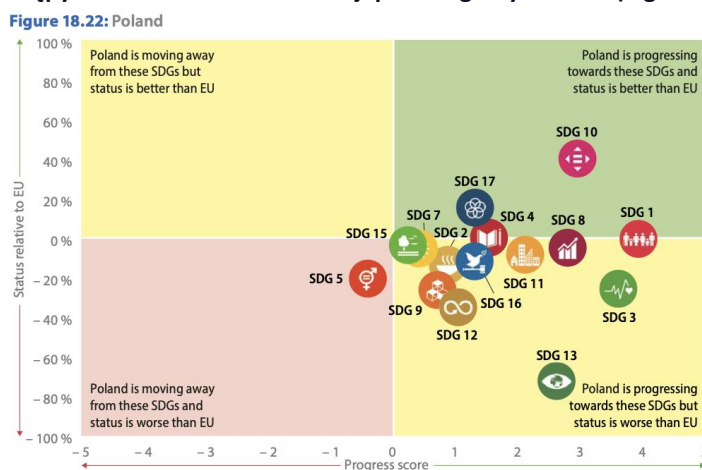

Źródło: Sustainable Development Report 2022, s. 360 (dostęp: 23.06.2022).

Z kolei dane Eurostatu opublikowane w maju 2022 r., wskazują, że Polska na tle średniej UE poczyniła największe postępy w realizacji 3 z 17 SDGs, tj. w zakresie zmniejszania nierówności (SDG 10), walki z ubóstwem (SDG 1) oraz zapewnienia bioróżnorodności na lądzie (SDG 15).

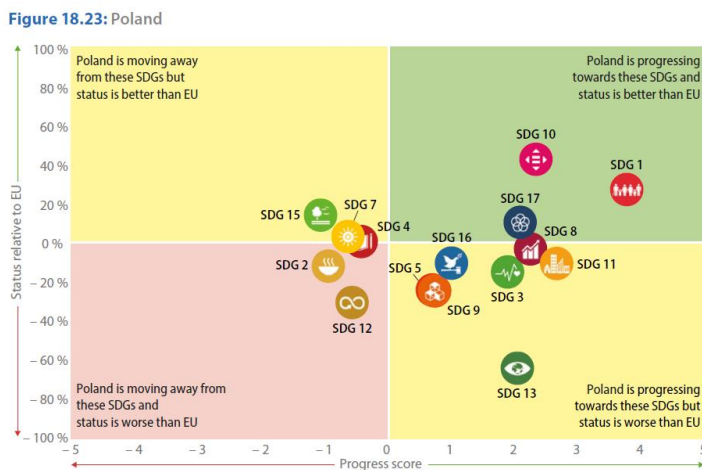
Natomiast największe trudności dotyczą Celów związanych z eliminowaniem głodu (SDG 2) oraz odpowiedzialną konsumpcją i produkcją (SDG 12).

Wykres 5. Postępy Polski w zakresie realizacji poszczególnych SDGs (wg danych z 2021 r.)

Źródło: Sustainable development in the European Union — Overview of progress towards the SDGs in an EU context — 2021 edition, s. 381 (dostęp: 21.01.2022).

Wykres 6. Postępy Polski w zakresie realizacji poszczególnych SDGs (wg danych z 2022 r.)

Źródło: Sustainable development in the European Union — Overview of progress towards the SDGs in an EU context — 2022 edition, s. 333 (dostęp: 23.05.2022).

OECD w publikacji z 2022 r. [„Measuring distance to the SDG Targets - Poland”](#), dotyczącym realizacji Agendy 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju wskazuje, że Polska osiągnęła 18 ze 130 poszczególnych zadań, dla których są dostępne porównywalne dane. Polska posiada szybko rozwijającą się gospodarkę oraz notuje silny wzrost gospodarczy, a także dysponuje dobrze rozwijającym się rynkiem pracy (SDG 8 – wzrost gospodarczy i dobra praca).

Wypada także lepiej na tle pozostałych państw należących do OECD w odniesieniu do realizacji SDG 15 – życie na lądzie. Natomiast największymi wyzwaniami dla Polski pozostają: doskonalenie umiejętności u dorosłych (SDG 4 – dobra jakość edukacji) oraz kwestie związane z ekologizacją gospodarki (SDG 7 – czysta i dostępna energia, SDG 13 – działania w dziedzinie klimatu).

Kluczowe wnioski

Przegląd działań podejmowanych przez resorty, regiony i partnerów zaangażowanych w realizację Agendy 2030 i 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju, jak również projektów strategicznych i flagowych ujętych w strategiach, pozwala na sformułowanie kilku zasadniczych wniosków.

Polska polityka publiczna w ostatnich latach zaczęła konsekwentnie uwzględniać zasady zrównoważonego rozwoju wyrażone w Agendzie 2030. Równocześnie działania podejmowane na różnych szczeblach zarządzania w odpowiedzi na kryzys COVID-19 oraz wojnę na Ukrainie biorą pod uwagę zasadę *nie pozostawiania nikogo w tyle* i pomoc najstarszym - zgodnie z podejściem przyjętym w Agendzie 2030.

Realizacja Celów Zrównoważonego Rozwoju odbywa się z różnym stopniem intensywności w wielu dziedzinach i na różnych poziomach życia publicznego. Przenika różne obszary społeczeństwa i gospodarki, angażuje instytucje publiczne i interesariuszy. Niekiedy jednak wpływ podejmowanych działań na SDGs nie jest do końca uświadomiony.

Polska czyni postępy w realizacji SDGs, choć pewne wyzwania wciąż wymagają właściwego zaadresowania, zwłaszcza w kontekście nieoczekiwanych zaburzeń, jak w przypadku pandemii COVID-19.

Biorąc pod uwagę zestaw wskaźników do monitorowania poszczególnych Celów Zrównoważonego Rozwoju w ostatnich latach, **Polska poczyniła istotne postępy w ograniczaniu ubóstwa.** Nastąpiła wyraźna poprawa sytuacji materialnej gospodarstw domowych, mierzonej poziomem realnego dochodu do dyspozycji brutto gospodarstw domowych na 1 mieszkańca.

Zaobserwowano dalszą poprawę sytuacji na rynku pracy. Pomimo pandemii, na koniec 2021 r. poziom bezrobocia rejestrowanego w Polsce kształtował się na poziomie 5,4% (dla porównania, w końcu 2015 r. stopa bezrobocia wynosiła 9,7%).

Pozytywne trendy widoczne są w zakresie wysokiej jakości edukacji, co potwierdzają wyniki testów PISA. Rośnie również odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym. Godne zauważenia i dalszego wsparcia są także równoległe wysiłki na rzecz wyposażenia urzędników służby cywilnej w innowacyjne umiejętności i nowe kompetencje.

Zwiększa się wartość polskiego eksportu artykułów rolno-spożywczych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, a ogólny udział towarów rolno-spożywczych w polskim eksporcie

pozostaje na zbliżonym poziomie (ok. 14,3%), **co jest bardzo istotne z punktu widzenia zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego.**

Tempo wzrostu gospodarczego w Polsce w ostatnich latach wypada korzystnie na tle całej Unii Europejskiej. Rosną systematycznie nakłady krajowe brutto na badania i rozwój (B+R) – w 2020 r. wzrosły w stosunku do poprzedniego roku o 7,0%. Należy jednak wskazać, że wskaźnik intensywności prac B+R (GERD do PKB) w 2020 r. osiągnął stosunkowo niski poziom 1,39%.

Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto wzrósł w 2020 r. do ponad 16%, zwiększa się pozyskanie energii geotermalnej. Notowany jest także duży przyrost mocy zainstalowanych w mikroinstalacjach prosumenckich.

Wciąż jednak **dla Polski, jak i większości krajów europejskich, działania w dziedzinie zmian klimatu pozostają wyzwaniem.**

Realizacja SDGs wymaga interdyscyplinarnego podejścia i otwartości na zmiany, jakim podlega współczesny świat, budowania świadomości poprzez edukację od najmłodszych lat, promowania postaw uwzględniających wyzwania środowiskowe i klimatyczne, zachęcania do uczestnictwa w procesach rozwojowych i aktywnej postawy obywatelskiej.

Biorąc pod uwagę potrzebę intensyfikacji działań w tej niezwykle trudnej i złożonej materii równoważenia celów krótkookresowych z długoterminowymi SDGs, skoordynowanych działań w ramach polityk sektorowych, jak również między różnymi szczeblami administracji, kluczowe jest wdrożenie i rozwijanie programu wspierającego potencjał administracji w tym obszarze, tj. koordynowanego przez MRIiT i realizowanego od 2020 r. we współpracy z OECD *Programu rozwijania potencjału administracji publicznej w celu wspierania realizacji działań na rzecz SDGs i zrównoważonego rozwoju w Polsce.*

Realną szansę na wzmocnienie zaangażowania Polski w realizację Celów Zrównoważonego Rozwoju, w tym celów środowiskowych, dają projekty inwestycyjne i reformy zakładane do realizacji w ramach Krajowego Planu Odbudowy (KPO). Dokonując postępów na ścieżce zrównoważonego rozwoju i skutecznie wykorzystując fundusze mamy możliwość budowania trwałych przewag konkurencyjnych i potencjału w sferze społecznej i w obszarze gospodarki, aby lepiej reagować na przyszłe kryzysy.

Podejście do realizacji Agendy 2030 w Polsce – perspektywa rządu, regionów i interesariuszy

Rezolucja w sprawie Agendy 2030 na rzecz realizacji 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju została przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ 25 września 2015 r., co zapoczątkowało proces jej wdrażania na poziomie globalnym, regionalnym i krajowym.

Koordinację wdrażania Agendy 2030 w Polsce na poziomie krajowym zapewnia Ministerstwo Rozwoju i Technologii (MRiT). Zadaniem koordynatora jest zastosowanie zintegrowanego podejścia (zgodnie z zapisami Agendy 2030), czyli zachowania spójności priorytetów we wdrażaniu nowego modelu polskiej polityki rozwoju z wyzwaniami i celami globalnymi. Zintegrowane podejście oznacza koncentrację działań podejmowanych przez poszczególne podmioty – rząd, samorząd, podmioty gospodarcze i partnerów społecznych – wokół wyznaczonych celów strategicznych.

W procesie wdrażania 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju Agendy 2030 kluczową rolę odgrywa monitorowanie postępów w oparciu o wiarygodne, aktualne, wysokiej jakości i porównywalne dane. Za monitorowanie postępów w osiąganiu SDGs odpowiada w Polsce Główny Urząd Statystyczny, który na potrzeby sprawozdawczości udostępnił na początku 2019 r. specjalne narzędzie do raportowania danych SDG – [Platformę SDG](#).

W zakresie wymiaru zewnętrznego wdrażania Agendy 2030, koordynacja wiąże się ze ścisłą współpracą MRiT z Ministerstwem Spraw Zagranicznych.

Polska zaprezentowała swój pierwszy przegląd wdrażania Celów Zrównoważonego Rozwoju określonych w Agendzie 2030 na forum ONZ w lipcu 2018 r. Na potrzeby przeglądu zdefiniowano priorytety w trzech wymiarach zrównoważonego rozwoju – społecznym, gospodarczym i środowiskowym. Wskazano w nim również 5 kluczowych kwestii istotnych dla zwiększenia efektywności osiągania SDGs w kolejnych latach (selektywna interwencja, edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju, skuteczny monitoring, spójność polityk na rzecz rozwoju oraz sprawnie funkcjonująca struktura organizacyjna).

Zgodnie z rezolucją „Przekształcamy nasz świat: Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030” niezbędne jest: wyznaczenie celów rozwojowych na szczeblu krajowym, nawiązujących do 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju przyjętych wraz z Agendą 2030, zapewnienie monitorowania postępów na szczeblu krajowym oraz budowanie partnerstwa administracji, biznesu i innych interesariuszy na rzecz nowego modelu rozwoju i realizacji SDGs. Dlatego też, realizując założenia Agendy 2030,

przede wszystkim stawiamy na partnerstwo, współodpowiedzialność i współpracę szerokiego grona podmiotów publicznych, biznesu i obywateli w przebiegu procesów rozwojowych. W tym względzie za kluczowe działanie uznajemy budowę dialogu społecznego w zakresie istotnych z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju zagadnień oraz wzajemne informowanie się o najważniejszych przedsięwzięciach, a także szerokie wsparcie i zaufanie między podmiotami publicznymi i ich partnerami. Złożoność i przenikanie się SDGs wymaga zaangażowania się w działania na ich rzecz szerokiego grona podmiotów – regionów i interesariuszy. W obliczu takich megatrendów, jak procesy globalizacji, zmiany klimatyczne i demograficzne, postępująca cyfryzacja i urbanizacja, wiele miast i regionów boryka się z krytycznymi wyzwaniami dotyczącymi zachowania integracji społecznej, wspierania wzrostu gospodarczego oraz stopniowego przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną.

Skuteczna odpowiedź na tego typu wyzwania wymaga polityki ukierunkowanej terytorialnie oraz zaangażowania w realizację Celów Zrównoważonego Rozwoju podmiotów spoza szczebla administracji centralnej – regionów i innych interesariuszy. Regiony również partycypują w osiąganiu celów Agendy 2030, a ich działania mają w dużej mierze charakter zrównoważony. Realizują one Cele Zrównoważonego Rozwoju głównie poprzez strategie rozwoju województw oraz inne dokumenty regionalne, np. planistyczne (plany zagospodarowania przestrzennego) czy operacyjne (Regionalne Programy Operacyjne).

Od czerwca 2017 r. funkcjonuje Partnerstwo na rzecz realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju w Polsce. Partnerstwo liczy obecnie prawie 150 podmiotów i integruje we współpracy przedstawicieli różnych środowisk na rzecz efektywnego osiągania SDGs oraz zwiększa świadomość społeczną.

Prezentowane przez regiony i interesariuszy działania dotyczą wielu obszarów, które są tożsame z zakresem wielu SDGs i z pewnością mogłyby stanowić przedmiot odrębnych opracowań. W niniejszym opracowaniu wskazano jedynie wybrane inicjatywy, które stanowią przykłady kontrybucji regionów i interesariuszy do globalnych celów.

Resorty wiodące i współpracujące przy realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
RESORT WIODĄCY	KONIEC BIEDZIE	ZERO BŁĘDÓW	DOBRE ZDROWIE I LAKOŚĆ ŻYCIA	DOBRA JAKOŚĆ EDUKACJI	RÓWNOŚĆ PŁCI	CZYSTA WODA I SANITARIUM	CZYSTA I ODSZCZEPNĄ ENERGIĘ	WZROST GOSPODARSTWA I GODNA PRACA	INNOWACYJNOŚĆ PRZEMYSŁU, INFRASTRUKTURA	MIŁA WIERNOŚĆ	ZRÓWNOWAŻONE MIASTA I SPOŁECZNOŚĆ	ODPOWIEDZIALNA KONSUMPCJA I PRODUKCJA	ODŻALANA WOCESZNE KLIMATU	ŻYĆIE POD WODĄ	ŻYĆIE NA LĄDZIE	PODÓJ SPRAWIEDLIWOŚĆ I GÓRNE INSTYTUCJE	PARTNERSTWA NA RZECZ CEŁÓW
RESORT WSPÓŁPRACUJĄCY																	
Ministerstwo Rozwoju i Technologii																	
Ministerstwo Aktywów Państwowych																	
Ministerstwo Edukacji i Nauki																	
Ministerstwo Finansów																	
Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej																	
Ministerstwo Infrastruktury																	
Ministerstwo Klimatu i Środowiska																	
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego																	
Ministerstwo Obrony Narodowej																	
Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej																	
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi																	
Ministerstwo Sportu i Turystyki																	
Ministerstwo Sprawiedliwości																	
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji																	
Ministerstwo Spraw Zagranicznych																	
Ministerstwo Zdrowia																	
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów																	

Źródło: Zestawienie własne MRiT.

Działania na rzecz realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju

CELE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

1 KONIEC ZUBÓSTWEM

Wylimitować ubóstwo na całym świecie

2 ZERO GŁODU

Koniec z głodem, osiągnąć bezpieczeństwo żywnościowe i zrównoważone rolnictwo

3 DOBRE ZDROWIE I JAKOŚĆ ŻYCIA

Zapewnić wszystkim ludziom zdrowe życie i dobrobyt

4 DOBRA JAKOŚĆ EDUKACJI

Wysokiej jakości edukacja dla wszystkich, uczenie się przez całe życie

5 RÓWNOŚĆ PŁCI

Osiągnąć równość płci, wzmocnić pozycję kobiet i dziewcząt

6 CZYSTA WODA I WARUNKI SANITARNE

Zapewnić wszystkim dostęp do wody i warunków sanitarnych

7 CZYSTA I DOSTĘPNA ENERGIA

Zapewnić wszystkim dostęp do stabilnej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie

8 WZROST GOSPODARCZY I GODNA PRACA

Inkluzywny wzrost gospodarczy, produktywnie zatrudnienie, godna praca dla wszystkich

9 INNOWACYJNOŚĆ, PRZEMYSŁ, INFRASTRUKTURA

Stabilna infrastruktura, zrównoważony przemysł, wspieranie innowacyjności

10 MNIEJ NIERÓWNOŚCI

Zmniejszyć nierówności w krajach i między krajami

11 ZRÓWNOWAŻONE MIASTA I SPOŁECZNOŚCI

Bezpieczne miasta i osiedla ludzkie sprzyjające włączeniu społecznemu

12 ODPOWIEDZIALNA KONSUMPCJA I PRODUKCJA

Zapewnić wzorce zrównoważonej konsumpcji i produkcji

13 DZIAŁANIA W DZIEDZINIE KLIMATU

Pilne działania zwalczające zmiany klimatyczne i ich skutki

14 ŻYCIE POD WODĄ

Chronić oceany, morza i zasoby morskie

15 ŻYCIE NA LĄDZIE

Ochrona zrównoważonych ekosystemów lądowych i różnorodności biologicznej

16 POKÓJ, SPRAWIEDLIWOŚĆ I SILNE INSTYTUCJE

Pokojowe i inkluzywne społeczeństwa, silne i odpowiedzialne instytucje

17 PARTNERSTWA NA RZECZ CELÓW

Ożywić globalne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju

Priorytety w zakresie realizacji Celu 1 na szczeblu krajowym

- wzrost realnych dochodów gospodarstw domowych, który powinien przełożyć się na spadek wskaźnika zagrożenia ubóstwem relatywnym, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci;
- zwiększenie aktywizacji osób wykluczonych społecznie m.in. poprzez rozwój sektora ekonomii społecznej;
- poprawa dostępności do usług społecznych (np. wsparcie dla rodzin z dziećmi, opieka nad dziećmi, nad starszymi osobami) i zdrowotnych;
- poprawa sytuacji mieszkaniowej;
- umożliwienie rzeczywistej i pełnej integracji społecznej osób niepełnosprawnych oraz wsparcie psychologiczne, społeczne, funkcjonalne i ekonomiczne ich rodzin.

Działania na szczeblu rządowym na rzecz realizacji Celu 1

Na szczeblu rządowym w ramach Celu 1 podejmowane są działania w następujących obszarach: wsparcie i poprawa sytuacji osób starszych, wsparcie dzieci i rodzin z dziećmi, w obszarze ekonomii społecznej oraz w odniesieniu do osób niepełnosprawnych, a także zmiany w systemie podatkowym.

Działania w odniesieniu do osób starszych

Waloryzacja świadczeń emerytalno-rentowych – zgodnie z ustawą o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (FUS) waloryzacja świadczeń emerytalno-rentowych przeprowadzana jest co roku, od 1 marca, przy zastosowaniu procentowego wskaźnika waloryzacji. Biorąc pod uwagę wskaźniki makroekonomiczne ogłoszone przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), tj. wskaźnik inflacji i realny wzrost przeciętnego wynagrodzenia, w 2021 r. wskaźnik waloryzacji emerytur i rent wyniósł 104,24%. Ze względu na rosnącą pod koniec 2021 r. inflację, w 2022 r. zwiększono udział realnego wzrostu wynagrodzeń we wskaźniku waloryzacji z 20% do 63,33%. Spowodowało to, że wskaźnik waloryzacji świadczeń w 2022 r. zwiększył się ze 105,7% do 107,0%.

Dodatkowe roczne świadczenia pieniężne dla emerytów i rencistów – w 2020 r. wprowadzono coroczną wypłatę dodatkowego rocznego świadczenia pieniężnego (tzw. 13 emerytury) dla wszystkich emerytów i rencistów w wysokości najniższej emerytury w danym roku. W 2021 r.,

oprócz 13 emerytury, wypłacono też dodatkowe roczne świadczenie pieniężne, tzw. 14. emeryturę¹.

Program wieloletni „Senior +” na lata 2021-2025 – ma na celu rozwój sieci placówek dziennego pobytu dla osób starszych oraz rozszerzenie oferty usług dla osób starszych w ich miejscu zamieszkania. W ramach Programu jednostki samorządu terytorialnego mogą ubiegać się o uzyskanie środków finansowych przeznaczonych na utworzenie lub wyposażenie placówki oraz na zapewnienie funkcjonowania już istniejących placówek. Program zapewnia wsparcie seniorom m.in. poprzez: usługi w zakresie aktywności ruchowej lub kinezyterapii; zapewnienie oferty edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej i opiekuńczej – w zależności od potrzeb stwierdzonych w środowisku lokalnym; udostępnianie seniorom infrastruktury pozwalającej na aktywne spędzanie wolnego czasu; zaktywizowanie i zaangażowanie seniorów w działania samopomocowe i na rzecz środowiska lokalnego. W 2021 r. w ramach dotacji z Programu „Senior+” powstało 98 nowych ośrodków wsparcia „Senior+” (w tym 24 Dzielne Domy "Senior+" oraz 74 Kluby "Senior+"), oferujących ok. 2 tys. miejsc wsparcia dziennego dla seniorów. Ze względu na inwestycje, które zostały zgłoszone do „środków niewygasających”, realizacja części zadań z 2021 r. została przedłużona do końca listopada 2022 r.

¹ Wypłata 14 emerytury w wysokości najniższej emerytury obejmowała świadczeniobiorców pobierających świadczenie w wysokości do 2900 zł brutto. Świadczeniobiorcy pobierający wyższe świadczenie otrzymywali 14. emeryturę pomniejszoną o wysokość przekroczenia kwoty 2900 zł, według zasady „złotówka za złotówką”.

Program wieloletni na rzecz Osób Starszych „Aktywni +” na lata 2021-2025 – jego głównym celem jest zwiększenie uczestnictwa osób starszych we wszystkich dziedzinach życia społecznego. Organizacje pozarządowe i inne podmioty uprawnione działające na rzecz osób starszych mogą ubiegać się o dofinansowanie projektów w ramach 4 priorytetów: aktywność społeczna; partycypacja społeczna; włączenie cyfrowe oraz przygotowanie do starości.

W ramach konkursu edycji 2021 Programu „Aktywni+” zrealizowano 317 projektów na łączną kwotę ok. 39 mln zł. W każdym roku na funkcjonowanie Programu przeznaczone będzie 40 mln zł.

Program Mama 4+ – to rodzicielskie świadczenie uzupełniające (RSU), które jest wypłacane od marca 2019 r. Ma ono zapewnić minimalny dochód osobom, które by wychowywać dzieci w rodzinach wielodzietnych nie podjęły zatrudnienia, bardzo często z przyczyn niezależnych od siebie, lub z niego zrezygnowały, przez co nie nabyły prawa do emerytury lub nie wypracowały emerytury w najniższej wysokości. Świadczenie wypłacane jest z budżetu państwa dla mam, w niektórych przypadkach też dla ojców, którzy wychowali przynajmniej 4 dzieci. W przypadku osoby niemającej prawa do żadnego świadczenia, wysokość RSU odpowiadać będzie kwocie najniższej emerytury. Gdy zaś osoba zainteresowana pobiera już świadczenie niższe od najniższej emerytury, świadczenie rodzicielskie będzie uzupełniać pobierane świadczenie do tej kwoty.

Działania w odniesieniu do dzieci i rodzin z dziećmi

Program „Rodzina 500+” – jest realizowany od kwietnia 2016 r. W ramach programu funkcjonuje świadczenie wychowawcze w wysokości 500 zł miesięcznie na dziecko do ukończenia przez niego 18. roku życia – niezależnie od poziomu dochodu w rodzinie (dot. to także dzieci przebywających w pieczy zastępczej). Dzięki bezpośredniemu comiesięcznemu wsparciu znacznie zwiększają się możliwości finansowe rodzin, szczególnie tych o niskich i średnich dochodach, w tym rodzin wielodzietnych. Na koniec 2021 r. wsparciem z programu „Rodzina 500+” objętych było ok. 6,6 mln dzieci. W 2021 r. na realizację programu wydatkowano z budżetu państwa ok. 40,3 mld zł. Od początku jego realizacji do końca 2021 r. do rodzin trafiło ponad 174,5 mld zł.

Program „Dobry start” – jest realizowany od lipca 2018 r. Ma na celu wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci niezależnie od kapitału kulturowego, społecznego i materialnego rodzin, w których się wychowują. Wsparciem, niezależnie od wysokości osiąganego przez rodzinę dochodu, w kwocie 300 zł wypłacanego raz w roku objęte są dzieci w okresie pobierania edukacji szkolnej. W 2021 r. wsparciem objętych było ok. 4,4 mln dzieci.

W latach 2018-2021 do rodzin z tytułu świadczenia Dobry start trafiło 5,3 mld zł, w tym ponad 1,3 mld zł w 2021 r.

Program MALUCH+ – jest realizowany od 2011 r. W jego ramach są tworzone nowe miejsca opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. Wysoka dostępność żłobków, klubów dziecięcych oraz usług dziennych opiekunów w wymiarze terytorialnym i finansowym umożliwia rodzicom powrót do pracy, sprzyja godzeniu życia zawodowego i rodzinnego, jak również przyczynia się do tworzenia nowych miejsc pracy (w tworzonych instytucjach opieki). W ramach Programu przekazywane jest również dofinansowanie do funkcjonowania miejsc opieki, w celu obniżenia opłat ponoszonych przez rodziców. Program jest realizowany przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej (MRiPS) we współpracy z wojewodami. Na koniec 2021 r. odsetek dzieci w wieku 1-2 lata objętych instytucjonalnymi formami opieki wyniósł 29,2%. W 2021 r. Program MALUCH+ był finansowany z budżetu państwa i funduszu pracy, jednocześnie podjęto prace nad kolejną edycją Programu.

Karta Dużej Rodziny – to system zniżek i dodatkowych uprawnień dla rodzin wielodzietnych (z co najmniej trojgiem dzieci). To ważny instrument polityki rodzinnej przyczyniający się do obniżenia wydatków rodzin wielodzietnych. Posiadacze Kart otrzymują m.in. zniżki na przejazdy kolejowe, zniżki w wielu sklepach spożywczych, czy na stacjach benzynowych. Na koniec 2021 r. Kartę Dużej Rodziny posiadało 1,17 mln rodzin.

Rodzinny kapitał opiekuńczy – w 2021 r. uchwalona została ustawa o rodzinnym kapitale opiekuńczym. Rodzinny kapitał opiekuńczy to świadczenie wypłacane rodzicom na pokrycie kosztów opieki nad drugim i kolejnymi dziećmi w rodzinie w wieku od 12. do ukończenia 35. miesiąca życia dziecka. To łącznie 12 tys. zł wsparcia. Rodzice sami decydują, czy chcą otrzymywać po 1 tys. zł miesięcznie przez rok, czy po 500 zł miesięcznie przez dwa lata. Rodzice dzieci, na które nie przysługuje rodzinny kapitał opiekuńczy, mogą ubiegać się o dofinansowanie obniżenia opłaty za pobyt dziecka w żłobku, klubie dziecięcym lub u dziennego opiekuna w kwocie do 400 zł miesięcznie, nie więcej niż opłata rodzica za pobyt dziecka w żłobku, klubie dziecięcym lub u dziennego opiekuna. Do opłaty za pobyt nie wlicza się opłaty za wyżywienie. Zarówno rodzinny kapitał opiekuńczy, jak i dofinansowanie obniżenia opłaty są niezależne od dochodów rodziny i nie podlegają opodatkowaniu.

Rozwój sieci domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży (działanie 1.4 Programu wsparcia rodzin „Za życiem”). Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej specjalną pomocą w ramach interwencji kryzysowej objęte są matki z małoletnimi dziećmi (także ojcowie z małoletnimi dziećmi albo inne

osoby sprawujące opiekę nad dziećmi) i kobiety w ciąży, które w przypadku dotknięcia przemocą lub inną sytuacją kryzysową, mogą znaleźć schronienie w domach dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży.

Inne świadczenia pieniężne. Rodzinom znajdującym się w relatywnie trudnej sytuacji materialnej przysługuje prawo do uzależnionych od spełnienia określonego kryterium dochodowego: zasiłków rodzinnych wraz określonymi dodatkami do niego i jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka, specjalny zasiłek opiekuńczy dla opiekuna dorosłej osoby niepełnosprawnej oraz świadczenia z funduszu alimentacyjnego wypłacanego w przypadku bezskutecznej egzekucji zasądzonych alimentów. Świadczeniami niezależnymi od sytuacji dochodowej rodzin są zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej, świadczenie pielęgnacyjne dla opiekuna niepełnosprawnego dziecka oraz świadczenie rodzicielskie (z tytułu sprawowania przez rodzica opieki nad dzieckiem do ukończenia przez nie 1. roku życia, w sytuacji, gdy rodzicowi nie przysługuje świadczenie z ubezpieczenia społecznego), zasiłek dla opiekuna, a także jednorazowe świadczenie w wysokości 4 tys. zł, o którym mowa w ustawie o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”. W 2021 r. na wypłaty ww. świadczeń przeznaczono ok. 13,1 mld zł.

W odniesieniu do najbardziej potrzebujących

Program rozwoju rodzinnych domów pomocy – celem jest poprawa dostępności do usług opiekuńczych i bytowych świadczonych w rodzinnych domach pomocy oraz rozwój tej formy wsparcia. Rodzinne domy pomocy są ogniwem pośrednim w systemie pomocy społecznej pomiędzy usługami opiekuńczymi świadczonymi w miejscu zamieszkania, a całodobową placówką specjalistycznego wsparcia, jaką jest dom pomocy społecznej. Rodzinny dom pomocy stanowi formę usług opiekuńczych i bytowych świadczonych całodobowo przez osobę fizyczną lub organizację pożytku publicznego dla nie mniej niż trzech i nie więcej niż ośmiu zamieszkujących wspólnie osób wymagających wsparcia z powodu wieku lub niepełnosprawności. Jako kameralne placówki przeznaczone dla nie więcej niż ośmiu osób wpisują się one w realizowanie idei deinstytucjonalizacji usług pomocy społecznej. W ramach realizacji Programu samorządy gminne będą mogły uzyskać dofinansowanie zarówno na tworzenie nowych tego typu placówek, jak i dofinansowanie kosztów, jakie ponoszą w związku z kierowaniem osób do rodzinnych domów pomocy.

Świadczenie uzupełniające dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji. Od 1 października 2019 r. osoby, które ukończyły 18 lat i są niezdolne do samodzielnej egzystencji mogą otrzymać świadczenie uzupełniające na

pokrycie kosztów związanych z pielęgnacją, rehabilitacją czy opieką medyczną. Świadczenie uzupełniające przysługuje osobom, które nie są uprawnione do świadczeń pieniężnych finansowanych ze środków publicznych (w tym rent i emerytur) albo osobom, które są uprawnione do tych świadczeń, lecz łączna wysokość dochodu brutto, z kwotą wypłacaną przez zagraniczne instytucje właściwe do spraw emerytalno-rentowych, po dokonaniu ustawowych wyłączeń, nie przekroczy określonej kwoty wyznaczającej kryterium dochodowe. W 2021 r. kwota ta wyniosła 1772,08 zł, a w 2022 r. wynosi 1896,13 zł. Kryterium dochodowe wskazane w ustawie nie dotyczy dochodów uzyskiwanych przez osoby niepełnosprawne w związku z zatrudnieniem, stąd mogą one być zatrudniane bez obawy utraty prawa do świadczenia uzupełniającego.

Działania w obszarze ekonomii społecznej

Kluczowym przedsięwzięciem realizowanym w 2022 r. w zakresie ekonomii społecznej są prace nad ustawą kompleksowo regulującą tę materię. Projekt ustawy uwzględnia definicję przedsiębiorstwa społecznego, instrumenty wspierające zatrudnienie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w tych podmiotach, a także zasady działania administracji rządowej i samorządowej na rzecz wspierania rozwoju ekonomii społecznej. Procedowaniu rozwiązań legislacyjnych towarzyszą prace nad programowaniem perspektywy finansowej na lata 2021-2027.

W odniesieniu do osób niepełnosprawnych

Program kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” – dotyczy w szczególności: wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka; opieki, w tym paliatywnej lub rehabilitacji dzieci posiadających zaświadczenie o ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniu albo nieuleczalnej chorobie zagrażającej życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu; wsparcia dla kobiet w ciąży i ich rodzin w przypadku ciąży powikłanej; pomocy w zabezpieczeniu szczególnych potrzeb, w tym mieszkaniowych, rodzin z dzieckiem posiadającym stosowne zaświadczenie. Program realizowany jest od 1 stycznia 2017 r.

Rozwój sieci Środowiskowych Domów Samopomocy (ŚDS), w tym rozwój bazy całodobowej w jednostkach już funkcjonujących i rozszerzenie typów ŚDS – sprzężone niepełnosprawności oraz osoby ze spektrum autyzmu. W ramach działania 3.2 Programu „Za życiem” podejmowane są zadania zarówno dot. finansowania podwyższonej dotacji dla środowiskowych domów samopomocy w związku z uczestnictwem w zajęciach osób ze spektrum autyzmu i niepełnosprawnościami sprzężonymi oraz zadania w ramach rozwoju sieci ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Tworzenie mieszkań chronionych dla osób niepełnosprawnych. Zgodnie z zapisami Programu „Za życiem” możliwe dotychczas było dofinansowanie tworzenia mieszkań chronionych dla osób niepełnosprawnych ze znacznym stopniem niepełnosprawności lub stopniem umiarkowanym, w odniesieniu do których orzeczono chorobę psychiczną, upośledzenie umysłowe, całościowe zaburzenia rozwojowe lub epilepsję oraz niewidomych. Obecnie poziom dofinansowania w ramach programu wynosi 80% kosztów realizacji zadania (pozostałe 20% mają stanowić wkład własny jednostki samorządu terytorialnego).

Utworzenie **Funduszu Solidarnościowego** (wcześniej funkcjonującego pod nazwą Solidarnościowy Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych) jest jednym z najważniejszych działań podjętych i realizowanych przez rząd w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnościami. Celem Funduszu jest udzielanie wsparcia społecznego, zawodowego, zdrowotnego i finansowego osobom niepełnosprawnym, a także udzielanie wsparcia finansowego – emerytom i rencistom. Funkcjonowanie Funduszu Solidarnościowego zgodnie z ideą jego utworzenia ma służyć zapewnieniu kompleksowego wsparcia osobom niepełnosprawnym oraz emerytom i rencistom, wpływając jednocześnie na większy komfort życia wskazanych grup społecznych. Jest także wyrazem konsekwentnie realizowanej polityki społecznej Państwa. Ze środków Funduszu finansowane są programy dot. opieki wychnieniowej, centrów opiekuńczo-mieszkalnych asystencji osobistej, a od 1 października 2019 r. jest realizowane również finansowe wsparcie w postaci świadczenia uzupełniającego dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji. Od 2020 r. środki Funduszu Solidarnościowego przeznacza się na finansowanie renty socjalnej, zasiłku pogrzebowego oraz kosztów ich obsługi jak również dodatkowego rocznego świadczenia pieniężnego dla emerytów i rencistów. Środki Funduszu Solidarnościowego zasilają również Fundusz Dostępności, który został wprowadzony do porządku prawnego ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Zasadniczym celem ustawy jest poprawa dostępności podmiotów publicznych, dzięki której osoby ze szczególnymi potrzebami, w sposób możliwie samodzielny będą mogły korzystać z usług publicznych.

Wzrost wysokości świadczeń, zasiłków i rent – osoby niepełnosprawne mogą korzystać z szeregu rozwiązań o charakterze wsparcia finansowego. Rząd podjął działania mające na celu zwiększenie finansowego wsparcia dla osób niepełnosprawnych i ich opiekunów poprzez podwyższenie wysokości świadczeń opiekuńczych, w tym m.in.

w zakresie: świadczenia i zasiłku pielęgnacyjnego, zasiłku opiekuńczego, świadczenia rehabilitacyjnego czy renty socjalnej.

Projekt „Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”. Jego realizacja rozpoczęła się 1 października 2020 r. i potrwa do 31 grudnia 2023 r. Projekt ma na celu przygotowanie kompleksowej propozycji wdrożenia do systemu prawnego modyfikacji i nowych instrumentów w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych, które zapewnią im możliwie samodzielne funkcjonowanie w społeczeństwie, w tym podniesienie jakości i efektywności działań realizowanych przez warsztaty terapii zajęciowej oraz wypracowanie, przetestowanie, wdrożenie i upowszechnienie standardu usług asystenckich świadczonych na rzecz osób niepełnosprawnych.

Działania w zakresie wsparcia osób niepełnosprawnych mają przekrojowy charakter i wpisują się także w realizację innych celów, m.in. Celu 3, Celu 8 czy Celu 10.

Ponadto, działania na rzecz Celu 1 wspierają programy i projekty realizowane w obszarze zdrowia, tj. Narodowa Strategia Onkologiczna, Narodowy Program Zdrowia na lata 2016-2020, projekty i programy w zakresie ochrony zdrowia realizowane w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020, Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 oraz pozostałe programy opisane w Celu 3.

Rozwiązywaniu problemu ubóstwa w Polsce służą instrumenty polityki mieszkaniowej. **Narodowy Program Mieszkaniowy** realizowany jest od 2016 r., a jego kluczowym elementem są działania inwestycyjne podejmowane w ramach programu „**Mieszkanie+**”. Program ten obejmuje wsparcie finansowe ze środków budżetu państwa na budowę mieszkań komunalnych i rozwój społecznego budownictwa czynszowego (tzw. część społeczna programu) oraz działania inwestycyjne PFR Nieruchomości SA wspierane środkami z funduszu inwestycyjnego (tzw. część rynkowa programu).

Zmiany w systemie podatkowym

Przyjęta w 2021 r. ustawa o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw wyznacza nowe ramy systemu podatkowego w Polsce. Od 1 stycznia 2022 r. obowiązuje skala podatkowa z kwotą wolną w wysokości 30 tys. zł, 17% stawką podatku oraz progiem dochodów wynoszącym 120 tys. zł, od którego dochody są opodatkowane przy zastosowaniu 32% stawki podatkowej.

Projekty strategiczne służące realizacji Celu 1

Program kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” – program zawiera kompleksowe rozwiązania dot. wsparcia rodzin z osobą i/lub dzieckiem niepełnosprawnym.

Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030 – ustanawia całościowe ramy polityki krajowej na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Strategia obejmuje osiem priorytetowych obszarów: 1) niezależne życie; 2) dostępność; 3) edukacja; 4) praca; 5) warunki życia i ochrona socjalna; 6) zdrowie; 7) budowanie świadomości; 8) koordynacja. W ramach priorytetu „Warunki życia i ochrona socjalna” planowana jest koordynacja działań dotyczących: systemu wsparcia finansowego osób z niepełnosprawnościami (w tym modyfikacji systemu świadczeń dla opiekunów osób z niepełnosprawnościami); mieszkalnictwa (rozwoju rynku mieszkań na wynajem z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami).

Projekt strategiczny realizujący Strategię na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR) pn. **Skuteczna pomoc społeczna** - realizowane są projekty edukacyjne podnoszące kompetencje i kwalifikacje pracowników pomocy i integracji społecznej oraz projekty, których celem jest usprawnienie istniejących oraz wypracowanie nowych narzędzi planowania i monitorowania skutecznych działań na rzecz włączenia społecznego osób i rodzin. Zakończenie projektów planowane jest w 2023 r.

Projekt strategiczny SOR **Polityka rodzinna i opieka nad dziećmi**.

Narodowy Program Mieszkaniowy realizowany jest od 2016 r., a jego kluczowym elementem są działania inwestycyjne podejmowane w ramach programu „Mieszkanie+”. Program ten obejmuje wsparcie finansowe ze środków budżetu państwa na budowę mieszkań komunalnych i rozwój społecznego budownictwa czynszowego oraz działania inwestycyjne PFR Nieruchomości SA wspierane środkami z funduszu inwestycyjnego. W ramach części rynkowej i społecznej programu wybudowano lub jest w budowie ok. 41,3 tys. lokali mieszkalnych (wg stanu na 31 grudnia 2021 r.).

Działania i inicjatywy regionów służące realizacji Celu 1

Opolskie

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu (ROPS) realizuje szereg projektów wpisujących się w założenia celu 1. Zalicza się do nich projekt **„Nie-Sami-Dzielni” mający na celu rozwój usług społecznych oraz wspierających osoby niesamodzielne**. Jedną z inicjatyw w ramach projektu jest **Marszałkowski kurier społeczny (MKS)**, która skierowana jest do osób niesamodzielnych, starszych i osób z niepełnosprawnością – i obejmuje: zrobienie zakupów, dowożenie artykułów spożywczych, leków, posiłków, doraźnej pomocy wg potrzeb, w tym na podstawie indywidualnych uzgodnień między kurierem społecznym i osobą wspieraną. Inne projekty to m.in. **Animaloterapia – rehabilitacja społeczna osób z różnymi typami niepełnosprawności oraz uruchomiono 3 mieszkania wspomagane** dla osób niesamodzielnych, w tym niepełnosprawnych. Wsparciem objęto też rodziny przeżywające problemy opiekuńczo-wychowawcze. W ramach projektu pn. **„Blżej rodziny i dziecka”** – w 2021 r. zorganizowano lub przeprowadzono m. in.: **wsparcie instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej, w tym w czasie epidemii COVID-19. m.in.: Epidemia nie usprawiedliwia przemocy; Akcja edukacyjna i świadomościowa na rzecz rodziny w czasie pandemii COVID-19. Zorganizowano spotkania integracyjno-edukacyjne rodzin Piaskownica** w celu promocji, rozwoju i

wzmocnienia sektora ekonomii społecznej zrealizowano projekt **Wsparcie dla opolskiego modelu promocji, upowszechniania oraz rozwoju sektora ekonomii społecznej**. W ramach projektu **Opolski senior – zapewnienie wsparcia osobom niesamodzielnym oraz ich opiekunom** zrealizowano cel jakim było zwiększenie dostępu do usług społecznych świadczonych w województwie na rzecz osób niesamodzielnych, starszych lub niepełnosprawnych.

Realizacja projektu **Kooperacje 3D – model wielosektorowej współpracy na rzecz wsparcia osób i rodzin** – PO WER 2014-2020 miała na celu zwiększenie kooperacji i poprawienie współpracy międzyinstytucjonalnej poprzez przetestowanie Modelu kooperacji instytucji pomocy i integracji społecznej z innymi podmiotami polityk sektorowych (m.in. pomocy społecznej, edukacji, zdrowia, sądownictwa, policji) na rzecz osób i rodzin wykluczonych społecznie lub zagrożonych tym zjawiskiem (dla miast pow. 20 tys. ludności). Jest to wieloletni Projekt Partnerski, który ROPS realizuje od 2018 r. wspólnie z województwami: śląskim, łódzkim i małopolskim. Jego zakończenie planowane jest w grudniu br. Pierwotna wysokość dofinansowania dla woj. opolskiego wynosiła ok. 1,3 mln zł.

Projekt Wspieramy DPS – Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Rozwój usług

społecznych świadczonych w środowisku lokalnym - PO WER 2014-2020 miał na celu ochronę życia i zdrowia mieszkańców DPS, znajdujących się w stanie zagrożenia zdrowia i życia w warunkach epidemii COVID-19. Projekt obejmuje zakup środków ochrony osobistej i sprzętu do dezynfekcji oraz finansowanie kosztów specjalnego dodatku dla personelu domów pomocy społecznej. **W ramach projektu *Niezależne życie – wypracowanie standardu i przeprowadzenie pilotażu w zakresie usług mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z chorobami neurologicznymi, w tym z chorobą Alzheimera i chorobą Parkinsona oraz osób starszych*** (kwiecień 2018 – marzec 2022) wypracowano rozwiązania umożliwiające niezależne życie osobom z chorobami neurologicznymi, w tym z chorobą Alzheimera i chorobą Parkinsona. Projekt SWO za pośrednictwem ROPS w Opolu, realizuje w partnerstwie z województwem łódzkim i organizacją pozarządową.

Kolejnymi działaniami podjętymi przez ROPS w Opolu były:

- **Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, którego** celem jest zwiększenie kompetencji zawodowych i umiejętności społecznych kadr, zajmujących się lub mających styczność z problematyką przemocy w rodzinie w woj. opolskim oraz
- **wsparcie działalności Ośrodka Adopcyjnego w ramach którego** w 2021 roku przeprowadzono 47 procedur adopcji krajowej, w związku z którymi przysposobiono **54 dzieci**. Udzielono poradnictwa dla rodzin naturalnych (70 porad), przysposabiających (2561) oraz po adopcji dziecka (174). Ośrodek Adopcyjny jako Wojewódzki Bank Danych w latach 2014-2020 udzielił pomocy w 18 procedurach adopcji międzynarodowej, w której przysposobiono 24 dzieci (w 2021 r. brak było takich adopcji).

Lubelskie

Realizacja zadań obejmujących wspieranie podmiotów ekonomii społecznej w celu podniesienia poziomu aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych jest jednym z kluczowych obszarów działalności Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie.

Przyjęta *Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego 2021-2030* (SPS WL 2021-2030) jest strategicznym dokumentem na poziomie regionu uszczegółowiającym zapisy *Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r. SPS WL 2021-2030* wyznacza kierunki rozwoju oraz interwencji w ramach funkcjonującego systemu wsparcia dla grup społecznych wymagających pomocy ze względu na występujące deficyty i ograniczenia.

Wielkopolskie

Wielkopolska stawia na poprawę koordynacji regionalnego systemu wsparcia. Założeniem systemu jest zwiększenie dostępności i jakości wsparcia, i w rezultacie poprawa jakości życia rodzin, osób funkcjonujących w systemie pieczy zastępczej i adopcji. Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej w Poznaniu realizuje też zadania związane z psychoprofilaktyką i wspieraniem zdrowia psychicznego. Służy temu stworzenie Wielkopolskiego Programu Wspierania Rodziny, Systemu Pieczy Zastępczej i Adopcji na lata 2021-2025; współpraca w zakresie przygotowania założeń w obszarze rodziny i pieczy zastępczej dla programu FEW 2021+; zaangażowanie w konsultacje nowelizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej; realizację pilotażu modelu konsultanta zdrowia psychicznego w powiecie tureckim; wspieranie wprowadzania nowych usług w gminach, w tym klubów rodzinnych. Kolejnymi zadaniami realizowanymi w ramach działania było wspieranie potencjału kadr realizujących zadania w obszarze rodziny, pieczy zastępczej i zdrowia psychicznego (szkolenia; wzmacnianie gmin w realizacji zadań na rzecz wspierania rodzin wielodzietnych w ramach Wielkopolskiej Karty Rodziny (oferta usług i rabatów na wybrane aktywności); wspieranie dostępu Wielkopolan do informacji w zakresie systemu wsparcia w obszarze zdrowia psychicznego; wspieranie dostępu Wielkopolan do informacji w zakresie systemu wsparcia rodziców małych dzieci – opracowanie i upowszechnienie przewodnika dla rodziców małych dzieci pn. *Pierwsze kroki* oraz wspieranie podnoszenia świadomości Wielkopolan w zakresie zdrowia psychicznego - realizacja kampanii informacyjno-edukacyjnej na rzecz zdrowia psychicznego.

Działania i inicjatywy interesariuszy służące realizacji Celu 1

Allegro

Allegro Charytatywni to platforma, która powstała w 2014 roku, aby umożliwić organizacjom pozarządowym prowadzenie zbiórek na cele społeczne. Za korzystanie z platformy, Allegro nie pobiera żadnych opłat ani prowizji, a całkowity dochód ze wszystkich ofert charytatywnych przekazywany jest na konto organizacji prowadzącej zbiórkę. Klienci Allegro chcący wesprzeć osobę lub

inicjatywę mogą zarówno wystawiać własne przedmioty na wybrany cel zbiórki, jak i kupować wyjątkowe rzeczy na aukcjach charytatywnych. Ponadto, podczas niektórych akcji charytatywnych klienci mogą skorzystać z opcji wpłaty bezpośredniej – jest to najczęściej Wirtualna Puszka czy szybka wpłata przez PayU.

W 2021 r. zebrano prawie 39,3 mln zł i utworzono 845,6 tys. ofert na 955 celów charytatywnych dla 247 organizacji

pozarządowych. Od początku istnienia platformy wsparto 1500 organizacji pozarządowych kwotą w wysokości ponad 110 mln zł.

Jeronimo Martins

Pod koniec 2021 r. sieć sklepów Biedronka po raz trzeci została partnerem głównym Szlachetnej Paczki, po to by wspólnie z klientami móc wesprzeć osoby najbardziej potrzebujące. Od 12 listopada do 24 grudnia w sklepach Biedronka w całej Polsce pojawiło się aż 25 rodzajów słodczy ze świątecznej linii Magnetic ze znakiem Szlachetnej Paczki i hasłem „Kupując wspierasz”. Oferta, obejmująca praliny, czekoladowe figurki, cukierki, ciastka, pierniki, kalendarze adwentowe, a także nauszniki i maskotki w komplecie ze słodczymi posłużyła do zebrania funduszy na wsparcie dla potrzebujących rodzin, dzieci, osób samotnych i poszkodowanych przez los. Część przychodu z ich sprzedaży – w sumie ponad 250 tys. zł - przekazano Stowarzyszeniu Wiosna, które prowadzi akcję Szlachetna Paczka. Wsparcie trafiło do ponad 17 tys. potrzebujących rodzin.

Co roku 1. czerwca Caritas i Biedronka świętują Dzień Dziecka. W związku z pandemią w 2021 r. po raz drugi z rzędu pikniki Caritas zostały zastąpione Pudełkami Szczęścia.

Specjalne podarunki z okazji Dnia Dziecka trafiły do 15 tys. dzieci z uboższych rodzin – m.in.: ze świetlic środowiskowych, domów dziecka, domów samotnej matki i rodzin pod opieką Caritas. Sieć Biedronka przekazała maskotki Gangu Fajniaków, ekologiczne książeczki i pieniądze na zakup słodczy, owoców i zabawek. Łącznie nasze wsparcie dla akcji Pudełko Szczęścia wyniosło około 400 tys. zł.

Servier - Anpharm Przedsiębiorstwo Farmaceutyczne SA

Anpharm od lat podejmuje wiele inicjatyw charytatywnych wspierających zarówno społeczności lokalne (długoletnia współpraca ze Stowarzyszeniem KRASNAL) jak również inne potrzebujące instytucje. Firma prowadzi cykliczne zbiórki na rzecz potrzebujących. Tylko w 2021 r., w ramach tygodniowej akcji na rzecz dzieci z oddziału Onkologii, Pediatrii i Hematologii w Łodzi, przekazano ponad 19 tys. zł w wyniku zbiórki, w którą zaangażowani byli wszyscy pracownicy firmy. Akcja zorganizowana była we współpracy z Fundacją Gajusz, która dostarczyła firmie niezbędnych informacji o potrzebach młodych pacjentów, będących także podopiecznymi fundacji. Zebrane środki zostały przekazane na zakup materiałów plastycznych, edukacyjnych, wyprawek na przeszczepy, zabawek, instrumentów muzycznych i wielu innych niezbędnych rzeczy dla pacjentów.

Polski Czerwony Krzyż

Od początku konfliktu zbrojnego w Ukrainie, PCK pomógł prawie 300 000 uchodźcom, którzy przybyli do Polski. PCK wspólnie z władzami samorządowymi, przygotował punkty recepcyjne przy granicy polsko-ukraińskiej. Dodatkowo zorganizowano zbiórkę finansową oraz darów rzeczowych. Zebrano ponad 3 928 ton darów rzeczowych, które sukcesywnie są wydawane. PCK przygotowuje także transporty z pomocą humanitarną, które są wysyłane do Ukrainy we współpracy z Ukraińskim Czerwonym Krzyżem. Wysłano 201 transportów o wadze 2 702 ton darów, w których znalazły się m.in.: żywność, woda, środki higieniczne i opatrunkowe, leki, sprzęt medyczny, namioty, łóżka polowe czy artykuły do wyposażenia miejsc zakwaterowania.

Priorytety w zakresie realizacji Celu 2 na szczeblu krajowym

- wsparcie przekształceń strukturalnych zapewniających wzrost konkurencyjności gospodarstw rolnych i producentów rolno-spożywczych;
- zapewnienie jakości i bezpieczeństwa żywności oraz bezpieczeństwa żywnościowego kraju, przy uwzględnieniu wymogów środowiskowych;
- promocja produktów sektora rolno-spożywczego (w tym żywności wysokiej jakości) oraz wsparcie jego ekspansji zagranicznej;
- poprawa sytuacji dochodowej gospodarstw domowych na wsi w relacji do miasta, w tym poprzez wzrost zróżnicowania źródeł dochodów mieszkańców obszarów wiejskich;
- rozwój infrastruktury na wsi;
- promocja zdrowego stylu życia wśród dorosłych i dzieci.

Działania na szczeblu rządowym

Na szczeblu rządowym w ramach Celu 2 podejmowane są działania ściśle korespondujące z priorytetami w następujących obszarach: wsparcie przekształceń strukturalnych w rolnictwie, wsparcie rolnictwa ekologicznego, ochrona roślinnych zasobów genowych, promocja polskiej żywności, poprawa sytuacji osób pracujących w rolnictwie oraz rozwój infrastruktury na wsi.

Wsparcie przekształceń strukturalnych/ działań zapewniających wzrost konkurencyjności gospodarstw rolnych i producentów rolno-spożywczych

W Krajowym Planie Odbudowy i Wzmocnienia Odporności zaplanowano „Inwestycje na rzecz dywersyfikacji i skracania łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych oraz budowy odporności podmiotów uczestniczących w łańcuchu”, które mają na celu wspieranie spółdzielni, co przyczyni się do wzrostu konkurencyjności w sektorze rolno-spożywczym. Podjęto również koncepcyjne prace legislacyjne nad wprowadzeniem zachęt dla spółdzielczości rolnej. W ramach wspomnianej inwestycji z KPO przewidziano odbudowę polskiego przetwórstwa oraz sprzedaż i produkcję żywności w gospodarstwie rolnym. Środki te przeznaczone będą m.in. na: wsparcie inwestycyjne dla rolników prowadzących sprzedaż bezpośrednią, Rolniczy Handel Detaliczny (RHD), lub działalność marginalną, lokalną i ograniczoną MLO), wsparcie przetwórstwa rolno-spożywczego małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP). Celem tej inicjatywy jest rozpowszechnienie i wzmocnienie łańcuchów dostaw oraz systemu redystrybucji żywności poprzez rozwój małego przetwórstwa, łańcuchów

żywnościowych oraz rozwój różnych form sprzedaży żywności bezpośrednio konsumentom.

Planowane jest również pozyskanie nabrzeża w porcie w Gdańsku i Świnoujściu pod budowę AGROPORTU. Jest to ważny element skracania łańcucha dostaw od rolnika do konsumenta.

Wprowadzono ułatwienia dla podmiotów prowadzących rolniczy handel detaliczny (na mocy ustawy z dnia 15 grudnia 2021 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia prowadzenia przez rolników rolniczego handlu detalicznego) oraz ustanowiono nowe i bezpłatne miejsca dla sprzedaży żywności bezpośrednio konsumentom w całej Polsce (na mocy ustawy z dnia 29 października 2021 r. o ułatwieniach w prowadzeniu handlu w piątki i soboty przez rolników i ich domowników). Rozszerzono obszar zbywania żywności pochodzenia niezwierzęcego wyprodukowanej w ramach RHD do innych zakładów prowadzących handel detaliczny z przeznaczeniem dla konsumenta (takich jak np. sklepy, restauracje, stołówki) do całego kraju, zniesiono maksymalny limit dot. zbytu żywności konsumentom, podwyższono kwotę przychodów zwolnioną z podatku dochodowego do 100 tys. zł.

Ustawą z dnia 17 listopada 2021 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej w obrocie produktami rolnymi i spożywczymi uregulowano relacje handlowe w łańcuchu dostaw żywności pomiędzy podmiotami eliminując stosowanie nieuczciwych praktyk handlowych. W ustawie m.in. wyznaczono organ odpowiedzialny w sprawach praktyk polegających na nieuczciwym wykorzystywaniu przewagi kontraktowej, wprowadzono kary za stosowanie nieuczciwych praktyk

handlowych oraz zapewniono anonimowość stronie skarżącej, mającej słabszą pozycję rynkową.

Ponadto, w zaprojektowanym wsparciu w ramach Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) w latach 2023-2027 planuje się wsparcie zorganizowanych form współpracy rolników, m.in. poprzez kontynuację działania skierowanego do organizacji i grup producentów rolnych (w szczególności funkcjonujących w formie spółdzielni). Tego typu podmioty będą mogły być również beneficjentami działania „Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości”, w ramach którego będzie możliwość uzyskania wsparcia m.in. na realizację działań inwestycyjnych służących wprowadzaniu do obrotu produktów rolnych.

Rozwój infrastruktury na wsi wspierany jest poprzez uruchamianie funduszy dedykowanych. Wśród nich ważną rolę odgrywają Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg (kompleksowy instrument wsparcia realizacji zadań na drogach zarządzanych przez jednostki samorządu terytorialnego (JST)) oraz Rządowy Fundusz Polski Ład (Program Inwestycji Strategicznych ma na celu zwiększenie skali inwestycji publicznych przez bezzwrotne dofinansowanie inwestycji realizowanych przez JST). Ponadto inwestycje z zakresu gospodarki wodnościekowej, jak również w zakresie budowy dróg mogą uzyskać wsparcie ze środków krajowych w ramach Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych. W 2021 r. JST otrzymały środki z budżetu państwa jako uzupełnienie subwencji ogólnej z przeznaczeniem na wsparcie finansowe inwestycji w zakresie wodociągów i zaopatrzenia w wodę i kanalizacji.

Zapewnienie jakości i bezpieczeństwa żywności oraz bezpieczeństwa żywnościowego kraju, przy uwzględnieniu wymogów środowiskowych

Realizacja *Krajowego planu działania na rzecz ograniczenia ryzyka związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin na lata 2018-2022* ma na celu upowszechnienie ogólnych zasad integrowanej ochrony roślin oraz zapobieganie zagrożeniom związanym ze stosowaniem środków ochrony roślin. Wdrożenie zasad integrowanej ochrony roślin, w szczególności poprzez promowanie niechemicznych metod ochrony, prowadzi do zmniejszenia zależności produkcji roślinnej od preparatów chemicznych i w efekcie ogranicza ryzyko związane z ich użyciem – zarówno dla konsumentów produktów rolnych, osób wykonujących zabiegi, jak i środowiska.

Promocja produktów sektora rolno-spożywczego (w tym żywności wysokiej jakości) oraz wsparcie jego ekspansji zagranicznej

Jednym z priorytetowych zadań resortu rolnictwa jest promowanie polskiej żywności wysokiej jakości, w tym

regionalnej, tradycyjnej i ekologicznej na krajowym, europejskim i światowym rynku zbytu. Celem działań informacyjno-promocyjnych jest kreowanie pozytywnego wizerunku polskiej żywności, zwiększenie jej konkurencyjności ze względu na wysoką jakość oraz budowanie silnej i rozpoznawalnej marki polskiej żywności. Realizowane działania opierają się na idei spójnej, dynamicznej i ukierunkowanej polityki promocji produktów żywnościowych, dostosowanej do potrzeb sektora rolno-spożywczego.

Jednym z zadań resortu rolnictwa (MRiRW i KOWR) jest wspieranie rozwoju polskiego eksportu produktów rolno-spożywczych oraz promocja i zwiększanie konkurencyjności polskiej żywności w kraju i na świecie. Działania te mają na celu wzmacnianie patriotyzmu konsumenckiego i wspieranie polskich gospodarstw rodzinnych wytwarzających żywność regionalną, tradycyjną i ekologiczną. Ponadto resort rolnictwa prowadzi działania promujące polską żywność pod marką „Polska smakuje”, w tym dodatkowo z wykorzystaniem znaku „Produkt Polski”. Celem tych działań jest wzmocnienie patriotyzmu konsumenckiego, a w efekcie wsparcie polskiej gospodarki i polskich gospodarstw rodzinnych wytwarzających żywność. Poprzez realizowane działania uświadamiane jest konsumentom, że wybierając produkty lokalne, tradycyjne, z oznaczeniami krajowymi i unijnymi, wspierają nasze dziedzictwo kulinarne – a tym samym budują siłę polskiej marki. W ramach wspierania rozwoju współpracy handlowej sektora rolno-spożywczego z zagranicą resort rolnictwa organizuje dla polskich przedsiębiorców udział w licznych działaniach promocyjno-informacyjnych (międzynarodowe targi, rozmowy B2B). Pozwala to na pozyskiwanie nowych partnerów handlowych i sprzyja systematycznemu wzrostowi polskiego eksportu żywności.

Wsparcie na istotnych dla polskiego eksportu rynkach zapewniają przedstawiciele Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (radcy ds. rolnych) w niektórych polskich placówkach zagranicznych. Stanowiska te tworzone są ze względu na specyfikę branży rolnej, która wymaga m.in. specjalistycznej wiedzy i znajomości rynku rolno-spożywczego państwa docelowego. Biorąc pod uwagę, iż odniesienie sukcesu na docelowych rynkach państw trzecich wymaga podejmowania konsekwentnych działań przez okres co najmniej kilku lat, powołanie radców rolnych pozwala osiągnąć zakładane rezultaty znacznie szybciej i sprawniej, niż przy zaangażowaniu pracowników polskich placówek dyplomatycznych zajmujących się sprawami ogólnogospodarczymi.

Poprawa sytuacji dochodowej gospodarstw domowych na wsi w relacji do miasta, w tym poprzez wzrost

zróżnicowania źródeł dochodów mieszkańców obszarów wiejskich

Na koniec 2021 r. liczba osób objętych ubezpieczeniem społecznym rolników, które wraz z działalnością rolniczą lub wykonywaniem pracy w gospodarstwie rolnym jednocześnie prowadzą pozarolniczą działalność gospodarczą lub współpracują przy jej prowadzeniu wyniosła ok. 75 tys. osób, co stanowi ok. 6,6% ogółu ubezpieczonych w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS).

Jednym z warunków umożliwiających pozostanie w ubezpieczeniu społecznym rolników, przy jednoczesnym prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej, jest nieprzekroczenie limitu podatku należnego od przychodów z tej działalności za rok ubiegły (rocznej kwoty granicznej; w 2021 r. 3604 zł). Dotyczy to działalności prowadzonej na niewielką skalę, osiągającej miesięcznie dochody znacznie poniżej kwoty minimalnego wynagrodzenia. Taka działalność stanowi uzupełnienie dochodów osiąganych z działalności rolniczej.

30 marca 2021 r. Rada Ministrów przyjęła **Narodowy Program Zdrowia** (NPZ) na lata 2021-2025. Jego celem strategicznym jest zwiększenie liczby lat przeżytych w zdrowiu oraz zmniejszenie nierówności w zdrowiu. Odpowiedzią na czynniki ryzyka chorób cywilizacyjnych jest natomiast realizacja działań opisanych w celach operacyjnych NPZ: profilaktyka nadwagi i otyłości; profilaktyka uzależnień; promocja zdrowia psychicznego; zdrowie środowiskowe i choroby zakaźne; wyzwania demograficzne.

W ramach profilaktyki nadwagi i otyłości zaplanowano m.in. realizację takich zadań jak:

- kontynuacja prowadzenia ogólnopolskiego centrum edukacji żywieniowej;

- prace nad systemem przyjaznego etykietowania żywności;
- szkolenia w zakresie zasad zdrowego żywienia i aktywności fizycznej dla grup zawodowych zaangażowanych w działania na rzecz walki z nadwagą i otyłością;
- badanie preferencji konsumentów dotyczących wyborów żywieniowych, w tym przegląd składu i wartości odżywczej wybranych produktów dostępnych na rynku;
- realizacja prozdrowotnej polityki fiskalnej sprzyjającej walce z nadwagą i otyłością;
- prowadzenie eBazy izomerów trans kwasów tłuszczowych oraz jej aktualizacja na podstawie badań zawartości tych związków w żywności;
- aktualizacja norm żywienia populacji;
- badanie sposobu żywienia i stanu odżywienia polskiego społeczeństwa.

Od 1 stycznia 2021 r. została nałożona dodatkowa opłata m.in. na napoje z dodatkiem cukrów będących monosacharydami lub disacharydami, środki spożywcze zawierające te substancje, substancje słodzące oraz kofeinę lub tauryny. To jeden z elementów rządowych działań na rzecz ograniczenia występowania nadwagi i otyłości w społeczeństwie. Opłata cukrowa stanowi w 96,5% przychód Narodowego Funduszu Zdrowia (NFZ), a w 3,5% dochód budżetu państwa, w części, której dysponentem jest minister właściwy ds. finansów publicznych. NFZ przeznacza środki z opłaty cukrowej na działania o charakterze edukacyjnym i profilaktycznym oraz na świadczenia opieki zdrowotnej związane z utrzymaniem i poprawą stanu zdrowia świadczeniobiorców z chorobami rozwiniętymi na tle niewłaściwych wyborów i zachowań zdrowotnych, w szczególności z nadwagą i otyłością.

Projekty strategiczne służące realizacji Celu 2

Efektywny system doradztwa rolniczego – Konsekwentnie doskonalony jest mechanizm umożliwiający zapewnienie spójności pomiędzy realizowanymi zadaniami jednostek doradztwa a priorytetami i wyzwaniami dla rolnictwa i obszarów wiejskich określonymi w ramach WPR i w dokumentach programowych MRiRW. Realizowanych jest szereg działań mających na celu wzmocnienie przepływu wiedzy i informacji poprzez organizację bezpłatnych szkoleń dla rolników oraz poprzez inicjowanie współpracy w ramach Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie (SIR) w celu tworzenia grup operacyjnych Europejskiego Partnerstwa Innowacyjnego (EPI). Do końca 2021 r. w ramach działania „Transfer wiedzy i działalność informacyjna PROW 2014-2020”, zrealizowano ponad 1 300 szkoleń dla rolników i mieszkańców obszarów wiejskich, w których wzięło udział prawie 27,5 tys. uczestników. Wydatkowano na ten cel ok. 7,6 mln zł. Na koniec 2021 r. powstało 538 grup operacyjnych EPI, które aplikowały o dofinansowanie w ramach działania „Współpraca” PROW 2014-2020. Umowy zawarto ze 167 grupami oraz wydatkowano na ten cel (do końca 2021 r.) ok. 55,8 mln zł. Z kolei w ramach działań wzmacniających system doradztwa do końca 2021 r. w ramach środków WPR 2014-2020 przeprowadzono bezpłatne szkolenia i studia podyplomowe dla ponad 19 tys. doradców, za łączną kwotę ponad 10,7 mln zł. W ramach działania „Wsparcie korzystania z usług doradczych wdrażanego w ramach PROW 2014-2020”, zrealizowano ok. 53 tys. usług doradczych dla ponad 47,3 tys. rolników. Wydatkowano na ten cel ok. 121 mln zł. W 2021 r. wszystkie jednostki doradztwa

rolniczego nieprzerwanie prowadziły działalność szkoleniową, doradczą i upowszechniającą oraz realizowały zadania SIR, na podstawie rocznych programów działalności. Podejmowano także cały szereg działań w celu upowszechnienia zastosowania ICT w pracy doradców i praktyce rolniczej oraz zapewnienie doradcom i rolnikom dostępu do najnowszej wiedzy i informacji z zakresu rolnictwa. W ramach rozwoju informatyzacji w 2021 r. konsekwentnie realizowany był proces wdrażania systemu elektronicznego zarządzania dokumentacją EZD PUW w jednostkach doradztwa rolniczego. Do 31 grudnia 2021 r. w EZD PUW zostało wdrożone Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie oraz w 5 Ośrodkach Doradztwa Rolniczego: Dolnośląskim, Mazowieckim, Śląskim, Świętokrzyskim i Małopolskim.

Gospodarowanie gruntami rolnymi na rzecz zrównoważonego rozwoju – celem projektu było m.in. przygotowanie projektu ustawy o zmianie ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego oraz niektórych innych ustaw oraz utrzymanie w rolniczym użytkowaniu gruntów rolnych najwyższych klas, co stanowi podstawę zapewnienia wydajności produkcji rolniczej.

Infrastruktura dla rozwoju obszarów wiejskich – założeniem Programu było przygotowanie kompleksowego i zintegrowanego pakietu działań określającego interwencje z różnych źródeł krajowych i UE, niezbędnego dla zwiększenia dostępności mieszkańców obszarów wiejskich do podstawowych usług publicznych i poprawy ich jakości. Ze względu na inicjatywy wspierające rozwój infrastruktury na obszarach wiejskich realizowane przez resorty inne niż rolnictwa zaistniała konieczność stworzenia projektu, który będzie identyfikował i monitorował wszystkie wdrażane projekty pod kątem ich zgodności z interesem rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich. Program obejmował usługi publiczne w zakresie: poprawy dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich, wsparcie inwestycji z zakresu gospodarki wodnościekowej na obszarach wiejskich, wyeliminowanie terytorialnych różnic w możliwości dostępu do szerokopasmowego Internetu o wysokich przepustowościach, budowa i modernizacja na obszarach wiejskich bazy usług społecznych i kulturalnych, w tym szkół i przedszkoli. W trakcie realizacji Programu powołane zostały fundusze wspierające rozwój infrastruktury na obszarach wiejskich np. Fundusz Dróg Samorządowych (obecna nazwa Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg), Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych. Niezależnie od Funduszy powoływanych przez inne resorty w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich realizowane były działania wspierające inwestycje wodociągowo-kanalizacyjne oraz drogowe na obszarach wiejskich. W okresie realizacji Programu nastąpiła również poprawa dostępności do bazy usług społecznych i kulturalnych mieszkańców obszarów wiejskich m.in. poprzez wzrost liczby domów kultury na wsi.

Intermodalny terminal towarowy – Krajowa Spółka Cukrowa (KSC) zainwestowała ponad 100 mln zł w budowę Terminalu Cukrowego w gdańskim porcie. KSC planuje eksport nawet 300 tys. ton cukru rocznie. W ramach inwestycji KSC wybudowała na terenach wydzierżawionych od Zarządu Morskiego Portu Gdańsk S.A. terminal przeładunkowo-wysyłkowy, w którego skład wchodzi: silos o pojemności 50 tys. ton, pakownia cukru, magazyn logistyczny produktu gotowego o pojemności około 8 tys. ton i wysokości użytkowej 12 m, pomieszczenia biurowe oraz infrastrukturę Nabrzeża Wiślanego umożliwiającą bezkolizyjną komunikację drogowo-kolejową.

Linia pożyczkowa i utworzenie Funduszu Rozwoju Rolnictwa – Fundusz Gwarancji Rolnych (FGR) utworzono w lipcu 2019 r. ze środków PROW 2014-2020 w ramach Banku Gospodarstwa Krajowego (BGK), który udziela gwarancji spłaty bankowych kredytów inwestycyjnych udzielanych przez banki współpracujące z BGK. W maju 2020 r. ze względu na skutki epidemii COVID-19 wpływające na trudności z utrzymaniem płynności finansowej w ramach programu FGR rozszerzony został zakres stosowanych instrumentów finansowych o gwarantowanie spłaty kredytów obrotowych (odnawialnych i nieodnawialnych) z równoczesnym stosowaniem dopłat do oprocentowania tych kredytów w wysokości 2 p. p. przez okres 12 miesięcy.

Nowe szanse dla wsi – projekt mający na celu aktywizację zawodową rolników oraz osób związanych z rolnictwem dla potrzeb pozarolniczego rynku pracy, który jest realizowany od 2017 r. wspólnie przez trzy resorty, tj.: MFiPR (wsparcie w ramach Polityki spójności), MRiRW (w ramach PROW 2014-2020) oraz MRiPS (poprzez środki Funduszu Pracy). Osoby pochodzące z obszarów wiejskich, w tym osoby odchodzące z rolnictwa i ich rodziny, w zakresie aktywizacji zawodowej i rozwoju przedsiębiorczości mogą skorzystać z różnych form wsparcia Europejskiego Funduszu Społecznego- (EFS) w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych oraz w Programie Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój. W ramach rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich w PROW 2014-2020, wsparcia skierowane jest do rolników planujących utworzenie pozarolniczych miejsc pracy na terenach wiejskich. W ramach Funduszu Pracy realizowane jest wsparcie na rzecz rolników oraz członków ich rodzin, którzy zarejestrują się jako bezrobotni lub poszukujący pracy.

Nowoczesne ubezpieczenia rolnicze – podpisano z Narodowym Centrum Badań i Rozwoju (NCBiR) umowę na realizację projektu badawczego „Ubezpieczenia gospodarcze w holistycznym zarządzaniu ryzykiem w rolnictwie zorientowanym na

zrównoważenie, wdrożenie innowacji i technologii oraz przeciwdziałanie zmianom klimatu”. Efektem powyższego projektu będzie opracowanie założeń nowej koncepcji dotowanych ubezpieczeń w rolnictwie. Trwa realizacja ww. projektu w ramach konkursu GOSPOSTRATEG. Faza A projektu została zakończona przygotowaniem monografii naukowej pt. *Identyfikacja podstaw, przemian i problemów ubezpieczeń rolnych*, stanowiącej kamień milowy w realizacji projektu.

Platforma żywnościowa – efektem realizacji projektu jest wprowadzenie na rynek polski innowacyjnego narzędzia, umożliwiającego uczestnikom rynku dokonywanie obrotu giełdowego krajowymi produktami rolno-spożywczymi o wystandaryzowanych parametrach jakościowych. Giełdowy Rynek Rolny (GRR) prowadzony jest przez Towarową Giełdę Energii S.A. na podstawie udzielonej przez KOWR licencji wyłącznej od 1 września 2020 r. To pionierskie rozwiązanie, zrealizowane w oparciu o najlepsze praktyki światowe, które pozwala na zawieranie transakcji w formule rynku kasowego. Aktualnie trwają prace nad rozwojem GRR poprzez wprowadzenie nowego instrumentu finansowego jakim jest rynek terminowy. GRR to młody i perspektywiczny projekt biznesowy. Dotychczas na GRR zawarto 63 transakcje.

Program wsparcia hodowli roślin w Polsce – projekt tego Programu został przyjęty w styczniu 2018 r., a następnie zmodyfikowany w 2019 r. W ramach Programu wyodrębniono 5 działań: 1) ustalanie kierunków hodowli roślin w Polsce; 2) realizacja badań podstawowych na rzecz hodowli roślin; 3) realizacja działań badawczo-rozwojowo-innowacyjnych (B+R+I) na rzecz hodowli roślin; 4) wykorzystanie zasobów genetycznych na rzecz hodowli roślin; 5) promocja odmian krajowej hodowli. W 2020 r. zakończono realizację wszystkich zaplanowanych zadań.

Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego – Ramowy Plan Działań został przygotowany mając na uwadze potrzebę koordynacji działań przyczyniających się do rozwoju rolnictwa ekologicznego w Polsce. Ramowy Plan Działań został przygotowany na bazie analizy SWOT sektora oraz w porozumieniu z partnerami społecznymi. Przedstawia on działania, jakie są podejmowane i realizowane przez MRiRW, jednostki podległe lub nadzorowane. Celem „Ramowego Planu Działań dla Żywności Rolnictwa Ekologicznego w Polsce w latach 2021 - 2027” jest stały rozwój sektora rolnictwa ekologicznego oraz rynku żywności ekologicznej. W 2021 r. kontynuowano również wsparcie w ramach działania Rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020. Od początku realizacji programu do dnia 31 grudnia 2021 r. w ramach tego działania dokonane zostały płatności dla ok. 31 tys. beneficjentów na kwotę ok. 2,2 mld zł.

Profesjonalne Instytucje Otoczenia Biznesu (IOB) – celem projektu jest wsparcie procesu rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich poprzez integrację instytucji otoczenia biznesu działających na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, ich promocję oraz podwyższenie jakości i efektywności świadczonych usług. Zakłada się, że efekty realizacji projektu IOB przyczynią się do rozwoju społeczno-gospodarczego o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniając spójność społeczną i terytorialną przy efektywnym wykorzystaniu zasobów obszarów wiejskich.

Woda dla rolnictwa – celem projektu jest poprawa stabilności i ciągłości produkcji rolniczej w warunkach okresowych niedoborów i nadmiarów wody, w tym przede wszystkim wsparcie gospodarstw rodzinnych w budowie, odbudowie i prawidłowym wykorzystaniu urządzeń melioracyjnych dla poprawienia warunków produkcji, powiększenia retencji wodnej oraz osiągnięcia efektów środowiskowych.

Działania i inicjatywy interesariuszy służące realizacji Celu 2

Jeronimo Martins

Ograniczenie zjawiska marnowania żywności jest jednym z kluczowych zobowiązań w ramach społecznej odpowiedzialności Biedronki. Żywność z bliskim terminem przydatności do spożycia przekazywana jest organizacjom pożytku publicznego, w tym Bankom Żywności. Firma współpracuje z ponad 140 organizacjami pożytku publicznego. W 2021 r. przekazała im ponad 14,7 tys. ton żywności (o 18% więcej niż w 2020 r.) o łącznej wartości ponad 156 mln zł.

Według sprawozdania Generalnego Inspektora Ochrony Środowiska za 2020 r., na mocy ustawy o przeciwdziałaniu marnowaniu żywności do organizacji pożytku publicznego

przekazano 18,5 tys. ton produktów spożywczych. Aż 12,4 tys. ton (prawie 70%) z tej puli pochodziło z sieci Biedronka.

Kaufland

Sieć Kaufland stosuje wiele rozwiązań, dzięki którym zapobiega marnowaniu żywności. Należą do nich m.in. automatyczny system zamówień, który pozwala oszacować ilość towaru do potrzeb danego sklepu czy system przecen, w ramach którego Kaufland obniża ceny produktów przed upływem daty ważności czy przydatności do spożycia. Produkty niesprzedane są przekazywane organizacjom pożytku publicznego. Kaufland podejmuje także wiele działań, których celem jest zwiększanie świadomości konsumentów w obszarze marnowania żywności. Owoce i

warzywa, które odbiegają od ideału, często nie są wybierane przez klientów lub co gorsza lądują w koszu. Aby odwrócić ten trend, a także wspierać polskich producentów, Kaufland wprowadził w 2021 r. do oferty nieidealne w kształcie owoce i warzywa pod nazwą Naturalsi. Kaufland wprowadził także na wybranych produktach marek własnych specjalne oznaczenie „Często dobre dłużej”, wypracowane przez too good to go, które przypomina konsumentom, że dany produkt może być dobry po upływie daty przydatności do spożycia, co można łatwo ocenić za pomocą zmysłów. Sieć zrealizowała również kampanię edukacyjną „Marnowanie? Nie mam w planie!”.

Polski Czerwony Krzyż

PCK od 2014 r. realizuje Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014-2020, w ramach Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej potrzebującym. W ciągu roku 2019/2020 PCK przekazał żywność do 96 000 osób, z czego do 11 tys. osób powyżej 65 roku życia. W ramach programu FEAD w 2021/2022 planowane jest udzielenie wsparcia dla ok. 100 tys. osób.

PCK wydał łącznie ponad 50 tys. paczek żywnościowych dla osób potrzebujących (seniorów, osób samotnych, rodzin z dziećmi) podczas pandemii COVID-19.

Priorytety w zakresie realizacji Celu 3 na szczeblu krajowym

- zmniejszenie zapadalności na choroby cywilizacyjne i umieralności z ich powodu;
- zmniejszenie nierówności w dostępie do opieki zdrowotnej;
- zwiększenie świadomości zdrowotnej;
- zwiększenie wykrywalności chorób we wczesnych stadiach rozwojowych;
- poprawa poziomu jakości systemu opieki zdrowotnej i bezpieczeństwa pacjenta;
- rozwój obszaru e-zdrowie;
- kompleksowa poprawa jakości powietrza do stanu niepowodującego narażenia zdrowia oraz środowiska; zgodnego z prawodawstwem unijnym, a w dalszej perspektywie z wytycznymi WHO;
- wzrost świadomości społecznej w zakresie negatywnego wpływu zanieczyszczenia powietrza na zdrowie ludzkie;
- zwiększenie dostępu do nowoczesnych terapii.

Działania na szczeblu rządowym

Na szczeblu rządowym w ramach Celu 3 podejmowane są działania ściśle korespondujące z priorytetami w następujących obszarach: zmniejszenie zapadalności na choroby cywilizacyjne i umieralności z ich powodu, badania przesiewowe, informatyzacja systemu zdrowia oraz rozwój telemedycyny, zwiększanie świadomości zdrowotnej i promocja aktywności fizycznej w społeczeństwie.

Inwestycyjne programy wieloletnie – kluczowym działaniem w obrębie polityki inwestycyjnej państwa jest realizacja i wprowadzanie nowych inwestycyjnych programów wieloletnich, ustanawianych w drodze uchwał Rady Ministrów, których celem jest poprawa jakości udzielanych świadczeń opieki zdrowotnej.

W 2021 r. realizowanych było 10 programów wieloletnich o łącznej wartości 5,3 mld zł. Do finansowania z budżetu państwa wprowadzono 1 nowy program wieloletni (wartość 548 mln zł) – pn. „Podniesienie jakości i dostępności świadczeń medycznych w Uniwersyteckim Centrum Klinicznym Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego – Szpital Kliniczny Dzieciątka Jezus”. Celem programu jest realizacja inwestycji polegającej na budowie nowego budynku szpitalnego oraz przebudowie istniejącej infrastruktury.

Narodowy Program Zdrowia (NPZ) – realizacja programu odbywa się na podstawie załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 marca 2021 r. w sprawie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021-2025. Celem strategicznym NPZ jest zwiększenie liczby lat przeżytych w zdrowiu przez Polaków, a także zmniejszenie społecznych nierówności w zdrowiu.

Realizowane są działania w ramach 5 obszarów strategicznych, tzw. celów operacyjnych: (1) Profilaktyka nadwagi i otyłości - inicjatywy z zakresu upowszechniania wiedzy na temat zasad zdrowego żywienia i aktywności fizycznej; (2) Profilaktyka uzależnień - inicjatywy z zakresu leczenia uzależnienia od nikotyny; (3) Promocja zdrowia psychicznego – działania z zakresu zapobiegania zachowaniom samobójczym i upowszechniania wiedzy na temat zdrowia psychicznego (4) Zdrowie środowiskowe i choroby zakaźne - działania z zakresu zdrowia środowiskowego i chorób zakaźnych (5) Wyzwania demograficzne - działania skierowane do osób starszych. W 2021 r. zawarto 22 umowy na realizację 27 zadań z zakresu zdrowia publicznego (tryb wnioskowy i konkursowy). Wartość zawartych umów to 22,3 mln zł na 2021 r.

Fundusze Europejskie – Celem interwencji w ramach Osi priorytetowej IX - Wzmocnienie strategicznej infrastruktury ochrony zdrowia Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 (PO IiŚ) jest poprawa świadczonych usług medycznych poprzez inwestycje w infrastrukturę podmiotów ochrony zdrowia o charakterze strategicznym w obszarach deficytowych z punktu widzenia potrzeb społeczeństwa i gospodarki oraz uwzględniające istniejące braki w infrastrukturze w wymiarze terytorialnym. Projekty dotyczyły w głównej mierze rozbudowy i doposażenia w ramach infrastruktury ratownictwa medycznego (działanie 9.1 – wg stanu na koniec 2021 r. 411 umów o wartości 1,22 mld zł) oraz infrastruktury podmiotów leczniczych (160 umów; o wartości 2,5 mld zł).

W ramach osi V pn. *Wsparcie dla obszaru zdrowia* Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata

2014 – 2020 (PO WER), prowadzone są działania wspierające polski system opieki zdrowotnej. Wdrażane były projekty dot. programów profilaktycznych, działań projakościowych i rozwiązań organizacyjnych w systemie ochrony zdrowia ułatwiających dostęp do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług zdrowotnych, wysokiej jakości kształcenia wyższego na kierunkach medycznych, rozwoju kompetencji zawodowych i kwalifikacji kadr medycznych odpowiadających na potrzeby epidemiczno-demograficzne kraju oraz rozwoju usług pielęgniarskich. W ramach Programu podpisano (koniec 2021 r.) 76 umów o dofinansowanie na kwotę ok. 155 mln zł na Programy profilaktyczne, 117 umów o wartości 948 mln zł obejmujące działania projakościowe i rozwiązania organizacyjne w systemie ochrony zdrowia ułatwiające dostęp do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług zdrowotnych. 103 umowy (557 mln zł) wypełniały kryteria działania Wysoka jakość kształcenia na kierunkach medycznych, kolejne 83 umowy (336 mln zł) dotyczyły kompetencji zawodowych i kwalifikacje kadr medycznych, a 24 (84 mln zł) rozwoju usług pielęgniarskich.

Narodowa Strategia Onkologiczna (NSO) jest programem wieloletnim przyjętym na lata 2020-2030. Celem nadrzędnym NSO jest wzrost odsetka osób przeżywających 5 lat od zakończenia terapii onkologicznej, a także zwiększenie wykrywalności nowotworów we wczesnych stadiach oraz poprawa jakości życia w trakcie i po ukończonym leczeniu.

W kontekście leczenia chorób nowotworowych warto podkreślić rolę **Ośrodka Radioizotopów POLATOM** Narodowego Centrum Badań Jądrowych. Ośrodek produkuje i dystrybuje wysokiej jakości farmaceutyki i zestawy scyntygraficzne mające zastosowanie w procedurach medycyny nuklearnej. Jest obecnie jednym z wiodących globalnych dostawców radiofarmaceutyków.

W ramach programu polityki zdrowotnej pn. **Rządowy program badań przesiewowych noworodków w Polsce na lata 2019-2022**, realizowany jest priorytet zwiększenia wykrywalności chorób we wczesnych stadiach rozwojowych. Realizacja programu umożliwi wczesne wykrycie 30 chorób wrodzonych, co z kolei pozwala na szybkie wprowadzenie leczenia i zapobiegnięcie niepełnosprawności lub śmierci dziecka. W 2021 r. przeprowadzono ponad 2,3 mln badań na ponad 356 tys. dzieciach. Od kwietnia 2021 r. sukcesywnie wprowadzane są na terenie kraju badania w kierunku SMA (objęcie całej populacji nowymi badaniami zaplanowano na koniec I kwartału 2022 r.). Przeprowadzone badania umożliwiły wykrycie choroby lub jej podejrzenie u 374 dzieci.

Narodowy Program Leczenia Chorych na Hemofilię i Pokrewne Skazy Krwotoczne – celem programu jest

zapewnienie opieki i poprawa standardu leczenia chorych na hemofilię i pokrewne skazy krwotoczne. Wartość podpisanych umów na realizację w 2021 r. wyniosła ponad 326 mln zł.

Zapewnienie samowystarczalności RP w krew i jej składniki – celem programu jest zapewnienie Polsce samowystarczalności (rozumianej jako dostępność) w krew i jej składniki. Wartość podpisanych umów na realizację w 2021 r. wyniosła ponad 9 mln zł.

Głównym celem **Rządowego programu kompleksowej ochrony zdrowia prokreacyjnego w Polsce na lata 2021 – 2023** jest zwiększenie dostępności do wysokiej jakości świadczeń zdrowotnych z zakresu diagnostyki i leczenia niepłodności.

Narodowy Program Rozwoju Medycyny Transplantacyjnej – celem programu jest zwiększenie liczby przeszczepień komórek, tkanek i narządów pobranych od dawców żywych i zmarłych, aby w Polsce przeprowadzano tyle samo przeszczepień komórek, tkanek i narządów, co w innych krajach Europy. Planuje się m. rozwój sieci koordynatorów, modernizację oraz doposażanie w sprzęt i aparaturę medyczną podmiotów leczniczych i innych jednostek, które działają na rzecz transplantologii oraz finansowanie badań i procedur, których koszty nie są pokrywane z innych źródeł.

W 2021 r. skupiono się na rozwoju sieci koordynatorów oraz organizacji szkoleń personelu medycznego. Finansowane były procedury związane z nowymi rodzajami przeszczepiania, przeszczepami u pacjentów, u których stwierdzono wysokie ryzyko jego odrzutu, badaniem dawców szpiku, a także leczeniem choroby przeszczep przeciw gospodarzowi. Zakupiono również sprzęt dla ośrodków przeszczepiających płuca i nerki oraz doposażono oddziały anestezjologii i intensywnej terapii. Jednocześnie prowadzone były prace nad rozwojem i doskonaleniem oraz modernizacją ustawowych rejestrów transplantacyjnych, w tym w zakresie umożliwiającym monitorowanie jakości świadczeń w transplantologii.

Krajowy Program Zapobiegania Zakażeniom HIV i Zwalczenia AIDS – głównym celem jest ograniczenie skutków epidemii HIV/AIDS, poprzez zapewnienie dostępu do leczenia antyretrowirusowego i diagnostyki specjalistycznej. Właściwie prowadzone leczenie ARV powoduje zmniejszenie zapadalności na zakażenie HIV i śmiertelności z powodu AIDS oraz zmniejszenie zakaźności dla populacji osób zdrowych w Polsce. Programem leczenia antyretrowirusowego (ARV) objęte są osoby zakażone HIV, chore na AIDS, w tym również kobiety w ciąży zakażone HIV oraz noworodki urodzone przez matki zakażone HIV, spełniające kryteria medyczne, których możliwość objęcia programem nie pozostaje w sprzeczności z aktualnie obowiązującymi przepisami prawa. W ramach realizacji

programu leczenia antyretrowirusowego, Krajowe Centrum ds. AIDS przekazuje leki ARV, specjalistyczne testy diagnostyczne do monitorowania przebiegu zakażenia i terapii antyretrowirusowej oraz szczepionki dla dzieci matek zakażonych wirusem HIV. Program realizowany jest w 22 szpitalach/placówkach medycznych, na bazie których działają ośrodki referencyjne leczące zakażonych HIV i chorych na AIDS w Polsce. W czasie epidemii COVID-19, wobec faktu czasowego zamknięcia granic i związanego z tym braku możliwości powrotu do kraju macierzystego, na terytorium Polski znalazły się osoby objęte leczeniem ARV w swoich krajach. W celu uniknięcia przerwania przez nie terapii w uzasadnionych i udokumentowanych przypadkach, na prośbę pacjentów obcokrajowców zabezpieczana była przez 1 miesiąc ciągłość terapii ARV. Na dzień 31 grudnia 2021 r. leczeniem antyretrowirusowym objętych było ok. 14,5 tys. pacjentów, w tym 92 dzieci (do 18 roku życia) zakażonych HIV i chorych na AIDS.

Bezpośrednim celem projektu ***e-Krew – Informatyzacja Publicznej Służby Krwi oraz Rozwój Nadzoru nad Krwiolecznictwem*** jest wsparcie publicznej służby krwi oraz nadzoru nad krwiolecznictwem w optymalnym wykorzystaniu zasobów krwi i jej składników. Zastosowanie nowoczesnych narzędzi informatycznych pozwoli na zapewnienie nieprzerwanego zaopatrzenia podmiotów leczniczych w krew i jej składniki niezbędne do ratowania ludzkiego zdrowia i życia.

System ma na celu usprawnienie wymiany danych pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w procesie pobierania krwi i stosowania jej w leczeniu oraz skuteczne zarządzanie uzyskiwanymi i wykorzystywanymi danymi.

Fundusz Medyczny to mechanizm finansowy ustanowiony na mocy ustawy z dnia 7 października 2020 r. o Funduszu Medycznym. Jego celem jest poprawa zdrowia i jakości życia Polaków. W ramach Funduszu Medycznego funkcjonują wyodrębnione 4 subfundusze. W ramach Subfunduszu rozwoju infrastruktury strategicznej planowane są działania mające na celu poprawę jakości i dostępności świadczeń opieki zdrowotnej oraz bezpieczeństwa udzielania świadczeń opieki zdrowotnej poprzez inwestycje w infrastrukturę strategiczną ochrony zdrowia. W ramach Subfunduszu modernizacji podmiotów leczniczych podejmowane są działania mające na celu poprawę jakości udzielania świadczeń opiekuńczo-leczniczych, wsparcia infrastruktury ratownictwa medycznego, wymiany łóżek szpitalnych. Celem Subfunduszu rozwoju profilaktyki jest wsparcie działań zmierzających do poprawy zdrowia i jakości życia poprzez zapewnienie dodatkowych źródeł finansowania profilaktyki, wczesnego wykrywania, diagnostyki i leczenia

chorób cywilizacyjnych. Celem subfunduszu terapeutyczno-innowacyjnego jest poszerzenie dostępu do nowoczesnych metod leczenia i leków zapewniających skuteczną diagnostykę i terapię, a także uzyskiwania świadczeń opieki zdrowotnej, w szczególności przez dzieci oraz innych pacjentów cierpiących na choroby rzadkie i nowotworowe, w nowoczesnych szpitalach, a w razie konieczności również i poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej.

Projekt pt. Elektroniczna Platforma Gromadzenia, Analizy i Udostępnienia zasobów cyfrowych o Zdarzeniach Medycznych (P1) to projekt Centrum e-Zdrowia, który dostarcza produkty i e-usługi mające fundamentalne znaczenie dla rozwoju e-zdrowia w Polsce, również wspierające walkę z pandemią spowodowaną wirusem SARS-CoV-2. Rozwiązania udostępnione i obecnie rozwijane w obszarze e-zdrowia przyczyniają się do efektywnego udzielania świadczeń zdrowotnych, poprawy ich jakości i dostępności. Elektroniczna forma realizacji skierowania na wybrane świadczenia zaczęła obowiązywać od 8 stycznia 2021 r. Od tego dnia placówki medyczne mają ustawowy obowiązek wystawiania i obsługi elektronicznych skierowań dla zdefiniowanego katalogu usług. Wdrożenie obowiązku wystawiania e-skierowań przyczynia się do poprawy efektywności świadczeń opieki zdrowotnej, skrócenia kolejek na wybrane świadczenia. W przyszłości stworzy to szansę sprostania kolejnym wyzwaniom stawianym przed systemem ochrony zdrowia w Polsce. W marcu 2021 r. rozpoczęto prace nad Elektroniczną kartą zgonu i urodzenia, w tym martwego urodzenia. Funkcjonalności realizowane w ramach projektu zostaną w pełni udostępnione do czerwca 2022 r. Stopniowo są rozbudowywane funkcjonalności aplikacji Gabinet.gov. również w zakresie kwestii związanych z COVID-19. Rozbudowywane jest Internetowe Konto Pacjenta (IKP), które umożliwia pacjentowi elektroniczny dostęp do historii leczenia i elektronicznej dokumentacji medycznej oraz umożliwia upoważnienie do dostępu również inne osoby, w tym kadrę medyczną. Ponadto pozwala na zrealizowanie podstawowych spraw, takich jak złożenie deklaracji wyboru lekarza POZ czy wniosku o EKUZ.

W ramach programu Profilaktyka 40 PLUS zaimplementowano ankietę, której wypełnienie umożliwia wygenerowanie e-skierowania na badania profilaktyczne. Udostępniono także usługę odnawiania recept, która umożliwia wysłanie zamówienia do zadeklarowanej placówki POZ.

W celu zmniejszenia nierówności w dostępie do opieki zdrowotnej i zwiększania poziomu dostępności podmiotów ochrony zdrowia, od 2019 r. MZ realizuje ***projekt pn. Dostępność Plus dla Zdrowia*** w ramach PO WER. Projekt

obejmuje okres 2019-2023, zaś wartość dofinansowania wynosi 335 mln zł.

Projekt ma na celu wdrożenie działań projakościowych w systemie ochrony zdrowia związanych z dostosowaniem placówek medycznych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, z uwzględnieniem osób starszych i niepełnosprawnych. Docelowo Projekt obejmie wsparciem 67 szpitali oraz 250 POZ. Ww. podmioty mogą ubiegać się o dofinansowanie działań związanych z dostępnością w ramach 3 komponentów: architektonicznego, cyfrowego oraz informacyjno-komunikacyjnego.

Do końca 2021 r. przeprowadzono 162 audyty w placówkach POZ i szpitalach, w wyniku których zawarto 147 umowy o powierzenie grantu na poprawę dostępności (128 umów z POZ i 19 umów ze szpitalami).

W celu podniesienia bezpieczeństwa osób przebywających w izolacji domowej wywołanej zakażeniami COVID-19 w listopadzie 2020 r. została uruchomiona **Platforma Domowa Opieka Medyczna (DOM)** (wcześniej PulsoCare). Początkowo system dedykowany był w szczególności pacjentom o podwyższonych czynnikach ryzyka niewymagających hospitalizacji. Obecnie DOM poza pierwotnym zastosowaniem została rozszerzona o nowe funkcjonalności wspierające pracę lekarzy POZ, którzy mają możliwość zakwalifikowania pacjenta do programu w zakresie pomiarów saturacji krwi, ciśnienia, glikemii. Realizowane są programy pilotażowe w zakresie wykorzystywania rozwiązań telemedycznych w podstawowej i specjalistycznej opiece medycznej. W 2021 r. przeprowadzono dwa programy pilotażowe: Program E-Stetoskop (wykorzystanie elektronicznych stetoskopów do wstępnej diagnostyki układu oddechowego i potencjalnych zaburzeń pacjentów po przebytych zakażeniami wirusem SARS-CoV-2, ze współistniejącymi chorobami układu oddechowego) oraz Program Opaska telemedyczna (dot. wykorzystania opasek telemedycznych do monitorowania stanu pacjentów po przebytych zakażeniami wirusem SARS-CoV-2, którzy byli hospitalizowani z powodu zakażenia wirusem SARS-CoV-2 lub, u których w wyniku przeprowadzonej diagnostyki obrazowej stwierdzono zmiany w obrazie radiologicznym świadczące o zakażeniu wirusowym).

Wdrażanie działań określonych w Polityce Lekowej Państwa 2020-2022 – systematycznie zwiększano liczbę kosztowo efektywnych leków finansowanych ze środków publicznych. Dzięki wejściu w życie ustawy z dnia 7 października 2020 r. o Funduszu Medycznym nastąpiło zwiększenie dostępu do innowacyjnych terapii. Przeprowadzono działania w zakresie Elektronicznej Procedury Importu Docelowego, wdrożono System Obsługi Importu Docelowego, za pomocą którego możliwe jest

przeprowadzenie całego procesu dotyczącego procedury importu docelowego i interwencyjnego.

Prace nad nowelizacją ustawy o refundacji leków, środków spożywczych przeznaczenia żywieniowego i wyrobów medycznych, w tym nad zmianą przepisów umożliwiających refundację indywidualną produktów leczniczych, w szczególności leków sierocych, które stosowane są w schorzeniach rzadkich oraz rozbudowa systemu importu docelowego o panel refundacyjny pozwalający na składanie elektronicznych wniosków o refundację.

Działania Głównego Inspektoratu Sanitarnego (GIS) obejmowały realizację kampanii informacyjnej dot. szczepień przeciwko COVID-19 wśród uczniów szkół podstawowych i średnich oraz przedszkolaków i ich rodziców. GIS uruchomił i rozwija także System Ewidencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej (SEPIŚ).

Ponadto, **GIOŚ prowadzi monitoring jakości powietrza** w ramach **Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ)**. W ramach monitoringu wykonywane są badania poziomów substancji w powietrzu oraz oceny jakości powietrza w zakresie przestrzegania norm jakości powietrza. Prowadzony jest również monitoring na potrzeby obliczania krajowego wskaźnika średniego narażenia na pył PM_{2,5}. Sieć monitoringu jakości powietrza jest corocznie doposażana w kolejne urządzenia pomiarowe. GIOŚ poprzez portal „Jakość powietrza” oraz aplikację na urządzenie mobilne „Jakość Powietrza w Polsce”, umożliwia społeczeństwu w szybki i łatwy sposób dostęp do informacji o aktualnym stanie jakości powietrza oraz prognozach jakości powietrza. Portal i aplikacja są ciągle rozwijane.

Jakość paliw stałych – zgodnie z zapisami ustawy o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw, co najmniej raz na 2 lata minister właściwy ds. energii w porozumieniu z ministrem właściwym ds. klimatu oraz ministrem właściwym ds. gospodarki dokonuje przeglądu wymagań jakościowych określonych w rozporządzeniu w sprawie wymagań jakościowych dla paliw stałych. Taka ocena wpływu stosowania ww. przepisów na ochronę środowiska, zdrowie ludzi oraz interesy konsumentów została przeprowadzona w 2021 r. Rekomendacje płynące z oceny determinować będą działania zaplanowane na rok 2022.

Lasy Państwowe (LP) promują sport i zdrowy tryb życia, poprzez organizację wydarzeń sportowych i rekreacyjnych. Tworzą i udostępniają infrastrukturę rekreacyjną oraz tereny na różnego rodzaju imprezy sportowo – rekreacyjne, wytyczanie szlaków turystycznych, przyczyniające się do ukierunkowania ruchu turystycznego. Leśna infrastruktura turystyczna i rekreacyjna to bezpłatnie dostępne obiekty, sukcesywnie dostosowywane do potrzeb osób

niepełnosprawnych (miejsca odpoczynku, parkingi leśne, miejsca postoju pojazdów, punkty widokowe, izby edukacji leśnej, place zabaw, zielone klasy, ośrodki edukacji leśnej). Wychodząc naprzeciw szerokiemu zainteresowaniu bushcraftem i survivaliem, Lasy Państwowe uruchomiły od 1 maja 2021 r. nowy program pn. „Zanocuj w lesie”, promujący te formy aktywności terenowej na terenie wybranych jednostek.

Ministerstwo Sportu i Turystyki (MSiT) realizuje zadania inwestycyjne poprzez dofinansowanie budowy, remontów oraz przebudowy obiektów sportowych. Dofinansowane obiekty mają wielofunkcyjny i uniwersalny charakter, dobrze wpisują się w potrzeby lokalnej społeczności, co stanowi czynnik mobilizujący i ułatwiający uprawianie

aktywności fizycznej obywateli na każdym etapie życia.

Programy sportu powszechnego mają na celu **upowszechnienie aktywności fizycznej w społeczeństwie**. W ramach szerokiej promocji aktywności ruchowej realizowany jest szereg działań skierowanych do szerokiego spektrum społeczeństwa: do dzieci i młodzieży – Programy: KLUB, Szkolny Klub Sportowy, Sport Wszystkich Dzieci, Umiem Pływać, Sportowe Wakacje+, Certyfikacji Szkółek Piłkarskich, zajęcia sportowe dla uczniów; do rodzin, seniorów, środowisk wiejskich i polonijnych -Program Sport dla Wszystkich; do środowisk akademickich – Program Sport Akademicki oraz do osób niepełnosprawnych - Program Upowszechniania Sportu Osób Niepełnosprawnych.

Projekty strategiczne służące realizacji Celu 3

Telemedycyna – od 2020 r. MZ realizuje projekt telemedyczny: „Ograniczanie społecznych nierówności w zdrowiu poprzez stosowanie rozwiązań telemedycyny i e-zdrowia”, w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014-2021. Projekt ma przyczynić się do zmniejszenia kosztów procedur medycznych, zmniejszenia obciążeń dla pacjentów oraz zwiększenia dostępności usług medycznych. Koncentruje się na wypracowaniu modeli telemedycznych w 7 obszarach: kardiologii, geriatrici, psychiatrii, diabetologii, chorób przewlekłych, położnictwa i opieki paliatywnej, które mogłyby poszerzyć katalog procedur telemedycznych objętych publicznym finansowaniem oraz zwiększyć poziom wykorzystania potencjału telemedycyny w Polsce. Do końca 2021 r. zespoły ekspertów polsko-norweskich opracowały wstępne modele telemedyczne w dziedzinach: kardiologia, geriatricia, psychiatria, choroby przewlekłe, diabetologia i położnictwo, które zostaną przetestowane w projektach pilotażowych. Realizacja projektu potrwa do kwietnia 2024 r.

Program kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” – jest jednym z projektów strategicznych SOR. Program zawiera kompleksowe rozwiązania dotyczące wsparcia rodzin z osobą niepełnosprawną, w tym z dzieckiem niepełnosprawnym.

Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030 – ustanawia całościowe ramy polityki krajowej na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Strategia obejmuje osiem priorytetowych obszarów: niezależne życie, dostępność, edukacja, praca, warunki życia i ochrona socjalna, zdrowie, budowanie świadomości, koordynacja. W ramach priorytetu „Zdrowie” planowana jest koordynacja następujących działań dot.: poprawy sytuacji osób z niepełnosprawnościami w zakresie powstawania lub pogłębiania się niepełnosprawności oraz zwiększenia dostępu do usług zdrowotnych oraz efektywności procesu leczenia.

Program Klub – zakłada wsparcie małych i średnich klubów sportowych prowadzących szkolenia w różnych dziedzinach sportu i jest skierowany do dzieci i młodzieży do 18 roku życia. Program przewiduje dwa warianty dofinansowania - 10 i 15 tys. zł.

Działania i inicjatywy regionów służące realizacji Celu 3

Lubelskie

Realizacja *Programu profilaktyki raka skóry dla mieszkańców województwa lubelskiego na lata 2018-2021*. Samorząd Województwa Lubelskiego, wychodząc naprzeciw potrzebom zdrowotnym mieszkańców, czynnie uczestniczy w kreowaniu regionalnej polityki zdrowotnej. Programy polityki zdrowotnej są jednym z głównych instrumentów, które w istotny sposób wpływają na poprawę kondycji zdrowotnej mieszkańców Lubelszczyzny. Samorząd województwa lubelskiego finansuje szereg programów profilaktycznych, wśród których jest Program profilaktyki raka skóry dla mieszkańców województwa

lubelskiego na lata 2018-2021. Program obejmuje swoimi działaniami populację pełnoletnich mieszkańców województwa lubelskiego i jest realizowany w dwóch etapach. Głównym celem Programu jest zwiększenie świadomości społeczeństwa w zakresie profilaktyki nowotworów skóry, zwiększenie wykrywalności w pierwszym stadium choroby, zwiększenie ilości osób wyleczonych, zmniejszenie kosztów leczenia poprzez wykrywanie nowotworów skóry we wczesnym stadium choroby, objęcie profesjonalną opieką profilaktyczną osób z grup ryzyka oraz zmniejszenie śmiertelności z powodu nowotworów złośliwych skóry.

Za wdrożenie Programu profilaktyki raka skóry dla mieszkańców województwa lubelskiego na lata 2018-2021 w roku 2022 Samorząd województwa lubelskiego został nagrodzony podczas VII Kongresu Wyzwań Zdrowotnych w konkursie „Zdrowy Samorząd” w kategorii Zdrowe Województwo. W 2022 r. planowana jest kontynuacja Programu w niezmienionej formie.

Jednym z głównych osiągnięć *Programu profilaktyki raka skóry dla mieszkańców województwa lubelskiego na lata 2018-2021* jest podniesienie świadomości mieszkańców województwa lubelskiego w zakresie nowotworów złośliwych skóry, zwiększenie motywacji do prowadzenia prozdrowotnego stylu życia oraz zmniejszenie zachorowalności na te choroby.

Wymiernymi efektami działań wynikającymi z realizacji programu jest wyłonienie z grupy uczestników osób chorych lub ze zwiększonym ryzykiem zachorowania. Osoby, u których wykryto patologię, są kierowane do dalszej diagnostyki i leczenia, co niejednokrotnie przyczyniło się do uratowania zdrowia, a w niektórych przypadkach nawet życia.

Lubuskie

Utworzenie Centrum Zdrowia Matki i Dziecka – jego celem było zapewnienie kompleksowej opieki nad matką i dzieckiem (rozumianej jako opieka medyczna nad kobietą ciężarną, opieka okołoporodowa nad matką i noworodkiem oraz opieka pediatryczna nad dziećmi w wieku 0-18 lat). Inwestycja ma na celu zwiększenie bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców i zmniejszenie nierówności w dostępie do świadczeń opieki zdrowotnej. Centrum Zdrowia Matki i Dziecka stworzy również nowe możliwości leczenia, które dotychczas nie były dostępne na naszym terenie. Dodatkowo poprawi się jakość leczenia poprzez dostęp do różnego rodzaju specjalistów, leczenie dzieci i matek skoncentruje się w jednym budynku, a także poprawi się wykorzystanie aparatury medycznej poprzez skumulowanie sprzętu dla dzieci wysokiej klasy w jednym miejscu.

Małopolskie

W ramach projektu *Inkubator Włączenia Społecznego* uruchomiono działania mające na celu pozyskanie pomysłów na innowacje społeczne. Prowadzona była szeroka akcja informacyjno-konsultacyjna, animacja lokalna, doradztwo w obszarze kreowania innowacji społecznych.

Opolskie

Realizowany jest *Program zapobiegający chorobom cywilizacyjnym w ramach nadwagi, otyłości i cukrzycy wśród mieszkańców województwa opolskiego*. Jego głównym celem jest zwiększenie skali działań

profilaktycznych oraz przeciwdziałanie nadwadze, otyłości i cukrzycy w konsekwencji przyczyniające się do poprawy jakości życia mieszkańców regionu. Ok. 10,3 tys. osób dorosłych w wieku 45-65 lat zostało objętych badaniami przesiewowymi w ramach programu, z których 624 zostały objęte dalszym wsparciem (drugim komponentem). Ok. 26 tys. dzieci w wieku 6-18 lat zostało objętych badaniami przesiewowymi, z których 681 zostały objęte dalszym wsparciem (drugim komponentem).

Realizowany jest także *Program poprawy opieki nad matką i dzieckiem w ramach Programu Opolskie dla rodziny*.

Celem głównym jest poprawa zdrowia i związana z nim poprawa jakości życia oraz zmniejszenie nierówności w zdrowiu poprzez zwiększenie dostępu do wysokiej jakości usług zdrowotnych w zakresie opieki nad matką i dzieckiem w województwie opolskim do 2020 r.

Pomorskie

Profilaktyka chorób w szczególności zmiennych epidemiologicznie.

W 2021 roku inicjatywy w ramach Regionalnych Programów Polityki Zdrowotnej skierowano do 8167 osób, a pozostałymi projektami zdrowotnymi objęto ok. 10 tys. osób. Działania mają pozwolić na obniżenie przedwczesnej umieralności z powodu chorób niezakaźnych, poprzez wczesne wykrycie cukrzycy oraz stanu przedcukrzycowego u części uczestników; oraz objęcie programem rehabilitacyjnym osób po incydencie kardiologicznym. Realizacja programów polityki zdrowotnej i projektów zdrowotnych dotyczyła m.in.: chorób nowotworowych (działania wzmacniające programy krajowe), układu sercowo – naczyniowego (Regionalny Program Polityki Zdrowotnej – Moduł Rehabilitacja Kardiologiczna), chorób i zaburzeń psychicznych (uruchomienie projektu pn.: „Lepsza przyszłość. Przeciwdziałanie zaburzeniom psychicznym dzieci i młodzieży”), chorób zakaźnych („Pomorskie Wspiera”, „Pomorscy medycy - bezpieczni w pracy, bezpieczni dla pacjentów”), chorób układu oddechowego („Pomorskie Wspiera”), otyłości, chorób metabolicznych (Regionalny Program Polityki Zdrowotnej dotyczący prewencji cukrzycy typu 2), innych chorób cywilizacyjnych oraz znaczących epidemiologicznie dla regionu.

Warmińsko-mazurskie

Realizowany jest *„Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2018-2022”*. Celem Programu jest integrowanie i wzmacnianie działań w zakresie zapobiegania i leczenia uzależnień od środków odurzających, w tym narkotyków. W ramach Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2018-2022 przeznaczono organizacjom pozarządowym

blisko 60 tys. zł z budżetu województwa warmińsko-mazurskiego na realizację w regionie programu Szkolna Interwencja Profilaktyczna.

Łódzkie

Realizowany jest „Program wczesnego wykrywania nowotworów płuc”, adresowany do mieszkańców województwa łódzkiego w wieku 55-80 lat, którzy palą od co najmniej 30 lat przynajmniej jedną paczkę papierosów dziennie (z wskaźnikiem minimum 30 tzw. paczkolet) lub palili w przeszłości i rzucili palenie najpóźniej 15 lat temu, bez wcześniejszych objawów choroby nowotworowej. W ramach Programu pacjent może skorzystać z dwóch konsultacji lekarskich oraz niskodawkowego badania tomografem komputerowym klatki piersiowej. W wyniku Programu u 101 osób wykryto zmiany chorobowe płuc, co stanowi 36,4% pacjentów, którzy skorzystali z badań. Przeprowadzona w Programie edukacja przyczyniła się do wzrostu wiedzy na temat korzyści wynikających z zaprzestania palenia u 245 osób, co stanowi 87,8% badanych.

Realizowany jest również „Program szczepień przeciwko grypie sezonowej dla pracowników podmiotów wykonujących działalność leczniczą z terenu województwa łódzkiego”. Liczba zachorowań na grypę w województwie łódzkim w 2021 r. spadła o 25% w stosunku do 2020 r. Wzrosła świadomość zdrowotna uczestników Programu (64% badanych uznało, że zdecydowanie wzrosła ich wiedza na temat profilaktyki grypy, 98% stwierdziło, że regularne szczepienia przeciw grypie sezonowej są ważne) oraz chęć szczepienia się przeciwko grypie (u 93,8% badanych).

Łódzkie promuje również zdrowie psychiczne i walczy z konsekwencjami pandemii SARS-CoV-2. Wsparcie i profesjonalna pomoc psychologiczna dla osób, które doświadczyły skutków pandemii. W ramach tego zadania udzielono wsparcia psychologicznego 354 osobom.

Wielkopolskie

Samorząd województwa wielkopolskiego podjął szereg działań zmierzających do walki z pandemią i niwelujących jej skutki, w tym m.in.:

- wsparcie szpitali i placówek medycznych poprzez zakup niezbędnego sprzętu, środków do dezynfekcji i ochrony osobistej oraz badań diagnostycznych;
- wsparcie wielkopolskich szkół w zakresie wyposażenia ich w sprzęt niezbędny do prowadzenia edukacji zdalnej, w odpowiedzi na czasowe ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty i wdrożenie nauczania hybrydowego i zdalnego;
- opracowanie badań, które pozwolą naukowcom odtworzyć m.in. historię przebiegu pandemii w województwie;
- wsparcie sektora społecznego, tj. bezpośrednich odbiorców usług społecznych i pieczy zastępczej oraz kadr świadczących te usługi, w tym: środki ochrony osobistej i dezynfekujące, usługi dezynfekcji, czyszczenia, odkażania, zakup testów na COVID-19, dodatkowe wynagrodzenia dla pracowników socjalnych czy opiekunów środowiskowych usługi cateringowe oraz usługi społeczne, miejsca wytchnienia dla kadry oraz miejsca kwarantanny;
- wsparcie kapitału obrotowego przedsiębiorców.

Śląskie

Projekt InfoSMOG-MED był realizowany w partnerstwie przez Urząd Marszałkowski woj. śląskiego, Instytut Ekologii Terenów Uprzemysłowionych w Katowicach (IETU) i Śląskie Centrum Chorób Serca w Zabrzu. Sam projekt zakończył się pod koniec 2021 r., jednak w jego ramach opracowano funkcjonujący informatyczny system prognozowania jakości powietrza i związanego z nim ryzyka zdrowotnego dla mieszkańców woj. śląskiego. Opracowany przez IETU i wykorzystany w projekcie InfoSMOG-MED system prognozowania jakości powietrza jest innowacyjny w porównaniu do stosowanej dotychczas rozmytej prognozy sytuacji meteorologicznej i eksploracyjnej analizy danych o stężeniach zanieczyszczeń. Jest systemem prognozowania w warunkach rzeczywistych.

Działania i inicjatywy interesariuszy służące realizacji Celu 3

Bank Ochrony Środowiska

Ogólnopolski projekt Fundacji BOŚ *Zdrowo jem, więcej wiem* skierowany jest do najmłodszych uczniów (zerówki i klasy I-III szkół podstawowych). Fundacja BOŚ prowadzi go od 11 lat i od samego początku towarzyszy mu troska o zdrowie młodego pokolenia. Projekt trwa przez cały rok szkolny, podzielony jest na etapy odpowiadające porom roku i ma charakter ogólnopolskiej międzyszkolnej

rywalizacji zespołowej. Głównym celem projektu jest wykształcenie u dzieci postaw prozdrowotnych poprzez uczenie zasad zdrowego odżywiania. Do 11. edycji projektu zgłosiło się ponad 2,6 tys. zespołów konkursowych, czyli ponad 50 tys. uczniów i nauczycieli. Uczestnicy konkursu mieli za zadanie przekazać zdobytą wiedzę innym uczniom w swoich szkołach oraz swoim rodzicom. W ten sposób edukacją prozdrowotną zostało objętych około 120 tys.

uczniów oraz około 40 tys. rodziców i opiekunów uczniów. W trakcie trwania projektu wyłoniono łącznie 27 najlepszych zespołów z 26 placówek edukacyjnych z całej Polski, niemal 40 nauczycieli i 500 uczniów.

Kaufland

Kaufland wraz z partnerami LUX MED oraz Geneva Trust wspiera profilaktykę prozdrowotną, organizując bezpłatne badania mammograficzne. W 2021 r. mammobusy zaparkowały na parkingach przy marketach sieci ponad 1000 razy, a z bezpłatnego badania mammograficznego skorzystało aż 70 tys. kobiet.

Dodatkowo Kaufland stworzył we wszystkich swoich sklepach Strefę Świadomego Odżywiania, aby zwrócić uwagę na produkty dedykowane konkretnym potrzebom żywieniowym. W jednym miejscu klienci mogą znaleźć produkty wegańskie, wegetariańskie, z niską zawartością cukru, bez glutenu, a w marketach o większej powierzchni również tzw. superżywność oraz artykuły dla osób aktywnych. Kaufland wprowadza także na opakowaniach produktów marek własnych skalę Nutri-Score, która ułatwia ocenę wartości odżywczych artykułów.

PKN ORLEN

Odpowiadając na potrzeby mieszkańców Płocka PKN ORLEN w 2019 r. zainicjował pionierski w skali kraju projekt pn. „Program kompleksowej profilaktyki, diagnostyki i leczenia nowotworów oraz chorób układu oddechowego mieszkańców Płocka i powiatu płockiego”. Program jest realizowany przez Narodowy Instytut Onkologii w partnerstwie z Instytutem Gruźlicy i Chorób Płuc oraz pod patronatem Ministerstwa Zdrowia. Głównym celem projektu jest podjęcie inicjatyw prozdrowotnych i zdrowotnych dotyczących chorób układu oddechowego i chorób nowotworowych oraz wdrożenie programów edukacyjnych, które mają podnieść świadomość na temat czynników tych chorób wśród mieszkańców Płocka i okolic. Program ma również na celu uświadomić mieszkańcom konieczność wprowadzenia zmian w stylu życia, które mogą znacząco zmniejszyć ryzyko zachorowania. W ramach Programu w 2021 r. m.in. kontynuowano działalność infolinii pulmonologicznej i onkologicznej dla mieszkańców i kadry medycznej z Płocka i okolic oraz działalność Punktu Pomocy Palącym i Punktu Porad Dietetycznych. Zrealizowano również szkolenia on-line dla lekarzy i pielęgniarek.

8 sierpnia 2021 r. w Płocku zorganizowano trzecią edycję akcji „Miasteczko Zdrowia”. Miasteczko odwiedziło ponad 1300 płocczan i mieszkańców pobliskich miejscowości, co zaowocowało przeprowadzeniem blisko 2000 darmowych

badań i konsultacji lekarskich m.in. EKG, mammografii, morfologii, podoskopii, laryngologii.

W 2021 r. odbyła się druga edycja programu grantowego Fundacji ORLEN pn. „Zdrowie dla Płocka”, skierowanego do organizacji pozarządowych i instytucji samorządowych działających na terenie Płocka oraz powiatów sąsiadujących – płockiego, sierpeckiego i gostynińskiego. Wnioski złożyło 111 organizacji. Granty opiewające łącznie na 300 tys. zł trafiły do 23 organizacji, a środki zostały wykorzystane m.in. na organizację zajęć sportowych, spotkań z dietetykami i wykładów dotyczących zapobiegania chorobom. Beneficjentami zostały m.in. kluby sportowe, szkoły podstawowe oraz koła gospodyń wiejskich.

W 2021 r. PKN ORLEN wdrożył aplikację „Na Ratunek”. Stanowi ona kompendium wiedzy z zakresu udzielania pierwszej pomocy. Zawiera także instrukcję jak zachować się m.in. w przypadku wystąpienia pożaru i awarii oraz ułatwia wezwanie pomocy. Aplikacja została zaprojektowana na potrzeby pracowników Grupy Kapitałowej ORLEN, którzy będą mogli korzystać z profesjonalnych wskazówek w przypadku wystąpienia nagłego zdarzenia zarówno w pracy jak i poza nią. Aplikacja została rozdystrybuowana na służbowe smartfony pracowników Grupy ORLEN i jest dostępna bez konieczności jej pobierania i instalowania.

Servier - Anpharm Przedsiębiorstwo Farmaceutyczne SA

Cyklicznie organizowane są *akcje edukacyjno-zdrowotne*, poszerzające wiedzę z zakresu różnych chorób oraz zachęcających do profilaktyki i badań. Jedną z takich akcji, którą firma prowadziła w 2021 r. jest Wąstopad pod chwytliwą nazwą „Nie rób jaj. Zbadaj się!”. W ramach tej akcji firma publikowała materiały dotyczące nowotworów męskich używając dostępnych kanałów komunikacyjnych, zachęcając do badań, wskazując miejsca bezpłatnych badań dla mężczyzn.

Przynajmniej raz w roku firma organizuje na terenie zakładu *bezpłatne badania profilaktyczne skierowane do wszystkich pracowników*. Rosnąca dynamika rozwoju cywilizacji sprawia, że narażenie na hałas jest coraz większe. W przeszłości problemy ze słuchem dotyczyły w szczególności osób w wieku 70-80 lat, a w tej chwili problem ten dotyczy coraz młodszych pacjentów, o czym alarmują badania WHO i dedykowany tej tematyce Światowy Dzień Ochrony Słuchu. Tematem ostatniego wydarzenia było hasło: „Ochrona słuchu dla wszystkich! Badania. Rehabilitacja. Komunikacja.” Firma zorganizowała też bezpłatne badania profilaktyczne słuchu dla pracowników Anpharmu.

Priorytety w zakresie realizacji Celu 4 na szczeblu krajowym

- poprawa jakości i atrakcyjności szkolnictwa zawodowego, poprawa dostosowania szkolenia i kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy;
- poprawa jakości systemu szkolnictwa wyższego;
- tworzenie warunków dla rozwoju edukacji na całym obszarze kraju i wyrównywania szans edukacyjnych;
- tworzenie warunków do szerszego zaangażowania dorosłych w uczenie się w różnych formach i miejscach oraz do uznawania efektów uczenia się nabytych poza edukacją formalną;
- poprawa innowacyjności kształcenia, m.in. poprzez wdrożenie zmienionych w 2017 i 2018 r. podstaw programowych kształcenia ogólnego - uwzględniających kompetencje uniwersalne oraz kompetencje cyfrowe, znajomość języków obcych, kreatywność, inicjatywność, przedsiębiorczość, innowacyjność, umiejętności pracy zespołowej oraz wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Działania na szczeblu rządowym

Na szczeblu rządowym w ramach Celu 4 realizowane są działania w obszarze szkolnictwa zawodowego, szkolnictwa wyższego, uczenia się dorosłych, edukacji włączającej, a także służące rozwojowi innowacyjności. Realizowana jest także edukacja globalna.

W zakresie priorytetu krajowego „poprawa jakości i atrakcyjności szkolnictwa zawodowego, poprawa dostosowania szkolenia i kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy” realizowane były m.in. następujące działania:

- Prognoza zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego – stałe monitorowanie potrzeb na krajowym i wojewódzkim rynku pracy.
- Monitoring karier absolwentów publicznych i niepublicznych szkół ponadpodstawowych (coroczny monitoring od 2021 r.) – stałe dostosowywanie systemu kształcenia do zmieniających się uwarunkowań społeczno-gospodarczych.
- Kształcenie zawodowe dostosowane do potrzeb nowoczesnej gospodarki i oczekiwań rynku pracy – wprowadzanie nowych zawodów do klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego lub dokonywanie modyfikacji w zakresie istniejących, określanie podstaw programowych kształcenia w tych zawodach oraz określanie dodatkowych umiejętności zawodowych w zakresie wybranych zawodów. W latach 2020-2021 wprowadzono m.in. 8 nowych zawodów oraz określono nowe dodatkowe umiejętności zawodowe w zakresie wybranych zawodów szkolnictwa branżowego.
- Obowiązek współpracy szkół z pracodawcami – umowa lub porozumienie z pracodawcą warunkiem uruchomienia kształcenia w danym zawodzie.
- Możliwość nabywania przez uczniów dodatkowych umiejętności zawodowych w trakcie nauki w szkole lub przygotowania do uzyskania kwalifikacji rynkowej.
- Zapewnienie uczniom przygotowania do nabycia wybranych uprawnień zawodowych.
- Rozwój kształcenia w przedsiębiorstwach – staże uczniowskie.
- Obowiązkowe cykliczne szkolenia branżowe w przedsiębiorstwach dla nauczycieli kształcenia zawodowego.
- Zwiększenie od 1 września 2019 r. minimalnych stawek wynagrodzenia pracowników młodocianych, za które pracodawcom przysługuje refundacja.
- Zmiana modelu finansowania kształcenia zawodowego.
- Wzmocnienie potencjału szkół – doprecyzowanie zasad gromadzenia przez szkoły środków na wydzielonym rachunku dochodów.
- Preferencje podatkowe dla pracodawców przekazujących darowizny szkołom prowadzącym kształcenie zawodowe.
- Obowiązkowy egzamin zawodowy – zwiększenie efektywności kształcenia zawodowego.
- Obowiązkowe doradztwo zawodowe – przygotowanie do wyboru zawodu i kierunku dalszego kształcenia od przedszkola do szkoły ponadpodstawowej.

- Uruchomienie od 1 września 2020 r. kształcenia w branżowych szkołach II stopnia.
- Rozwój ogólnopolskiego portalu „infozawodowe” (<https://infozawodowe.men.gov.pl/>) – o kształceniu zawodowym, ofertach współpracy z pracodawcami.
- Zamieszczenie na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej epodreczniki.pl materiałów multimedialnych wspierających proces doradztwa zawodowego.

W zakresie priorytetu krajowego „poprawa jakości systemu szkolnictwa wyższego” realizowane były następujące działania:

- Monitoring Ekonomicznych Losów Absolwentów publicznych i niepublicznych szkół wyższych (ELA).
- Realizacja Programu „Doktorat Wdrożeniowy” prowadzonego w systemie dualnym, jako ważnego etap budowy solidnego pomostu między nauką a biznesem.
- Realizacja przedsięwzięcia „Dydaktyczna Inicjatywa Doskonałości”, którego celem jest wsparcie publicznych uczelni zawodowych w doskonaleniu jakości kształcenia na kierunkach studiów o profilu praktycznym.

W zakresie priorytetu krajowego „tworzenie warunków dla rozwoju edukacji na całym obszarze kraju i wyrównywania szans edukacyjnych oraz wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi” realizowane były m.in. następujące działania:

- Opracowanie dokumentu opisującego wizje zmian – „Model edukacji dla wszystkich”;
- Wpisanie do wykazu prac legislacyjnych Rady Ministrów ustawy o wsparciu dzieci, uczniów i rodzin, której celem jest zapewnienie każdemu dziecku i uczniowi wysokiej jakości kształcenia, wychowania i opieki w sposób uwzględniający zróżnicowanie potrzeb rozwojowych i edukacyjnych;
- Opracowanie przepisów w zakresie minimalnego zatrudnienia nauczycieli specjalistów w przedszkolach i szkołach zależnego od liczby dzieci/uczniów;
- Badania i współpraca z uczelniami w zakresie standardów oraz programu studiów podyplomowych wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci i wsparcia rodzin oraz roli pedagogów specjalnych jako nauczycieli współorganizujących kształcenie w szkołach i oddziałach integracyjnych i opracowania programu studiów podyplomowych z edukacji włączającej.

W zakresie priorytetu krajowego „tworzenie warunków do szerszego zaangażowania dorosłych w uczenie się w różnych formach i miejscach oraz do uznawania efektów uczenia się nabytych poza edukacją formalną” realizowane były m.in. następujące działania:

- Współpraca ministrów w ramach Międzyresortowego Zespołu ds. uczenia się przez całe życie i Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji;
- Rozwój Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji m.in. poprzez włączanie kwalifikacji rynkowych, poszerzanie bazy Instytucji Certyfikujących;
- Współpraca partnerów społecznych w ramach systemu rad sektorowych (w 17 sektorach);
- Realizacja rządowego Programu Wspierania Rozwoju Uniwersytetów Ludowych na lata 2020-2030;
- Projekty realizowane z wykorzystaniem środków europejskich:
 - a) Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji (LOWE): aktywizacja osób, w szczególności o niskich umiejętnościach, a także rozwój środowisk lokalnych na rzecz umiejętności i uczenia się dorosłych w ramach lokalnych partnerstw (powstało 150 ośrodków).
 - b) „Szansa – nowe możliwości dla dorosłych”: wypracowanie i przetestowanie innowacyjnych modeli wsparcia edukacyjnego dla osób dorosłych o niskich umiejętnościach podstawowych (rozumienie i tworzenie informacji, rozumowanie matematyczne, umiejętności cyfrowe oraz kompetencje społeczne).
- Wdrażanie Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 przyjętej przez Radę Ministrów.

W zakresie priorytetu krajowego „poprawa innowacyjności kształcenia, m.in. poprzez wdrożenie zmienionych w 2017 i 2018 r. podstaw programowych kształcenia ogólnego - uwzględniających kompetencje uniwersalne oraz kompetencje cyfrowe, znajomość języków obcych, kreatywność, inicjatywność, przedsiębiorczość, innowacyjność, umiejętności pracy zespołowej” realizowane były następujące działania:

- Projekt strategiczny pn. Szkoła dla Innowatora;
- Projekt szkoleniowy pn. Lekcja:Enter: skierowany do nauczycieli oraz kadry kierowniczej szkół podstawowych i ponadpodstawowych. W ramach projektu prowadzone są szkolenia z doskonalenia kompetencji cyfrowych. Do końca 2023 r. planowane jest przeszkolenie 75 tys. nauczycieli;
- Działanie pn. Wsparcie placówek doskonalenia nauczycieli i bibliotek pedagogicznych w realizacji zadań związanych z przygotowaniem i wsparciem

nauczycieli w prowadzeniu kształcenia na odległość;

- Wzmacnianie elementu edukacji klimatycznej.

Ponadto realizowane były projekty w obszarze rozwoju instytucji kultury i nauki, współfinansowane ze środków europejskich, w tym:

- projekt „Talenty muzyczne na drodze do mistrzostwa i sukcesu zawodowego”;
- projekt „Studia muzyczne bez barier” w celu wzrostu dostępności Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina oraz dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami;
- projekt „Przebudowa i modernizacja pomieszczeń studyjnych i Sali Koncertowej w budynku Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina.

Działania w obszarze edukacji globalnej

Działania edukacyjne skierowane do społeczeństwa polskiego na temat problemów globalnych i wyzwań rozwojowych realizuje Ministerstwo Spraw Zagranicznych we współpracy z Ministerstwem Edukacji i Nauki oraz organizacjami pozarządowymi. W 2021 r. MSZ przeprowadził konkurs *Edukacja globalna 2021 – finansowanie projektów będących częścią przedsięwzięcia współfinansowanego ze źródeł innych niż budżet RP*, w wyniku którego do realizacji wyłoniono pięć projektów organizacji pozarządowych. Wszystkie stanowiły element większych projektów realizowanych w Polsce, które

otrzymały w terminie wcześniejszym dofinansowanie ze środków pozakrajowych (tj. Program Komisji Europejskiej Development Education and Awareness Rising, Erasmus oraz Fundusz EOG).

W wyniku ich realizacji zwiększono wiedzę młodych ludzi na temat przyczyn i skutków zmian klimatycznych, współczesnych procesów migracyjnych, problemów związanych z produkcją i konsumpcją dóbr i nierównościami w handlu. Działania wspierały również nabywanie przez młodzież umiejętności krytycznego myślenia i kompetencji obywatelskich.

Przeprowadzono również kursy i szkolenia dla nauczycieli oraz utworzono materiały i narzędzia edukacyjne tj. filmy i scenariusze zajęć. Wydano również publikację pt. „Przed wszystkim żywność! Aktywizm w dobie kryzysu klimatycznego”, która została również udostępniona w internecie.

Jeden z projektów kierowany był do kadry akademickiej Uniwersytetu Opolskiego, Wrocławskiego i Warszawskiego. W wyniku zorganizowanych w 2021 r. szkoleń i warsztatów z ekspertami w Polsce i za granicą 11 naukowców tych uczelni opracuje program nauczania nowego przedmiotu pn. „Zrównoważony rozwój”, który zostanie wprowadzony na 13 kierunkach humanistycznych prowadzonych przez ww. uczelnie w roku akademickim 2022/2023. Opracowane zostaną również multimedialne materiały dydaktyczne i multimedialny podręcznik.

Cztery z wyłonionych w 2021 r. projektów są kontynuowane w 2022 r.

Projekty strategiczne służące realizacji Celu 4

Nowoczesne kadry dla polskiego przemysłu – obejmuje działania dot. rozwoju kształcenia zawodowego podejmowane i planowane w latach 2017-2026 (m.in. wprowadzenie branżowej szkoły I i II stopnia, aktualizacja oferty kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego, działania na rzecz zwiększenia zaangażowania pracodawców w organizację praktycznej nauki zawodu, obowiązkowe zajęcia z doradztwa zawodowego).

Zintegrowany System Kwalifikacji (ZSK) – obejmuje działania na rzecz rozwoju ZSK, w tym szczególnie w kontekście wypełnienia systemu kwalifikacjami rynkowymi oraz integracji uczenia się formalnego i poza formalnego. Do końca 2021 r. do ZSK włączono 139 kwalifikacji rynkowych.

Edukacja w społeczeństwie cyfrowym – skupia działania dotyczące upowszechniania nowych technologii w kształceniu, tworzenia ogólnodostępnych cyfrowych zasobów edukacyjnych, a także nakierowane na rozwój umiejętności cyfrowych dzieci, młodzieży i kadry pedagogicznej.

Włączeni w edukację – realizowany w ramach SOR, zakłada upowszechnienie i wdrożenie w codziennej praktyce przedszkoli, szkół i placówek systemu oświaty edukacji włączającej wysokiej jakości. Ma ona zapewnić wszystkim uczącym się optymalne warunki do rozwoju, nabywania wiedzy i umiejętności niezbędnych do samodzielności w życiu dorosłym, w tym funkcjonowania na rynku pracy oraz pełnego udziału w życiu społecznym.

Projekt pn. **Szkoła dla innowatora** – kontynuowany był pilotaż projektu w szkołach. Rozpoczęto prace nad przygotowaniem rekomendacji ogólnych i szczegółowych.

Inicjatywa na rzecz umiejętności – polega na testowaniu i wdrażaniu innowacyjnych działań na rzecz upowszechnienia uczestnictwa dorosłych w uczeniu się przez całe życie.

Reforma szkolnictwa wyższego – w ramach której do SOR zostały wpisane następujące projekty: program Doktorat Wdrożeniowy i program Studiuj i Pracuj w Polsce (realizowane przez Narodową Agencję Wymiany Akademickiej, NAWA).

Działania i inicjatywy regionów służące realizacji Celu 4

Łódzkie

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego (RPO) 2014-2020 zrealizowano 9 projektów mających na celu dostosowanie systemu kształcenia zawodowego oraz oferty edukacyjnej do potrzeb regionalnego rynku pracy i zmian zachodzących w otoczeniu społeczno-gospodarczym, poprawę jakości i efektywności kształcenia, stworzenie możliwości zdobycia dodatkowych lub doskonalenia posiadanych kwalifikacji przez słuchaczy i nauczycieli, a także doposażenie placówek w sprzęt i pomoce dydaktyczne. Podobny cel miały projekty realizowane z Programu Wiedza Edukacja Rozwój (POWER) 2014–2020: Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji. W ramach Działanie: Rozwój narzędzi dla uczenia się przez całe życie – opracowano programy kwalifikacyjne kursów zawodowych oraz kursów umiejętności zawodowych w ramach grantów oraz zrealizowano Ligę Zawodowców – program stypendialny województwa łódzkiego.

Ze środków POWER sfinansowano też projekty na rzecz szkół i placówek oświatowych. W 2021 r. działania podejmowane przez Wojewódzkie Ośrodki Doskonalenia Nauczycieli nakierowane były na rozwijanie kompetencji kadry szkół i przedszkoli w zakresie prowadzenia, organizacji i zarządzania edukacją zdalną.

W 2021 r. z Krajowego Funduszu Szkoleniowego wydatkowano 14,6 mln zł na kształcenie i dokształcanie pracodawców i pracowników (łącznie 6443 osób), w tym na uzupełnianie kwalifikacji w zakresie zawodów deficytowych.

W 2021 r. uzupełniono alokację RPO Wł 2014-2020 o dodatkowe środki REACT-EU – pochodzące z Instrumentu Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy, które zapewniają pomoc na wspieranie kryzysowych działań naprawczych w kontekście pandemii COVID-19 i jej skutków społecznych oraz przygotowanie do ekologicznej i cyfrowej odbudowy gospodarki zwiększającej jej odporność.

Mazowieckie

Zestaw działań w zakresie profilaktyki chorób i ochrony zdrowia obejmował m.in.:

- Regionalny Program Zdrowotny w zakresie chorób kręgosłupa i otyłości wśród dzieci z województwa mazowieckiego;
- Program wczesnego wykrywania i profilaktyki cukrzycy wśród mieszkańców województwa mazowieckiego na lata 2017-2022;

- Regionalny Program Zdrowotny pn. „Rozszerzenie dostępności nowoczesnych instrumentalnych metod diagnostyki i rehabilitacji dzieci z mózgowym porażeniem dziecięcym na terenie województwa mazowieckiego”;
- wsparcie psychoedukacyjne dla personelu medycznego w związku z wystąpieniem stanu epidemii;
- Program w zakresie wsparcia oraz wzmocnienia efektów rehabilitacji dzieci i młodzieży z zaburzeniami psychicznymi i uzależnionej od substancji psychoaktywnych - zwiększenie w latach 2021-2023 dostępności rehabilitacji dzieci i młodzieży z zaburzeniami psychicznymi i uzależnionej od substancji psychoaktywnych, stanowiącej uzupełnienie podstawowego programu realizowanego przez NFZ;
- działania edukacyjne z zakresu zapobiegania depresji u młodzieży z województwa mazowieckiego;
- edukacja zdrowotna dotycząca promocji zdrowia psychicznego, zapobiegania depresji i zaburzeniom depresyjnym wśród mieszkańców województwa mazowieckiego, promocji idei dawstwa i transplantologii, zapobiegania chorobom zakaźnym i zakażeniom, w tym przeciwdziałanie skutkom nieprawidłowej antybiotykoterapii, profilaktyki nowotworów złośliwych, ograniczania następstw zdrowotnych spowodowanych stosowaniem substancji psychoaktywnych lub uzależnieniem od tych substancji, ratownictwa medycznego, podniesienia poziomu akceptacji społecznej wobec osób żyjących z HIV/AIDS, ich rodzin i bliskich;
- projekt „Zwiększenie potencjału zespołów ratownictwa medycznego oraz zespołów transportu medycznego i sanitarnego w przeciwdziałaniu COVID-19” finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego (RPO WM) 2014–2020 - poprawa dostępności usług opieki zdrowotnej poprzez zwiększenie możliwości wsparcia ratowniczego na terenie województwa mazowieckiego w związku z epidemią spowodowaną koronawirusem SARS-CoV-2;
- Program „Szkoła Promocji Zdrowia - II edycja” - promocja zdrowego stylu życia, ze szczególnym uwzględnieniem edukacji zdrowotnej,

kształtowania odpowiedzialności za własne postępowanie wobec świata, przyrody ożywionej i nieożywionej oraz samego siebie i innych ludzi;

- w projekcie „E-zdrowie dla Mazowsza 2” w 2021 r. prowadzono przygotowanie do wdrożenia: systemu Business Intelligence oraz Mazowieckiego Centrum Obsługi Pacjenta, przygotowano działania prowadzące do świadczenia usług informatycznego doradztwa technicznego, wykonywania modyfikacji systemów informatycznych, przeprowadzenia instruktaży programistycznych i świadczenia usług asysty technicznej, dostawy infrastruktury teleinformatycznej, w tym sprzętu i oprogramowania dla szpitali.

Opolskie

Zapewnieniu wysokiej jakości edukacji służą m.in. działania w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego 2014-2020, w zakresie wsparcia edukacji przedszkolnej (m.in. rozszerzenie oferty ośrodków wychowania przedszkolnego, tworzenie nowych miejsc, indywidualizacja pracy z dzieckiem), kształcenia ogólnego (m.in. rozwój umiejętności uniwersalnych i kompetencji kluczowych, korzystanie z nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych, wyposażenie bazy dydaktycznej, doskonalenie kompetencji i kwalifikacji nauczycieli), kształcenia zawodowego (m.in. kształcenie praktyczne uczniów i nauczycieli, organizacja staży, wyposażenie bazy dydaktycznej, kształcenie w pozaszkolnych formach kształcenia zawodowego) oraz kształcenia ustawicznego (w zakresie kompetencji kluczowych: TIK i języki obce). Alokacja przeznaczona na te działania to ok. 288 mln zł (środki UE), a wartość realizowanych projektów to ok. 346 mln zł.

Projekty edukacyjne współfinansowane ze środków UE:

1. Realizacja projektów edukacyjnych w województwie opolskim współfinansowana jest ze środków Unii Europejskiej w ramach RPO WO, PO WER, PO PC, ERASMUS+, np.: Opolskie szkolnictwo zawodowe dla rynku pracy, Op@lskie dla liceów, Kreatywna Opolszczyzna, Prowadzenie działań edukacyjno-informacyjnych "H2O dla BIO" oraz wzmocnienie infrastruktury edukacji ekologicznej, Sztuczna Inteligencja - programowanie w szkołach, Dwujęzyczna Opolszczyzna - program wychowania do dwujęzyczności skierowany do przedszkoli, European Values for New Generations - Living Democracy in Schools (Edu4Democracy).
2. Prowadzenie sieci wsparcia nauczycieli różnych przedmiotów oraz realizacja wspomaganie dla szkół.
3. Prowadzenie działań w ramach międzynarodowego programu Sieć Szkół i Przedszkoli Promujących Zdrowie.

Podkarpackie

W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 oraz Programu Operacyjnego Rybactwo i Morze na lata 2014 – 2020 w ramach tzw. lokalnych strategii rozwoju realizowane są działania mające między innymi na celu:

- wsparcie grup defaworyzowanych;
- rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich;
- wsparcie pozaszkolnych form edukacji. Podkarpacki Program Odnowy Wsi wspiera pozaszkolne formy edukacji w ramach inicjatywy „Uniwersytet Samorządności”.

W ramach programów stypendialnych dla uczniów zdolnych, pochodzących z rodzin znajdujących się trudnej sytuacji materialnej wsparciem stypendialnym objęta jest młodzież z województwa podkarpackiego, uczęszczająca do liceów, techników i szkół branżowych. Stypendia przyznaje się rokrocznie uczniom posiadającym wysokie wyniki w nauce, którzy pochodzą z rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej. Celem programów stypendialnych jest wsparcie uczniów w dostępie do wysokiej jakości nauczania oraz kształtowanie postaw i umiejętności istotnych z punktu widzenia potrzeb rynku pracy, w tym kompetencji kluczowych, umiejętności uniwersalnych i szkolnictwa zawodowego. Uczniowie w ramach ww. programów, poza stypendiami, otrzymują wsparcie opiekunów dydaktycznych i realizują dzięki ich pomocy indywidualne programy rozwoju edukacyjnego.

Pomorskie

W 2021 r. kontynuowana była kampania *Live more. Pomerania*, mająca na celu rozwój bazy talentów dla regionu. Obejmowała promocję województwa pod kątem relokacji, prowadzenie bazy kandydatów, program bonu relokacyjnego, program szkoleń na rzecz podnoszenia kompetencji i kwalifikacji zgodnie z potrzebami inwestorów, przyciąganie na Pomorze przedstawicieli zawodów deficytowych oraz osób utalentowanych, a także zawodów mogących się stać kołem zamachowym pomorskiej gospodarki, powiązanie pozyskiwania talentów z polityką imigracyjną województwa.

Wprowadzono cyfrowe rozwiązania (m.in. aplikacji mobilnych) wspierających przyciąganie, zakorzenianie i rozwijanie talentów w regionie. Założono rozszerzenie standardu obsługi talentów w zakresie usług adaptacyjnych. Podjęto również inicjatywy na rzecz rozwoju kultury integracji i inkluzywności, promocji różnorodności kulturowej i społecznej.

Celem *Pomorskiego Systemu Poradnictwa Zawodowego (PSPZ)* jest natomiast wzrost zatrudnienia i rozwój umiejętności zawodowych mieszkańców województwa pomorskiego poprzez zwiększenie dostępności i jakości usług z zakresu całonocnego poradnictwa zawodowego

oraz upowszechnianie idei o możliwości rozwijania umiejętności przez całe życie, w tym zapewnienie uczniom pomorskich szkół profesjonalnego wsparcia w dokonywaniu wyborów edukacyjnych i zawodowych na każdym etapie nauki oraz w procesie wchodzenia na rynek pracy, a także wprowadzenie rozwiązań zapewniających pracodawcom i pracownikom adaptowanie się do zmieniającej się sytuacji gospodarczej. Wszystkie działania są realizowane w oparciu o utworzoną w ramach PSPZ sieć współpracy doradców zawodowych i instytucji świadczących usługi poradnictwa zawodowego w regionie.

Podlaskie

Wspieranie edukacji w regionie ma miejsce poprzez m.in. Regionalny Program Wspierania Edukacji Uzdolnionych Dzieci i Młodzieży Województwa Podlaskiego (stypendia za szczególne osiągnięcia w nauce, uzyskane w poprzednim roku szkolnym). Na rzecz umiejętności cyfrowych realizowane są np. projekt szkoleniowy „Cyfrowe Podlaskie” realizowany w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa na lata 2014-2020; czy też projekt „Podniesienie kompetencji cyfrowych wśród uczniów i nauczycieli województwa podlaskiego” realizowany w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020. Dodatkowo w ramach RPO WP 2014-2020 realizowane są działania zorientowane na: zwiększenie odsetka dzieci w wieku przedszkolnym objętych edukacją na terenie województwa podlaskiego oraz zmniejszenie dysproporcji jakości edukacji przedszkolnej w szczególności między obszarami wiejskimi i miejskimi. Inicjatywy służą zapewnieniu wszystkim dzieciom, bez względu na płeć, czy niepełnosprawność możliwości rozwoju. Zwiększenie stopnia upowszechnienia edukacji przedszkolnej ma dwuaspektowe korzyści: po pierwsze służy wyrównywaniu szans edukacyjnych w szczególności dzieci pochodzących z obszarów wiejskich, a po drugie wpływa na aktywność zawodową rodzica/opiekuna sprawującego opiekę nad dziećmi w wieku przedszkolnym. Cel ten jest realizowany poprzez tworzenie nowych miejsc edukacji przedszkolnej na obszarach o największym zapotrzebowaniu, jak również tworzenie warunków do wszechstronnego rozwoju dostosowanego do indywidualnych potrzeb dziecka w ramach zajęć wykraczających poza podstawę programową. Działania podejmowane we wdrażanych projektach służą zapewnieniu wszystkim dzieciom, bez względu na płeć, czy niepełnosprawność możliwość rozwoju we wczesnym dzieciństwie poprzez opiekę i edukację przedszkolną przygotowującą do rozpoczęcia edukacji na poziomie podstawowym. Niezależnie realizowane są działania

wspierające osoby dorosłe w podnoszeniu kompetencji (w tym podstawowych i przekrojowych) i kwalifikacji z wykorzystaniem różnych form kształcenia, takich jak studia podyplomowe, kursy kompetencji ogólnych oraz inne kursy/szkolenia umożliwiające uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy. Wdrażane projekty zapewniają równy dostęp kobietom i mężczyznom do przystępnej finansowo i wysokiej jakości edukacji technicznej, zawodowej i wyższej.

Świętokrzyskie

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 realizowane było wsparcie działań edukacyjnych w regionie. Adresatem inicjatyw były w szczególności dzieci i uczniowie. Działania w obszarze edukacji w Programie obejmowały: zwiększenie dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej; tworzenie nowych miejsc przedszkolnych oraz wsparcie istniejących; wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci (m.in. dzieci z niepełnosprawnościami), poprzez realizację zajęć wspierających; wyposażenie placówek w sprzęt oraz modernizację infrastruktury do potrzeb i możliwości dzieci; podniesienie kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych uczniów (w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi) na każdym etapie edukacji ogólnej, w tym podstawowej i ponadpodstawowej, w kontekście potrzeb rynku pracy; budowanie kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych uczniów poprzez zwiększenie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, edukacyjno-wychowawczych; wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów (w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi); podniesienie jakości i atrakcyjności kształcenia zawodowego w kontekście przyszłego zatrudnienia uczniów/słuchaczy szkół prowadzących kształcenie zawodowe; realizacja kompleksowych programów kształcenia praktycznego organizowanych w miejscu pracy, w tym realizację staży uczniowskich u pracodawców zwiększających szanse na rynku pracy dla uczniów.

Warmińsko-mazurskie

Realizacja projektu „Zapewnienie równego dostępu do wysokiej jakości edukacji przedszkolnej” w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury 2014-2020 – na pozwolić na zagwarantowanie wszystkim dzieciom możliwości wysokiej jakości rozwoju we wczesnym dzieciństwie, opieki i edukacji przedszkolnej przygotowującej do rozpoczęcia edukacji na poziomie podstawowym.

Działania i inicjatywy interesariuszy służące realizacji Celu 4

Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych

Celem projektu *Od Juniora do Seniora* jest wspieranie edukacji ekonomicznej dzieci (ze szkół podstawowych) oraz seniorów (uczestników Uniwersytetów Trzeciego Wieku) poprzez organizowanie przez KDPW prelekcji z zakresu funkcjonowania rynku finansowego. Zajęcia są dostosowane do wieku uczestników. Prelekcja połączona jest ze zwiedzaniem Centrum Giełdowego – siedziby Krajowego Depozytu i Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie, gdzie na żywo zobaczyć można Salę Notowań, giełdowego byka oraz dzwon.

Allegro

Aby dzielić się wiedzą, ułatwiać rozwój firmom sprzedającym oraz wspierać kupujących, Allegro utworzyło w 2020 roku Akademię Allegro. Jest to darmowy program edukacyjny online, w którym znaleźć można m.in. ponad 400 materiałów wideo przygotowanych przez ekspertów oraz animacje, podręczniki, artykuły i mapy myśli. Platforma oferuje m.in. 91 nowych kursów w języku polskim oraz 105 tutoriali dla sprzedających i kupujących. W ramach Akademii Allegro pracownicy firmy i eksperci zewnętrzni poruszają szeroki zakres tematów – od sprzedaży zero

waste na Allegro, przez reklamę i promocję, po rozwój osobisty czy bezpieczne zakupy w Internecie.

Wymierne efekty działań: W roku 2021 Akademia Allegro zorganizowała 454 webinary, w których wzięło udział 51 962 osób. Udostępniła 72 tematyczne kursy w wersji polskojęzycznej i 18 anglojęzycznej. Na stronę Akademii Allegro weszło 1 080 996 unikalnych użytkowników.

LOTOS

E(x)plory to największa w Polsce inicjatywa wyszukująca młode talenty, wspierająca ich rozwój oraz pomagająca im się odnaleźć w świecie nauki i biznesu. *E(x)plory* tworzy społeczność innowatorów, naukowców i innowacyjnego biznesu, dając im przestrzeń dla rozwoju pomysłów i projektów. Organizatorem Programu jest Fundacja Zaawansowanych Technologii. W 2021 r. odbyła się jubileuszowa 10 edycja Programu *E(x)plory*. Grupa LOTOS jest Mecenasem Programu od 2013 r.

Program dociera do ponad 2 milionów uczniów rocznie. W 2021 r. w ramach Programu zorganizowano 33 warsztaty i wykłady naukowe dla ponad 2 tys. osób, na wydarzenie Gdynia Explory Week na Platformie Hopin zapisało się 1086 uczestników.

Priorytety w zakresie realizacji Celu 5 na szczeblu krajowym

- pełniejsza realizacja zasady równości kobiet i mężczyzn;
- aktywna polityka prorodzinna;
- zapewnienie warunków dla powrotu kobiet na rynek pracy po przerwie z tytułu urodzenia i opieki nad dzieckiem.

Działania na szczeblu rządowym

W ramach Celu 5 rząd podejmuje szereg działań mających na celu wyrównywanie szans kobiet i mężczyzn, w szczególności na rynku pracy.

Krajowy Program Działań na rzecz Równego Traktowania na lata 2022-2030 wyznacza cele i priorytety działań na rzecz równego traktowania. Program obejmuje działania w zakresie:

- podnoszenia świadomości społecznej w zakresie równego traktowania, w tym na temat przyczyn i skutków naruszenia zasady równego traktowania,
- przeciwdziałania naruszeniom zasady równego traktowania,
- współpracy z partnerami społecznymi, organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami w zakresie równego traktowania.

W 2021 r. w ramach **Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie** kontynuowane były działania na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa osób doznających przemocy w rodzinie w oparciu o przepisy ustawy z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, aktów wykonawczych do ustawy oraz postanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2021. Działania realizowane są przez przedstawicieli administracji rządowej, jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje pozarządowe. Do najważniejszych zadań zrealizowanych w 2021 r. należy zaliczyć:

- intensyfikację działań profilaktycznych skierowanych do osób i rodzin zagrożonych przemocą w rodzinie,
- ochronę osób doznających przemocy i przewyższanie jej skutków,
- zwiększanie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób doznających przemocy w rodzinie,
- zwiększanie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie,

- podnoszenie kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Istotnym elementem systemu było zapewnienie sprawnego interdyscyplinarnego funkcjonowania mechanizmu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, na wszystkich szczeblach administracji (gmin, powiatów, województw) przy jednoczesnym zapewnieniu wsparcia finansowego z budżetu państwa przewidzianego w Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2021.

W 2021 r. kontynuowano również realizację programu osłonowego **Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie**, którego celem jest finansowe wspieranie samorządów gminnych, powiatowych i wojewódzkich w tworzeniu zintegrowanego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W roku 2021 r. rozpoczęto realizację **Projektu Predefiniowanego Przeciwdziałanie przemocy wobec osób starszych i niepełnosprawnych**, w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego na lata 2014-2021. Celem projektu jest poprawa funkcjonowania systemu przeciwdziałania przemocy wobec osób starszych i niepełnosprawnych, w szczególności poprawa jakości i efektywności przeciwdziałania zjawisku przemocy. Działania obejmują m.in. osoby starsze oraz niepełnosprawne z uwzględnieniem kryterium płci. Planowane są działania na rzecz podniesienia świadomości społecznej, zwiększenia kompetencji służb, jak również wypracowany zostanie model wsparcia. Zakłada się, że długofalowym efektem projektu będzie nie tylko ograniczenie skali przemocy oraz poprawa jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych doznających przemocy czy dostosowanie infrastruktury na szczeblu lokalnym do ich potrzeb, ale również wzrost świadomości społecznej na temat problemu przemocy, zwiększenie liczby przedstawicieli służb i instytucji właściwie przygotowanych do udzielania wsparcia osobom starszym i

niepełnosprawnym zagrożonym bądź doświadczającym przemocy. Realizacja projektu zakończy się w 2024 r.

Od 2011 r. realizowany jest również **program MALUCH+**, którego celem jest zwiększenie dostępności miejsc opieki

nad dziećmi w wieku do lat 3, by zapewnić możliwość powrotu kobiet na rynek pracy - *opis w Celu 1.*

Projekty strategiczne na rzecz realizacji Celu 5

Krajowy Program Działań na rzecz Równego Traktowania na lata 2022-2030 – Program jest pierwszym, który objął tak długą perspektywę działań w zakresie polityki równego traktowania. Celem działań przewidzianych w programie jest wyeliminowanie dyskryminacji z życia społecznego w Polsce. Program będzie realizowany przez wszystkie ministerstwa, zgodnie z ich kompetencjami, we współpracy z urzędami wojewódzkimi, organizacjami pozarządowymi oraz partnerami społecznymi. Obejmie następujące kwestie: podnoszenie świadomości społecznej w zakresie równego traktowania; przeciwdziałanie naruszeniom zasady równego traktowania; współpraca z partnerami społecznymi, organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami w zakresie równego traktowania. Priorytety programu zostały zbudowane w oparciu o główne obszary życia społeczno-gospodarczego, dlatego większość zaplanowanych działań będzie adresowana do wszystkich grup narażonych na dyskryminację w danym obszarze życia społeczno-gospodarczego. Program obejmie szeroki zakres zadań administracji publicznej, które mają na celu skutecznie zapobiegać nierównemu traktowaniu i dyskryminacji oraz podnosić świadomość społeczną w tym zakresie.

Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na 2022 r. – Program przewiduje szczegółowe działania w zakresie: zapewniania ochrony i udzielania pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie; oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie; podnoszenia świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie; promowania metod wychowawczych bez użycia przemocy; upowszechniania informacji o formach udzielania pomocy osobom doznającym i stosującym przemoc w rodzinie. Działania określone w projekcie programu stanowią kontynuację działań w czterech ww. głównych obszarach, podejmowanych w ramach Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020.

Działania i inicjatywy interesariuszy służące realizacji Celu 5

PKN ORLEN

Celem przyjętej w 2021 r. polityki różnorodności jest promowanie wartości, zasad, norm i zwyczajów wpisujących się w równe traktowanie pracowników oraz zwiększenie świadomości i zrozumienia znaczenia różnorodności, a także tworzenie warunków dla otwartego i tolerancyjnego miejsca pracy.

W PKN ORLEN różnorodność rozumiana jest nie tylko jako przeciwdziałanie dyskryminacji. Dla firmy to celowe działanie na rzecz uznania odmiennych punktów widzenia, czy doświadczeń i docenienie różnorodności jako wartości samej w sobie.

PKP S.A.

Inicjatywa *Kobiety na kolei* to porozumienie wypracowane w latach 2019-2021 pomiędzy Wspólnotą Kolei Europejskich oraz Zarządców Infrastruktury Kolejowej a Europejską Federacją Pracowników Transportu. Grupa PKP, reprezentowana przez PKP S.A., została sygnatariuszem porozumienia. Jego głównym celem jest zachęcenie większej liczby kobiet do pracy w sektorze kolejowym, zapewnienie kobietom większej ochrony, zapobieganie uprzedzeniu lub dyskryminacji ze względu na płeć oraz zagwarantowanie równego traktowania w miejscu pracy, zarówno w kwestii wynagrodzenia, jak i możliwości awansu i rozwoju kariery. Porozumienie zrzecza Komisję Europejską

i reprezentantów pracodawców oraz związków zawodowych przedsiębiorstw sektora kolejowego.

BNP Paribas

Bank BNP Paribas podejmuje wewnętrzne działania na rzecz promowania różnorodności i przeciwdziałania wykluczeniu. W celu zwiększenia świadomości pracowników w zakresie różnorodności i inkluzji co roku pracownicy organizacji zapraszani są na Dni Różnorodności. Zorganizowany został również Tydzień Rodzicielski – spotkania online z ekspertami, którzy mówili o rodzicielstwie i wsparciu międzypokoleniowym oraz Tydzień dla Zdrowia – cykl tematycznych webinarów. Dodatkowo bank wspiera i zachęca do tworzenia sieci pracowniczych. Kontynuowane były również działania na rzecz budowania świadomości i otwartości wobec osób z niepełnosprawnościami. Bank prowadził warsztaty i webinary, współpracował z fundacjami oraz zatrudnił ekspertów, którzy budują świadomość społeczną i wspierają pracowników z niepełnosprawnościami. Bank, jako odpowiedzialny pracodawca, wdraża także program zwiększenia zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami, aby wyrównywać szanse na rynku pracy. Aby zapewnić zrozumienie zasad, które kształtują właściwe relacje w miejscu pracy bank stworzył Dekalog Równego Traktowania, którego hasłem przewodnim jest „Dostrzeż różnicę, nie dyskryminuj”.

Priorytety w zakresie realizacji Celu 6 na szczeblu krajowym

- zwiększenie dyspozycyjnych zasobów wód, poprawa ich stanu ekologicznego i jakości chemicznej;
- utworzenie mechanizmów prawno-finansowych sprzyjających racjonalnemu wykorzystaniu zasobów wodnych i wdrażaniu wodo-oszczędnych technologii, jak również budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków.

Działania na szczeblu rządowym

Dla zaadresowania określonych na poziomie krajowym priorytetów w zakresie Celu 6 podejmowanych jest szereg działań. Istotną część inicjatyw realizowana jest w ramach *Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020* (POIŚ 2014-2020). Obejmują one:

1. **Wsparcie projektów dot. gospodarki wodnościekowej w aglomeracjach o równoważnej liczbie 2 tys. mieszkańców.** Działanie wspiera budowę, przebudowę i remont oczyszczalni ścieków, infrastruktury wodociągowej (ujęć wody, stacji uzdatniania wody, sieci wodociągowych) czy zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych. Do końca 2021 r. dofinansowano łącznie 357 projektów na kwotę ponad 8,5 mld zł.
2. **Wsparcie projektów dot. rozwoju infrastruktury wodnej** (infrastruktura przeciwpowodziowa i adaptacyjna w stosunku do zjawisk suszy). W ramach działania wspierane są m.in. zadania służące osiągnięciu dobrego stanu wód czy projekty dot. budowy, przebudowy lub remontu urządzeń wodnych przyczyniających się do zmniejszenia skutków powodzi i suszy. Podejmowane są również działania infrastrukturalne zabezpieczające wybrzeże morskie przed negatywnymi efektami zmian klimatu. Do końca 2021 r. dofinansowano łącznie 15 projektów na kwotę ponad 2 mld zł.
3. **Ochrona siedlisk i gatunków terenów nieleśnych zależnych od wód** - od 2017 r. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska wraz z 11 regionalnymi dyrekcjami ochrony środowiska realizuje projekt w ramach Działania 2.4 Ochrona przyrody i edukacja ekologiczna. Głównym celem projektu jest poprawa do 2022 r. stanu ochrony objętych działaniami projektowymi typów siedlisk i gatunków terenów nieleśnych zależnych od wód, których stan zachowania w dokumentach planistycznych został oceniony na niezadowalający lub zły. Plany zadań ochronnych lub plany ochrony zawierają informacje

nt. działań, które pozwolą na poprawę stanu ww. siedlisk i gatunków. W projekcie zawarto działania, które są kluczowe dla przywrócenia właściwego stanu bądź zatrzymania negatywnego trendu zmian.

Ponadto, realizacji priorytetów służą programy priorytetowe Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW):

1. **Program Moja Woda:** zwiększenie poziomu retencji na terenie posesji przy budynkach mieszkalnych jednorodzinnych oraz wykorzystywanie zgromadzonych wód opadowych oraz roztopowych w ramach programu Moja Woda. W ramach programu finansowany jest zakup, montaż, budowa i uruchomienie instalacji pozwalających na zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych. W 2021 r. przeprowadzono II nabór wniosków w programie, w efekcie którego zostały dotychczas podpisane umowy dofinansowania na kwotę blisko 116,5 mln zł. W roku 2022 r., planowane są wypłaty środków w ramach umów podpisanych w I i II naborze.
2. **Gospodarka wodno-ściekowa w zakładach przemysłowych:** program zakładający wsparcie finansowe dla przedsięwzięć dot. budowy, rozbudowy, modernizacji oczyszczalni ścieków przemysłowych dla sektorów przemysłu wymienionych w załączniku III do dyrektywy Rady 91/271/EWG dot. oczyszczania ścieków komunalnych. Nabór wniosków w trybie ciągłym zakończy się 22.12.2023 r.

Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu. W 2022 r. Lasy Państwowe będą kontynuować *Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – mała retencja* oraz program przeciwdziałania erozji wodnej na terenach nizinnych i górskich.

Woda dla rolnictwa. Celem projektu jest poprawa stabilności i ciągłości produkcji rolniczej w warunkach okresowych niedoborów i nadmiarów wody, w tym przede wszystkim wsparcie gospodarstw rodzinnych w budowie, odbudowie i prawidłowym wykorzystaniu urządzeń melioracyjnych dla poprawienia warunków produkcji, powiększenia retencji wodnej oraz osiągnięcia efektów środowiskowych. 12 lutego 2020 r. zostało przyjęte Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie przyjęcia „Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu” tzw. program azotanowy. Program określa działania mające na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu, w tym poprzez ograniczenie rolniczego wykorzystania nawozów, wskazanie okresów nawożenia, warunków przechowywania nawozów naturalnych i postępowanie z odciekami oraz określenie dopuszczalnych dawek i sposobów nawożenia azotem. Działania te są elementem jednego z celów Europejskiego Zielonego Ładu oraz strategii „od pola do stołu” i „bioróżnorodności” dot. ograniczania strat składników pokarmowych.

Ważnym elementem realizacji Celu 6 jest „Zbiór zaleceń dobrej praktyki rolniczej mający na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych”. Zbiór zawiera zasady do dobrowolnego stosowania dot. takich zagadnień, jak: racjonalne i bezpieczne nawożenie azotem; okresy, kiedy rolnicze wykorzystanie nawozów jest niewłaściwe; rolnicze wykorzystanie nawozów na gruntach zamrzniętych, zalanych wodą, nasyconych wodą lub przykrytych śniegiem; nawożenie na terenach nachylonych; stosowanie nawozów w pobliżu cieków naturalnych, zbiorników wodnych, kanałów i rowów; maszyny i urządzenia do aplikacji nawozów naturalnych; przechowywanie odchodów zwierzęcych; zasady przechowywania kiszzonek; wapnowanie gleb; inne działania ograniczające zanieczyszczenie wód azotanami.

Nie bez znaczenia jest również rosnące zainteresowanie rolników wsparciem doradców oraz systemami wspomagania decyzji w zakresie racjonalnej gospodarki składnikami nawozowymi, co pośrednio może przyczynić się do zmniejszania zanieczyszczania wód azotanami.

Program przeciwdziałania niedoborowi wody (PPNW) na lata 2021-2027, z perspektywą do roku 2030 przedstawia możliwości i niezbędne kierunki działań w zakresie retencji wodnej. Głównym celem PPNW jest zwiększenie retencji wodnej w Polsce poprzez analizę i kompleksowe działania zwiększające retencję wody. Program jest komplementarny względem pozostałych dokumentów planistycznych z zakresu gospodarki wodnej. Szacowane nakłady inwestycyjne na zadania zaplanowane w PPNW do wydatkowania w 2022 r. wynoszą ok. 753 mln zł.

Kontrole gospodarowania wodami: Inspekcja Ochrony Środowiska, w ramach ustawowych zadań, prowadzi kontrole gospodarowania wodami w zakresie wynikającym z zapisów ustawy Prawo wodne, dotyczącym:

- pobranych wód oraz ochrony wód przed zanieczyszczeniami w odniesieniu do warunków ustalonych w decyzjach wydanych na podstawie ustawy Prawo wodne oraz pozwoleniach zintegrowanych,
- stosowania programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu, spełnienia obowiązku posiadania planu nawożenia azotem oraz stosowania nawozów zgodnie z planem nawożenia azotem przez podmioty prowadzące produkcję rolną i działalność, w ramach której są przechowywane nawozy naturalne lub stosowane nawozy.

Działania kontrolne i pokontrolne niejednokrotnie mobilizują podmioty do podejmowania działań naprawczych usuwających przyczyny ponoszenia sankcji (np. budowy, rozbudowy lub modernizacji oczyszczalni ścieków, budowy lub modernizacji miejsc do przechowywania nawozów naturalnych).

W konsekwencji działania Inspekcji Ochrony Środowiska prowadzą pośrednio do ograniczania wpływu presji na środowisko wodne, m. in. do ograniczenia eutrofizacji wywołanej nadmiarem substancji biogennej pochodzących ze źródeł punktowych i obszarowych i wraz z sankcjami administracyjnymi, które są jednym z instrumentów ekonomicznych w gospodarowaniu wodami i przyczyniają się do poprawy jakości wód.

Projekty strategiczne na rzecz realizacji Celu 6

Kompleksowy program adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatycznych do 2020 r. – szczegółowy opis projektu w Celu 13.

Infrastruktura dla rozwoju obszarów wiejskich – 23 lipca 2020 r. Rada Ministrów przyjęła Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych. Środki przekazane w ramach funduszu można wykorzystać na inwestycje dotyczące dróg, wodociągów, a także inne niezbędne lokalnie działania. Ze środków Funduszu Dróg Samorządowych wsparcie rządowe kierowane jest na

budowę, przebudowę lub remont dróg powiatowych i gminnych. Trwa realizacja inwestycji w ramach PROW 2014-2020 z zakresu gospodarki wodnościekowej oraz dróg lokalnych.

Woda dla rolnictwa – celem projektu jest poprawa stabilności i ciągłości produkcji rolniczej w warunkach okresowych niedoborów i nadmiarów wody, w tym przede wszystkim wsparcie gospodarstw rodzinnych w budowie, odbudowie i prawidłowym wykorzystaniu urządzeń melioracyjnych dla poprawienia warunków produkcji, powiększenia retencji wodnej oraz osiągnięcia efektów środowiskowych. W projekcie ustawy budżetowej na 2021 r., w ramach rezerw celowych, zapewniono środki w wysokości 40 mln zł na pomoc państwa dla spółek wodnych na realizację zadań z zakresu utrzymania urządzeń melioracji wodnych. W ramach PROW 2014-2020 udzielane jest wsparcie spółek wodnych i ich związków na inwestycje w środki zapobiegawcze, których celem jest ograniczenie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof, a także wsparcie nawodnień w gospodarstwach rolnych. MRiRW podjęło prace nad utworzeniem lokalnych partnerstw na rzecz wody (LPW), których zadaniem jest zainicjowanie, a następnie zacieśnianie współpracy oraz stworzenie sieci kontaktów pomiędzy lokalnym społeczeństwem a instytucjami i urzędami w zakresie gospodarki wodnej na obszarach wiejskich ze szczególnym uwzględnieniem rolnictwa.

Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych (KPOŚK) – celem jest ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczanych ścieków z aglomeracji, a co za tym idzie – ochrona środowiska wodnego przed ich niekorzystnymi skutkami. W ramach V aktualizacji KPOŚK (V AKPOŚK) w perspektywie do 2021 r. zaplanowano wybudowanie 14 661,2 km sieci kanalizacyjnej i zmodernizowanie 3 506,4 km sieci, a także wybudowanie 116 nowych oczyszczalni oraz przeprowadzenie innych inwestycji na 1060 oczyszczalniach. W 2022 r. planowane jest przyjęcie VI aktualizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (VI AKPOŚK), której głównym celem jest określenie nakładów inwestycyjnych w obszarze gospodarki ściekowej niezbędnych do uzyskania przez aglomeracje o RLM $\geq 2\ 000$ zgodności z warunkami dyrektywy 91/271/EWG w perspektywie do 2027 r.

Działania i inicjatywy regionów służące realizacji Celu 6

Łódzkie

Projekt *Doskonalenie polityk w zakresie ponownego wykorzystania wody dla oszczędzania zasobów w regionach europejskich* **AQUARES** odpowiada na zagrożenie ekologiczne – niedobór zasobów wodnych. Głównym celem projektu jest promocja rozwiązań w obszarze odzysku wody i jej ponownego wykorzystania. Projekt zrzesza partnerów w celu wymiany doświadczeń i transferu wiedzy na temat nowoczesnych technologii ponownego wykorzystania wody. Oczekiwany rezultatami projektu mają być zwiększona świadomość, co do potrzeb ograniczania poboru wody i popularyzacja rozwiązań z zakresu zrównoważonej gospodarki wodnej. W ramach projektu województwo łódzkie wzięło udział w szeregu międzynarodowych spotkań partnerów, wizyt studyjnych oraz warsztatów poświęconych wymianie doświadczeń w zakresie zarządzania zasobami wodnymi, stosowaniu nowoczesnych technologii ponownego wykorzystania wody oraz publiczno-prywatnych inwestycji. Ponadto w Łodzi

została zorganizowana wizyta studyjna dla partnerów i interesariuszy projektu o tematyce ponownego wykorzystania wody w regionie (X 2019). Zawarto 5 porozumień o współpracy w tym zakresie w regionie: z Politechniką Łódzką, Wydziałem Inżynierii Procesowej i Ochrony Środowiska, Europejskim Regionalnym Centrum Ekohydrologii Polskiej Akademii Nauk, Zakładem Włókienniczym Biliński sp. j., AWP Nordic Products sp. z o.o., Zakładem Wodociągów i Kanalizacji Gminy i Miasta Warta Sp. z o.o. Zorganizowano 6 regionalnych spotkań interesariuszy (73 uczestników), dotyczących sprawdzonych praktyk odzysku wody w regionie, przedstawiono technologiczne innowacje w zastosowaniach ponownego wykorzystania wody. W październiku 2021 r. województwo łódzkie przyjęło Regionalny Plan Działania, który zakłada włączenie międzynarodowych rozwiązań projektu **AQUARES** wspierających wydajne i racjonalne gospodarowanie wodą do programu Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2027 (FEŁ 2027).

Działania i inicjatywy interesariuszy służące realizacji Celu 6

Główny Urząd Statystyczny

W ramach obchodów *Światowego Dnia Wody* odbyło się webinarium *Zrównoważone gospodarowanie wodami, zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcie dobrego stanu wód*.

7 CZYSTA I DOSTĘPNA ENERGIA

Priorytety w zakresie realizacji Celu 7 na szczeblu krajowym

- poprawa efektywności energetycznej;
- tworzenie warunków dla stałego i zrównoważonego rozwoju sektora energetycznego;
- ograniczenie oddziaływania energetyki na środowisko;
- zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego państwa;
- zaspokojenie potrzeb energetycznych przedsiębiorstw i gospodarstw domowych.

Działania na szczeblu rządowym

2 lutego 2021 r. Rada Ministrów przyjęła **Politykę energetyczną Polski do 2040 r. (PEP2040)**. Jest to kluczowy dokument strategiczny w obszarze rozwoju sektora energetycznego. PEP2040 wyznacza kierunki zmian w oparciu o trzy filary: sprawiedliwą transformację, zeroemisyjny system energetyczny oraz dobrą jakość powietrza. Zaplanowane cele i działania będą mieć wpływ na zrównoważony rozwój gospodarczy przy zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego i ochrony środowiska. Aktualizacja PEP2040 obejmie uwzględnienie działań, służących wzmocnieniu bezpieczeństwa i niezależności energetycznej podjętych m.in. w następstwie pandemii Covid-19 i wojny na Ukrainie.

W kontekście dążenia do **poprawy efektywności energetycznej** realizowane są następujące działania:

- **Stworzenie ram prawnych dla instalacji inteligentnych liczników energii** - nowe przepisy wprowadzone ustawą z dnia 20 maja 2021 r. o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw nakładają na operatorów sieci dystrybucyjnej (OSD) obowiązek instalacji w punktach poboru energii elektrycznej liczników zdalnego odczytu zużycia energii. Jest to złożone przedsięwzięcie inwestycyjne, organizacyjne i kosztowe, ale również jest to szansa na infrastrukturalny rozwój i digitalizację systemu elektroenergetycznego, co pozwoli na stworzenie nowych standardów rynku energii w Polsce. Instalacja liczników zwiększy też konkurencyjność rynku energii. Wprowadzone zmiany legislacyjne pozytywnie wpłyną również na polski system elektroenergetyczny pod kątem zarządzania popytem na rynku energii i obniżenia szczytowego zapotrzebowania. Wspomogą również rozwój magazynów energii, które stanowią niezbędny element do przebudowy elektroenergetyki

w kierunku inteligentnych systemów zarządzania oraz integracji rozproszonej energetyki odnawialnej.

- **Stworzenie ram prawnych dla uruchomienia Centralnego Systemu Informacji Rynku Energii (CSIRE) oraz Operatora Informacji Rynku Energii (OIRE)** - w CSIRE (którego operatorem jest OIRE) będą gromadzone oraz przetwarzane dane niezbędne między innymi do zmiany sprzedawcy energii elektrycznej, czy też dokonywania rozliczeń za jej sprzedaż oraz dostarczanie. Dzięki ujednoczeniu standardów informacji przetwarzanych w CSIRE zostaną znacznie usprawnione i przyspieszone procesy zachodzące na detalicznym rynku energii elektrycznej w Polsce. Przyjęte regulacje w zakresie CSIRE wejdą w życie 1 lipca 2024 r.
- **Nowelizacja ustawy o efektywności energetycznej** - wprowadzone 22 maja 2021 r. zmiany ustawowe mają na celu optymalizację zużycia energii i poprawę warunków dla rozwoju nowych usług energetycznych. W nowelizacji ustawy o efektywności energetycznej zaproponowano m. in.:
 - umożliwienie podmiotom zobowiązanym, w ramach systemu świadectw efektywności energetycznej, realizację obowiązku oszczędności energii w formie programów bezzwrotnych dofinansowań, polegających na realizacji przedsięwzięć u odbiorców końcowych, polegających na wymianie urządzeń lub instalacji służących do celów ogrzewania lub przygotowania ciepłej wody użytkowej lub przyłączaniu odbiorców do sieci ciepłowniczej,
 - powołanie centralnego rejestru oszczędności energii finalnej w celu monitorowania realizacji celów w zakresie efektywności energetycznej na 2030 r.,
 - wzmocnienie przepisów dotyczących umów o poprawę efektywności energetycznej (umów EPC) w modelu ESCO, jako mechanizmu finansowania efektywności energetycznej, a w szczególności:

- opracowanie wytycznych Ministra Klimatu dotyczących zawierania umów o poprawę efektywności energetycznej,
 - wdrożenie wytycznych EUROSTATU w zakresie wpływu umów EPC na dług publiczny, doprecyzowanie wymogów wobec osób przygotowujących audyty efektywności energetycznej, w celu podniesienia jakości sporządzanych audytów.
 - Propagowanie modelu ESCO – przygotowanie listy rekomendowanych dostawców usług ESCO, która zostanie zamieszczona na stronie Ministerstwa Klimatu i Środowiska,
 - Opracowanie Wytycznych dla umów o poprawę efektywności energetycznej.
- **Ogłoszenie następujących aktów prawnych:**
 - Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 13 grudnia 2021 r. w sprawie szczegółowego zakresu niektórych informacji gromadzonych w centralnym rejestrze oszczędności energii finalnej oraz sposobu uwierzytelniania osób upoważnionych wpisanych do wykazu,
 - Rozporządzenie Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 22 grudnia 2021 r. w sprawie zakresu ryzyka budowy i ryzyka uzyskania gwarantowanego poziomu średniorocznych oszczędności energii oraz szczegółowych czynników uwzględnianych przy ich ocenie,
 - Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 22 listopada 2021 r. w sprawie wartości referencyjnych oszczędności energii finalnej dla przedsięwzięć służących poprawie efektywności energetycznej oraz w sprawie sposobu obliczania tych wartości.
 - Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 12 kwietnia 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowego zakresu i sposobu sporządzania audytu efektywności energetycznej oraz metod obliczania oszczędności energii.

Tworzenie warunków dla stałego i zrównoważonego rozwoju sektora energetycznego i zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego państwa:

- ***Stworzenie ram prawnych dla rozwoju magazynów energii – rozwój energetyki rozproszonej i odnawialnych źródeł energii (OZE)*** – przyjęte w ustawie z dnia 20 maja 2021 r. o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw rozwiązania stanowią krok milowy i impuls dla przedsiębiorstw związanych z rozwojem technologii magazynowania energii elektrycznej w Polsce. Rozwój

magazynów energii pozwoli m.in. na zapewnienie wymaganej mocy i pojemności dla stacji ładowania pojazdów elektrycznych oraz wyrównanie obciążenia w instalacjach zarządzania popytem.

- ***Rozwój sektora biometanu*** - przygotowane zostały regulacje zawarte w projekcie nowelizacji ustawy o *Odnawialnych Źródłach Energii* mające na celu umożliwienie wprowadzania do sieci przesyłowych i dystrybucyjnych biogazu oczyszczonego do parametrów gazu ziemnego. Otwarcie rynku biometanu umożliwi: (1) wykorzystanie tego paliwa we wszystkich zainteresowanych sektorach (w tym ciepłownictwa i transportu), (2) zagospodarowanie potencjału produkcji biometanu szacowanego na kilka mld m³ rocznie, (3) wdrożenie dyrektywy RED II we wrażliwym obszarze celu OZE w transporcie (wykorzystanie tzw. biopaliw zaawansowanych), (4) pozwoli na uruchomienie procesu „zazieleniania” sieci gazowych w Polsce. Przyjęte rozwiązania są niezbędne w celu zapewnienia poprawy bezpieczeństwa energetycznego i zaopatrzenia w surowce. Biometan wytwarzany z surowców pozyskiwanych w najbliższej okolicy i wprowadzany do sieci gazowej może być w niedalekiej przyszłości istotnym elementem dywersyfikacji dostaw paliw gazowych na krajowy rynek zmniejszając krajowe uzależnienie od importu nośników energii oraz zapewniając bezpieczeństwo energetyczne państwa.
 - ***Rozwój sektora morskiej energetyki wiatrowej*** – w 2021 r. Ministerstwo Klimatu i Środowiska (MKiŚ) podjęło szereg działań legislacyjnych zmierzających do wdrożenia przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 2020 r. o *promowaniu wytwarzania energii elektrycznej w morskich farmach wiatrowych* (tzw. ustawy offshore). Określa ona ramy prawne dla rozwoju morskich farm wiatrowych na Morzu Bałtyckim, wprowadza również system wsparcia dla realizacji tych inwestycji. Ustawa zakłada odrębny system wsparcia, dedykowany instalacjom służącym do produkcji energii elektrycznej z energii wiatru na morzu, dopasowany do jej uwarunkowań technicznych i ekonomicznych.
- Ponadto w 2021 r. w MKiŚ opracowano i wydano trzy rozporządzenia wykonawcze do ustawy offshore: w *sprawie ceny maksymalnej za energię elektryczną wytworzoną w morskiej farmie wiatrowej i wprowadzoną do sieci w złotych za 1 MWh, będącej podstawą rozliczenia prawa do pokrycia ujemnego salda, w sprawie opłaty koncesyjnej oraz w sprawie wzoru sprawozdań dot. realizacji planu łańcucha dostaw materiałów i usług.*

W kontekście ograniczenia oddziaływania energetyki na środowisko realizowane są następujące projekty i działania:

- **MISCOMAR+** Biomasa miska z terenów marginalnych i zanieczyszczonych, finansowany z FACCE SURPLUS. Polska część badań została dofinansowana przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (NCBiR).g
- **Projekt GreenEvo – Akcelerator Zielonych Technologii** - wspiera rozwój i transfer zielonych technologii generujących czystą energię.
- **Projekt Rozwój energetyki rozproszonej w klastrach energii (KlastER)**. Celem projektu KlastER jest wypracowanie strategii rozwoju klastrów energii w Polsce w oparciu o szereg przeprowadzonych analiz oraz pilotażowe uruchomienia klastrów z wykorzystaniem opracowanych rozwiązań technologicznych i organizacyjnych. Realizacja projektu KlastER umożliwi skuteczne wdrażanie wpisanego na listę projektów Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju kompleksowego projektu „Energetyka rozproszona”, za którego implementację podmiotem odpowiedzialnym jest Ministerstwo Rozwoju i Technologii. W ramach projektu przewiduje się kompleksowe badania uwarunkowań i barier technicznych, prawnych, ekonomicznych i społecznych rozwoju energetyki rozproszonej, w tym klastrów energii.

Dla zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego państwa podejmowane są następujące działania:

- We współpracy z Państwowym Instytutem Geologicznym – Państwowym Instytutem Badawczym oraz NFOŚiGW stworzono dla jednostek samorządów terytorialnych możliwość zasięgnięcia bezpłatnej opinii PIG-PIB nt. **występowania i możliwości zagospodarowania wód termalnych w gminach**.
- **Analiza przepisów ustawy Prawo geologiczne i górnicze** oraz aktów wykonawczych w celu określenia katalogu niezbędnych zmian legislacyjnych z zakresu geotermii, które przyczyniłyby się do ułatwienia wykorzystania zasobów geotermalnych w kraju.
- Kontynuacja prac związanych z realizacją projektu strategicznego pn. **Rozwój i wykorzystanie potencjału geotermalnego w Polsce**, wynikającego z SOR.
- Wdrażanie **Polskiego Programu Energetyki Jądrowej** - wdrożenie energetyki jądrowej jako niezawodnego źródła bezemisyjnej energii elektrycznej bezpośrednio przyczyni się do osiągnięcia celów związanych z energetyką i zmianą klimatu.

- **Rozwój klastrów energii oraz społeczności energetycznych** – MKiŚ prowadziło prace w zakresie nowelizacji ustawy o odnawialnych źródłach energii pod kątem wprowadzenia ram prawnych dla funkcjonowania klastrów energii w Polsce. Rozwiązania prawne zaproponowane w nowelizacji ustawy wychodzą naprzeciw potrzebie zapewnienia przejrzystych zasad współpracy w ramach klastrów energii, obejmujących usprawnienia administracyjno-prawne i dedykowany mechanizm preferencji, a także wspierania zwiększenia udziału odnawialnych źródeł energii w krajowym miksie energetycznym.
- **Rozwój spółdzielni energetycznych** - przygotowany został projekt rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska w sprawie dokonywania rejestracji, bilansowania i udostępniania danych pomiarowych oraz rozliczeń spółdzielni energetycznych, który został przekazany do konsultacji publicznych i opiniowania.
- Przedłużenie systemów wsparcia - w następstwie nowelizacji ustawy o odnawialnych źródłach energii z dnia 17 września 2021 r., przedłużono funkcjonowanie systemu aukcyjnego oraz mechanizmów FIT/FIP do 2027. Ta zmiana ma na celu stworzenie przewidywalnych ram rozwoju sektora oze oraz zapewnić stabilną perspektywę inwestycyjną.
- **Uproszczenia administracyjne dla OZE** - nowelizacja ustawy o OZE z 17 września 2021 r. wprowadziła dodatkowe ułatwienia w przygotowaniu inwestycji OZE. Dotyczą one m.in. zagospodarowania i planowania przestrzennego dla instalacji do 500 kW (brak potrzeby uwzględnienia w studium); zmiany definicji małej instalacji - podniesiono górny próg łącznej mocy zainstalowanej elektrycznej z 500 kW do 1 MW oraz zwolniono te instalacje z obowiązku koncesyjnego (kilka miesięcy oszczędności w procesie inwestycyjnym). Ponadto wprowadzono dłuższe okresy na realizację projektów ze względu na sytuację związaną z COVID-19.

Aby umożliwić zaspokojenie potrzeb energetycznych przedsiębiorstw i gospodarstw domowych realizowane są następujące działania:

- **Zmiana systemu prosumenckiego** – Dynamiczny rozwój sektora prosumenckiego wiąże się ze wzrostem roli prosumentów na rynku energii. Według danych Agencji Rynku Energii (ARE) na koniec grudnia 2021 r. liczba mikroinstalacji fotowoltaicznych w Polsce wynosiła ok. 845 tys., ich łączna moc zainstalowana to 5857,4 MW. Wobec spektakularnego przyrostu liczby prosumentów o ok. 390 tys. w ciągu roku, rynek energii stoi przed wyzwaniem związanym z kolejnym etapem rozwoju

tego sektora, koniecznością integracji rosnącej liczby mikroinstalacji z systemem elektroenergetycznym oraz utrzymaniem lokalnego bezpieczeństwa energetycznego.

Odpowiedzią na te wyzwania jest zmiana modelu rozliczeń prosumenckich dokonana w ustawie z 29 października 2021 r., która wprowadza nowy model rozliczeń prosumenckich tzw. net-billing. System opustów został zastąpiony modelem rozliczeń energii, net-billingiem, dla nowych prosumentów wchodzących na rynek po 1 kwietnia 2022 r. Nowy system prosumencki to innowacyjne rozwiązania dla nowych prosumentów, dzięki którym otrzymują oni m.in. możliwość sprzedaży nadwyżek energii elektrycznej po cenie rynkowej. Zapewni także większe bezpieczeństwo sieci elektroenergetycznych oraz zwiększy gwarancję sprawnego funkcjonowania instalacji.

- Wypracowano propozycje legislacyjne mające na celu **wzmocnienie ochrony odbiorcy wrażliwego energii elektrycznej** - W ramach pierwszego etapu prac, zgodnie z przyjętymi założeniami, pracowano nad założeniami do zmian legislacyjnych ustawy – Prawo energetyczne, zgodnych z wymaganiami dyrektywy UE 2019/944, dot. wsparcia odbiorcy wrażliwego oraz wypracowania definicji ubóstwa energetycznego. Wypracowany projekt ustawy został skierowany do dalszych prac.

Programy priorytetowe NFOŚiGW

1. **Udostępnianie wód termalnych w Polsce** – program powstał z inicjatywy Głównego Geologa Kraju. Jego celem jest udzielenie wsparcia finansowego na wykonywanie prac i robót geologicznych związanych z poszukiwaniem i rozpoznawaniem złóż wód termalnych w celu ich udostępnienia. Do NFOŚiGW wpłynęło 35 wniosków, z czego do zaopiniowania przez MKiŚ przekazano 30 wniosków, a z tej puli 15 przedsięwzięć zostało zaopiniowanych pozytywnie na łączną kwotę około 230 mln zł. Stwarza to możliwość znacznego zwiększenia liczby udokumentowanych złóż wód termalnych w Polsce oraz wykorzystania wód termalnych na potrzeby ciepłownicze gmin, co w dalszej perspektywie pozwoli ograniczyć spalanie paliw kopalnych w ciepłowniach miejskich oraz przyczyni się do redukcji emisji szkodliwych gazów do atmosfery.
2. **Mój Prąd** – program zakłada zwiększenie produkcji energii elektrycznej z mikroinstalacji fotowoltaicznych. W jego ramach finansowany jest zakup i montaż instalacji fotowoltaicznych przez osoby fizyczne wytwarzające energię elektryczną na własne potrzeby. Do końca 2021 r. podpisano około 270 tys. umów o dofinansowaniu na kwotę około 1,2 mld zł. W 2022 r. planowany jest kolejny nabór wniosków w ramach programu.
3. **Ciepłownictwo powiatowe** – celem programu jest zmniejszenie negatywnego oddziaływania przedsiębiorstw ciepłowniczych na środowisko, w tym poprawa jakości powietrza poprzez wsparcie przedsięwzięć inwestycyjnych. W ramach programu wspierane są przedsięwzięcia polegające m.in. na budowie, rozbudowie lub modernizacji istniejących instalacji produkcyjnych lub urządzeń przemysłowych, prowadzące do zmniejszenia zużycia surowców pierwotnych (w ramach własnych ciągów produkcyjnych), w tym poprzez zastąpienie ich surowcami wtórnymi, odpadami lub prowadzące do zmniejszenia ilości wytwarzanych odpadów.
4. **Energia plus** – celem programu jest zmniejszenie negatywnego oddziaływania przedsiębiorstw na środowisko, w tym poprawa jakości powietrza, poprzez wsparcie przedsięwzięć inwestycyjnych. W ramach programu wspierane są przedsięwzięcia polegające m.in. na budowie, rozbudowie lub modernizacji istniejących instalacji produkcyjnych lub urządzeń przemysłowych, prowadzące do zmniejszenia zużycia surowców pierwotnych (w ramach własnych ciągów produkcyjnych), w tym poprzez zastąpienie ich surowcami wtórnymi, odpadami lub prowadzące do zmniejszenia ilości wytwarzanych odpadów.
5. **Nowa energia** – celem programu jest podniesienie poziomu innowacyjności gospodarki poprzez wsparcie wdrożenia projektów w zakresie nowoczesnych technologii energetycznych, ukierunkowanych na rozwój bezemisyjnej energetyki i przemysłu, jak również rozwiązań systemowych pozwalających na uzyskanie maksymalnej efektywności wytwarzania, zagospodarowania oraz wykorzystania energii.
6. **Czyste Powietrze** – celem programu jest poprawa jakości powietrza oraz zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych poprzez wspieranie wymiany starych, nieefektywnych urządzeń grzewczych na paliwa stałe na niskoemisyjne oraz przeprowadzenie termomodernizacji budynków jednorodzinnych. Program skierowany jest do osób fizycznych będących właścicielami/współwłaścicielami budynków mieszkalnych jednorodzinnych lub wydzielonych w tych budynkach lokali mieszkalnych z wyodrębnioną księgą wieczystą.
7. **Stop Smog** – celem Programu jest wsparcie osób ubogich energetycznie (oraz poprawy jakości powietrza), którzy są właścicielami lub współwłaścicielami jednorodzinnych budynków mieszkalnych. Program jest adresowany do wszystkich

gmin, na terenie których obowiązują uchwały antysmogowe. Działania podlegające dofinansowaniu: wymiana lub likwidacja wysokoemisyjnych źródeł ciepła na niskoemisyjne, termomodernizacja jednorodzinnych budynków mieszkalnych, podłączenie do sieci ciepłowniczej lub gazowej. W ramach Programu przedsięwzięcia są realizowane na rzecz beneficjenta końcowego przez gminę i finansowane ze środków publicznych do 100% ich wartości. Gmina zapewnia 30% wkładu własnego (w przypadku gmin powyżej 100 tys. mieszkańców wkład musi być wyższy). Pozostała część Programu (70%) jest finansowana z budżetu państwa, poprzez Fundusz Termomodernizacji i Remontów.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 (POIiŚ 2014-2020)

1. **Wsparcie projektów dot. zmniejszenia emisyjności gospodarki** - w ramach działania wspierane są projekty dot. odnawialnych źródeł energii, efektywności energetycznej w budynkach, inteligentnych systemów dystrybucji działających na niskich i średnich poziomach napięcia, dystrybucji ciepła i chłodu oraz kogeneracji. W 2021 r., w ramach POIiŚ, zostały ogłoszone 2 nabory w trybie konkursowym z poddziałania 1.1.1 i 1.7.1 oraz 1 w trybie pozakonkursowym z poddziałania 1.3.1. Nabory dotyczyły wsparcia projektów inwestycyjnych związanych z budową lub przebudową jednostek wytwarzania energii wykorzystujących energię promieniowania słonecznego (pow. 2 MWe/MWth), głęboką kompleksową modernizacją energetyczną wielorodzinnych budynków mieszkaniowych w województwie śląskim, kompleksową modernizacją energetyczną wybranych obiektów archiwów państwowych. W 2021 r. zawarto 80 umów o dofinansowanie z UE w wysokości ponad 770 mln zł.
2. **Wsparcie projektów dot. poprawy bezpieczeństwa energetycznego** – działanie wspiera rozbudowę, przebudowę i unowocześnienie infrastruktury energetycznej przy zapewnieniu wdrażania inteligentnych rozwiązań. W celu zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego kraju zaplanowano, że wspierane będą inwestycje w tzw. „inteligentną” infrastrukturę w sektorze gazowym i elektroenergetyki. W 2021 r. podpisano 1 umowę o dofinansowanie z UE na łączną kwotę ponad 137 mln zł.

Fundusze norweskie

Wsparcie projektów dot. energii odnawialnej, efektywności energetycznej i bezpieczeństwa energetycznego w ramach funduszy norweskich. Wspierane są inwestycje w zakresie głębokiej termomodernizacji szkół podstawowych i

ponadpodstawowych, rozwoju wysokosprawnej kogeneracji przemysłowej i zawodowej, budowy/modernizacji miejskich systemów ciepłowniczych oraz likwidacji indywidualnych źródeł ciepła. W obszarze tym wsparcie dot. również budowy źródeł ciepła wykorzystujących energię geotermalną czy podniesienia efektywności wytwarzania energii w istniejących małych elektrowniach wodnych (do 2 MW). W 2020 r. alokacja dla ww. naborów wynosiła ponad 460 mln zł (w 2021 r. zwiększono alokację w naborach dot. kogeneracji oraz elektrowni wodnych o kwotę 2,5 mln euro).

Program LIFE 2021-2027

W 2021 r. Komisja Europejska (KE) ogłosiła pierwszy nabór na projekty dot. nowego podprogramu tj. *Przejście na czystą energię*. Zaprośzenie do aplikowania obejmowało aż 18 tematów projektów, w tym

- budowanie ram polityki dla przejścia na czystą energię na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym,
- rozwój rynku w celu przyspieszenia przejścia na czystą energię dzięki rozwojowi technologii, cyfryzacji, nowych usług i modeli biznesowych oraz podnoszeniu powiązanych umiejętności zawodowych,
- przyciąganie prywatnych środków finansowych na inwestycje w zrównoważoną energię i wspieranie rozwoju lokalnych i regionalnych projektów inwestycyjnych dot. czystej energii,
- wzrost zaangażowania obywateli i wzmacniania ich pozycji w procesie przejścia na czystą energię.

Wśród 52 aplikacji złożonych z udziałem polskich podmiotów, 5 projektów to projekty koordynowane przez polskiego beneficjenta.

Trwają prace legislacyjne nad zmianą ustawy o charakterystyce energetycznej budynków. Zmiana ta ma m.in. na celu wdrożenie przepisów dyrektywy 2010/31/UE w zakresie wprowadzonych w niej zmian dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/844 z dnia 30 maja 2018 r. Zmiany te dot. otoczenia prawnego m.in. w zakresie wyposażenia budynków niemieszkalnych w systemy automatyki i sterowania, przeglądów systemów ogrzewania i klimatyzacji w budynkach, mechanizmów gwarantujących przekazywanie świadectw charakterystyki energetycznej w związku ze sprzedażą lub wynajmem budynków lub części budynków.

W 2021 r. rozpoczęto prace nad zmianą Rozporządzenia Ministra Infrastruktury i Rozwoju w sprawie metodologii wyznaczania charakterystyki energetycznej budynku lub części budynku oraz świadectw charakterystyki energetycznej. Docelowo zmiany uwzględnią m.in. wprowadzenie we wzorzec świadectwa charakterystyki energetycznej tzw. klas energetycznych oraz aktualizację

parametrów składowych, branych pod uwagę przy wyznaczaniu charakterystyki energetycznej budynku lub części budynku.

W 2021 r. działania MRiT w zakresie realizacji Celu 7 dot. przede wszystkim rozwoju i wykorzystania energetyki prosumenckiej i rozproszonej w zakresie odnawialnych źródeł energii (OZE) m.in. w obszarze społeczności energetycznych oraz usług elastyczności, transformacji w kierunku energetyki niskoemisyjnej, działań w zakresie

umożliwienia rozwoju lądowej energetyki wiatrowej, przygotowania i realizacji programów i projektów wsparcia rozwoju energetyki prosumenckiej i rozproszonej w społecznościach energetycznych w ramach Krajowego Planu Odbudowy, a także uproszczenia procedur administracyjnych w kontekście rozwoju niektórych technologii energetyki rozproszonej np. małych elektrowni wiatrowych czy małych elektrowni wodnych.

Projekty strategiczne służące realizacji Celu 7

Hub gazowy – zakłada równoległe prowadzenie dwóch rodzajów działań. Pierwsza kategoria obejmuje działania zmierzające do zwiększenia mocy importowych do Polski, w szczególności z kierunku norweskiego oraz zwiększenie dostępnych mocy importowych LNG. Dodatkowo prowadzone są prace nad wybudowaniem lub rozbudową połączeń międzysystemowych z krajami ościennymi, w szczególności Litwą oraz Słowacją. Druga kategoria działań skierowana jest na rozwój krajowego rynku gazu ziemnego i obejmuje zarówno rozwój krajowej infrastruktury dla gazu ziemnego (gazyfikacja kraju) jak również działania dążące do zapewnienia korzystnych ram regulacyjnych dla rozwoju tego rynku w Polsce. W 2021 r. przeprowadzone były konsultacje publiczne dot. tego projektu.

Energetyka rozproszona – ma na celu rozwój wytwarzania energii elektrycznej i ciepła przy wykorzystaniu OZE na potrzeby społeczności lokalnej oraz tworzenie warunków regulacyjnych pozwalających na rozwój lokalnych obszarów zrównoważonych energetycznie – klastrów energii, spółdzielni energetycznych.

Program polskiej energetyki jądrowej (PPEJ) – celem programu jest budowa oraz oddanie do eksploatacji w Polsce elektrowni jądrowych o łącznej mocy zainstalowanej od ok. 6 do ok. 9 GWe w oparciu o sprawdzone, wielkoskalowe wodne ciśnieniowe reaktory jądrowe generacji III(+). Uzasadnienie wdrożenia energii jądrowej w Polsce opiera się na bezpieczeństwie energetycznym, klimacie i środowisku oraz ekonomii.

Rozwój i wykorzystanie potencjału geotermalnego w Polsce – w 2021 r. kontynuowano realizację projektu, którego celem jest stworzenie warunków dla promocji oraz rozwoju energetyki odnawialnej, bazującej na źródłach geotermalnych, w taki sposób, aby wykorzystanie istniejącego potencjału geoenergetycznego zasobów geotermicznych Polski objęło możliwie jak największy obszar kraju. Działania podjęte w ramach projektu w 2021 r. realizowane były zgodnie z przyjętym zakresem i harmonogramem. Zakończenie projektu planowane jest na połowę 2024 r.

Działania i inicjatywy regionów służące realizacji Celu 7

Opolskie

Realizowane były działania w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego 2014-2020 – dotyczące strategii niskoemisyjnych (m.in. zakup ekologicznego taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym, budowa ścieżek rowerowych oraz obiektów bike&ride i park&ride) oraz zwiększenia efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej.

Podkarpackie

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 obejmuje budowę podstaw gospodarki niskoemisyjnej. Powołana 4 listopada 2021 r. Podkarpacka Dolina Wodorowa stowarzysza firmy oraz instytucje naukowe i badawcze, które wspólnie będą rozwijać technologie produkcji i dystrybucji wodoru. Stowarzyszenie będzie zajmowało się organizacją przedsięwzięć i projektów dotyczących kwestii

pozyskiwania wodoru, ekonomicznych form produkcji, czy w końcu wykorzystania wodoru w gospodarce. Samorząd województwa podkarpackiego przyjął status członka wspierającego stowarzyszenie, zadeklarował wsparcie tej inicjatywy środkami europejskimi, własnymi działaniami, a także lobbowaniem.

Opracowano założenia i zrealizowano inicjatywy samorządu województwa podkarpackiego oraz otoczenia naukowego i biznesowego zmierzające do wykorzystania innowacyjnych rozwiązań korzystnych gospodarczo oraz sprzyjających środowisku – drogą ku bardziej zrównoważonej przyszłości w tym zapewnienie podaży zielonego wodoru, jego dystrybucji oraz magazynowania. Zielony wódór umożliwi zastosowanie autobusów wodorowych w miastach województwa podkarpackiego oraz do wykorzystania w transporcie lotniczym w ramach działalności Klastra Dolina Lotnicza, zapewni wykorzystanie i rozwój potencjału regionu w zakresie technologii i ochrony środowiska, będzie sprzyjać wzmocnieniu

współpracy instytutów badawczych, przedsiębiorców oraz konsumentów działających na rynku wodoru oraz rozwój infrastruktury związanej z wykorzystaniem ogniw wodorowych. Będzie to wkład w osiągnięcie neutralności klimatycznej kraju i wzrost konkurencyjności polskiej gospodarki oraz powstanie nowych miejsc pracy.

Warmińsko-mazurskie

W ramach działania dotyczącego efektywności energetycznej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury 2014-2020 zaplanowano znaczące zwiększenie do 2030 r. udziału odnawialnych źródeł energii w globalnym miksie energetycznym. Do końca 2021 r. dofinansowano 232 jednostki energii cieplnej z OZE oraz 595 jednostek energii elektrycznej z OZE. Szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych to prawie 94 MG CO₂.

Wielkopolskie

Realizowano komplementarne działania na rzecz budowy regionalnego ekosystemu wodorowego:

1. Projekt „Budowa systemu wsparcia wysokiej jakości projektów B+R+I, w szczególności rozwijających technologie nisko i zeroemisyjne, ze szczególnym uwzględnieniem wodoru”
2. Podpisanie Deklaracji o woli powołania Wielkopolskiej Doliny Wodorowej i potwierdzenie tym

samym woli współpracy na rzecz rozwoju gospodarki wodorowej w regionie, zaangażowania w rozwój całego krajowego ekosystemu opartego o technologie wodorowe. Ustanowienie Wielkopolskiej Doliny Wodorowej pozwoli wzmocnić pozycję Wielkopolski jako istotnego gracza w nowo tworzącym się przemyśle wodorowym.

3. Realizacja cyklu filmów dokumentalnych (4 odcinki) pn. „Wielkopolska Wodorowa”, przybliżających temat rozwoju gospodarki opartej na wodrze, jako nowoczesnym nośniku energii w Wielkopolsce oraz korelacji z rozwojem odnawialnych źródeł energii, w związku z nisko i bezemisyjną produkcją wodoru i zapewnieniem w przyszłości bezpieczeństwa energetycznego Wielkopolski.

4. Dostarczenie zestawów edukacyjnych Horizon FCJJ-37, Horizon FCJJ-30 oraz Horizon Hydrofill Pro jako pomocy naukowych, które są przesyłane do szkół ponadpodstawowych i uczelni wyższych zrzeszonych w ramach działania „Szkoła wodorowa”.

5. Realizacja projektu w ramach WRPO 2014+ *Gospodarna 2050-H2 Wielkopolska* i mającym na celu budowy marki „H2Wielkopolska – kierunek wodór” oraz wzmocnienie konkurencyjności wielkopolskich MŚP na arenie międzynarodowej.

Działania i inicjatywy interesariuszy służące realizacji Celu 7

Bank Ochrony Środowiska

Projekt *Postaw na słońce*, promujący Odnawialne Źródła Energii (OZE), a szczególnie fotowoltaikę, prowadzony jest przez Fundację BOŚ od września 2014 r. W ramach projektu odbywają się dwa niezależne konkursy dla młodzieży ze szkół podstawowych i ponadpodstawowych: badawczy i filmowy. W konkursie badawczym młodzież zdobywa wiedzę w zakresie mikroinstalacji OZE i przygotowuje projekty instalacji PV dla domów jednorodzinnych oraz budynków szkolnych, a następnie dzieli się wiedzą ze społecznością lokalną. W konkursie filmowym zadaniem uczniów jest stworzenie filmu opowiadającego o odnawialnych źródłach energii, lokalnych instalacjach OZE lub tłumaczącego jak działają wybrane OZE. Do VII edycji projektu zgłosiło się 260 zespołów uczniowskich (1 300 uczestników). W efekcie powstało 244 projektów mikroinstalacji oraz 60 filmów promujących OZE.

Główny Urząd Statystyczny

Realizowane od 2019 r. *prace termomodernizacyjne budynku* mają na celu zmniejszenie zapotrzebowania budynku na energię pierwotną. Realizowane w GUS prace termomodernizacyjne (w latach 2019-2022) będą skutkowały oszczędnościami energii. Roczna oszczędność

energii końcowej wyniesie 61,52%. Roczny spadek emisji gazów cieplarnianych sięgnie 36,72%, zużycie energii pierwotnej zmniejszy się o 32,37%, a ponad 87% energii cieplnej zostanie zaoszczędzone. Ponadto o 0,1795 MW wzrośnie zdolność wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych.

Broszura informacyjna nt. oszczędzania energii

W ramach obchodów Światowego Dnia Ziemi GUS przygotował broszurę z prostymi sposobami na oszczędzanie energii. W broszurze zamieszczone zostały proste sposoby umożliwiające redukcję zużycia energii elektrycznej.

LOTOS

Grupa LOTOS, w konsorcjum z Instytutem Energetyki oraz Akademią Górniczo-Hutniczą im. Stanisława Staszica w Krakowie, uruchomiła nowy projekt wodorowy o wartości blisko 10 mln zł. Jego celem jest skonstruowanie pilotażowej instalacji w oparciu o elektrolizery stałotlenkowe (SOE). Oficjalną inaugurację projektu zorganizowano pod koniec września 2021 r. w Jaśle, gdzie docelowo stanie wspomniana instalacja.

Celem projektu VETNI jest opracowanie wysoce efektywnej instalacji w oparciu o elektrolizery stałotlenkowe zasilane energią elektryczną z odnawialnych źródeł. Urządzenia te umożliwią wysokosprawną produkcję wodoru o wysokiej czystości. W ramach projektu przeprowadzone zostaną prace badawczo-rozwojowe zorientowane na opracowanie, budowę i badania w rzeczywistych warunkach eksploatacyjnych systemu z elektrolizerem zintegrowanym z procesem rafineryjnym, który dostarczać będzie parę procesową do produkcji wodoru. Parametry elektrolizera pozwolą na produkcję ok. 16 kg wodoru na dobę o czystości 99,999%, co umożliwi zatankowanie kilku samochodów zasilanych wodorem.

Projekt doskonale wpisuje się w założenia projektu „Polskiego porozumienia wodorowego”. Stanowi ono wyraz woli administracji publicznej, przedstawicieli przedsiębiorców i nauki oraz jednostek otoczenia biznesu podjęcia wspólnych działań na rzecz rozwoju gospodarki wodorowej w Polsce. Porozumienie będzie stanowić kluczowy instrument wykonawczy „Polskiej Strategii Wodorowej do roku 2030 z perspektywą do 2040 r.”, określając listę długofalowych działań.

PKP S.A.

W ramach działań w zakresie zwiększenia efektywności energetycznej realizowana jest wymiana źródeł ciepła generujących wysokie koszty i wysokie wskaźniki zanieczyszczenia powietrza w tym likwidacja pieców etażowych oraz kotłowni węglowych, zastępując je nowymi rozwiązaniami bardziej ekologicznymi, źródłami ciepła opartymi na paliwach ekologicznych lub podłączeniami do miejskiej sieci ciepłej. Działania te prowadzą do redukcji emisji pyłu zawieszzonego PM10 oraz benzopirenu.

Ponadto, porządkowana jest gospodarka wodno-ściekowa związana z wykonaniem przyłączy wodociągowych i kanalizacyjnych oraz likwidacja przydomowych nieuszczelnionych zbiorników ścieków. Realizacja tych zadań wpłynie na zmniejszenie poziomu zanieczyszczeń środowiska powstających w trakcie eksploatacji.

Kompensowana jest moc bierna (tj. część energii, która pulsuje między źródłem energii, a odbiornikiem i nie jest zamieniana na użyteczną pracę lub ciepło, lecz jest niezbędna dla funkcjonowania urządzeń elektroenergetycznych). Przeprowadzenie kompensacji mocy biernej pozwala zminimalizować przesyłowe straty mocy czynnej w transformatorach i przewodach zasilających oraz zwiększyć przepustowość systemu. Montaż kompensatorów pozwala ograniczyć przepływ energii biernej w sieci operatora (zakładu energetycznego).

Servier - Anpharm Przedsiębiorstwo Farmaceutyczne SA

W 2013 r. zainicjowano wdrożenie programu redukcji zużycia energii. Celem programu było ograniczenie emisji CO₂ poprzez racjonalne wykorzystywanie mediów takich jak: energia elektryczna, gaz, woda, ciepło miejskie, sprężone powietrze w procesach produkcyjnych. To odpowiedź na zaangażowanie i zobowiązanie Grupy Servier w ochronę środowiska i klimatu w ramach programu Climate Commitment. Anpharm identyfikuje i monitoruje obszary znaczącego wykorzystania energii. Na podstawie zbieranych danych firma opracowuje wskaźniki pozwalające na ocenę wyników energetycznych, jak i określanie celów na kolejne lata. W 2016 r. po raz pierwszy Anpharm uzyskał Certyfikat ISO 50001: 2015. W 2021 r. Anpharm przeszedł na nową normę ISO 50001: 2018.

Priorytety w zakresie realizacji Celu 8 na szczeblu krajowym

- poszukiwanie nowych przewag konkurencyjnych opartych na zaawansowaniu technologicznym produktów, jakości i innowacyjności oferowanych produktów, jak również mechanizmów umiędzynarodowienia przedsiębiorstw;
- rozwój przedsiębiorczości (ułatwienia prawne w prowadzeniu działalności gospodarczej i dostępie do instrumentów finansowania);
- zwiększanie wskaźnika zatrudnienia;
- promowanie stabilnych form zatrudnienia;
- zwiększenie elastyczności w odniesieniu do metod organizacji i świadczenia pracy;
- odpowiednie kreowanie rynku pracy dla zapewnienia godnej pracy dla wszystkich;
- aktywizacja zawodowa osób młodych, kobiet, osób w wieku 50+, osób długotrwale bezrobotnych oraz niepełnosprawnych;
- poprawa przepływu niewykorzystanych zasobów pracy z rolnictwa do innych sektorów;
- rozwój odpowiedzialnej polityki migracyjnej.

Działania na szczeblu rządowym

Rząd od lat podejmuje wysiłki na *rzecz poprawy otoczenia prawnego firm i wsparcia przedsiębiorczości*.

Polska Strefa Inwestycji (PSI) – zainicjowana na mocy ustawy z 10 maja 2018 r. o wspieraniu nowych inwestycji była odpowiedzią rządu na zmieniający się krajobraz gospodarczy Polski. PSI pozwala na efektywne przyciąganie inwestycji na terenie całego kraju. Ulga w postaci zwolnienia z podatku dostępna jest dla przedsiębiorców realizujących nowe inwestycje na obszarze całego kraju. Rok 2021 był rekordowy pod względem inwestycji w ramach PSi. Wydano wówczas 713 decyzji o wsparciu (+92% r/r) na wartość inwestycji 37,1 mld zł (+145% r/r), oraz z deklaracją utworzenia 16,8 tys. nowych miejsc pracy (+186% r/r).

28 grudnia 2021 r. Rada Ministrów przyjęła rozporządzenie zmieniające rozporządzenie w sprawie pomocy publicznej udzielanej niektórym przedsiębiorcom na realizację nowych inwestycji. Celem rozporządzenia była odpowiedź na zmiany w sytuacji gospodarczej, spowodowanej trwaniem pandemii i dostosowanie mechanizmów PSI do aktualnych wyzwań gospodarczych. Rozporządzenie wprowadza m.in. ułatwienia w dostępie do pomocy publicznej i dostosowuje przepisy do nowej mapy pomocy regionalnej. Interwencja ma na celu pobudzenie gospodarki i zachęcenie przedsiębiorców do podjęcia działalności inwestycyjnej, niwelując przy tym straty, które gospodarka poniosła z powodu pandemii.

W 2021 r. w ramach *Programu wspierania inwestycji o istotnym znaczeniu dla gospodarki polskiej na lata 2011-2030* Międzyresortowy Zespół ds. Inwestycji o Istotnym Znaczeniu dla Gospodarki Polskiej rozpatrzył 32 projekty inwestycyjne – przy czym zawartych zostało 18 umów z firmami z najbardziej zaawansowanych i innowacyjnych branż. Inwestorzy zobowiązali się do poniesienia łącznych nakładów w wysokości 11,4 mld zł i stworzenia 3 502 miejsc pracy, w tym 1 631 miejsc pracy dla ludzi z wyższym wykształceniem.

W marcu 2021 r. *wprowadzono zmiany w Programie grantowym*, które m.in. obniżają progi dla inwestycji produkcyjnych; wprowadzają niższe progi dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP); ujednolicają kryteria jakościowe z kryteriami obowiązującymi w ramach PSI; obniżają wymogi nowych miejsc pracy o 50%. Preferencyjne warunki obowiązywały do końca 2021 r. Zmiany stanowiły element wsparcia dla gospodarki w dobie pandemii. Zmiany zostały pozytywnie odebrane przez przedsiębiorców, czego efektem było rekordowe zainteresowanie programem.

7 grudnia 2021 r. została przyjęta uchwała nr 161 Rady Ministrów z w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą *Program rządowy - Udział Polski w części COSME Programu na rzecz rynku wewnętrznego, konkurencyjności przedsiębiorstw, w tym małych i średnich przedsiębiorstw, dziedziny roślin, zwierząt, żywności i paszy, oraz statystyk europejskich (Programu na rzecz jednolitego rynku), w latach 2022-2028*.

Podobnie jak w latach 2015-2021, przyjęty program wieloletni pozwoli zapewnić ciągłość finansowania i funkcjonowania:

- polskich ośrodków Europejskiej Sieci Przedsiębiorczości (EEN - Enterprise Europe Network),
 - punktu kontaktowego ds. instrumentów finansowych oferowanych w ramach inicjatyw i programów UE (KPK).
- Ośrodki EEN oferują przedsiębiorcom m.in. usługi z zakresu innowacji i transferu technologii, internacjonalizacji czy zrównoważonego rozwoju. KPK zapewnia m.in. informacje o dostępnym finansowaniu zewnętrznym w ramach programów unijnych.

Fundacje rodzinne – Ministerstwo Rozwoju i Technologii (MRIT) prowadzi prace w zakresie unormowania instytucji fundacji rodzinnej. Celem projektu ustawy jest ułatwienie wielopokoleniowej sukcesji firm rodzinnych, akumulacja majątku i jego ochrona. Fundacja rodzinna będzie również zapewniać środki dla grupy wskazanych przez fundatora beneficjentów (przykładowo na pokrywanie kosztów utrzymania lub kształcenia beneficjentów).

Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej (MFIPR) było z kolei odpowiedzialne za prace analityczne, wśród których należy wskazać: **Roczny raport regionalny, Analizę wpływu polityki spójności na rozwój społeczno-gospodarczy Polski i regionów w latach 2004-2020** oraz **Prowadzenie monitoringu inwestycji w polskiej gospodarce**.

MFIPR podejmuje także działania w zakresie promocji i upowszechniania standardów dot. odpowiedzialnego biznesu poprzez działalność **Krajowego Punktu Kontaktowego OECD ds. odpowiedzialnego biznesu** (KPK OECD) oraz **Zespołu ds. Zrównoważonego Rozwoju i Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw** – organu pomocniczego Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej oraz jego grup roboczych.

Szczególnym zadaniem polskiego KPK OECD jest upowszechnianie standardów odpowiedzialnego biznesu wśród przedsiębiorców m.in. poprzez publikację polskich wersji językowych dokumentów wypracowanych przez OECD. W lipcu 2021 r. KPK OECD opublikował polską wersję językową wytycznych OECD adresowanych do banków: *Należyta staranność w zakresie odpowiedzialnego udzielania kredytów korporacyjnych i gwarantowania emisji papierów wartościowych*.

KPK OECD dysponuje unikalnym mechanizmem skargowym, który pozwala na składanie zawiadomień o potencjalnych naruszeniach przez przedsiębiorstwa Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych.

Wiele wydarzeń organizowanych w 2021 r. przez polski KPK OECD dot. promocji zasad odpowiedzialnego biznesu w obszarach ESG związanych ze zrównoważonym rozwojem.

Wśród nich można wymienić organizację webinarium we współpracy z grupami roboczymi Zespołu ds. Zrównoważonego Rozwoju i Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw.

MFIPR wnosi także wkład poprzez zaangażowanie w realizację **Krajowego Planu Działań przeciwko handlowi ludźmi na lata 2020-2021**, w tym poprzez promocję publikacji pt. „Praca przymusowa. Poradnik: jak ją rozpoznać i jej przeciwdziałać” wydanej w ramach prac Grupy roboczej ds. relacji z osobami świadczącymi pracę przy Zespole ds. Zrównoważonego Rozwoju i Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw.

W obszarze rynku pracy podejmowane są działania mające na celu zwiększanie wskaźnika zatrudnienia, elastyczności w odniesieniu do metod organizacji i świadczenia pracy, promowania aktywnych form zatrudnienia oraz aktywizacji zawodowej osób młodych, kobiet, osób w wieku 50+, osób długotrwale bezrobotnych oraz niepełnosprawnych.

W celu zwiększenia wskaźnika zatrudnienia, powiatowe urzędy pracy aktywizują osoby bezrobotne i poszukujące pracy do powrotu na rynek pracy poprzez bieżącą realizację usług i instrumentów rynku pracy określonych w ustawie o promocji zatrudnienia.

Procedowane są dwie nowelizacje Kodeksu pracy oraz niektórych innych ustaw, które przewidują między innymi umożliwienie szerszego stosowania elastycznej organizacji pracy na wniosek pracownika oraz wprowadzenie do Kodeksu pracy na stałe pracy zdalnej, która ma zastąpić obecnie funkcjonującą telepracę. Zwiększone zostaną uprawnienia pracowników będących rodzicami dziecka w wieku do 8 lat i uprawnienia opiekunów zajmujących się np. krewnymi wymagającymi znacznego wsparcia ze względów medycznych (w tym umożliwienie wnioskowania o elastyczną organizację pracy).

Aktualnie obowiązujące rozwiązania prawne w obszarze rynku pracy, zawarte w ustawie o promocji zatrudnienia, kierowane są do wszystkich obywateli, niezależnie od płci, w tym osób młodych, osób w wieku 50+, osób długotrwale bezrobotnych czy osób niepełnosprawnych i gwarantują równy dostęp do usług rynku pracy wspieranych instrumentami rynku pracy.

Osoby bezrobotne i poszukujące pracy zarejestrowane w powiatowym urzędzie pracy mogą skorzystać z bezpłatnych usług pośrednictwa pracy, poradnictwa zawodowego oraz z instrumentów rynku pracy takich jak np.: szkolenia, staże, prace interwencyjne, roboty publiczne, przygotowanie zawodowe dorosłych, dofinansowanie do działalności gospodarczej.

Ponadto, zgodnie z art. 49 ustawy o promocji zatrudnienia osoby bezrobotne w wieku 50 lat i powyżej, osoby

długotrwale bezrobotne oraz osoby niepełnosprawne są osobami w szczególnej sytuacji na rynku pracy, w związku z tym, przysługuje im pierwszeństwo w skierowaniu do udziału w programach specjalnych.

Rozwój odpowiedzialnej polityki migracyjnej – nowelizacja ustawy o cudzoziemcach oraz niektórych innych ustaw z 17 grudnia 2021 r. ma na celu ograniczenie szoków podaży na rynku pracy oraz zachęcenie cudzoziemców do osiedlania się na terytorium RP. Działanie w założeniu ograniczy cyrkulacyjność międzynarodowych przepływów pracowniczych poprzez zapewnienie większej stabilności zatrudnienia. Rozwiązania przewidziane w ustawie pozwolą na usprawnienie i przyspieszenie postępowań w sprawach pobytu i pracy cudzoziemców, w tym zezwoleń na pracę, zezwoleń na pracę sezonową i oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi regulowanych przepisami ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

W kontekście realizacji Celu 8 istotne są także działania realizowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (MKiDN) w odniesieniu do sektorów kreatywnych, w tym m.in.:

- Realizacja badań i analiz dot. sektorów kreatywnych.
- Program dotacyjny „Rozwój Sektorów Kreatywnych” skierowany do wszystkich branż kreatywnych.

Priorytetowo wskazane zostały gry wideo, muzyka, design oraz nowe media.

- Uruchomienie mechanizmu wzmocnienia konkurencyjności polskiej i europejskiej kinematografii. Producenci filmów fabularnych, animowanych, dokumentalnych oraz seriali mogą ubiegać się o 30% rabat pieniężny.
- Gwarancje kredytowe BGK/EFI w ramach programu *Kreatywna Europa* to możliwość skorzystania przez MŚP z branż kreatywnych z preferencyjnych kredytów inwestycyjnych i obrotowych.
- Inwestycje w nowe i nowoczesne instytucje sektora kreatywnego (Europejskie Centrum Filmowe Camerimage, Interaktywne Centrum Bajki i Animacji przy Studiu Filmów Rysunkowych w Bielsku-Białej, Międzynarodowe Centrum Muzyki w Żelazowej Woli).

Realizowane są też działania w obszarze zabytków. Projekt strategiczny pn. **Rozwój Turystyki Kulturowej** obejmuje działania dot. zabytków miejsc światowego dziedzictwa UNESCO i uznanych za Pomniki Historii oraz innych obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytku.

Projekty strategiczne służące realizacji Celu 8

100 zmian dla firm – w ramach projektu przewidziano rozwiązania dot. sukcesji firm rodzinnych. Do polskiego systemu prawnego wprowadzono instytucję zarządu sukcesyjnego, ułatwienia w zakresie przenoszenia decyzji administracyjnych w przypadku następstwa prawnego przedsiębiorstw i dostosowano właściwe przepisy i rozwiązania w tym obszarze (m.in. dotyczące systemu Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności (CEIDG), przekazywania danych między urzędami). Projekt dot. fundacji rodzinnych stanowi kontynuację prac w powyższym zakresie, instytucja ułatwi funkcjonowanie przedsiębiorstw przez wiele pokoleń. (MRIT)

Polityka migracyjna Polski – przygotowanie kompleksowego dokumentu przedstawiającego polski model aktywnej polityki migracyjnej, zakładającej m.in. usprawnienie zarządzania procesami emigracyjnymi, imigracyjnymi, integracji cudzoziemców oraz zachęty do ich osiedlania się w Polsce, z uwzględnieniem bezpieczeństwa państwa. Nowa polityka migracyjna Polski ma być dokumentem kompleksowym, dotyczącym wielu wymiarów aktywności państwa oraz odpowiadającym na wielowątkowe wyzwania związane z zarządzaniem migracjami. 30 września 2021 r. dokument został przyjęty przez Komitet Stały Rady Ministrów. (MSWiA)

Gwarancje dla młodzieży – projekt obejmuje szereg inicjatyw wspierających młodych ludzi na rynku pracy i jest realizowany przez MRiPS, urzędy pracy, OHP, partnerów rynku pracy oraz Bank Gospodarstwa Krajowego.

Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030 – ustanawia całościowe ramy polityki krajowej na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Obejmuje osiem priorytetowych obszarów: niezależne życie, dostępność, edukacja, praca, warunki życia i ochrona socjalna, zdrowie, budowanie świadomości, koordynacja. Głównym celem strategii jest zwiększenie poziomu włączenia osób niepełnosprawnych w życie społeczne i zawodowe.

Pakiet dla przemysłów kreatywnych – obejmuje on szereg mechanizmów mających na celu zniesienie barier rozwojowych, wsparcie rozwoju polskich branż kreatywnych oraz wzmocnienie ich konkurencyjności na arenie UE i poza nią.

Działania i inicjatywy regionów służące realizacji Celu 8

Lubelskie

Zrealizowano projekt pn.: Marketing Gospodarczy Województwa Lubelskiego II, mający na celu wzrost konkurencyjności regionu poprzez realizację działań wizerunkowych i ukierunkowanych na poprawę atrakcyjności inwestycyjnej województwa lubelskiego, wzrost umiędzynarodowienia lubelskich podmiotów i wzrost rozpoznawalności regionu jako miejsce przyjazne przedsiębiorcom i turystom. Wszystkie zadania realizowane w projekcie zostały zaplanowane w oparciu o wykorzystanie potencjałów rozwojowych, co zapewnić ma wzmocnienie wizerunku gospodarczego, promocję lokalnych przedsiębiorstw na rynkach krajowych i międzynarodowych, a także wzrost atrakcyjności inwestycyjnej. Projekt ma wzmocnić system promocji gospodarki regionalnej, korzystnie wpłynąć na rozwój instrumentów wspierających zaangażowanie lokalnych przedsiębiorstw poprzez rozwój eksportu towarów i usług, globalnie kreować pozytywny wizerunek regionu pod kątem przyciągania BIZ. Ponadto u podstaw założeń i realizacji celów leży wdrożenie skoordynowanego modelu współpracy na poziomie regionalnym, krajowym i międzynarodowym. Interesariuszami projektu są przedsiębiorcy, instytucje otoczenia biznesu, jednostki samorządu terytorialnego. Projekt ma za zadanie zdynamizować procesy gospodarcze w regionie, przyczynić się do wsparcia kluczowych branż. Działania projektowe mają przyczynić się do wzrostu rozpoznawalności województwa lubelskiego w kraju i zagranicą, jako regionu rozwijającego się, atrakcyjnego do inwestowania oraz o wysokim potencjale eksportowym. Określono kluczowe kategorie zadań: marketing gospodarczy w zakresie podnoszenia atrakcyjności inwestycyjnej regionu; kreowanie pozytywnego wizerunku województwa lubelskiego; przedsięwzięcia promujące i rozwijające potencjał eksportowy i inwestycyjny; koordynacja systemu informacji i promocji; wsparcie w obszarze inwestycji i eksportu; działania analityczne, powstanie banków danych gospodarczych; organizacja: spotkań konsultacyjnych, warsztatów, seminariów, konferencji, forów, etc. dla interesariuszy projektu, monitoring potencjałów sektorowych województwa lubelskiego; stymulowanie współpracy i transferu wiedzy z wykorzystaniem Centrum Rozwoju Przedsiębiorczości (CRP).

Podlaskie

Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa – działanie skierowane w szczególności na pełne i produktywne zatrudnienie i zapewnienie zdrowego życia.

Na realizację działania składają się m.in.:

1) Zadania służące podniesieniu poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia, realizowane w ramach Osi Priorytetowej II Przedsiębiorczość i aktywność zawodowa Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2014-2020 (w tym m.in. wspieranie przejścia od bezrobocia do zatrudnienia, zadania mające ułatwić godzenie życia zawodowego i prywatnego, programy typu *outplacement* wspierające osoby zwalniane z przyczyn dotyczących zakładu pracy; przedsięwzięcia skupione na przedłużeniu wieku aktywności zawodowej).

2) Kontynuacja zadania związanego z realizacją POWER, w ramach którego od 2015 r. wdrażane są działania nakierowane na zwiększenie zatrudnienia ludzi młodych, umożliwiające wsparcie osób młodych na regionalnym rynku pracy - zwiększenie możliwości zatrudnienia osób młodych do 29 roku życia, zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy jako bezrobotne, w tym w szczególności osób z kategorii NEET² oraz niezarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy jako bezrobotne oraz biernych.

3) Zadanie w zakresie wsparcia zatrudnienia osób niepełnosprawnych poprzez dofinansowanie ze środków PFRON i środków samorządu województwa, kosztów tworzenia i kosztów działania zakładów aktywności zawodowej. Celem tego działania jest zwiększenie dostępu do zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami, w szczególności ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności.

4) Zwiększenie umiejętności osób młodych i dorosłych na rynku pracy poprzez realizację usługi poradnictwa zawodowego w Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku.

5) Kompetencje i kwalifikacje skierowane w szczególności na promowanie uczenia się przez całe życie i zapewnienie edukacji przedszkolnej. Na realizację działania składają się m.in. zadania związane z wdrażaniem Krajowego Funduszu Szkoleniowego w województwie podlaskim, który jest przeznaczony na finansowanie działań na rzecz kształcenia ustawicznego pracowników i pracodawców, w tym m.in. z przeznaczeniem na: kursy i studia podyplomowe realizowane z inicjatywy pracodawcy lub za jego zgodą, egzaminy umożliwiające uzyskanie dyplomów potwierdzających nabycie umiejętności, kwalifikacji lub uprawnień zawodowych, czy badania lekarskie i psychologiczne wymagane do podjęcia kształcenia lub pracy zawodowej po ukończonym kształceniu.

² młodzi niepracujący, niekształcący się ani nie szkolący się.

Opolskie

Projekt „Opolskie staże z POWERem” zakłada indywidualne i kompleksowe wsparcie osób młodych w wejściu na rynek pracy poprzez organizację doradztwa, szkoleń i staży. Uczestnikami projektu są osoby do 29 roku życia, pozostające bez pracy. W celu wsparcia pracujących rodziców, mieszkańców woj. opolskiego planujących powrót na rynek pracy podjęto realizację projektu „Opolskie dla rodziców i dzieci III”. W jego ramach przez max. 12 miesięcy sfinansowane zostaną koszty opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w żłobku lub klubie dziecięcym.

Podkarpackie

W ramach programu Interreg Europa (4. oś priorytetowa: Środowisko i efektywne gospodarowanie zasobami)

Działania i inicjatywy interesariuszy służące realizacji Celu 8

PKN ORLEN

Zapewnianie pracownikom oraz członkom najbliższej rodziny *bezpłatnego i anonimowego wsparcia psychologicznego w miejscu pracy* w ramach Pracowni Psychologii Pracy funkcjonującej w strukturze firmy. Od początku pandemii COVID-19 uruchomiony został dyżur psychologa, który był kontynuowany w 2021 r. Pracownia zapewnia natychmiastową pomoc psychologiczną w zdarzeniach losowych. Poza wsparciem psychologicznym ważną aktywnością Pracowni jest popularyzowanie i promowanie idei i dobrych praktyk, mających na celu osiągnięcie optymalnego poziomu psychologicznego funkcjonowania w pracy oraz poza nią.

Projekt *Dni Bezpieczeństwa Pracy i Ochrony Zdrowia* jest coroczną kontynuacją działań w zakresie utrwalania i dalszego rozwoju bezpieczeństwa osobistego, kultury bezpieczeństwa, zdrowia oraz świadomości pracowników, wykonawców zewnętrznych. W 2021 r. działania skupiały się wokół działań zmierzających do ograniczenia rozprzestrzeniania się COVID-19. We wszystkich lokalizacjach były punkty szczepień przeciwko COVID-19, z

zrealizowano *projekt Zasoby kulturowe na obszarach górskich*. Celami projektu jest m.in.: zapewnienie skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego na obszarach górskich, zarówno w materialnym, jak i niematerialnym wymiarze, w tym poprzez wypracowanie dobrych praktyk w powyższym zakresie oraz modyfikacja polityk regionalnych w celu zapewnienia lepszego wsparcia obszarów górskich, na których są identyfikowane wartościowe zasoby kulturowe.

Ochrona dziedzictwa kulturowego na obszarach górskich jest ważna ze względu na zapewnienie różnorodności kulturowej Europy oraz zachowanie oryginalnych elementów krajobrazu kulturowego, lokalnych tradycji i zwyczajów dla przyszłych pokoleń.

których korzystali pracownicy PKN ORLEN, spółek GK oraz kontraktorzy. Efektem realizacji przedsięwzięcia w Grupie ORLEN jest ciągłe doskonalenie obszaru bezpieczeństwa poprzez budowanie świadomości pracowników w aspekcie bezpieczeństwa w pracy i poza nią pod hasłem „Świecąc przykładem...dbam też o innych!”.

Servier - Anpharm Przedsiębiorstwo Farmaceutyczne SA

28 kwietnia 2021, w Światowy Dzień Bezpieczeństwa Pracy, Anpharm wprowadził "*Deklarację mojego bezpieczeństwa*" dla każdego pracownika. Jest ona zobowiązaniem do brania odpowiedzialności za bezpieczeństwo swoje i współpracowników. Jest upoważnieniem do reagowania na sytuacje potencjalnie niebezpieczne w drodze, w pracy i w domu. Firma organizuje wiele szkoleń oraz wydarzeń połączonych z edukacją na temat bezpieczeństwa w celu zapobiegania wypadkom oraz w trosce o bezpieczeństwo swoich pracowników. Na terenie firmie działają grupy: Pierwszej Pomocy oraz Grupa Przeciwpożarowa. Członkowie tych grup mają zapewnione szersze zakresy szkoleń, jak również dyżury w celu podniesienia jakości bezpieczeństwa na terenie zakładu.

9 INNOWACYJNOŚĆ, PRZEMYSŁ, INFRASTRUKTURA

Priorytety w zakresie realizacji Celu 9 na szczeblu krajowym

- wzrost innowacyjności, poprawa środowiska prawno-instytucjonalnego stymulującego podejmowanie działalności innowacyjnej;
- rozwój przemysłów i usług wiodących;
- rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej, internetu i technologii cyfrowych;
- umiędzynarodowienie przedsiębiorstw, a zwłaszcza MŚP, poprzez stworzenie instrumentów wsparcia dla polskich eksporterów i inwestorów;
- rozwój infrastruktury transportowej.

Działania na szczeblu rządowym

Na szczeblu rządowym w ramach *Celu 9. Innowacyjność, przemysł, infrastruktura* podejmowane są działania w następujących obszarach: wzrost innowacyjności firm (w tym wzmocnienie otoczenia prawno-instytucjonalnego przedsiębiorstw oraz zwiększenie koordynacji polityki innowacyjności), rozwój przemysłu, w tym przemysłu 4.0, wsparcie przedsiębiorstw w upowszechnianiu rozwiązań przyjaznych środowisku, wsparcie przedsiębiorstw w ekspansji na rynki zagraniczne, a także rozwój infrastruktury cyfrowej oraz transportowej.

W 2021 r. w resorcie rozwoju kontynuowane były działania związane m.in. z **wprowadzeniem ulg podatkowych dla przedsiębiorstw wdrażających innowacje** czy utworzeniem **Sieci Badawczej Łukasiewicz i reformą instytutów badawczych**. Prowadzone były także prace nad programem **Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki** finansowanym ze środków UE na lata 2021-2027. Będzie on kompleksowo wspierał zwiększenie produktywności polskiej gospodarki, oferując wsparcie innowacyjnych firm i transferu technologii. We współpracy z Ministerstwem Finansów (MF) przygotowano pakiet nowych ulg podatkowych wspierających innowacyjność (zwiększenie wysokości dodatkowego odpisu w uldze B+R, możliwość jednoczesnego korzystania z ulgi B+R oraz IP Box, wprowadzenie nowej ulgi „na prototypy” oraz robotyzację).

Ministerstwo Rozwoju i Technologii (MRiT) prowadziło działania mające na celu **wzmocnienie krajowego ekosystemu innowacji**. Uruchomiono prace nad wprowadzeniem nowego systemu akredytacji ośrodków innowacji. Celem akredytacji jest zapewnienie świadczenia wysokiej jakości usług proinnowacyjnych dla przedsiębiorstw przez wyspecjalizowane podmioty (np. parki naukowo-technologiczne czy centra transferu technologii).

Przeprowadzono również konkurs o status Krajowego Klastra Kluczowego (KKK). KKK to klastry o istotnym znaczeniu dla gospodarki kraju i wysokiej konkurencyjności międzynarodowej. Klastry (rozumiane jako skupiska wzajemnie powiązanych firm i związanych z nimi instytucji, konkurujących między sobą, ale także współpracujących) dają szereg korzyści podmiotom w nich funkcjonującym oraz regionom, na terenie których działają. Sprzyjają też rozwojowi działalności innowacyjnej. KKK stanowią wzór sieci kooperacji i pokazują jak budowa zaufania i współpraca wpływają na rozwój wszystkich zaangażowanych podmiotów. KKK zyskują większą wiarygodność w kontaktach z partnerami biznesowymi, również zagranicznymi. Lista Krajowych Klastrow Kluczowych obejmuje obecnie 19 podmiotów.

W 2021 r. MRiT uruchomiło także projekt pilotażowy **Strefa Pomysłodawcy**. Jest on skierowany do osób fizycznych – innowatorów, wynalazców, wizjonerów, studentów, badaczy i osób zainteresowanych postępem technologicznym. Pomysłodawcy otrzymują kompleksowe wsparcie, m.in. doradztwo sieci profesjonalnych ekspertów. Wsparcie pomysłodawców będzie ukierunkowane na to, aby przełożyć ich pomysły na konkretne efekty – produkty i technologie. Program będzie realizowany do końca czerwca 2023 r. Realizowano również działania na rzecz umiędzynarodowienia polskich przedsiębiorstw.

Wsparcie MŚP w promocji marek produktowych – Go to Brand PO IR – przedsiębiorcy mogą uzyskać dofinansowanie do: udziału w targach, wystawach, misjach gospodarczych lub konferencjach zagranicznych, kosztów usług doradczych dotyczącej promocji firmy za granicą. Wsparcie jest udzielane przez PARP w formie pomocy publicznej lub pomocy de minimis. W latach 2016-2021 PARP zorganizowała osiem naborów wniosków o

dofinansowanie. Podpisanych zostało 2 294 umów na łączną kwotę dofinansowania ok. 777,4 mln zł. W ostatnim naborze zorganizowanym w 2021 r. (dedykowanym udziałowi Polski w Światowej Wystawie EXPO 2020 w Dubaju), przedsiębiorcy złożyli 432 wnioski na łączną kwotę dofinansowania 110,3 mln zł.

Kontynuowano realizację w 2021 r. projektu mającego na celu **dofinansowanie działań proeksportowych polskich przedsiębiorców w formule de minimis**, tj.: udział w branżowych projektach promocyjnych, organizację konferencji i seminariów, publikację wydawnictw oraz uzyskanie lub przedłużenie certyfikatu wyrobu, wymaganego na rynkach zagranicznych.

W 2021 r. Minister właściwy ds. gospodarki udzielał wsparcia polskim firmom w ramach rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 listopada 2014 r. w sprawie udzielania pomocy *de minimis*:

- na realizację branżowych projektów promocyjnych w zakresie eksportu lub sprzedaży na rynku wewnętrznym Unii Europejskiej;
- na realizację niektórych przedsięwzięć w zakresie promocji i wspierania eksportu lub sprzedaży na rynku wewnętrznym Unii Europejskiej;
- na realizację przedsięwzięć wydawniczych promujących eksport lub sprzedaż na rynku wewnętrznym Unii Europejskiej;
- na uzyskanie certyfikatu wyrobu wymaganego na rynkach zagranicznych.

W grudniu 2021 r. przyjęto cztery rozporządzenia Rady Ministrów regulujące przyznawanie pomocy de minimis:

- w sprawie udzielania pomocy *de minimis* na realizację przedsięwzięć wydawniczych wspierających eksport;
- w sprawie udzielania pomocy *de minimis* na realizację branżowych przedsięwzięć promocyjnych wspierających eksport;
- w sprawie udzielania pomocy *de minimis* na organizację przedsięwzięć promocyjnych wspierających eksport;
- w sprawie udzielania pomocy *de minimis* na uzyskanie certyfikatu wyrobu wymaganego w obrocie towarami na rynkach poza Unią Europejską.

Partnerstwo publiczno-prywatne (PPP) jest formą zamówień publicznych, która może wnieść istotny wkład w rozwój SDGs. Wśród inwestycji PPP realizowanych na polskim rynku, można przykładowo wskazać 25 przedsięwzięć z obszaru efektywności energetycznej, 10 inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, 22 w sektorze infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, 24 w zakresie infrastruktury transportowej czy 6 w sektorze budownictwa mieszkaniowego i publicznego. Można tu wspomnieć m.in.

o projektach Krakowskiego Szybkiego Tramwaju o wartości ok. 660 mln zł, który należy do inwestycji z obszaru zrównoważonego transportu miejskiego, czy rządowym projekcie budowy Portu Zewnętrznego w Gdyni, największej inwestycji PPP w Polsce wartej 3,5 mld zł. Poza tym, wspiera również przygotowanie tzw. projektów hybrydowych, czyli łączących formułę PPP z dofinansowaniem ze środków funduszy europejskich.

Centralna Jednostka ds. PPP w ramach działań legislacyjnych przygotowała również Rozporządzenie Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 22 grudnia 2021 r. w sprawie zakresu ryzyka budowy i ryzyka uzyskania gwarantowanego poziomu średniorocznych oszczędności energii oraz szczegółowych czynników uwzględnianych przy ich ocenie, które weszło w życie 1 stycznia 2022 r. Nowe przepisy powinny zachęcić samorządy do zawierania umów o poprawę efektywności energetycznej, także tych wpisujących się w szeroko rozumiane PPP.

Ministerstwo Klimatu i Środowiska (MKiŚ) oferowało wsparcie merytoryczne przedsiębiorców w realizacji inwestycji związanych z dostosowywaniem instalacji do konkluzji BAT (Best Available Techniques). Wsparcie to obejmowało:

- zorganizowanie szkolenia pn. „Regulacje prawne związane z dostosowaniem pozwoleń zintegrowanych do Konkluzji BAT dla instalacji do obróbki powierzchniowej z wykorzystaniem rozpuszczalników organicznych”;
- zlecenie wykonania poradnika branżowego pn. „Wytyczne dotyczące praktycznego zastosowania Konkluzji BAT w zakresie przetwórstwa żelaza i stali”;
- zlecenie tłumaczenie Dokumentu Referencyjnego BAT w zakresie dla obróbki powierzchniowej z wykorzystaniem rozpuszczalników organicznych, w tym konserwacji drewna i produktów z drewna produktami chemicznymi (STS) oraz zamieścić na stronie ekoportal.gov.pl;
- realizowanie działania w zakresie prowadzonych przez KE prac w Technicznych Grupach Roboczych działających przy Burze IPPC w Sewilli, dotyczących najlepszych dostępnych technik BAT dla następujących branż: Rzeźnie(kontynuacja), Kuźnie i Odlewnie(kontynuacja), Przetwórstwo żelaza i stali (kontynuacja) oraz Ceramiki oraz problematyki Gazów odlotowych z przemysłu chemicznego.

Ponadto, **zorganizowano szkolenia dla Urzędów Wojewódzkich oraz WIOŚ w zakresie wdrażania m.in. sieci cyfrowych 5G z uwzględnieniem uwarunkowań prawnych i technicznych.** Program działań obejmował prace w zakresie regulacji i propozycji zmian dotyczących metodyki

sprawdzania dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych.

Organy Inspekcji Ochrony Środowiska, w ramach rozwoju infrastruktury telekomunikacyjnej, Internetu i technologii cyfrowych, otrzymały dostęp do Systemu Informacyjnego o Instalacjach Wytwarzających Promieniowanie Elektromagnetyczne pn. *SIZPEM*. System ten umożliwi publiczny dostęp do informacji na temat lokalizacji, parametrów technicznych oraz układów antenowych urządzeń nadawczych wraz z symulacją rozkładów wartości natężenia pola elektromagnetycznego na terenie całego kraju prezentowanego na mapach.

W odniesieniu do priorytetu dotyczącego rozwoju technologii cyfrowych, które mogą służyć innowacyjności, interoperacyjności oraz rozwojowi usług sieciowych warto wspomnieć o utrzymywaniu przez GIOŚ węzła infrastruktury informacji przestrzennej GIOŚ INSPIRE. W ramach zakończonego w 2020 r. przedsięwzięcia pn.: *„Utrzymanie i rozwój infrastruktury informacji przestrzennej GIOŚ. Wdrożenie wymagań dyrektywy INSPIRE. Dostosowanie zasobów danych przestrzennych GIOŚ do wymagań dyrektywy INSPIRE – Etap II”* uruchomiono produkcyjnie nową odsłonę węzła infrastruktury informacji przestrzennej GIOŚ INSPIRE, w tym nowy portal informacyjny nową aplikację mapową, nowy katalog metadanych oparty na oprogramowaniu, jak również nową odsłonę. Poprzez podejmowane działania zapewniony został dostęp do zharmonizowanych zbiorów danych przestrzennych GIOŚ za pomocą usług sieciowych przeglądania i pobierania oraz dostęp do metadanych zbiorów i usług za pomocą katalogu metadanych. Realizacja ww. przedsięwzięcia wpisana się w krajową i europejską potrzebę ***budowy infrastruktury informacji przestrzennej***, w tym harmonizacji i interoperacyjności zbiorów danych przestrzennych w zakresie tematów dotyczących środowiska, wymienionych w dyrektywie INSPIRE.

Ponadto, realizowane były zadania z zakresu rozwoju zasobów ludzkich, rozwoju infrastruktury, wsparcia krajowego przemysłu, wzmocnienia systemu dozoru jądrowego, komunikacji, które umożliwią osiągnięcie celu ***Polskiego Programu Energetyki Jądrowej***. Transfer wiedzy przez współpracę techniczną z krajami doświadczonymi w zakresie wdrażania energetyki jądrowej jest niezbędny do rozwoju zasobów ludzkich w sektorze jądrowym.

Ministerstwo Infrastruktury (MI) prowadzi w ramach realizacji ***Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR)*** szereg działań przyczyniających się do rozwoju poszczególnych sektorów transportu na terenie kraju. Jednym z priorytetowych zadań jest utworzenie ***Centralnego Portu Komunikacyjnego (CPK)***. Projekt ten integruje zadania z trzech sektorów (lotniczego,

kolejowego i drogowego), a jego celem jest stworzenie uniwersalnego systemu transportu pasażerskiego poprzez wybudowanie i eksploatację rentownego, innowacyjnego węzła transportowego, który uzyska miejsce w pierwszej dziesiątce najlepszych portów lotniczych świata, a ponadto doprowadzi do przebudowy krajowego systemu transportu kolejowego. Przedstawiony cel główny programu CPK stanowi realizację strategii przyjętych przez Radę Ministrów, w tym w szczególności Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, jak również Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r.

Transport drogowy

Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2023 (z perspektywą do 2025 r.) jest dokumentem programowym określającym cele i priorytety inwestycyjne w zakresie infrastruktury dróg krajowych. Rada Ministrów zapewniła odpowiednie środki finansowe na realizację ujętych w nim inwestycji – odcinków autostrad, dróg ekspresowych i wybranych obwodnic. Podstawowym ich źródłem jest Krajowy Fundusz Drogowy, zasilany m.in. środkami UE. Powstanie ponad 3 700 km nowych dróg w tym 324 km autostrad (A1, A2 oraz A18) oraz 3 000 km dróg ekspresowych. W ramach Programu do końca 2021 r. zakończono budowę 133 zadań o wartości 61 438,8 mln zł, długości 1 722,6 km.

Program Budowy 100 Obwodnic na lata 2020 – 2030 to nowy dokument skoncentrowany na rozbudowie obwodnic miejscowości, które cierpią z powodu znacznego ruchu tranzytowego na przebiegających przez nie drogach krajowych. W ramach Programu zrealizowanych zostanie ponad 830 kilometrów obwodnic o wartości niemal 28 mld zł. Celem Programu jest poprawa: bezpieczeństwa ruchu drogowego, przepustowości dróg krajowych poza siecią TEN-T oraz jakości powietrza i ograniczenie hałasu na terenie miejscowości.

W 2021 r. kontynuowano także już rozpoczęte oraz skierowane do realizacji zadania z priorytetowych obszarów w tym zakresie, do których należy zaliczyć kompleksowe przebudowy/rozbudowy odcinków dróg krajowych do wymaganych przepisami parametrów i punktowe zadania ukierunkowane na poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego. W uzupełnieniu do tych działań, realizowano także zadania mające na celu zmniejszenie presji funkcjonowania sieci dróg na środowisko oraz poprawę warunków i bezpieczeństwa ruchu przez zastosowanie dedykowanych rozwiązań teleinformatycznych. Prowadzono także prace mające na celu opracowanie projektu ***Programu Wzmocnienia Krajowej Sieci Drogowej do 2030 roku***, który zapewni stabilne ramy operacyjne i finansowe dla kompleksowego utrzymania sieci dróg krajowych. Koncepcja programu

obejmuje m.in. wykonanie w charakterze pilotażu projektów minimalizujących negatywne oddziaływanie sieci drogowej na otoczenie (wykonanie zielonych filtrów antysmogowych, wykorzystanie energii odnawialnej do zasilania infrastruktury itp.). W 2021 roku przeprowadzono szerokie konsultacje projektu *Programu* oraz przeprowadzono postępowanie przetargowe na wykonanie dokumentacji w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, która aktualnie jest opracowywana. Przyjęcie *Programu* planowane jest na 2022 r. Ponadto, 2021 r. był pierwszym rokiem wdrażania *Programu Bezpiecznej Infrastruktury Drogowej 2021-2024*, mającego na celu redukcję liczby i skutków wypadków drogowych, którego zakres w sposób szczególny objął bezpieczeństwo na przejściach dla pieszych.

W ramach projektu *Polska droga do automatyzacji transportu drogowego* (AV-PL-ROAD), realizowanego w programie GOSPOSTRATEG, przygotowywana jest diagnoza działań horyzontalnych koniecznych dla skutecznego i bezpiecznego dopuszczenia do ruchu drogowego pojazdów zautomatyzowanych i autonomicznych. Analizowane są poszczególne obszary społeczne i gospodarcze, tak pod kątem potencjalnych korzyści wynikających z zastosowania automatyzacji transportu, jak i wyzwań związanych z przygotowaniem się do jego wdrażania. Jednym z elementów tych analiz jest określenie wymagań formalnych i organizacyjnych wdrożenia automatyzacji w warunkach polskich.

Planowane jest także opracowanie bazy scenariuszy testowych dla pojazdów autonomicznych, uwzględniających sytuacje drogowe charakterystyczne dla warunków polskich. Scenariusze będą podstawą do testowania systemów percepcji przeznaczonych dla pojazdów autonomicznych, w tym ich potencjalnego działania w warunkach ruchu rzeczywistego. Oznakowanie dróg w poszczególnych państwach UE cechuje się istotnymi różnicami, co wymusza konieczność testowania autonomicznych pojazdów niezależnie w każdym kraju. Utworzenie krajowej bazy scenariuszy drogowych pozwoli polskim jednostkom naukowym i firmom z sektora B+R podjąć prac nad własnymi rozwiązaniami, związanymi z projektowaniem oraz testowaniem autonomicznych pojazdów. Projekt planowany jest do realizacji w latach 2023-2025.

Transport kolejowy

Krajowy Program Kolejowy do 2023 roku to Program wieloletni, obejmujący inwestycje na liniach kolejowych, które dofinansowane są przez ministra właściwego do spraw transportu.

Zasadniczym celem inwestycji kolejowych realizowanych i planowanych do realizacji w ramach KPK jest przede

wszystkim dokończenie prac na głównych ciągach, tworzących sieć bazową i kompleksową TEN-T, jak również stanowiących kolejowe korytarze transportowe oraz usunięcie występujących wąskich gardeł. Podejmowane działania mają na celu usunięcie zaległości w rozbudowie, modernizacji i rewitalizacji infrastruktury transportowej oraz połączenie infrastrukturalne najważniejszych ośrodków wzrostu z obszarami o niższej dynamice rozwoju i włączenie ich w sieć transportu europejskiego.

Zakończenie ponad 230 projektów zawartych w KPK pozwoli m.in. na prowadzenie ruchu pociągów pasażerskich z prędkością techniczną powyżej 160 km/h (na 350 km torów) oraz zabudowę systemu ERTMS/ETCS (na 2 000 km torów).

Program Uzupelnienia Lokalnej i Regionalnej Infrastruktury Kolejowej Kolej + do 2028 r. – głównym celem jest wyeliminowanie wykluczenia komunikacyjnego dzięki możliwości uzupełniania sieci kolejowej o nowe połączenia, które zapewnią pasażerom dostęp do transportu kolejowego. Dotyczyć to będzie głównie miejscowości liczących powyżej 10 tys. mieszkańców, które obecnie nie mają dostępu do kolei pasażerskiej lub towarowej.

Projekty dofinansowane w ramach *Programu Kolej+* będą stanowiły uzupełnienie inwestycji kolejowych realizowanych i przewidzianych do realizacji w ramach Krajowego Programu Kolejowego, co powinno pozytywnie wpłynąć na zachowanie spójności transportowej regionów Polski w tym sektorze. Program poprzez przyjętą formułę realizacyjną stanowi znaczne ułatwienie w zakresie realizacji inwestycji na terenie miast i gmin, gdzie ze środków publicznych dofinansowane są inwestycje kolejowe na poziomie maksymalnie 85% kosztów kwalifikujących się do wsparcia, jednocześnie PKP PLK S.A. we współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego jest odpowiedzialna za realizację zadań, które będą realizowane w ramach Programu.

Program Inwestycji Dworcowych na lata 2016 – 2023 zakłada budowę/modernizację 190 dworców kolejowych na łączną kwotę ponad 1,8 mld zł. W wyniku podejmowanych działań na dworcach poprawi się poziom obsługi pasażerów oraz nastąpi integracja kolei z innymi gałęziami transportu. Efektem końcowym realizacji Programu Inwestycji Dworcowych będą wystandaryzowane, charakteryzujące się wysoką jakością dworce kolejowe, dostosowane do potrzeb pasażerów oraz systemu transportowego, a jednocześnie odpowiadające uwarunkowaniom lokalnym. Dworce kolejowe będą odpowiadać realnym potrzebom lokalnych społeczności, zapewniając funkcje związane ze zmianą środków

transportu, tak aby dodatkowo zachęcić podróżnych do korzystania z kolei.

Rządowy Program wsparcia zadań zarządców infrastruktury kolejowej, w tym w zakresie utrzymania i remontów, do 2023 roku realizowany poprzez zawierane umowy Ministra Infrastruktury z zarządcami infrastruktury kolejowej. Jego efektem będzie między innymi:

- zapewnienie stabilności finansowania zarządców infrastruktury;
- likwidacja najbardziej uciążliwych dla przewoźników kolejowych zaległości utrzymaniowo-naprawczych;
- proces likwidacji „wąskich gardeł” (miejsc na sieci linii kolejowych ograniczających zdolność przepustową);
- pozytywne oddziaływanie na rozwój sektora kolejowego oraz całego systemu transportowego, w wyniku podwyższenia średniej prędkości kursowania pociągów towarowych na sieci linii kolejowych.

Strategia taborowa PKP Intercity S.A. do 2020 r. z perspektywą do roku 2023. PKP Intercity w ramach inwestycji taborowych prowadzi modernizację istniejącego taboru kolejowego, jak również zakup nowoczesnych technologicznie lokomotyw elektrycznych, zespołów trakcyjnych i wagonów. W komfort podróży pasażerów przewoźnik zainwestuje ponad 7 mld zł. Spółka zmodernizuje oraz zakupi łącznie ponad 1500 sztuk taboru różnego typu: wagonów, elektrycznych zespołów trakcyjnych, lokomotyw elektrycznych oraz spalinowych.

Rządowy program budowy lub modernizacji przystanków kolejowych na lata 2021-2025: obejmujący zadania z zakresu infrastruktury punktowej przy liniach kolejowych zarządzanych przez PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. oraz zadania związane z dostępnością miejsc parkingowych dla podróżnych. Budżet Programu stanowi kwota 1 mld zł. Celem programu jest zwiększenie dostępu lokalnych społeczności do transportu kolejowego. Dostępne środki zostaną wykorzystane m.in. na wybudowanie lub zmodernizowanie przystanków kolejowych, a także sfinansowanie zadań związanych z dostępnością miejsc parkingowych dla podróżnych. Program przyczyni się to do ograniczenia wykluczenia komunikacyjnego i umożliwi pasażerom dostęp do kolejowej komunikacji wojewódzkiej i międzywojewódzkiej.

W zakresie planowanych działań związanych z realizacją Programu CPK znajduje się koncepcja realizacji zintegrowanego systemu transportu kolejowego, w ramach którego zakładana jest budowa nowych linii Kolei Dużych Prędkości („KDP”).

Celem Kolejowych Inwestycji Towarzyszących przewidzianych w ramach Programu CPK jest stworzenie nowego, ogólnokrajowego systemu międzyregionalnych kolejowych szybkich przewozów pasażerskich. Stworzenie systemu wymaga zarówno budowy nowych odcinków, jak również modernizacji istniejących linii kolejowych – przedsięwzięcia te realizowane są zarówno przez spółkę CPK, jak i przez PKP PLK S.A.

Transport wodny śródlądowy

Kontynuowana jest realizacja projektów transportowych realizowanych w ramach działania 3.2 Rozwój transportu morskiego, śródlądowych dróg wodnych i połączeń multimodalnych z **Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020**. Część istotnych zadań wpływających na poprawę warunków żeglugowych i wzrost bezpieczeństwa przeciwpowodziowego została już zrealizowana m.in. modernizacja śluz Odrzańskich, w tym na Kanale Gliwickim, modernizacja Wrocławskiego Węzła Wodnego oraz budowa suchego zbiornika przeciwpowodziowego Racibórz Dolny (polder). Inne są w fazie przygotowania dokumentacji i uzyskiwania odpowiednich pozwoleń lub realizacji robót.

Transport lotniczy

Trwają prace nad dokumentem **Polityka rozwoju lotnictwa cywilnego w Polsce do 2030 r. (z perspektywą do 2040 r.)**, która definiuje główne założenia odnośnie celów, kierunków i sposobów kreowania i realizacji rządowej polityki. Polityka lotnicza uzupełnia kierunki rozwoju określone w dokumentach programowych wyższego rzędu tj. „Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.)” oraz „Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r.” przy zachowaniu spójności i komplementarności z powyższymi strategiami poprzez przyjęcie założenia o ciągłej kontynuacji zamierzeń i działań w nich określonych. Polityka lotnicza jest również uzupełnieniem powyższych dokumentów o wskazanie nowych działań, zgodnie z wynikami przywołanych prognoz, przeprowadzonych analiz, studiów oraz opinii. Ponadto, Polityka lotnicza uwzględnia długotrwały proces inwestycyjny związany z CPK. Jej głównym celem jest wskazanie kierunków, w których powinien rozwijać się rynek lotniczy w Polsce, jako element wspólnego europejskiego rynku lotniczego, oraz przyczyniać się do długoterminowego wzrostu gospodarczego Polski.

Zgodnie z Koncepcją **Centralnego Portu Komunikacyjnego** realizacja przedsięwzięć składających się komponent lotniskowy jest przewidziana do końca 2027 r. CPK będzie w pełni funkcjonalnym obiektem komercyjnym, służącym jako główny Port Lotniczy dla regionu warszawskiego, a także przyciągającym polski ruch regionalny dzięki

systemowi kolejowemu, umożliwiającym obsługę środowiskowych), wykonano prognozy ruchu lotniczego i intensywne fale przylotowo-odlotowych. W 2021 r. rozpoczęły się prace nad Master Planem przedsięwzięcia. dokonano analiz, które pozwoliły na wybranie szczegółowej lokalizacji portu lotniczego (przy dużym udziale kryteriów

Projekty strategiczne służące realizacji Celu 9

Wystawy EXPO – realizacja działań informacyjno-promocyjnych, prezentujących potencjał Polski i polskiej gospodarki w ramach udziału w Wystawie Światowej EXPO 2020 w Dubaju. W 2021 r. przedsiębiorcy złożyli 432 wnioski o dofinansowanie w udziale w Światowej Wystawie Expo 2020 w Dubaju. Łączna kwota dofinansowania wyniosła ponad 110 mln zł.

Polityka Rządu w zakresie rozwoju partnerstwa publiczno-prywatnego – w Polityce PPP zostało podkreślone znaczenie zrównoważonego rozwoju m.in. poprzez wskazanie ochrony środowiska jako jednego z sektorów, i to na pierwszym miejscu, w którym PPP może być wykorzystane na szeroką skalę.

Projekt Krajowy System Zarządzania Ruchem Drogowym na sieci TEN-T etap I – obejmuje wdrożenie nowoczesnego systemu zarządzania ruchem drogowym na najważniejszych odcinkach dróg ekspresowych i autostrad o łącznej długości około 1100 km (autostrady i drogi ekspresowe), tj. 28% długości sieci bazowej TEN-T na obszarze Polski wraz z utworzeniem krajowego oraz czterech regionalnych centrów zarządzania ruchem.

Projekt Via Carpatia – realizowany w ramach zadań przewidzianych w Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r. Jest to to kluczowy transeuropejski korytarz transportowy w relacji Północ-Południe, łączący Kłajpedę na Litwie z Salonikami i Stambułem. Szlak ten stanowi połączenie drogowe łączące Litwę, Polskę, Białoruś, Słowację, Węgry, Chorwację, Rumunię, Bułgarię, Grecję, a także Ukrainę i Turcję, z możliwością dalszego rozwoju na kraje sąsiadujące, w tym na obszar Bałkanów Zachodnich. Realizacja szlaku Via Carpatia stwarza szanse na lokalizację na terenie Polski kolejnych terminali transportowych i centrów logistycznych

Rozwój sektora żeglugi śródlądowej – jest projektem kompleksowym obejmującym sześć komponentów, w ramach których realizowane są działania mające na celu rozwój żeglugi śródlądowej jako integralnej gałęzi zrównoważonego multimodalnego systemu transportowego w celu wzrostu udziału żeglugi śródlądowej w przewozach towarów w Polsce oraz społeczny i gospodarczy rozwój miejscowości i regionów leżących nad drogami wodnymi o istotnym znaczeniu transportowym do roku 2030.

Program rozwoju polskich portów morskich do 2030 r. – program określa cele i priorytety rozwojowe portów, wskazuje najważniejsze kierunki ich rozwoju, a także wyznacza konkretne przedsięwzięcia inwestycyjne do realizacji. Celem głównym jest trwałe umocnienie polskich portów morskich jako liderów wśród portów morskich basenu Morza Bałtyckiego, pełniących rolę kluczowych węzłów globalnych łańcuchów dostaw dla Europy Środkowo-Wschodniej oraz zwiększenie ich udziału w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju. W programie kompleksowo uregulowano problematykę rozwoju polskich portów i przystani morskich. Oprócz działań ściśle związanych z inwestycjami w infrastrukturę portową zdefiniowano w nim również działania dotyczące rozwoju infrastruktury dostępowej do portów morskich od strony morza i lądu, w tym rozwój korytarzy drogowych i kolejowych oraz szlaków rzecznych, zapewniających lepszą dostępność transportową do portów morskich, a także wskazano działania służące ochronie środowiska i poprawie bezpieczeństwa uczestników ruchu portowego. **„Batory”** – celem projektu jest stymulowanie rozwoju technologii, projektowania i budowy polskich jednostek pływających i konstrukcji morskich, przesunięcie sektora stoczniowego w kierunku produkcji, innowacyjnych produktów i wyspecjalizowanych jednostek o wysokiej wartości dodanej. Ponadto zapewnienie jak najpełniejszego wykorzystania potencjału polskich stoczní. **Program wieloletni pn. „Budowa drogi wodnej łączącej Zalew Wiślany z Zatoką Gdańską” na lata 2016-2023** – obejmuje budowę kanału żeglownego przez Mierzę Wiślana, budowę sztucznej wyspy na Zalewie Wiślanym, budowę toru wodnego na Zalewie Wiślanym – od kanału żeglugowego do Zatoki Elbląskiej, regulację i pogłębienie torów wodnych na rzece Elbląg oraz budowę nowego mostu w Nowakowie.

Program inwestycyjny Centralny Port Komunikacyjny (CPK) – etap I: 2020–2023 – jest częścią zadań Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2020 r. Strategia rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR) wskazuje, że kierunkiem wsparcia publicznego będzie większe wykorzystanie potencjału transportu kolejowego w obszarze transportu międzynarodowego, regionalnego, między- i wewnątrz aglomeracyjnego, a także w zakresie przewozów intermodalnych w relacjach międzykontynentalnych. Dodatkowo realizacja kierunków interwencji SOR ma spowodować skrócenie czasu podróży, wzrost bezpieczeństwa transportowanych kolejną ładunków oraz zmniejszenie kosztów transportu, a także

poprawę bezpieczeństwa na drogach. SOR rekomenduje ponadto sporządzenie analizy możliwości realizacji kolei dużych prędkości i podjęcie decyzji o ewentualnej jej budowie w latach 2020–2030 oraz prowadzenie analiz dotyczących Centralnego Portu Lotniczego i ewentualne podjęcie decyzji o jego budowie lub zaadresowanie jego funkcji na podstawie rozbudowy już istniejącej infrastruktury portów lotniczych. Zasadność realizacji tych inwestycji potwierdziła koncepcja CPK, której kierunki działań przeniesione zostały do Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r.

Działania i inicjatywy regionów służące realizacji Celu 9

Opolskie

Głównym celem projektu realizowanego w ramach Programu Kolej+ jest uzupełnienie sieci kolejowej o połączenia kolejowe (w tym przygotowanie niezbędnej dokumentacji przedprojektowej i projektowej) miejscowości o populacji powyżej 10 tys. osób, które nie posiadają dostępu do kolei pasażerskiej z miastami wojewódzkimi oraz poprawa wewnętrznej spójności komunikacyjnej i społeczno-gospodarczej tych regionów Polski. Poprzez rewitalizację/modernizację/odtworzenie ww. linii kolejowych uzyskane zostanie połączenie miejscowości o wielkości powyżej 10 tys. mieszkańców z miastami wojewódzkimi. Miejscowość Głubczyce jest jedyną na terenie województwa opolskiego siedzibą miasta powiatowego bez dostępu do linii kolejowej, co powoduje wykluczenie transportowe całego powiatu zarówno ze stolicą regionu, jak i sąsiednim powiatem raciborskim. Dzięki odbudowie linii kolejowej Głubczyce uzyskają również dogodnie połączenie do Opola i Katowic, a także do Raciborza, Rybnika, Gliwic, Kędzierzyna-Koźła. Przywrócenie pasażerskich połączeń kolejowych na terenie powiatu głubczyckiego wpłynie na jego rozwój gospodarczy, zmniejszy negatywną presję oddziaływania na środowisko, a także zlikwiduje tzw. „białe plamy” w dostępności do kolejowej komunikacji zbiorowej.

Przygotowanie i realizacja koncepcji rozwoju ścieżek rowerowych w województwie opolskim wraz z kampanią edukacyjną odbywa w ramach projektu *Opolskie na Rowery* finansowanego ze środków EFRR Regionalnego Programu Opolskiego Województwa Opolskiego na lata 2014-2020. Głównym celem projektu jest przygotowanie dokumentu, tj. koncepcji zintegrowanej sieci tras rowerowych dla województwa opolskiego, który uporządkuje obecny stan infrastruktury rowerowej i rowerowych szlaków turystycznych województwa opolskiego. Dokument będzie stanowił podstawę do ustalania przebiegu tras rowerowych oraz wytyczne do projektowania i realizacji przyszłych zadań inwestycyjnych w zakresie rozwoju infrastruktury rowerowej i promocji transportu niskoemisyjnego. Opracowanie koncepcji przyczyni się do kreowania zintegrowanej infrastruktury rowerowej, popularyzacji jazdy na rowerze zarówno w celach turystycznych jak i do miejsc pracy, czy użyteczności publicznej. Realizacja spójnej sieci rowerowej uczyni miasta i okoliczne miejscowości

bezpiecznymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu.

Zwiększenie roli transportu zrównoważonego z wykorzystaniem rowerów ograniczy negatywny wpływ na środowisko, w tym na zmianę klimatu. W 2021 roku przeprowadzono inwentaryzację ścieżek rowerowych w województwie opolskim, przejechano ok. 2000 km tras rowerowych. W 2022 roku opracowana zostanie *Koncepcja rozwoju ścieżek rowerowych w województwie opolskim*, ponadto przebudowane zostaną elementy infrastruktury drogowej na potrzeby tras rowerowych, wybudowane zostaną miejsca obsługi rowerów, oznakowane zostaną trasy rowerowe oraz przeprowadzona zostanie kampania edukacyjno-informująca.

Podkarpackie

Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej (SSPW) to projekt, którego głównym celem jest zapewnienie dostępu do usług szerokopasmowych dla 90% mieszkańców i 100% instytucji publicznych i przedsiębiorców w województwie.

Podkarpacki System Informacji Przestrzennej (PSIP) jest otwartym systemem informacyjnym służącym do wprowadzania, gromadzenia, przetwarzania, analizowania oraz wizualizacji danych przestrzennych, a jedną z jego głównych funkcji jest wspomaganie procesu decyzyjnego na szczeblu: województwa, powiatów oraz miast i gmin zintegrowanych z tym systemem.

Podkarpacki System Informacji Medycznej to system teleinformatyczny służący gromadzeniu, analizie i udostępnianiu zasobów cyfrowych z udzielonymi lub planowanymi świadczeniami opieki zdrowotnej w placówkach służby zdrowia na terenie całego województwa. PSIM udostępnia usługi realizowane drogą elektroniczną min. rejestrację pacjenta, wymianę informacji o dokumentacji medycznej pacjentów pomiędzy jednostkami opieki zdrowotnej, przekazywanie elektronicznych zleceń do uczestniczących w projekcie jednostek opieki zdrowotnej oraz odbiór wyników tych zleceń.

21 maja 2018 r. została podpisana Umowa o Dofinansowanie projektu: „Budowa Podmiejskiej Kolei Aglomeracyjnej: Zakup taboru wraz budową zaplecza technicznego”. W ramach projektu zaplanowano zakup trójczłonowych elektrycznych zespołów trakcyjnych i 2

dwuczłonowych spalinowych zespołów trakcyjnych; budowę hali technologicznej z myjnią wraz z wykonaniem torów przeglądowo-naprawczych wyposażonych w urządzenia technologiczne i tor na stanowisko całorocznej myjni taboru; przebudowę układu torowego i zwiększenie funkcjonalności stacji Rzeszów Staroniwa; budowę nowej sieci trakcyjnej w torach; demontaż istniejącego i budowa nowego układu torowego; budowę i przebudowę sieci i urządzeń telekomunikacyjnych związanych z budową m.in. punktu obsługi technicznej wraz z zapleczem; budowę nowych urządzeń sterowania ruchem kolejowym.

19 lipca 2018 r. została podpisana Umowa o Dofinansowanie projektu: Budowa Podmiejskiej Kolei Aglomeracyjnej – PKA: Budowa i modernizacja linii kolejowych oraz infrastruktury przystankowej na kwotę ponad 301 mln zł. Wykonanie projektu obejmuje budowę 5 km nowej linii kolejowej do Portu Lotniczego Rzeszów - Jasionka, oraz budowę dodatkowych przystanków kolejowych, mijanek, obiektów inżynierskich oraz parkingów w systemie *park and drive* oraz montaż stojaków rowerowych.

Powołanie 5 listopada 2021 r. Klastra Technologii Kosmicznych, stanowi kontynuację samorządu współpracy województwa podkarpackiego, EXATEL – polskiego operatora telekomunikacyjnego, Politechniki Rzeszowskiej oraz Państwowej Wyższej Szkoły Techniczno-Ekonomicznej w Jarosławiu. Klaster kosmiczny stworzy warunki dla integracji zdolności kosmicznych polskich przedsiębiorstw, by wspólnie działać na rzecz polskich potrzeb satelitarnych. Będzie aktywnie korzystał z wiedzy europejskich organizacji takich jak Sieci Regionów Europejskich Wykorzystujących Technologie Kosmiczne NEREUS, ESA Business Incubation Centres, EURISY, EARSC, SME4Space czy EUROSPACE.

Samorząd województwa podkarpackiego od wielu lat prowadzi aktywną politykę wzmacniania potencjału regionalnej gospodarki oraz zwiększania udziału nauki i badań dla innowacyjnego i zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego województwa, angażując przy tym sektor prywatny w prowadzenie i finansowanie badań i innowacji, a także tworzenie dobrej jakości miejsc pracy. Podkarpackie stanowi jedyny region w Polsce, który w swojej Regionalnej Strategii Innowacji na rzecz inteligentnych specjalizacji wybrał jako wiodącą specjalizację Lotnictwo i Kosmonautykę.

Projekt własny samorządu województwa pn. *Inteligentne specjalizacje – narzędzie wzrostu innowacyjności i konkurencyjności województwa podkarpackiego*. Projekt był istotnym instrumentem wdrażania Regionalnej Strategii Innowacji na lata 2014-2020 na rzecz inteligentnych specjalizacji (RIS3), a obecnie wykorzystywany jest jako narzędzie wdrażania aktualnej Regionalnej Strategii Innowacji na lata 2021-2030.

Przedsięwzięcie realizowane jest wraz z najważniejszymi interesariuszami/uczestnikami procesu przedsiębiorczego odkrywania oraz monitorowania i ewaluacji inteligentnych specjalizacji w regionie, w kraju oraz w Europie (przedsiębiorcy, instytucje naukowe, organizacje biznesu, IOB, izby branżowe, ministerstwa, urzędy centralne, PARP, NCBiR itp.). Projekt wynika z potrzeby monitorowania, aktualizacji i ewaluacji strategii inteligentnych specjalizacji w regionie. Jest również głównym źródłem finansowania procesu przedsiębiorczego odkrywania (PPO) realizowanego w regionie. Proces jest instrumentem identyfikacji inteligentnych specjalizacji. PPO integruje różnych interesariuszy w celu identyfikowania priorytetów w zakresie badań, rozwoju i innowacji, wokół których koncentrowane są inwestycje prywatne i publiczne. Kluczowe znacznie przy określaniu priorytetów mają przedsiębiorcy oraz przedstawiciele instytucji otoczenia biznesu, izb branżowych i instytutów naukowych. Proces identyfikacji inteligentnych specjalizacji angażuje partnerów gospodarczych i naukowych, a także społeczeństwo obywatelskie w celu umożliwienia odkrywania tych dziedzin, w których kraj ma szansę na wyróżnienie się na rynku międzynarodowym.

Realizacja projektu przyczynia się do między innymi wzmocnienia innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu oraz rozwoju przedsiębiorczości w województwie podkarpackim. W efekcie realizacji projektu powinny nastąpić: zwiększenie kooperacji przedsiębiorców z ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, poprawa warunków do rozwoju przedsiębiorczości w regionie, czy wzrost konkurencyjności podkarpackiej gospodarki.

Program Strategiczny Rozwój Transportu Województwa Podkarpackiego do roku 2030 (PSRT WP) będzie podstawowym dokumentem uzasadniającym realizację inwestycji transportowych finansowanych zarówno w ramach programu *regionalnego Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027*, jak też programów operacyjnych krajowych. Przygotowanie *Programu* stanowi odpowiedź na nowe cele polityki spójności na lata 2021-2027, wynikające m.in. z założeń *Europejskiego Zielonego Ładu*. W projekcie dokumentu uwzględnione zostały kierunki zrównoważonego rozwoju transportu drogowego, kolejowego, lotniczego, multimodalnego, a także alternatywnego (m.in. rowerowego). *Program* uwzględnia poprawę dostępności komunikacyjnej zarówno zewnętrznej, jak i wewnątrz regionu, lepszego skomunikowania obszarów o utrudnionej dostępności komunikacyjnej, lepszego powiązania miast oraz obszarów wiejskich czy zwiększenia dostępu do usług transportu publicznego. Kierunki zaplanowane w *Programie* realizowane będą przy jednoczesnym uwzględnieniu działań mających istotny wpływ na zminimalizowanie

skutków oddziaływania sektora transportu na środowisko oraz poprawę bezpieczeństwa uczestników ruchu. Lepsza dostępność komunikacyjna regionu warunkuje sprawny rozwój gospodarczy, a także poprawę jakości życia mieszkańców.

Pomorskie

Realizacja projektu „*Smart Progress*”, który jest Przedsięwzięciem Strategicznym pn. „Animacja rozwoju obszarów Inteligentnych Specjalizacji Pomorza jako element Procesu Przedsiębiorczego Odkrywania” w ramach *Regionalnego Programu Strategicznego w zakresie rozwoju gospodarczego* (pełniącego funkcję *Regionalnej Strategii Innowacji*). W ramach projektu *Smart Progress* w 2021 r. zorganizowano 21 webinarium tematycznych w zakresie B+R, innowacji oraz przedsiębiorczości, w których uczestniczyło ponad tysiąc osób. W ramach aktywności projektowych wydatkowano w 2021 r. kwotę 1,21 mln zł.

Świętokrzyskie

Działania mające na celu podniesienie znaczenia województwa świętokrzyskiego na rynku badawczo-rozwojowym, w tym na rzecz wzmocnienia innowacyjności regionu. W tym miejscu należy wymienić inwestycje współfinansowane przy udziale środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 dotyczące wsparcia regionalnej infrastruktury jednostek naukowo-badawczych. W tym obszarze województwo świętokrzyskie realizuje 3 bardzo ważne projekty tj. CENWIS – centrum naukowo-wdrożeniowe inteligentnych specjalizacji regionu świętokrzyskiego, Świętokrzyski Kampus Laboratoryjny Głównego Urzędu Miar - Etap I oraz MEDPAT - Dopuszczenie zakładów naukowych - badania z zakresu ochrony zdrowia, o łącznej wartości dofinansowania UE wynoszącej blisko 270 mln zł. Realizacja powyższych inicjatyw służy podniesieniu poziomu innowacyjności regionalnej gospodarki, w szczególności w zakresie inteligentnych specjalizacji województwa.

Kluczowa dla regionu świętokrzyskiego jest inwestycja dot. budowy kampusu Głównego Urzędu Miar, która ma zapewnić zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności naszej gospodarki. Wartość projektu to blisko 189 mln zł, w tym ponad 165 mln zł dofinansowania UE.

Projekt zakłada budowę laboratoryjnej bazy badawczo-wdrożeniowej, która pozwoli na efektywne i profesjonalne prowadzenie prac rozwojowo-badawczych, co bezpośrednio wpłynie na intensyfikację współpracy pomiędzy sferą badawczo-naukową a przedsiębiorstwami.

W ramach projektu przewidziano w pierwszym etapie budowę sześciu laboratoriów badawczo-pomiarowych wyposażonych w specjalistyczny sprzęt i aparaturę. Strefa ta stanowić będzie zaplecze niezbędne do prowadzenia

badań podstawowych, przemysłowych oraz eksperymentalnych prac rozwojowych, a także posłuży do rozpowszechniania na szeroką skalę wyników takich działań poprzez dydaktykę i otwarte bazy danych. Powstanie również pięć sal wdrożeniowo-dydaktycznych, a powierzchnia całkowita kampusu to prawie 14 tys. m².

Strategicznym celem zaplanowanej infrastruktury jest wykorzystanie nauki z dziedziny metrologii do podniesienia konkurencyjności polskich firm na rynku europejskim i światowym. Kielecki kampus GUM we współpracy z Politechniką Świętokrzyską ma stać się centrum polskiej metrologii – laboratoria zostaną wyposażone w nowoczesną aparaturę pomiarową na najwyższym poziomie, kampus zapewni także profesjonalną bazę dydaktyczną dla naukowców z kraju i zagranicy, wspierając w ten sposób wynalazczość i innowacyjność.

Lubuskie

Park Technologii Kosmicznych

Inicjatywa Parku Technologii Kosmicznych (PTK) w Zielonej Górze ma na celu powstanie w województwie lubuskim wiodącego ośrodka przemysłowo-badawczego inżynierii kosmicznej i satelitarnej oraz innowacyjnego przemysłu. W ramach rozwijania inteligentnych specjalizacji regionu zakłada się komercjalizację badań a także inkubowanie innowacyjnych firm (start-upów), co w efekcie przyczyni się do wzmocnienia konkurencyjności regionu. Podstawą działań będą nowoczesne i dobrze wyposażone laboratoria, urządzenia, stanowiska testowe i centra przetwarzania danych, których profil odpowiadał będzie kierunkom badań i prac wdrożeniowych oczekiwanych przez firmy działające w obszarze innowacyjnych technologii (elektronika satelity, projektowanie, budowa i testowanie nanosatelitów, testowanie elementów elektronicznych ze względu na radiację), zastosowań sygnałów z przestrzeni kosmicznej m. in. w przesyłaniu i przetwarzaniu danych (stacja naziemna odbioru danych satelitarnych, kryptografia i szyfrowana transmisja danych w systemach nawigacji i telekomunikacji satelitarnej, przeciwdziałanie cyberzagrożeniom), wdrażanie nowoczesnych i innowacyjnych elementów technologii przemysłowych i kosmicznych (systemy zrobotyzowane, inżynieria materiałowa) oraz diagnostyka i nowoczesne metody leczenia pracownika nowoczesnych zakładów pracy (medycyna kosmiczna). W ramach działalności nastąpi transfer wiedzy między nauką a biznesem w celu komercjalizacji wyników badań.

Lubuskie Forum Innowacji – głównym celem przedsięwzięcia było koordynowanie działań mających na celu zawiązanie partnerstw w ramach konkursu na wybór kluczowych obszarów Lubuskich Inteligentnych Specjalizacji. Proces pozwoli na weryfikację regionalnych specjalizacji oraz przewidzieć i ukierunkować rozwój lubuskich innowacji na kolejne lata.

Partnerstwa dzięki efektowi synergii pozwolą nie tylko na realizację wspólnych przedsięwzięć, ale również na pełniejsze wykorzystanie środków unijnych.

Łódzkie

Realizacja projektów z zakresu infrastruktury kolejowej:

1. Modernizacja i elektryfikacja linii kolejowej nr 24 na odcinku Piotrków Trybunalski – Bełchatów z wydłużeniem do Bogumiłowa – przygotowanie dokumentacji aplikacyjnej do Programu Kolej+;
2. Budowa linii łączącej linię kolejową nr 131 (Chorzew Siemkowice) z linią kolejową nr 181 (Wieluń) – przygotowanie dokumentacji aplikacyjnej do Programu Kolej+; Budowa zintegrowanych węzłów multimodalnych wraz z budową i przebudową przystanków kolejowych na terenie województwa łódzkiego – projekt wykorzystywał

środki Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020.

Śląskie

Projekt Sieć Regionalnych Obserwatoriów Specjalistycznych w Procesie Przedsiębiorczego Odkrywania w województwie śląskim (SO RIS w PPO II), jest współfinansowany z RPO WSL 2014-2020 i realizowany w latach 2019-2022. Jego celem jest usprawnienie zarządzania rozwojem naukowo-technologicznym regionu, zacieśnienie współpracy sieciowej w ramach Regionalnych Obserwatoriów Specjalistycznych oraz rozwijanie inteligentnych specjalizacji w regionie. W 2021 r, w ramach projektu powstała najnowsza wersja Strategii RIS: Regionalna Strategia Innowacji 2030.

Działania i inicjatywy interesariuszy służące realizacji Celu 9

Główny Urząd Statystyczny

Główny Urząd Statystyczny, z myślą o użytkownikach poszukujących informacji w postaci gotowych wniosków opartych o dane statystyczne, publikuje cyfrowe Raporty SDG. Podsumowują one osiągnięcia Polski we wdrażaniu SDGs. W 2021 r. ukazała się druga edycja Raportu z serii pt. „Raport 2020. Polska na drodze zrównoważonego rozwoju” (raportsdg.stat.gov.pl), która skoncentrowała się na inkluzywności wzrostu gospodarczego. Publikując Raporty SDG, GUS odpowiada na potrzeby użytkowników poszukujących informacji w postaci gotowych wniosków opartych o dane statystyczne. Efektem publikacji Raportu w formie cyfrowej było wpisanie się w założenia zrównoważonego rozwoju i światowe trendy związane z rozwojem form komunikowania statystyk. Ponadto, cyfrowa forma umożliwiła dotarcie do szerokiego grona odbiorców w czasie pandemii, gdy Internet stał się głównym narzędziem komunikacji.

Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych

We współpracy z Urzędem Komisji Nadzoru Finansowego (UKNF), na bazie dedykowanego porozumienia o współpracy, KDPW prowadzi działania mające na celu zbudowanie tzw. *piaskownicy blockchain*. Piaskownica dla rozwiązań opartych o sieci rozproszonego rejestru, opartego o Hyperledger Fabric, stanowi element edukacji uczestników rynku finansowego. Pozwoli w sposób bezpieczny, we współpracy z UKNF, testować oraz rozwijać nowe usługi finansowe. W ramach wspólnych działań prowadzone także były warsztaty zgłębiające

elementy technologii blockchain oraz potencjalnych obszarów jej wykorzystania.

LOTOS

Projekt HBO to inwestycja, dzięki której rafineria w Gdańsku już w 2025 r. będzie produkować wysokiej jakości bazowe oleje smarowe, wchodzi w fazę realizacji. 28 września 2021 r. LOTOS zawarł umowę na budowę Hydrokrakingowego Bloku Olejowego (HBO). Głównym wykonawcą została firma KT - Kinetics Technology S.p.A., z którą gdański koncern współpracował podczas Projektu EFRA. Wartość inwestycji to ponad 1,4 mld zł.

Należąca do Grupy Kapitałowej LOTOS spółka LOTOS Oil zawarła umowę z renomowaną włoską firmą KT na projektowanie techniczne, zakupy i dostawy oraz prace budowlano-montażowe dla całego zakresu technicznego Projektu HBO. KT nie tylko posiada bogate doświadczenie w przemyśle rafineryjnym i petrochemicznym, ale również dobrze zna zakład Grupy LOTOS z realizacji Projektu EFRA oraz wcześniejszych realizacji.

W zakres projektu wchodzi budowa m.in. instalacji hydrokrakingu, wykorzystującej procesy odparafinowania katalitycznego i uwodornienia, parków zbiorników wsadu i produktów instalacji, rurociągów międzyobiektowych i stacji zasilania elektrycznego. Ponadto planowane są adaptacja i modernizacja obiektów już istniejących na terenie rafinerii w Gdańsku, powiązanych technologicznie lub technicznie z nowymi obiektami.

Priorytety w zakresie realizacji Celu 10 na szczeblu krajowym

- niwelowanie różnic w rozwoju społeczno-gospodarczym regionów, zapobieganie tworzeniu się nowych dysproporcji rozwojowych;
- działania na rzecz społecznego i ekonomicznego włączenia osób z niepełnosprawnościami poprzez zwiększanie dostępności środowiska fizycznego, ICT, produktów i usług;
- tworzenie miejsc pracy w obszarach o mniej korzystnych uwarunkowaniach rozwojowych;
- zmniejszenie nierówności dochodowych.

Działania na szczeblu rządowym

Dla realizacji celu 10 istotne znaczenie mają fundusze unijne, których wykorzystanie umożliwi skuteczniejsze wyrównywanie szans rozwojowych.

Najważniejszym celem **Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS)** jest wspieranie zatrudnienia, z uwzględnieniem specyfiki wewnątrzregionalnej. Działania realizowane są zarówno na poziomie kraju (Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój – POWER), jak i poszczególnych regionów (regionalne programy operacyjne – RPO). Ukierunkowane są na wspieranie osób pozostających poza rynkiem pracy w podjęciu lub powrocie do zatrudnienia i utrzymaniu stałej pracy, poprzez instrumenty i usługi rynku pracy. Duży nacisk kładziony jest na udzielenie wysokiej jakości wsparcia realizowanego ze środków EFS poprzez indywidualną diagnozę potrzeb wspieranej osoby, co w efekcie ma prowadzić do poprawy sytuacji na rynku pracy. Ze środków EFS wspierane jest zakładanie (dotacje i pożyczki), prowadzenie i rozwijanie działalności gospodarczej przez osoby bezrobotne, poszukujące pracy i bierne zawodowo, zwłaszcza te, które znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku. Zgodnie z danymi na koniec 2021 r. wsparciem w ww. zakresie objęto ok. 1,84 mln osób.

W ramach POWER wdrażane jest kompleksowe i zindywidualizowane wsparcie w procesie zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami pozostających bez zatrudnienia oraz osób biernych zawodowo z powodu choroby. Wdrażane jest też wsparcie w planowaniu rozwoju kariery zawodowej, w tym podnoszenie lub uzupełnianie kompetencji i kwalifikacji osób z niepełnosprawnościami pozostających na rynku pracy, służące poprawie ich pozycji na tym rynku. Pod koniec 2021 r. podpisano 24 umowy o dofinansowanie na projekty w ramach naboru przeprowadzonego na opisane działania.

Ze środków EFS wspierany jest w Polsce też system wsparcia ekonomii społecznej. W ramach RPO finansowane

są działania Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES). Głównym celem OWES jest tworzenie nowych miejsc pracy dla osób w trudnej sytuacji na rynku pracy. Dotychczas stworzono ponad 13 tys. miejsc pracy w nowych i istniejących przedsiębiorstwach społecznych. W ramach PO WER, podmioty ekonomii społecznej otrzymują wsparcie w postaci preferencyjnych instrumentów zwrotnych. Pożyczki dostępne są dla nowych oraz istniejących podmiotów. Oferowane warunki są niezwykle korzystne, a dodatkowym warunkiem obniżającym oprocentowanie jest stworzenie nowego miejsca pracy.

Sektor ekonomii społecznej znalazł się w trudnej sytuacji w wyniku wystąpienia pandemii COVID-19. Wsparciem było zastosowanie w ramach RPO tzw. „mechanizmu zakupów interwencyjnych”. Mechanizm uruchamiany jest w już realizowanych projektach i pozwala na zapewnienie dodatkowego wsparcia dla itp. szpitali, DPS i innych placówek, poprzez zakupy dokonywane w podmiotach ekonomii społecznej i przedsiębiorstwach społecznych. Instrument cieszy się dużym zainteresowaniem ze strony podmiotów ekonomii społecznej (PES) zapewniając zlecenia i utrzymując miejsca pracy, bardzo często zajmowane przez osoby z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. W ramach 16 RPO wygospodarowano ponad 27 mln zł na wdrażanie tzw. „mechanizmu zakupów interwencyjnych”.

Uruchomiono także zwrotne wsparcie płynnościowe dla PES. Dzięki temu organizacje mogą skorzystać z nisko- lub nieoprocentowanych pożyczek obrotowych.

W zakresie działań na rzecz społecznego i ekonomicznego włączenia osób z niepełnosprawnościami poprzez zwiększanie dostępności środowiska fizycznego, ICT, produktów i usług w 2021 r. rozpoczęto w ramach POWER szkolenia pracowników sektora transportu zbiorowego dotyczące profesjonalnej obsługi osób o szczególnych potrzebach, w tym osób z niepełnosprawnościami.

Ponadto, w ramach POWER Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych realizuje projekt, którego celem jest zmniejszenie wykluczenia społecznego osób o ograniczonej mobilności, w tym szczególnie osób, które mają trudności w przemieszczaniu się. W ramach tego pilotażowego projektu, w 150 gminach wdrażane są usługi transportowe typu door-to-door. W projekcie tym możliwe jest sfinansowanie usprawnień infrastrukturalnych w budynkach wielorodzinnych, w których mieszkają osoby obejmowane usługą transportu door-to-door.

Od 1 października 2020 r. do 31 grudnia 2023 r. realizowany jest **Projekt Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych**. Jego celem jest przygotowanie kompleksowej propozycji wdrożenia do systemu prawnego nowych i zmodyfikowanych instrumentów w zakresie rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych zapewniających możliwie samodzielne funkcjonowanie osób niepełnosprawnych w społeczeństwie, w tym m.in. wypracowanie, przetestowanie, wdrożenie i upowszechnienie standardu usług asystenckich świadczonych na rzecz osób niepełnosprawnych.

Od września 2021 r. realizowane są prace nad opracowaniem projektu ustawy wdrażającej Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych.

Jednocześnie trwają prace nad wdrożeniem Europejskiego Aktu o Dostępności (EAA) do polskiego porządku prawnego, w postaci projektowanej ustawy o dostępności niektórych produktów i usług.

Ważnym instrumentem wsparcia rozwoju społeczno-gospodarczego słabiej rozwiniętych obszarów Polski w jej wschodniej części jest **Program Polska Wschodnia 2014-2020 (POPW)**. Obejmuje 5 województw tj.: warmińsko-mazurskie, podlaskie, lubelskie, podkarpackie i świętokrzyskie. Głównym celem POPW jest wzrost konkurencyjności i innowacyjności w makroregionie poprzez wsparcie:

- małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) w zakresie innowacji;
- tworzenia warunków sprzyjających powstawaniu start-upów;
- tworzenia nowych modeli biznesowych w celu umiędzynarodowienia działalności MŚP;
- efektywności ciągów transportowych oraz zrównoważonego transportu w miastach wojewódzkich i ich obszarach funkcjonalnych;
- poprawy dostępności infrastruktury kolejowej.

W ramach POPW realizowanych jest ok. 2,9 tys. projektów o wartości 12,9 mld zł, w tym 8,5 mld zł ze środków EFRR.

Projekty strategiczne służące realizacji Celu 10

Program dla Śląska – ogłoszony 21 grudnia 2017 r. Stanowi narzędzie koordynujące krajowe i europejskie źródła finansowania rozproszone w wielu programach i instytucjach. Obecnie Program zawiera 116 przedsięwzięć o szacowanej wartości 62 mld zł, z czego do końca III kwartału 2021 r. zakontraktowano 56,5 mld zł, co stanowi ponad 90% wartości Programu. Głównym celem Programu dla Śląska jest doprowadzenie do zmiany profilu gospodarczego regionu i stopniowe zastępowanie tradycyjnych sektorów gospodarki, takich jak górnictwo i hutnictwo, nowymi przedsięwzięciami w sektorach bardziej produktywnych, innowacyjnych i zaawansowanych technologicznie. W kontekście SDG 10 Program dla Śląska ma za zadanie przede wszystkim tworzenie nowych miejsc pracy w obszarach o mniej korzystnych uwarunkowaniach rozwojowych oraz zapobieganie powstawaniu nowych dysproporcji rozwojowych.

Projekt strategiczny SOR Polityka rodzinna i opieka nad dziećmi oraz Program „Rodzina 500+” - opis w Celu 1.

Krajowy Program Działań na rzecz Równego Traktowania na lata 2021-2030 – Program będzie pierwszym, który obejmie tak długą perspektywę działań w zakresie polityki równego traktowania. Celem działań przewidzianych w programie będzie wyeliminowanie dyskryminacji z życia społecznego w Polsce. Program będzie realizowany przez wszystkie ministerstwa, zgodnie z ich kompetencjami, we współpracy z urzędami wojewódzkimi, organizacjami pozarządowymi oraz partnerami społecznymi. Program obejmie następujące kwestie: podnoszenie świadomości społecznej w zakresie równego traktowania; przeciwdziałanie naruszeniom zasady równego traktowania; współpraca z partnerami społecznymi, organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami w zakresie równego traktowania. Priorytety programu zostały zbudowane w oparciu o główne obszary życia społeczno-gospodarczego, dlatego większość zaplanowanych działań będzie adresowana do wszystkich grup narażonych na dyskryminację w danym obszarze życia społeczno-gospodarczego. Program obejmie szeroki zakres zadań administracji publicznej, które mają na celu skutecznie zapobiegać nierównemu traktowaniu i dyskryminacji oraz podnosić świadomość społeczną w tym zakresie.

Działania i inicjatywy regionów służące realizacji Celu 10

Opolskie

Projekty pn. *Pomysł na starcie kluczem do biznesu oraz Opolskie dotacje z POWERem* to projekty mające na celu wsparcie przedsiębiorczości w województwie opolskim poprzez przyznawanie dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Uczestnicy poza samą dotacją otrzymują wsparcie w postaci szkoleń i doradztwa oraz tzw. wsparcia pomostowego – częściowego pokrycia bieżących kosztów prowadzenia działalności. Projekty skierowane są do osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy oraz do osób, które utraciły zatrudnienie w wyniku pandemii COVID-19.

Podjęte działania w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego 2014-2020: Inwestycje w infrastrukturę społeczną dotyczą m.in.: wsparcia w zakresie infrastruktury społecznej na rzecz wyrównania nierówności w dostępie do usług zdrowotnych (wsparcie szpitali w zakresie infrastruktury i wyposażenia) oraz społecznych (wsparcie domów opieki nad osobami starszymi oraz żłobków), rewitalizacji obszarów miejskich, rozwoju e-usług publicznych, wyposażenia szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe w sprzęt i narzędzia dydaktyczne gwarantujące wysoką jakość kształcenia w zawodzie.

Działania i inicjatywy interesariuszy służące realizacji Celu 10

BNP Paribas

Fundacja BNP Paribas działa od 15 lat, realizując zadania, które wynikają z odpowiedzialności społecznej Banku BNP Paribas. Fundacja *przeciwdziała wykluczeniu społecznemu, wyrównuje szanse edukacyjne i wspiera kulturę w mniejszych miejscowościach*. Od początku swojej działalności prowadzi programy stypendialne, takie jak „Klasa” czy „Agrotalenty”, które są wsparciem dla młodych utalentowanych osób w dalszej edukacji, kieruje zaangażowaniem społecznym pracowników i współpracuje z organizacjami społecznymi – wspiera je merytorycznie i finansowo.

Odpowiedzialnością Fundacji BNP Paribas jest również koordynacja wolontariatu pracowniczego, m.in. poprzez realizację „Konkursu na projekty wolontariackie”, koordynację współpracy ze Szlachetną Paczką, czy Program Bankowcy dla Edukacji Finansowej Młodzieży BAKCYL, w którym bankowi wolontariusze wcielają się w rolę nauczycieli przygotowujących młodych ludzi do zarządzania swoimi pieniędzmi teraz i w przyszłości. Fundacja odpowiada również za organizację akcji społecznych takich jak „Dobre Kilometry” czy „Krwinka”.

Bank BNP Paribas dba także o to, aby sukcesywnie zwiększać dostępność produktów i usług, placówek oraz wszelkich kanałów komunikacji dla osób ze szczególnymi potrzebami, pochodzących z grup wrażliwych lub zagrożonych wykluczeniem. Starania banku w zakresie zwiększania dostępności placówek sieci sprzedaży potwierdza Fundacja Integracja, przyznająca certyfikat „Obiekt bez barier” obiektom, które wdrożyły udogodnienia dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, z niepełnosprawnościami ruchowymi, niewidomych, słabowidzących lub niesłyszących oraz są dostosowane do potrzeb osób starszych i z małymi dziećmi. 77 placówek banku posiada certyfikat, a kolejne są w procesie certyfikacji.

Główny Urząd Statystyczny

W ramach służby przygotowawczej, dla osób podejmujących po raz pierwszy pracę w służbie cywilnej, realizowane są *szkolenia poruszające problematykę niepełnosprawności* tj. „Pracodawca równych szans – uprawnienia pracowników z niepełnosprawnością” oraz „Komunikacja wewnętrzna w statystyce publicznej – rola intranetu, działania promocyjne ukierunkowane na pracowników. Koncepcja CSR. Działania z zakresu dostępności”. GUS co roku aktualizuje ulotkę „Prawa i przywileje osób z niepełnosprawnościami w GUS”, która zawiera informacje skierowane do pracowników Urzędu oraz osób zainteresowanych podjęciem pracy w GUS posiadających orzeczenie o niepełnosprawności.

W czasie realizacji Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań (NSP) 2021 GUS realizował zadania zgodnie z zasadą dostępności.

PKP S.A.

Program Inwestycji Dworcowych (PID) realizowany w latach 2016-2023 ma na celu zwiększenie *liczby dworców kolejowych spełniających współczesne wymagania pasażerów korzystających z usług transportu kolejowego* w ramach różnego rodzaju segmentów przewozów pasażerskich. Prowadzone inwestycje zakładają wdrażanie nowoczesnych, energooszczędnych rozwiązań, obniżających koszty utrzymania i eksploatacji, przy jednoczesnym podniesieniu standardu dworców kolejowych. W ramach inwestycji obiekty dworcowe są m.in. wyposażane w instalacje fotowoltaiczne. Efektem końcowym realizacji PID są wystandaryzowane, charakteryzujące się wysoką jakością dworce kolejowe, dostosowane do potrzeb pasażerów oraz systemu transportowego, a jednocześnie odpowiadające uwarunkowaniom lokalnym. W ramach PID dla wybranych lokalizacji powstają Innowacyjne Dworce Systemowe oraz dworce modułowe z zastosowaniem

jednego standardu wykonania i ekologicznych rozwiązań. Odpowiedzią na wyzwania konkurencji międzygałęziowej w transporcie pasażerskim jest budowa centrów komunikacyjno-przesiadkowych (multimodalnych hubów) umożliwiających szybką, wygodną i ekonomicznie uzasadnioną z punktu widzenia pasażera zmianę środka transportu. Centra przesiadkowe wiążą kolej z otaczającą

dworzec przestrzenią miejską. Jako zarządca dworców kolejowych PKP S.A. wdrażają systemowo w modernizacjach zasady dostępności i projektowania uniwersalnego. Standardy obsługi i dostępności dla osób niepełnosprawnych będą stosowane na wszystkich obiektach w kraju.

Priorytety w zakresie realizacji Celu 11 na szczeblu krajowym

- wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy oraz poprawy jakości życia mieszkańców;
- wsparcie miast w radzeniu sobie z nagłymi zmianami, kryzysami, zarówno społeczno-gospodarczymi jak i natury środowiskowej oraz gwarantuje mieszkańcom bezpieczeństwo i wysoką jakość życia oraz jednoczesnego adaptowania się i transformacji w kierunku zrównoważonego rozwoju;
- pomoc miastom w wykorzystaniu własnych potencjałów i potencjałów rynków lokalnych, zwiększając konkurencyjność i innowacyjność gospodarki oraz zapewniając wysokiej jakości usługi publiczne;
- wsparcie sprawiedliwego oraz zrównoważonego terytorialnie wzrostu gospodarczego, poprzez dążenie do utrzymania policentrycznej i hierarchicznej struktury osadniczej kraju oraz tworzenie bardziej efektywnych powiązań sieciowych między miastami.

Działania na szczeblu rządowym

Działania na rzecz zrównoważonego rozwoju zostały sformułowane w **Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR)**, która jest strategicznym instrumentem zarządzania polityki rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, realizowaną przez instytucje państwa. Kieruje ona działania m.in. na aktywnie gospodarczo i przyjazne mieszkańcom miasta w ramach celu szczegółowego *Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony*.

SOR wymienia miasta średnie, w tym tracące funkcje społeczno-gospodarcze, z jednej strony jako obszary doświadczające największych trudności społeczno-gospodarczych, ale także postrzega je jako obszary o dużym potencjale rozwojowym, który trzeba uaktywnić i rozwijać.

Z końcem 2021 r. zaprezentowano projekt nowej Krajowej Polityki Miejskiej 2030 (KPM 2030), poddany następnie konsultacjom publicznym i międzyresortowym. Na 2022 r. planuje się przyjęcie KPM 2030 przez Radę Ministrów. Dokument ten wytycza kierunki zrównoważonego rozwoju miast do 2023 r. Ponadto w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Wzmacniania Odporności została zaplanowana interwencja pn. Zielona Transformacja Miast. Jej głównym celem jest wsparcie zielonej transformacji poprzez zapewnienie środków na finansowanie określonych typów inwestycji wpływających na „zazielenienie” terenów miejskich, bardziej efektywne wykorzystanie zasobów, zmniejszenie poziomu zanieczyszczeń, czy przeciwdziałanie utracie różnorodności biologicznej.

W oparciu o środki z tego instrumentu będą mogły być prowadzone działania dotyczące poprawy jakości powietrza, zielono-niebieskiej infrastruktury, zwiększenia

powierzchni biologicznie czynnej, inwestycji miejskich opartych na przyrodzie, rozwoju infrastruktury zeroemisyjnego transportu (pieszego i rowerowego), efektywności energetycznej budynków, tworzenia wielofunkcyjnych i otwartych przestrzeni publicznych itp.

Zakończone zostały działania związane z długoterminową strategią renowacji budynków (DSRB). Celem DSRB jest wyznaczenie kierunków pozwalających na poprawę efektywności energetycznej budynków, redukcję emisji CO₂ oraz poprawę stanu powietrza oraz jakości życia i zdrowia mieszkańców budynków. DSRB poddaje kompleksowej analizie polski zasób budowlany pod kątem jego liczebności, efektywności energetycznej oraz określa skalę koniecznej termomodernizacji. Proponuje też rekomendowany scenariusz termomodernizacji, w którym określa się tempo termomodernizacji niezbędne dla osiągnięcia przez sektor budowlany neutralności klimatycznej do 2050 r. Zgodnie ze Strategią do 2050 r. szacowane jest przeprowadzenie około 7,5 mln inwestycji termomodernizacyjnych. Strategia zakłada średnie roczne tempo termomodernizacji na poziomie ok. 3,8%.

Ministerstwo Klimatu i Środowiska (MKiŚ) wydało dwa rozporządzenia wykonawcze do znowelizowanej w 2021 r. *ustawy o elektromobilności i paliwach alternatywnych*. Rozporządzenia te usprawniają funkcjonowanie Ewidencji Infrastruktury Paliw Alternatywnych (EIPA) poprzez zapewnienie środków na jej funkcjonowanie. Określony został także wzór oznaczeń dla pojazdów uprawnionych na wjazd do Strefy Czystego Transportu. Trwają prace nad rozporządzeniem w sprawie określenia formularzy zgłoszeniowych do EIPA.

Projekt Miasto z Klimatem zakłada wsparcie miast w drodze do transformacji i neutralności klimatycznej poprzez przygotowanie Mapy Drogowej Transformacji. W ramach harmonogramu działań przewidziane są:

- 1) diagnoza klimatyczna i analiza potrzeb wraz z listą pogłębionych działań doradczych (tzw. lista usług doradczych dla każdego z miast), realizowanych przez wyspecjalizowane w tym zakresie instytuty badawcze – członkowie konsorcjum,
- 2) realizacja usług doradczych dla każdego z miast na podstawie rekomendacji opisanych we wstępnej wersji Map Drogowych Transformacji w pierwszym etapie projektu,
- 3) stworzenie Map Drogowych Transformacji na podstawie analiz (pkt 1.), usług doradczych (pkt 2.) zawierających listę projektów indykatorywnych będących rekomendacjami działań dla każdego z miast.

Analizowane są miejskie plany adaptacji do zmian klimatu. Dostarczy to wiedzy o potrzebach adaptacyjnych miast w zakresie gospodarki wodnej i ochrony różnorodności biologicznej. Dokonano analizy wybranych 12 planów adaptacji miast do zmian klimatu (MPA), pod kątem wyboru działań adaptacyjnych z sektora szeroko rozumianej gospodarki wodnej oraz różnorodności biologicznej, zidentyfikowano działania priorytetowe dla miast i oceniono je pod kątem spójności z polityką UE i ich efektywności. W trakcie opracowania jest katalog kryteriów oceny projektów oraz wytyczne w zakresie optymalizacji procesów zarządzania gospodarką wodną w miastach. Projekt służy zwiększeniu liczby miast wdrażających plany dążące do łagodzenia skutków i przystosowania do zmian klimatu. Pośrednio poprzez położony największy nacisk na działania z zakresu błękitno-zielonej infrastruktury projekt sprzyja realizacji zadania zapewnienia łatwego i powszechnego dostępu do bezpiecznych terenów zieleni.

Poprawa jakości powietrza oraz zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych nastąpiła poprzez wymianę źródeł ciepła i poprawę efektywności energetycznej budynków mieszkalnych jednorodzinnych w ramach programu Czyste Powietrze. W ramach programu finansowana jest wymiana starych i nieefektywnych źródeł ciepła na paliwo stałe na nowoczesne źródła ciepła spełniające najwyższe normy, oraz przeprowadzenie niezbędnych prac termomodernizacyjnych budynku. Do końca 2021 r. podpisano blisko 300 tys. umów o dofinansowanie na kwotę prawie 4,9 mld zł.

GIOŚ prowadzi monitoring hałasu w ramach [Państwowego Monitoringu Środowiska](#) (PMŚ). W ramach PMŚ zbierane są wyniki pomiarów wykonanych przez Centralne Laboratorium Badawcze GIOŚ, zarządzających drogami,

liniami kolejowymi i lotniskami, zarządców prowadzących instalację i użytkowników urządzeń, a także wyniki pomiarów wykonywanych przez starostwa powiatowe oraz urzędy marszałkowskie.

W przypadku miast jednym z ważnych czynników wpływających na jakość życia mieszkańców jest hałas drogowy. W 2021 r. monitoringowe pomiary hałasu drogowego zostały wykonane w 37 miastach Polski.

Realizowane są projekty edukacyjne, wśród których warto wymienić:

- 1) **Wyszukiwarka EkoDotacji** – baza danych zawiera 135 programów wsparcia inwestycji ekologicznych z otwartymi naborami, oferowanych przez 59 operatorów. Od początku działania strona informowała w sumie o 232 programach. Do końca 2021 r. informacja o Wyszukiwarce EkoDotacji pojawiła się w mediach 575 razy, szacowane jest łączne dotarcie do 1 174 468 osób.
- 2) **Działania edukacyjne prowadzone w ramach Programu Czyste Powietrze** – prowadzone przez MKiŚ we współpracy z NFOŚiGW, Stowarzyszeniem Fundacja „Czysta Polska” oraz Polskiego Alarmu Smogowego (emisja spotów w tv i radio promujących Program „Czyste powietrze” oraz działania edukacyjno-informacyjne).

W realizację SDG 11 wpisują się też programy NFOŚiGW:

1. **Mój elektryk** – wsparcie zakupu lub leasingu pojazdów elektrycznych i wodorowych przez przedsiębiorców, osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego, stowarzyszenia i rolników. Budżet programu to 700 mln zł.
2. **Wsparcie budowy stacji ładowania pojazdów elektrycznych i stacji wodoru** – środki na inwestycje w same tylko ładowarki i stacje wodoru wynoszą 870 mln zł. Przewidywanym efektem będzie utworzenie 17,5 tys. różnego typu punktów ładowania oraz co najmniej 20 stacji tankowania wodorem na terenie całego kraju.
3. **Rozwój infrastruktury elektroenergetycznej na potrzeby rozwoju stacji ładowania pojazdów elektrycznych** – program priorytetowy, skierowany do operatorów systemu dystrybucyjnego. Budżet przedsięwzięcia wynosi 1 mld zł, środki w formie dotacji będą przeznaczone na budowę, rozbudowę i modernizację około 4000 km linii elektroenergetycznych (napowietrznych i podziemnych) oraz stworzenie około 800 stacji transformatorowo-rozdzielczych.

W ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko udzielane jest szerokie wsparcie, obejmujące dofinansowanie projektów dotyczących systemów gospodarowania wodami opadowymi na terenach miejskich oraz projektów dotyczących poprawy jakości środowiska miejskiego i gospodarki odpadami.

Wsparcie projektów dotyczących klimatu jest również udzielane w ramach programu LIFE 2014-2020. W ramach tego obszaru wspierane były projekty dotyczące najlepszych praktyk, projekty demonstracyjne czy projekty pilotażowe w obszarze ograniczania wpływu człowieka na klimat oraz dostosowania się do skutków zmian klimatu.

Wsparcie projektów dotyczących **łagodzenia zmian klimatu i ograniczenia narażenia na tego typu zmiany** jest również realizowane w ramach funduszy norweskich. W ramach tego obszaru wspierane są inwestycje w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury w miastach, działania mające na celu podnoszenie świadomości na temat łagodzenia zmian klimatu i adaptacji przeprowadzane przez szkoły oraz projekty dotyczące gospodarki o obiegu zamkniętym.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego realizuje zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, które bezpośrednio wpływają na stan zachowania światowego dziedzictwa kulturalnego w Polsce. W jego imieniu kompetencje te wykonuje Generalny Konserwator Zabytków. Przepisy prawa regulujące ochronę zabytków, tworzą podstawę ochrony prawnej wyjątkowej uniwersalnej wartości miejsc światowego dziedzictwa w Polsce wpisanych na mocy Konwencji UNESCO w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego podpisanej w

Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. - historyczne centrum Krakowa; historyczne centrum Warszawy; Stare Miasto w Zamościu oraz miasto średniowieczne w Toruniu. Ochrona wspomnianych zespołów miejskich obejmuje stworzenie warunków organizacyjnych, finansowych i prawnych dla zachowania ich wartości oraz wykorzystania ich potencjału dla zwiększenia spójności społecznej i poprawy sytuacji ekonomicznej zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Istotnym elementem tego procesu jest prowadzenie stałego monitoringu miejsc światowego dziedzictwa. Kluczowe znaczenie dla zachowania wyjątkowej uniwersalnej wartości zespołów staromiejskich ma realizacja prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych na rzecz poprawy stanu zachowania i wyeksponowania wartości artystycznej i historycznej obszarów wpisanych na Listę UNESCO.

Ponadto, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach posiadanych kompetencji realizuje zadania w zakresie udziału w kształtowaniu estetyki przestrzeni publicznej w zakresie architektury, urbanistyki i planowania przestrzennego. Służą one także realizacji ustaleń deklaracji Baukultur podpisanej w 2018 r. przez ministrów kultury państw sygnatariuszy Europejskiej Konwencji Kulturalnej w Davos.

Nową inicjatywą Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego było w 2021 r. powołanie Zespołu do spraw monitorowania przygotowania planów zarządzania miejscami światowego dziedzictwa w Polsce. Działalność zespołu ma podstawowe znaczenie dla ochrony wyjątkowej uniwersalnej wartości miejsc światowego dziedzictwa, znajdujących się w Polsce, szczególnie zarządzania zespołami miejskimi wpisanymi na Listę UNESCO.

Projekty strategiczne służące realizacji Celu 11

Pakiet dla średnich miast – głównym celem, realizowanego od 2017 do końca 2021 r. pakietu było wsparcie trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego w średnich miastach i zapewnienie wysokiej jakości życia ich mieszkańców. W ramach „Pakietu dla średnich miast” zostały przełamane dotychczasowe tendencje krajowych programów pomocowych, które były na ogół skierowane na wsparcie inwestycji publicznych. Wsparcie przyciągania inwestycji prywatnych i stymulowanie rozwoju lokalnych przedsiębiorców to m.in.: nowa polityka strefowa – PolskaStrefa Inwestycyjna, Program „Rozwój lokalny” finansowany w ramach Funduszy norweskich i EOG, Program Fabryka.

Partnerska Inicjatywa Miast (PIM) – głównym celem jest wspomaganie zintegrowanego i zrównoważonego rozwoju polskich miast. PIM stanowi odpowiedź na zapotrzebowanie na wiedzę w zakresie wzmocnienia potencjału rozwojowego i unowocześnianie polskich miast. Dodatkowo przyczynia się do włączenia miast w realizację celów krajowych, europejskich i światowych, w tym w realizację Agendy Miejskiej UE, Karty Lipskiej i Nowej Agendy Miejskiej ONZ dla miast (New Urban Agenda). W ramach Partnerskiej Inicjatywy Miast nacisk jest postawiony na wzmocnienie i promocję współpracy oraz wymianę doświadczeń i wiedzy między miastami.

Program Rozwoju Elektromobilności – celem jest wsparcie rozwoju elektromobilności poprzez m.in. definiowanie ram nowego rynku oraz zwiększenie zastosowania paliw alternatywnych w Polsce.

Adaptacja do zmian klimatu – analiza miejskich planów adaptacji do zmian klimatu w celu zgromadzenia wiedzy o potrzebach adaptacyjnych miast w zakresie gospodarki wodnej i ochrony różnorodności biologicznej.

Monitoring jakości powietrza oraz **monitoring hałasu** realizowane są zgodnie z obowiązującym „Strategicznym programem państwowego monitoringu środowiska na lata 2020-2025”.

Program priorytetowy „Czyste powietrze” – celem jest poprawa jakości powietrza oraz zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych poprzez wymianę nieefektywnych i wysokoemisyjnych źródeł ciepła i poprawę efektywności energetycznej jednorodzinnych budynków mieszkalnych.

Stop smog – program uruchomiony pod koniec 2018 r. w celu wsparcia osób ubogich energetycznie (oraz poprawy jakości powietrza), którzy są właścicielami lub współwłaścicielami budynków mieszkalnych jednorodzinnych. Program jest adresowany do wszystkich gmin, które mogą wykazać się złą jakością powietrza na swoim terenie, tj. stężenia zanieczyszczeń powietrza przekraczają normy UE. Program obejmuje realizację w ww. gospodarstwach domowych przedsięwzięć polegających na: wymianie urządzeń lub systemów grzewczych na spełniające standardy niskoemisyjne; likwidacji urządzeń lub systemów grzewczych oraz przyłączeniu do sieci ciepłowniczej; elektroenergetycznej lub gazowej; kompleksowej termomodernizacji budynku.

Działania i inicjatywy regionów służące realizacji Celu 11

Łódzkie

W regionie zainicjowano realizację projektów z zakresu gospodarowania odpadami, przyjęto *Plan gospodarki odpadami dla województwa łódzkiego na lata 2019-2025* – zawiera Plan inwestycyjny, Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu województwa łódzkiego oraz Prognozę oddziaływania na środowisko, ma celu zagospodarowanie odpadów komunalnych powstających na terenie województwa łódzkiego i zapewnienie odpowiednich mocy przerobowych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych.

Podkarpackie

Podkarpacie zdecydowało o opracowaniu i przetestowaniu innowacyjnego modelu współpracy w zakresie planowania przestrzennego w ramach obszaru funkcjonalnego. Projekt *„Zintegrowany i uspołeczniony model planowania przestrzennego poprzez opracowanie Strategii Przestrzennej Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego”* zakłada zmianę podejścia JST do polityki przestrzennej na jej obszarze poprzez ścisłą współpracę pomiędzy JST wchodzącymi w skład obszarów funkcjonalnych. Cel projektu został zidentyfikowany w związku ze zdiagnozowanym przez Bank Światowy problemem w rozwoju obszaru związanym z nieskutecznym powiązaniem z procedurami planowania przestrzennego programowania rozwoju społeczno-gospodarczego regionu. Realizacja celu głównego przyczyni się do realizacji celu szczegółowego *Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020* w ramach którego będzie realizowany projekt, tj. zwiększenie wykorzystania innowacji społecznych na rzecz poprawy skuteczności wybranych aspektów polityk publicznych w obszarze oddziaływania Europejskiego

Funduszu Społecznego. Projekt zostanie zakończony w 2023 r.

Podlaskie

Podlasie realizuje Regionalną Politykę Rewitalizacji Województwa Podlaskiego 2030 powstają w ramach inicjatywy „Regiony rewitalizacji – wzmocnienie zdolności gmin do programowania i wdrażania działań rewitalizacyjnych”.

Pomorskie

Pomorskie stawia na stymulowanie inicjatyw na rzecz wzmocnienia różnorodności kulturowej, współpracy międzyinstytucjonalnej, podnoszenie kompetencji kadr kultury, zaprezentowano ofertę e-kultury.

W ramach rozwoju infrastruktury kultury i zachowania dziedzictwa materialnego podjęto działania na rzecz poprawy dostępności i jakości infrastruktury przy jednoczesnym rozwoju społecznych funkcji kultury, wzmocnienia i rozwoju nowych technologii, przeciwdziałania i nadawania nowych funkcji społecznym obiektom zabytkowym.

Wielkopolskie

Samorząd województwa wielkopolskiego realizował działania w zakresie programów ochrony powietrza (dla strefy aglomeracja poznańska; dla strefy miasto Kalisz; dla strefy wielkopolskiej). Wsparciem w tym zakresie był również projektu *Rozwój publicznego transportu zbiorowego w Wielkopolsce poprzez zakup nowego i modernizację taboru dla wojewódzkich przewozów kolejowych*.

Działania i inicjatywy interesariuszy służące realizacji Celu 11

Bank Ochrony Środowiska

Zielona ławeczka to ogólnopolski, prospołeczny projekt grantowy adresowany do mieszkańców otwartych osiedli zarządzanych przez spółdzielnie, wspólnoty mieszkaniowe lub samorządy w miastach powyżej 10 tys. mieszkańców. Projekt umożliwia przemianę zaniedbanych terenów na osiedlach w zielone zakątki, miniogrody z ławeczką. Pozwala ożywić miejsca wokół bloków, stworzyć przestrzeń do odpoczynku i spotkań, a także pokazuje mieszkańcom, jak ważne jest wspólne działanie i jakie można osiągnąć dzięki niemu efekty. W VII edycji udział wzięło 340 uczestników. Przyznanych zostało 14 grantów na wykonanie projektów zazielenienia zaniedbanych terenów.

Główny Urząd Statystyczny

GUS wspiera inicjatywę Europejskiego Tygodnia Zrównoważonego Rozwoju (ESDW), mającą na celu zwiększenie widoczności działań, projektów i wydarzeń promujących zrównoważony rozwój oraz wdrażanie Agendy 2030 wraz z Celami Zrównoważonego Rozwoju.

W ramach ESDW 2021, GUS przygotował webinar informacyjno-edukacyjny o tematyce elektromobilności - *Rozwój Elektromobilności i Dekarbonizacja Sektora Transportu, Programy NFOŚiGW w zakresie e-mobilności*.

UNEP/GRID-Warszawa

Wymiana doświadczeń między miastami i promocja najlepszych rozwiązań to sposoby na zrównoważony rozwój miast. Z tym założeniem powstał *projekt Eco-Miasto*, który już od 2013 r. wspiera gminy na drodze do zrównoważonego rozwoju (obecnie 9 edycja). Jego cele to prezentacja dobrych praktyk, innowacyjnych rozwiązań biznesu, popularyzowanie idei zrównoważonego rozwoju miast, wymiana doświadczeń między miastami.

Program jest przedsięwzięciem ogólnopolskim obejmującym konkurs, warsztaty i konferencje dla miast. Został zainicjowany przez Ambasadę Francji w Polsce, jest realizowany w partnerstwie z Centrum UNEP/GRID-Warszawa.

Priorytety w zakresie realizacji Celu 12 na szczeblu krajowym

- zwiększenie wydajności wykorzystania zasobów oraz zmiana podejścia do zasobów polegająca na odejściu od ich linearnego zagospodarowania, a także zmiana wzorców konsumpcyjnych (rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym);
- rozwój rolnictwa ekologicznego.

Działania na szczeblu rządowym

Dla realizacji celu 12 istotne znaczenie mają działania – również o charakterze edukacyjnym – zorientowane na zwiększenie wydajności wykorzystania zasobów, zmiany wzorców konsumpcji, dążenie do gospodarki o obiegu zamkniętym oraz rozwój rolnictwa ekologicznego.

W zakresie gospodarowania odpadami realizowane były następujące działania – w znacznej mierze o charakterze edukacyjnym:

1. **Piątka za segregację.** W 2021 r. przeprowadzono działania edukacyjno-informacyjne z zakresu gospodarki odpadami w ramach kontynuacji kampanii „Piątka za segregację”. Kampania obejmowała m.in. zagadnienia związane z koniecznością obniżenia poziomu generowania odpadów komunalnych wraz ze wskazaniem praktycznych rozwiązań z zakresu zrównoważonej konsumpcji (takich jak: przeciwdziałanie marnotrawstwu żywności, promocja idei Zero Waste, gospodarki współdzielenia oraz odpowiedzialne decyzje zakupowe). W ramach kampanii przygotowano materiały skierowane do ogółu społeczeństwa oraz przedsiębiorstw: infografiki, wideografiki i artykuły edukacyjno-informacyjne. Materiały dostępne są na stronie internetowej: naszesmieci.mos.gov.pl. Kampania została przeprowadzona w Internecie oraz w mediach społecznościowych w okresie wrzesień-listopad 2021 r.
2. Dodatkowo przeprowadzone zostało **lokowanie treści edukacyjnych** w najpopularniejszych polskich serialach telewizyjnych. Były to treści edukacyjne z zakresu m.in. gospodarki odpadami i zrównoważonej konsumpcji.
3. W ramach Pikniku Naukowego w Centrum Nauki Kopernik, który odbył się w maju 2021 r., Młodzieżowa Rada Klimatyczna działająca przy Ministrze Klimatu i Środowiska, przygotowała **film poświęcony zrównoważonej modzie i zrównoważonej konsumpcji**. Film dostępny jest na [platformie YouTube](https://www.youtube.com).

4. W 2021 r. zorganizowana została V edycja **konkursu Produkt w Obiegu**. Konkurs był skierowany do producentów, startupów, projektantów oraz dystrybutorów. Celem konkursu było promowanie i upowszechnianie idei Gospodarki Obiegu Zamkniętego, w szczególności osiągnięć w dziedzinie ekologicznego, zrównoważonego projektowania oraz zastosowania innowacyjnych rozwiązań w zakresie ponownego włączenia produktu do obiegu. Projekty zakwalifikowane do drugiego etapu zostały zaprezentowane podczas targów Ochrony Środowiska POLECO w dniach 13-15 października 2021 r. oraz za pomocą fotogalerii na stronie www.poleco.pl oraz www.gov.pl/web/edukacja-ekologiczna.

Kontynuowane były prace w ramach **programu Czystość Plus** oraz **prace realizowane przez Zespół doradczy do spraw systemowych rozwiązań w zakresie gospodarki odpadami**. Przyjęta została ustawa o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw stanowiąca transpozycje 4 dyrektyw z zakresu gospodarki odpadami (tzw. pakiet odpadowy). Zakończono także prace legislacyjne nad projektem rozporządzenia MKiŚ w sprawie określenia szczegółowych kryteriów utraty statusu odpadów dla odpadów destruktu asfaltowego.

Z punktu widzenia dążenia do realizacji celu 12 istotne jest również **zarządzanie zasobami geologicznymi**. Ochrona złóż kopalin przed zagospodarowaniem uniemożliwiającym ich przyszłą eksploatację (głównie kopalin wydobywanych metodami odkrywkowymi oraz otworową – siarka) realizowana jest w formie współdziałania organu poprzez: opiniowanie projektów studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gmin oraz uzgadnianie projektów decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego i decyzji o warunkach zabudowy.

W 2021 r. kontynuowano prace nad przyjęciem projektu nowelizacji ustawy Prawo geologiczne i górnicze uwzględniającego rozwiązania mające na celu wzmocnienie ochrony złóż kopalin.

11 stycznia 2022 r. Rada Ministrów przyjęła **Politykę zakupową państwa**. Koncentruje się ona na trzech priorytetach – rozwoju potencjału MŚP, profesjonalizacji oraz zrównoważonych i innowacyjnych zamówieniach publicznych. Zakup zrównoważonych i innowacyjnych zamówień wzmacnia konkurencyjność polskiej gospodarki. Polityka zakupowa państwa zawiera rozwiązania, które mają prowadzić do wzrostu liczby zielonych zamówień, wśród nich m.in.:

- promocja aspektów środowiskowych w zamówieniach publicznych;
- promocja kalkulacji kosztów cyklu życia produktu;
- powołanie zespołu ds. zielonych zamówień (będzie pełnił rolę koordynacyjną w ramach administracji rządowej w zakresie zielonych zamówień publicznych);
- zalecenia w zakresie alokacji części budżetu na zamówienia innowacyjne.

Wsparcie GOZ jest również zaplanowane w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Wzmacniania Odporności „*Inwestycje na rzecz dywersyfikacji i skracania łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych oraz budowy odporności podmiotów uczestniczących w łańcuchu*”. Zaplanowano preferencje dla wsparcia projektów inwestycyjnych dotyczących gospodarki obiegu zamkniętego, w tym działań związanych z zapobieganiem marnotrawieniu żywności. Wsparcie będą mogły uzyskać m.in.: organizacje charytatywne zajmujące się redystrybucją żywności na cele społeczne, MŚP, rolników czy rolno-spożywcze rynki hurtowe.

Jednym z działań przyczyniających się do rozwoju rolnictwa ekologicznego jest działanie **Rolnictwo ekologiczne Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) 2014-2020**. Celem tego działania jest wspieranie dobrowolnych zobowiązań rolników, którzy podejmują się utrzymać lub przejść na praktyki i metody rolnictwa ekologicznego określone w prawodawstwie unijnym i krajowym. Wsparcie w ramach działania przysługuje do powierzchni upraw będących w trakcie i po konwersji na rolnictwo ekologiczne.

Projekty strategiczne służące realizacji Celu 12

Polityka Surowcowa Państwa 2050 – wdrożenie przyjętego 1.03.2022 r. dokumentu. Głównym celem działań zaplanowanych w ramach projektu PSP 2050 jest zapewnienie bezpieczeństwa surowcowego państwa poprzez zagwarantowanie dostępu do niezbędnych surowców (krajowych oraz importowanych).

Projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo geologiczne i górnicze oraz niektórych innych ustaw – zakłada się, że w 2022 r. nowelizacja Prawa geologicznego i górniczego (dalej: P.g.g.) zostanie uchwalona, a przepisy nią objęte wejdą w życie. Jednym z głównych założeń ww. projektu ustawy jest wprowadzenie rozwiązań prawnych mających na celu wzmocnienie ochrony dla złóż kopalin przed trwałą zabudową, która uniemożliwi eksploatację tych złóż w przyszłości. Dotyczy to w szczególności nowej kategorii złóż kopalin tj. złóż strategicznych, dla której projekt ww. ustawy przewiduje wprowadzenie definicji ustawowej do P.g.g.

Działania i inicjatywy regionów służące realizacji Celu 12

Dolnośląskie

Projekt pn. „*CircE – European Regions toward Circular Economy*” – ma na celu wsparcie przejścia na gospodarkę o obiegu zamkniętym. Wdrażany w 2020-2021 Plan Wykonawczy w województwie dolnośląskim obejmował dwa działania: aktualizację Regionalnej Strategii Innowacji na lata 2011-2020 oraz przeprowadzenie testu pilotażowego inicjatywy edukacyjnej „*Czego Jaś się nie nauczył, tego Jan nie będzie umiał*”. W ramach tego drugiego przeprowadzono w listopadzie 2020 r. warsztat edukacyjny pn. „*Dolny Śląsk nie marnuje*” poświęcony problematyce GOZ na Dolnym Śląsku i marnowaniu żywności w placówkach publicznych i ośrodkach gastronomicznych. Dzięki wymianie doświadczeń między partnerami projektu oraz analizie potrzeb w regionie stworzonej z interesariuszami, otrzymano wiele informacji

na temat możliwości wprowadzenia unowocześnień oraz sektorów, w których są trudności ze zmianą starych nawyków. W drugiej połowie 2021 r. rozpoczęto również analizę wpływu pandemii na sektor żywnościowy oraz zgromadzono pierwsze dobre praktyki związane z ograniczeniem marnowania żywności.

Podjęto działania na rzecz promocji turystyki indywidualnej, generującej mniejszy ślad środowiskowy, w tym niszowych form turystycznych – enoturystyki, *slow tourism* i astroturystyki (2021), astroturystyki (rozbudowa), apiturystyki, ekoturystyki, turystyki konnej (2022 - plany). Upowszechnianie i popularyzacja turystyki regionalnej, przynoszącej dochody lokalnym przedsiębiorcom z branży turystycznej i okołoturystycznej. Promocja prowadzona głównie na płaszczyźnie wirtualnej (np. Facebook,

Instagram, Youtube), w serwisie Geoportal, kanałami informacyjnymi Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego oraz partnerów. Przeprowadzono również kampanię promocyjną dla projektu „Slow Travel Dolny Śląsk” oraz promocję mapy astroturystyki na Dolnym Śląsku.

Łódzkie

Samorządowe Centrum Gospodarki Cyrkularnej i Umiejscowienia Przedsiębiorstw – ŁÓDZKIE GREEN HUB to projekt mający na celu wzrost konkurencyjności firm z regionu łódzkiego na rynku europejskim i włączenie przedsiębiorców w międzynarodowy nurt korzyści płynących z wdrażania rozwiązań gospodarki cyrkularnej, oraz internacjonalizację działalności przedsiębiorstw w ramach sieci współpracy gospodarczej z zakresu gospodarki cyrkularnej. Projekt umożliwi przedsiębiorstwom z województwa łódzkiego stworzenie oferty produktów konkurencyjnych na rynku międzynarodowym w jednym z kierunków globalnego rozwoju, jakim jest gospodarka cyrkularna. Projekt zakłada dotarcie do docelowej grupy odbiorców, jakimi będą mikro firmy oraz mali i średni przedsiębiorcy z regionu zainteresowani wdrożeniem rozwiązań z zakresu gospodarki cyrkularnej, gotowi na zmianę modeli biznesowych z liniowych na cyrkularne oraz zainteresowani rozwojem na skalę międzynarodową. Dzięki indywidualnej diagnozie potencjału firmy oraz doradztwu, a także udziałowi w wydarzeniach regionalnych i międzynarodowych, możliwe będzie zwiększenie międzynarodowej rangi gospodarczej województwa, poprzez budowanie sieci współpracy z podmiotami z innych regionów europejskich.

Łódzkie realizuje również projekt *Rozwój gospodarki cyrkularnej poprzez udoskonalanie instrumentów polityki regionalnej – REPLACE*, zraszający partnerów w celu

wymiany doświadczeń i transferu wiedzy w zakresie przekształcania liniowych modeli biznesowych (generujących odpady i niekorzystne emisje do środowiska), na modele powiązane z gospodarką o obiegu zamkniętym. Ma na celu wykorzystanie polityk regionalnych do stymulacji przechodzenia na gospodarkę racjonalnie wykorzystującą zasoby. Produkty i usługi, są analizowane od momentu pozyskania surowców, aż po ich ponowne wykorzystanie, wszystkie koszty (w tym środowiskowe i społeczne) są identyfikowane, wzmacniane są przewagi konkurencyjne, np. poprzez stosowanie ekoprojektowania, certyfikacji, a także technologii prośrodowiskowych.

Podlaskie

Podlasie służy wsparciem dotacyjnym dla organizacji pożytku publicznego na przedsięwzięcia związane z ekologią i ochroną zwierząt oraz ochroną dziedzictwa przyrodniczego, w tym na realizowane działania w dziedzinie odpowiedzialnej konsumpcji i produkcji: „Przedszkolna kraina przedmiotów z odpadów”, „Lubię naturę – nie śmieć”, i „Ekologia dla każdego”.

Śląskie

W ramach działania dot. kształtowania i monitoringu polityki ochrony środowiska województwa podejmowane są działania na rzecz wdrażania uchwały wprowadzającej ograniczenia lub zakazy w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw. W 2021 r. w województwie śląskim dokonano wymiany 39,8 tys. kotłów na paliwo stałe. W ramach zadania – zorganizowano konferencję dla przedstawicieli samorządów gminnych na temat realizacji zapisów tzw. uchwały antysmogowej.

Działania i inicjatywy interesariuszy służące realizacji Celu 12

Allegro

Inicjatywa: Allegro Lokalnie

Allegro Lokalnie pozwala na łatwe kupowanie i sprzedaż przedmiotów używanych z zapewnieniem bezpieczeństwa zakupów. Nawet 82% osób robiących zakupy online kupuje i sprzedaje w sieci towary używane, a ponad 60% z nich korzysta w tym celu z urządzeń mobilnych. Sprzedaż na Allegro Lokalnie pozwala na dawanie przedmiotom drugiego życia, w myśl zasady reuse. Od października 2021 r. można korzystać z aplikacji mobilnej Allegro Lokalnie. Dodanie ogłoszenia jest całkowicie bezpłatne, a sprzedający zapłaci prowizję dopiero wtedy, kiedy sprzeda swój przedmiot na Licytacji lub w ogłoszeniu „Kup teraz”.

Inicjatywa: Allegro: "Opakowania dobre z natury"

Allegro dąży do tego, aby wszystkie produkty wysyłane przez Oficjalny Sklep Allegro i usługę One Fulfillment by Allegro były pakowane z wykorzystaniem ekologicznych materiałów opakowaniowych, takich jak certyfikowane opakowania, taśma papierowa i wypełniacze. Wprowadzone zostały również przyjazne dla środowiska opcje opakowań dla sprzedawców. Allegro zamawia takie opakowania w dużych ilościach i po cenach hurtowych, nie zarabiając na ich odsprzedaży. Opakowania posiadają międzynarodowe certyfikaty potwierdzające, że surowce użyte do ich produkcji pochodzą z recyklingu, zostały pozyskane w sposób zrównoważony w całym łańcuchu i nadają się do ponownego przetworzenia (Certyfikat FSC).

Jednocześnie prowadzone są działania dla sprzedawców podnoszące świadomość ekologiczną i dające praktyczne wskazówki jak być bardziej eko, m.in. w ramach Akademii Allegro, gdzie udostępnione zostały bezpłatne webinary i kursy na temat pakowania zero waste i tego jak być eko sprzedawcą. W rezultacie w 2021 r. wprowadzone zostało do obiegu ponad 571 tys. opakowań pochodzących w 100% z recyklingu z certyfikatem FSC.

BNP Paribas

W trosce o środowisko naturalne Bank BNP Paribas podejmuje liczne działania w celu minimalizowania wpływu działalności operacyjnej na otoczenie. Priorytetami w tym zakresie są redukcja zużycia zasobów i emisji CO₂, wdrażanie nowych ekousprawnień w miejscu pracy, korzystanie z energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w całkowitym zużyciu oraz rozwijanie bankowej ekofloty.

Podjęto szereg inicjatyw, dotyczących zmniejszenia zużycia energii i zasobów naturalnych (woda, gaz). W 2020 r. bank podpisał umowę z firmą Respect Energy na zakup energii na lata 2021-2022, na podstawie której 100% energii elektrycznej kupowanej bezpośrednio przez bank pochodzi z OZE. Dzięki temu bank przyczynił się do zmniejszenia emisji dwutlenku węgla do atmosfery o 16,8 tys. ton (tyle ile rocznie pochłania 3500 ha lasu/35 km² - powierzchnia średniego miasta powiatowego w Polsce lub Babiogórskiego Parku Narodowego), a także obniżył emisję dwutlenku siarki, tlenków azotu i pyłów zawieszonych. Bank używa wyłącznie ledowych żarówek w oznakowaniu zewnętrznym, a do końca 2022 r. całkowicie wymieni żarówki na ledowe w oddziałach (w 2021 r. wymieniono ok. 50% żarówek). Rozpoczęto prace w zakresie dwóch pilotażowych eko-oddziałów (inicjatywa EKO-BRANCH) z implementacją szeregu eko-inicjatyw.

BNP Paribas dąży również do zmniejszenia zużycia plastiku. Nie zamawia jednorazowych plastikowych akcesoriów ani wody w plastikowych butelkach, wyposażył budynki centrali, centra biznesowe i oddziały w dystrybutory z wodą, karafki i szklanki, a w kantynach używane są biodegradowalne sztucze i opakowania.

Z początkiem 2022 r., powstał w ramach BNP Paribas *Obszar Zrównoważonego Rozwoju*, by podkreślić wagę jaką bank przywiązuje do zrównoważonego rozwoju w ramach swojej misji i wizji oraz nowej strategii biznesowej na lata 2022-2025. Nowa struktura jest odzwierciedleniem skupienia działań organizacji na aspektach ESG (środowiskowych, społecznych i ładu zarządczego) oraz strategicznego zaangażowania na rzecz realizacji misji zrównoważonego rozwoju. Pozwala budować i stale umacniać biznesową pozycję Banku BNP Paribas jako lidera w zakresie zrównoważonych finansów i wzmacniać wywieranie pozytywnego wpływu na otoczenie.

W ramach budowania świadomości i zaangażowania bank powołał, istniejącą poza strukturą organizacyjną, Radę ds. Zrównoważonego Rozwoju. Bank BNP Paribas jako instytucja finansowa największy wpływ na realizację misji zrównoważonego rozwoju może wywierać poprzez odpowiedzialne, etyczne finansowanie rozwoju gospodarki, zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju, ujętymi m.in. w Agendzie 2030. Bank zobowiązuje się oferować odpowiedzialne i zrównoważone produkty, które pozytywnie wpływają na otoczenie.

Bank zwraca szczególną uwagę na finansowanie sektorów uznanych za wrażliwe pod kątem czynników ESG. Decyzje o udzieleniu finansowania poprzedzają analizy środowiskowego, społecznego i zarządczego wpływu podmiotu oraz przedsięwzięcia. Oferuje Klientom produkty, które odpowiadają na dzisiejsze wyzwania w zakresie zrównoważonego rozwoju.

Główny Urząd Statystyczny

Z okazji *Międzynarodowego Dnia Bez Elektrośmieci* przekazano informację o zorganizowanej pod patronatem Ministerstwa Klimatu oraz Ministerstwa Rozwoju wymianie elektrośmieci na torby ekologiczne. Z kolei, z okazji *Dnia Baterii* przeprowadzono akcję informacyjną odnośnie utylizacji tych odpadów. Pracownicy GUS mogą wrzucać baterie do przeznaczonych do tego pojemników znajdujących się w pokojach socjalnych. Dodatkowo, 18 lutego 2021 r. wystawiony został pojemnik na zużyte baterie.

Kaufland

Kaufland regularnie rozwijał asortyment produktów wytworzonych w sposób bardziej zrównoważony. Sieć wprowadziła do oferty m.in. bieliznę marki własnej Oyanda z tkanin barwionych wodooszczędną metodą dope-dyed, a także organizery, pojemniki do przechowywania i kosze na śmieci wykonane z przetworzonych odpadów plastikowych. Sieć oferuje klientom produkty neutralnych dla klimatu. Emisje, których nie można uniknąć lub zredukować, są kompensowane poprzez realizację konkretnych projektów związanych z ochroną klimatu. Do produktów neutralnych dla klimatu należą m.in. torby wielokrotnego użytku, które w 80% zostały wykonane z folii pochodzącej ze sklepów Kaufland. Emisje CO₂ związane z tym artykułem sieć kompensuje, wspierając projekt hydroenergetyczny „Nam Hong Hydropower” w Wietnamie, który obejmuje budowę dwóch elektrowni wodnych. Dzięki energii pozyskiwanej z odnawialnych źródeł emisja CO₂ zostanie znacząco zredukowana. Projekt ma zalety nie tylko dla środowiska, ale także dla lokalnej społeczności – przyczyni się m.in. do modernizacji dróg, stworzenia nowych miejsc pracy oraz podnoszenia kwalifikacji pracowników w rejonie Moug La.

Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych

Założeniem projektu „PAPERLESS”, realizowanego od 2018 r. jest digitalizacja dokumentów oraz procesów biznesowych, czyli eliminacja tradycyjnego, papierowego obiegu dokumentów na rzecz ich cyfrowej wersji. Celem programu jest budowanie świadomości *paperless* oraz fizyczna eliminacja dokumentów papierowych z obsługiwanych procesów biznesowych. Realizacja projektu pozwoliła na redukcję liczby urządzeń drukujących w firmie o 80%, zmniejszenie liczby wydruków o 33% w skali roku, a w stosunku do 2018 r. aż o 230%.

Polska Izba Ubezpieczeń

Polska Izba Ubezpieczeń przygotowała we współpracy ze Związkiem Banków Polskich, Stowarzyszeniem Emitentów Giełdowych, Fundacją Standardów Raportowania oraz Izbą Zarządzających Funduszami i Aktywami broszurę pt. „Zbiór podstawowych wskaźników ESG zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2088 z dnia 27 listopada 2019 r. w sprawie ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych (SFDR) wraz z ich opisem, identyfikacją i wyjaśnieniem”. Celem było opracowanie standardu wymiany informacji z zakresu

raportowania niefinansowego pomiędzy spółkami a instytucjami finansowymi, które w te spółki zainwestowały. PIU realizuje też działania edukacyjne w zakresie zrównoważonego finansowania.

PIU przygotowała w serwisie YouTube [webinar](#) wyjaśniający podstawowe obowiązki wynikające z rozporządzenia SFDR. Obowiązki informacyjne w ramach SFDR dotyczą podmiotów i produktów. Są sformułowane tak, by odzwierciedlać zasadę podwójnej istotności (*double materiality*), czyli oddziaływania działalności gospodarczej na otoczenie i otoczenia na działalność. Z jednej strony obowiązki dotyczą zatem Ryzyk dla Zrównoważonego Rozwoju (RdZR, ang. *SR, Sustainable Risks*), gdzie perspektywą jest wpływ czynników ESG (environmental, social, governance) na wartość inwestycji. Z drugiej strony dotyczą Niekorzystnych Skutków Decyzji Inwestycyjnych (NSDI, ang. *ASI, Adverse Sustainability Impacts*), gdzie perspektywą jest wpływ inwestycji na ESG.

PIU przedstawiło prezentację i podejście sektora finansowanego do raportowania niefinansowego w ramach zorganizowanego przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej webinaru *Dlaczego raportowanie niefinansowe przez spółki jest ważne?*

13 DZIAŁANIA W DZIEDZINIE KLIMATU

Priorytety w zakresie realizacji Celu 13 na szczeblu krajowym

- efektywne zmniejszenie koncentracji CO₂ w atmosferze;
- wprowadzanie innowacyjnych technologii wykorzystania dostępnych źródeł energii, w tym rozwój geotermii.

Działania na szczeblu rządowym

Przedsięwzięcia na rzecz przeciwdziałania zmianom klimatu zostały włączone do krajowych polityk, strategii i planów. Ochrona klimatu jest elementem średniookresowej strategii rozwoju pn. **Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)**.

Kwestie klimatyczne stanowią bardzo ważną część strategii pn. **Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej**. W ramach kierunku interwencji: „Przeciwdziałanie zmianom klimatu” przewidziano m.in. zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych do powietrza; opracowanie polityki redukcji emisji gazów cieplarnianych z sektorów nieobjętych systemem handlu uprawnieniami do emisji (non-ETS); modyfikację zrównoważonej gospodarki leśnej w celu zwiększenia możliwości pochłaniania przez lasy CO₂ oraz opracowanie podstaw metodologicznych do zarządzania pochłanianiem CO₂ w leśnictwie w ramach realizacji polityki klimatycznej. W ramach kierunku interwencji: „Adaptacja do zmian klimatu i zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych” przewidziano szereg działań, w tym m.in.: wdrożenie planów zarządzania ryzykiem powodziowym (PZRP) dla obszarów dorzeczy, przeprowadzenie ich przeglądu i aktualizacji; wdrożenie aktualizacji PZRP oraz realizację prac na potrzeby kolejnej aktualizacji w 2027 r.; opracowanie i wdrożenie planu przeciwdziałania skutkom suszy (SOR) oraz opracowanie jego aktualizacji; opracowanie i wdrożenie Programu Rozwoju Retencji, rozwój infrastruktury przeciwpowodziowej w oparciu o inwestycje o wysokim stopniu skuteczności i racjonalności ekonomicznej oraz odpowiednie planowanie przestrzenne, w tym budowa wielofunkcyjnych, spójnych funkcjonalnie, zbiorników małej i dużej retencji; ochrona przed erozją morską i powodzią od strony morza; zrównoważone oraz odporne na zmiany klimatu zarządzanie wodami opadowymi na obszarach zurbanizowanych poprzez różne formy retencji i rozwój infrastruktury zieleni; rozwój infrastruktury zielonej i błękitnej obszarów zurbanizowanych w celu zachowania łączności przestrzennej wewnątrz tych obszarów i z terenami otwartymi oraz wspomagania procesów adaptacji do zmian

klimatu; ograniczenie zajmowania gruntów oraz zasklepiania gleby oraz przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska.

W 2021 r. Ministerstwo Klimatu i Środowiska (MKiŚ) przeprowadziło działania z **zakresu edukacji pozaformalnej i nieformalnej** w postaci kampanii społecznych, audycji telewizyjnych i radiowych oraz konkursów, realizowanych również w mediach społecznościowych. Celem tych działań było podnoszenie poziomu świadomości ekologicznej Polaków. Projekty informacyjno-edukacyjne były skierowane do szerokiego grona odbiorców w każdej grupie wiekowej. Do najważniejszych zrealizowanych kampanii edukacyjno-informacyjnych o zasięgu ogólnopolskim można zaliczyć:

- **Czyste powietrze – zdrowy wybór. Twój wybór!** – w ramach której wyemitowane zostały spoty w stacjach telewizyjnych i radiowych;
- **Piątka za segregację** – skierowana do samorządów, przedsiębiorców i społeczeństwa, edukująca w zakresie zagadnień związanych z koniecznością obniżenia poziomu generowania odpadów komunalnych wraz ze wskazaniem praktycznych rozwiązań z zakresu zrównoważonej konsumpcji;
- **Nasz Klimat** – celem jest kreowanie pozytywnych wzorców w zakresie codziennych nawyków, które przyczyniają się do zahamowania negatywnych skutków zmian klimatycznych.

MKiŚ było mecenasem oraz patronem projektu **internetowej platformy edukacyjnej Ekoeksperymentarium**, skierowanej do dzieci w wieku 5-10 lat, dzięki której mogą one nauczyć się dbać o klimat i środowisko w codziennym życiu. Zrealizowało **konkursy mające na celu promocję działań na rzecz ochrony klimatu i środowiska**:

- **Miasto z Klimatem** – celem była promocja oraz upowszechnianie nowoczesnych, efektywnych, zielonych rozwiązań miejskich, służących poprawie jakości życia mieszkańców poprzez ochronę klimatu lub zwiększenie odporności miast na skutki zmian klimatu;

- **Klimatyczny Człowiek Roku** – celem było wyróżnienie osób zaangażowanych w prospołeczne lub edukacyjne działania na rzecz ochrony klimatu, ograniczania skutków zmian klimatu oraz adaptacji do zmian klimatu;
- **Produkt w Obiegu** – celem było promowanie i upowszechnianie idei Gospodarki Obiegu Zamkniętego, w szczególności osiągnięć w dziedzinie ekologicznego, zrównoważonego projektowania oraz zastosowania innowacyjnych rozwiązań w zakresie ponownego włączenia produktu do obiegu.

MKIŚ we współpracy z Polskim Związkiem Lekkiej Atletyki oraz Parkami Narodowymi zrealizowało projekt pn. **EKOatleci Parki Narodowe**, promujący aktywne spędzanie czasu uczniów, nauczycieli i rodzin na terenach parków. Celem przeprowadzonych zajęć było zwiększenie świadomości ekologicznej uczestników, np. o wpływie zachodzących zmian klimatu na rodzime ekosystemy przyrodnicze, a także o roli indywidualnych działań na rzecz ochrony środowiska i klimatu.

Podczas Międzynarodowych Targów Ochrony Środowiska POLECO, MKIŚ zorganizowało **EkoSferę**, czyli przestrzeń eksperckich debat nt. postępujących zmian klimatu oraz wynikającej z nich konieczności dokonywania transformacji energetycznej w Polsce.

17 sierpnia 2021 r. **podpisano list intencyjny wyrażający wolę zintensyfikowania działań na rzecz edukacji ekologicznej i klimatycznej**, m.in. poprzez podniesienie świadomości ekologicznej i klimatycznej wśród młodego pokolenia. Efektem podpisania ww. listu było powołanie 8 listopada 2021 r. **Zespołu do spraw edukacji ekologicznej, w tym klimatycznej, i promocji ekologicznych warunków życia**. Do zadań Zespołu należy przygotowanie pakietów scenariuszy lekcyjnych, dot. zagadnień z obszaru ochrony klimatu oraz przeprowadzanie konsultacji działań planowanych do podjęcia w ramach kompetencji Ministra Klimatu i Środowiska oraz Ministra Edukacji i Nauki.

W 2021 r. zrealizowany został także **cykl webinarów pn. Lekcje z klimatem** skierowanych do nauczycieli, uczniów klas 7-8 szkół podstawowych oraz uczniów szkół ponadpodstawowych. Cykl stanowi kontynuację działań edukacyjno-informacyjnych, wspierających edukację formalną z zakresu ochrony klimatu.

W dniach 8-15 maja 2021 r. pod hasłem „Klimat i my” odbył się **Piknik naukowy** Polskiego Radia i Centrum Nauki Kopernik. W ramach pikniku promowano kampanie Czyste powietrze oraz Mój Prąd i Moja woda, zaprezentowano również film przygotowanego przez Młodzieżową Radę Klimatyczną na temat zrównoważonej mody i konsumpcji oraz audycje radiowe z udziałem ekspertów.

Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu jest podstawą realizacji projektów wdrażanych przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasów

Państwowych (PGL LP), współfinansowanych ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ) na lata 2014–2020. Są to następujące projekty:

- **Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu** – mała retencja oraz przeciwdziałanie erozji wodnej na terenach nizinnych – kontynuacja projektu małej retencji nizinnej realizowanego przez Lasy Państwowe przy udziale funduszy unijnych;
- **Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu** – mała retencja oraz przeciwdziałanie erozji wodnej na terenach górskich – jako kontynuacja projektu małej retencji górskiej realizowanego przez Lasy Państwowe przy udziale funduszy unijnych. Przedsięwzięcie obejmie swoim zasięgiem ekosystemy górskie i podgórskie południa kraju. Uczestniczyć w nim będzie kilkadziesiąt nadleśnictw z terenów wyżynnych i górskich z obszaru 5 województw: dolnośląskiego, opolskiego, śląskiego, małopolskiego i podkarpackiego.

Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – polega na zapobieganiu, przeciwdziałaniu oraz ograniczaniu skutków zagrożeń związanych z pożarami lasów. Głównym celem jest zmniejszenie negatywnych skutków wywoływanych przez pożary w lasach oraz sprawne lokalizowanie źródła zagrożenia i minimalizowanie strat, a w dalszej perspektywie – zmniejszenie średniej powierzchni pożarów i rozszerzenie obserwacji obszarów leśnych, szczególnie w nadleśnictwach zakwalifikowanych do I kategorii zagrożenia pożarowego.

W realizację działań na rzecz celu 13 wpisują się też następujące **programy priorytetowe Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW)**:

1. **Udostępnianie wód termalnych w Polsce**

W 2021 r. kontynuowano realizację programu priorytetowego Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) pn. **Udostępnianie wód termalnych w Polsce**. Celem programu jest udzielenie wsparcia finansowego na wykonywanie prac i robót geologicznych związanych z poszukiwaniem i rozpoznawaniem złóż wód termalnych w celu ich udostępnienia. W 2021 r. rozstrzygnięto pierwszy nabór wniosków w tym programie. Do NFOŚiGW wpłynęło 35 wniosków, a 15 przedsięwzięć zostało zaopiniowanych pozytywnie na łączną kwotę ok. 230 mln zł. Umożliwia to znaczne zwiększenie liczby udokumentowanych złóż wód termalnych w Polsce oraz wykorzystanie wód termalnych na potrzeby ciepłownicze gmin. W dalszej perspektywie pozwoli to ograniczyć spalanie paliw kopalnych w ciepłowniach miejskich oraz przyczyni się do redukcji emisji szkodliwych gazów do atmosfery.

2. *Bezpłatna opinia na temat występowania i możliwości zagospodarowania wód termalnych w gminach*

W 2021 r. NFOŚiGW we współpracy z Państwowym Instytutem Geologicznym, Państwowym Instytutem Badawczym (PIG-PIB) stworzył dla jednostek samorządów terytorialnych możliwość zasięgnięcia bezpłatnej opinii PIG-PIB nt. występowania i możliwości zagospodarowania wód termalnych w gminach. Opinie PIG-PIB stanowią cenny materiał informacyjny dla gmin i wspierają je w planowaniu inwestycji geotermalnych i w ocenie zasadności ubiegania się o środki publiczne na rozwój geotermii na swoim terenie.

3. *Rozwój i wykorzystanie potencjału geotermalnego w Polsce*

W 2021 r. MKiŚ kontynuowało prace związane z realizacją projektu strategicznego pn. *Rozwój i wykorzystanie potencjału geotermalnego w Polsce*, wynikającego ze *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)*.

Mod4GrIn to samowystarczalny, inteligentny moduł zielonej infrastruktury miejskiej w adaptacji do zmian klimatu, finansowany z Programu „Badania stosowane” realizowanego w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014-2021 przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju.

Ponadto, realizacji SDG 13 w zakresie przeciwdziałaniu zmianom klimatu służy również szereg instrumentów finansowych, w tym *Fundusz Modernizacyjny* (FM). Jest to nowy instrument służący wsparciu realizacji celów polityki energetyczno-klimatycznej. Polska jest jego największym beneficjentem (43,4% dostępnej puli środków). Biorąc pod uwagę prognozy cen uprawnień do emisji, środki finansowe z FM przypadające dla Polski szacowane są na ponad 30 mld zł, a ich ostateczna wielkość uzależniona będzie od cen uprawnień do emisji w ramach systemu handlu uprawnieniami do emisji (EU ETS). W 2021 r. akceptację Europejskiego Banku Inwestycyjnego i Komitetu Inwestycyjnego uzyskało 9 krajowych programów priorytetowych, w tym 8 z obszarów priorytetowych.

Projekty strategiczne służące realizacji Celu 13

Leśne Gospodarstwa Węglowe – projekt realizowany jest przez PGL LP we współpracy z Biurem Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej w latach 2017-2026. Dotyczy promowania działalności dodatkowej w gospodarce leśnej, wspomagającej pochłanianie CO₂, udoskonalenie sposobu raportowania pochłaniania CO₂ w lasach polskich. Projekt realizowany jest na obszarze 12 tys. ha, w zasięgu 23 jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych. Według szacunków Leśne Gospodarstwa Węglowe w przeciągu 30 lat pochłoną dodatkowo niemal 1 mln ton CO₂.

Adaptacja do zmian klimatu – celem projektu jest dostarczenie niezbędnej wiedzy w zakresie zmian klimatu i oceny ich skutków, niezbędnej do poprawy skuteczności oraz efektywności działań adaptacyjnych w sektorach i obszarach wrażliwych na zmiany klimatu, w szczególności w tych, które zostały wskazane w *Strategicznym planie adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020* (SPA 2020). Projekt wyposaży instytucje państwowe w skuteczne instrumenty realizacji polityki adaptacyjnej. Pozwolą one wzmocnić odporność państwa na zmiany klimatu, przekładając się na wymierne oszczędności. Ograniczone zostaną koszty funkcjonowania społeczeństwa i gospodarki, w tym infrastruktury.

Koniec z betonem w centrach miast – to inicjatywa, której celem jest ograniczenie tzw. „betonozy” i zjawiska miejskiej wyspy ciepła, zwiększenie poziomu mikro i małej retencji oraz zieleni w miastach oraz tworzenie rozwiązań finansowych i prawnych wspierających realizację założonych celów. Działania są odpowiedzią na nowe wyzwania polityki klimatyczno-przyrodniczej dotyczącej adaptacji do zmian klimatu w jednostkach samorządu terytorialnego. Kluczowym rezultatem projektu jest przede wszystkim tworzenie rozwiązań związanych z ograniczeniem betonu i asfaltu w centrach miast, nasadzeniu drzew, krzewów oraz tworzeniu mikroparków, zielonych ścian i dachów. Dodatkowo celem inicjatywy jest ustanowienie minimalnego procentowego udziału przestrzeni biologicznie czynnej w miastach.

Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 (SPA) – rozpoczęto przygotowania do aktualizacji dokumentu. Wysłano ankiety do adresatów uwzględnionych w SPA, w tym resortów, jednostek podległych i JST. Wysłano pismo do jednostek podległych i innych instytucji ws. planowanego przeprowadzenia wywiadów z ekspertami, m.in. z instytucji nadzorowanych przez poszczególne ministerstwa. W okresie wrzesień 2022 r. – styczeń 2024 r. będzie realizowany projekt pn. *Wzmocnienie koordynacji polityki adaptacji do zmian klimatu między władzami lokalnymi, regionalnymi i krajowymi*, w ramach Instrumentu Wsparcia Technicznego Komisji Europejskiej (TSI). Projekt będzie stanowił wsparcie dla aktualizacji *Strategicznego Planu Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030)*.

Zmiany w zakresie podatków, w tym:

- **Zwolnienie od podatku akcyzowego energii elektrycznej wytwarzanej z odnawialnych źródeł energii**, na podstawie art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2008 r. o podatku akcyzowym, zgodnie z art. 15 ust. 1 lit. b dyrektywy Rady 2003/96/WE z dnia 27 października 2003 r. w sprawie restrukturyzacji wspólnotowych przepisów ramowych dotyczących opodatkowania produktów energetycznych i energii elektrycznej.
- **Zerowa stawka akcyzy dla sprężonego gazu ziemnego CNG i skroplonego gazu ziemnego LNG przeznaczonego do napędu silników spalinowych oraz biogazu, wodoru i biowodoru** wprowadzona ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. o zmianie ustawy o podatku akcyzowym oraz ustawy - Prawo celne.
- **Zwolnienie z opodatkowania podatkiem akcyzowym samochodów osobowych stanowiących pojazdy elektryczne, pojazdy napędzane wodorowe oraz pojazdy hybrydowe** w rozumieniu ustawy o elektromobilności i paliwach alternatywnych, w których energia elektryczna jest akumulowana z zewnętrznego źródła zasilania (tzw. hybrydy „plug-in”) o pojemności silnika spalinowego równej 2000 cm³ lub niższej. Zwolnienie dla pojazdów elektrycznych i z napędem wodorowym jest bezterminowe natomiast zwolnienie dla ww. pojazdów hybrydowych obowiązuje do dnia 31 grudnia 2022 roku.
- **Wprowadzenie obniżonej (o połowę w stosunku do dotychczasowych) stawki podatku akcyzowego dla samochodów hybrydowych zarówno plug-in, jak i „bez wtyczki”,** tj. dla samochodów osobowych (plug-in) o pojemności silnika spalinowego: wyższej niż 2000 cm³, ale nie wyższej niż 3500 cm³ – stawka akcyzy 9,3%; oraz dla samochodów hybrydowych „bez wtyczki” o pojemności silnika spalinowego do 2000 cm³ – stawka akcyzy 1,55%.
- **Koniec z betonem w centrach miast** to inicjatywa, której celem jest ograniczenie tzw. „betonozy” i zjawiska miejskiej wyspy ciepła, zwiększenie poziomu mikro i małej retencji oraz zieleni w miastach oraz tworzenie rozwiązań finansowych i prawnych wpierających realizację założonych celów. Działania są odpowiedzią na nowe wyzwania polityki klimatyczno-przyrodniczej dotyczącej adaptacji do zmian klimatu w jednostkach samorządu terytorialnego. Kluczowym rezultatem projektu jest przed wszystkim tworzenie rozwiązań związanych z ograniczeniem betonu i asfaltu w centrach miast, nasadzeniu drzew, krzewów oraz tworzeniu mikroparków, zielonych ścian i dachów. Dodatkowo celem inicjatywy jest ustanowienie minimalnego procentowego udziału przestrzeni biologicznie czynnej w miastach.

Działania i inicjatywy regionów służące realizacji Celu 13**Łódzkie**

W 2021 r. został opracowany Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa łódzkiego (TPST) wraz z prognozą oddziaływania na środowisko. Plan ten ma na celu łagodzenie społecznych, gospodarczych i terytorialnych skutków transformacji Zagłębia Bełchatowskiego w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu. Na terenie Zagłębia funkcjonuje największa w skali kraju odkrywkowa kopalnia węgla brunatnego oraz elektrownia Bełchatów, będąca największym emitentem CO₂ w skali Europy (w wartościach bezwzględnych). Zakładana w TPST transformacja sektora energetycznego w perspektywie roku 2030 ma doprowadzić do ponad 75% ograniczenia zużycia węgla brunatnego, produkcji energii i emisji CO₂, co w istotnym stopniu przyczyni się do osiągnięcia celów klimatycznych UE i kraju, a także celów Agendy 2030.

Sprawiedliwa i włączająca transformacja ma w szczególności zapobiegać regresowi gospodarczemu i społecznemu, ale również kreować nowy, zrównoważony model rozwoju tego obszaru wdrażający idee GOZ. Efektem podejmowanych działań powinny być m.in. poprawa jakości życia mieszkańców, poprawa dostępu do usług

publicznych i atrakcyjnych miejsc pracy, utrzymywanie wysokiego potencjału gospodarczego obszaru transformacji, unowocześnienie i dywersyfikacja gospodarki oraz poprawa jakości środowiska i dostępności komunikacyjnej.

W regionie zainicjowano także realizację projektów z zakresu ochrony środowiska m.in.:

- III Wojewódzki Konkurs Ekologiczny „Dbam o środowisko w łódzkim” pn. „Tworzymy błękitno-zieloną sieć” – skierowanego do uczniów szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych, którego celem była edukacja ekologiczna uczniów w zakresie tworzenia elementów infrastruktury służącej minimalizacji skutków postępujących zmian klimatu, podniesienie poziomu wiedzy z zakresu ochrony środowiska naturalnego oraz opracowanie materiałów z zakresu edukacji ekologicznej – broszury i filmy.
- Program ochrony środowiska województwa łódzkiego na lata 2021-2024 z perspektywą do 2028 – celem dokumentu są działania prowadzące do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do środowiska, poprawy stanu ekologicznego oraz racjonalnego wykorzystywania zasobów naturalnych, stanowi podstawę wytycznych do

celów i zadań na poziomie powiatowym i gminnym w województwie łódzkim.

Małopolskie

Małopolska jest jednym z regionów Polski, który zmagają się z problemem bardzo złej jakości powietrza. Działania w ramach projektu zintegrowanego LIFE „Wdrażanie Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego – Małopolska w zdrowej atmosferze” mają na celu przyspieszenie realizacji Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego poprzez zatrudnienie ekodoradców, którzy wspierają mieszkańców gmin w działaniach na rzecz ochrony powietrza. Prowadzone kampanie społeczno-edukacyjne przyczyniają się do podnoszenia świadomości mieszkańców regionu na temat wpływu jakości powietrza na zdrowie.

Mazowieckie

W ramach projektu *Wsparcie ekologicznej produkcji rolnej na Mazowszu* zbadano ewentualne nagromadzenia pestycydów, metali ciężkich w glebie i wodzie na obszarach wieloletnich monokulturowych upraw sadowniczych, warzywniczych i rolniczych.

Realizowany jest program *Mazowiecki Instrument Wsparcia Ochrony Powietrza i Mikroklimatu MAZOWSZE 2021*, którego celem jest poprawa jakości powietrza i mikroklimatu oraz wsparcie gmin w realizacji działań wynikających z przepisów prawa miejscowego, np. programu ochrony powietrza, planu działań krótkoterminowych, uchwały antysmogowej.

Przygotowano konkurs *Zbiórka surowców wtórnych* stanowiący zachętę dla najmłodszych Mazowszan do selektywnego zbierania surowców wtórnych. Konkurs miał na celu pokazać jak można je wykorzystywać i uświadamiający, jak bardzo odpowiednia segregacja odpadów jest ważna dla środowiska naturalnego;

Urząd Marszałkowski wspólnie z organizacjami pozarządowymi podjął działania edukacyjno-informacyjne skierowane do mieszkańców województwa mazowieckiego skupiające się na edukacji w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym.

Przygotowano otwarty konkurs ofert dla sektora NGO w obszarze *Ekologia i ochrona zwierząt oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego*, zadanie „Propagowanie rolnictwa ekologicznego oraz upowszechnienie roli pszczół w środowisku naturalnym”.

Przeprowadzono otwarty konkurs ofert dla sektora NGO w obszarze *Kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego*, zadanie „Propagowanie idei Sieci Dziedzictwa Kulinarne Mazowsze oraz upowszechnienie produktów tradycyjnych, regionalnych i lokalnych”.

Zorganizowano otwarte konkursy ofert dla organizacji pożytku publicznego na realizację zadań publicznych w

obszarze *Ekologia i ochrona zwierząt oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego*: prowadzenie działań związanych z edukacją przyrodniczo-leśną, prowadzenie działań związanych z edukacją w zakresie zielono-błękitnej infrastruktury, opieka nad bezdomnymi zwierzętami, w tym zapobieganie bezdomności zwierząt i zapewnienie im opieki, zmniejszenie niekontrolowanego rozmnażania się zwierząt, edukacja mieszkańców w zakresie humanitarnego traktowania zwierząt, odpowiedzialnej i właściwej opieki nad zwierzętami, konieczności ich sterylizacji lub kastracji oraz adopcji zwierząt bezdomnych, znakowania i rejestracji psów.

Przeprowadzono zadania mające na celu: wsparcie finansowe dla samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych na organizację akcji informacyjnych i edukacyjnych skierowanych do mieszkańców Mazowsza, dotyczących problematyki zanieczyszczenia i ochrony powietrza oraz organizację szkoleń dla przedstawicieli samorządów lokalnych w zakresie kontroli palenisk.

Zorganizowano dedykowane studia podyplomowe z zakresu ochrony powietrza dla przedstawicieli samorządu, we współpracy z Uniwersytetem Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie oraz prowadzone wspólnie z organizacjami pozarządowymi działania edukacyjno-informacyjne w zakresie ochrony środowiska skierowane do szerokiego grona mieszkańców, skupiające się na edukacji w zakresie ochrony powietrza, ochrony środowiska.

Opolskie

Projekt realizowany w latach 2020-2022 na kwotę ponad 3 mln EUR pn. „Wdrożenie systemu zarządzania jakością powietrza w samorządach województwa opolskiego” dotyczy m.in. utworzenia spójnego systemu zarządzania jakością powietrza w regionie. Jest on finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu LIFE i współfinansowany przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Jego celami są m.in. zwiększenie zdolności i poprawa jakości administracji publicznej województwa opolskiego na wszystkich poziomach; wdrożenie jednolitego systemu zarządzania jakością powietrza w regionie; zwiększenie świadomości społecznej w dziedzinie jakości powietrza poprzez zaangażowanie samorządów lokalnych, społeczeństwa, organizacji pozarządowych i podmiotów lokalnych w podejmowaniu działań naprawczych. Projekt realizowany jest na rzecz Politechniki Opolskiej i 42 gmin, które w lutym br. podpisały porozumienie dot. udziału w projekcie.

W ramach projektu zostanie wypracowany m.in.: model zarządzania programem ochrony powietrza mający na celu wyposażenie miejsc pracy w niezbędne zasoby informacyjne – system informatyczny, baza danych; wojewódzki system informowania o stanie jakości

powietrza w czasie rzeczywistym obejmujący co najmniej jeden punkt pomiarowy w każdej gminie co pozwoli na poszerzenie dostępnych informacji o jakości powietrza poprzez integrację i rozszerzenie istniejącego systemu monitorowania jakości powietrza o dane pomiarowe, które są zbierane niemal w czasie rzeczywistym konsekwentnie w wielu miejscach; system informacji o środowisku w województwie opolskim; system informatyczny wspierający proces wymian źródeł ciepła oraz raportowanie realizacji zadań w ramach POP i monitorowanie jej efektów; system współpracy zaangażowanych stron (platforma współpracy), tj. dzielenie się najlepszymi praktykami i informacjami między organami dla zapewnienia jakości powietrza; proces

kampanii informacyjno-edukacyjnej w zakresie jakości powietrza (seminaria, konferencje, wyjazdy studyjne krajowe i zagraniczne).

Podlaskie

Udzielanie dotacji dla organizacji pożytku publicznego na przedsięwzięcia związane z ekologią i ochroną zwierząt oraz ochroną dziedzictwa przyrodniczego, w tym na działania w dziedzinie klimatu: *Działalność bobra dla klimatu dobra – podnoszenie świadomości społecznej o ochronie klimatu i przeciwdziałania skutkom suszy.*

Działania i inicjatywy interesariuszy służące realizacji Celu 13

Kaufland

Kaufland w 2021 r. ogłosił własną strategię klimatyczną opartą na metodologii SBTi³. Do 2030 r. Grupa Kaufland zamierza zredukować emisje powstałe wskutek działalności operacyjnej o 80% w porównaniu do 2019 r. we wszystkich krajach, w których obecna jest sieć. Kaufland zobowiązuje także swoich partnerów biznesowych odpowiedzialnych za 80% emisji powstałych w wyniku wytworzenia produktów do wyznaczenia celów klimatycznych opracowanych zgodnie z kryteriami SBTi do 2026 r. Przy budowie i modernizacji placówek Kaufland stawia na rozwiązania służące redukcji zużycia energii oraz emisji gazów cieplarnianych. Wybudowane od 2012 r. placówki są ogrzewane prawie wyłącznie dzięki odzyskowi ciepła odpadowego pochodzącego z instalacji chłodniczych. W energooszczędne oświetlenie LED wyposażony jest każdy nowo powstały czy zmodernizowany sklep. Kaufland zamontował w 2021 r. po raz pierwszy panele fotowoltaiczne na dachu sklepu we Wrocławiu. Sieć planuje kolejne instalacje tego typu, a także rozszerzenie stacji ładowania aut elektrycznych na parkingach swoich sklepów.

LOTOS

Pierwsza na świecie instalacja filtracyjnego oczyszczania UCO (frakcji parafinowej, hydrowaksu) dotarła do gdańskiej rafinerii 19 sierpnia 2021 r. To pilotażowa instalacja UCOPure, która w przyszłości przyczyni się do zwiększenia efektywności zakładu. W modułowej instalacji wykorzystuje się innowacyjną technologię zintegrowanej

filtracji membranowej do usuwania wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA) z UCO (*unconverted oil*), czyli nieprzereagowanego oleju, powstającego głównie w instalacji hydrokrakingu MHC. Grupa LOTOS utworzyła konsorcjum z firmą PolymemTech, aby technologię filtracji wykorzystać do bardzo efektywnego i znacznie tańszego niż w innych technologiach oczyszczania UCO. Dzięki instalacji UcoPure znacznie wzrosła wydajność pracy MHC, największej instalacji w gdańskiej rafinerii, a co za tym idzie również efektywność całego zakładu.

Prawdopodobna, docelowa wydajność instalacji, pozwalająca na oczyszczenie całego UCO z hydrokrakingu MHC, to ok. 60 ton na godzinę. Instalacja UCOPure mogłaby też oczyszczać wsad przed przerobem na przyszłej instalacji HBO, co poprawiłoby jakość olejów bazowych.

W 2020 r. LOTOS Asphalt uruchomił projekt „*Ekologiczne asfalty*”. Zakończenie projektu planowane jest w 2023 r. Projekt jest realizowany przy wykorzystaniu dofinansowania z Konkursu "Szybka Ścieżka" dedykowanego dla projektów badawczo-rozwojowych (B+R) dla przedsiębiorstw innych niż MŚP z Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój (POIR). Projekt jest prowadzony w konsorcjum z Politechniką Gdańską (Wydział Chemiczny oraz Wydział Inżynierii Lądowej i Środowiska). Liderem konsorcjum jest LOTOS Asphalt.

Rezultatem Projektu będzie lepsze asfaltowe nadające nawierzchniom drogowym zdolność do redukcji stężenia w atmosferze związków szkodliwych - tj. NO_x, benzo(a)pirenu oraz LZO. Zastosowanie "Ekologicznych asfaltów" pozwoli na uzupełnienie dostępnych narzędzi przyczyniających się do poprawy jakości powietrza, w szczególności na obszarach miejskich, gdzie rejestrowane są najwyższe stężenia zanieczyszczeń. Produkt będzie posiadał znacznie szerszą funkcjonalność niż rozwiązania konkurencyjne,

³The Science Based Targets initiative (SBTi) – inicjatywa, której celem jest pokazanie firmom, ile i jak szybko muszą zredukować emisję gazów cieplarnianych aby zapobiec najgorszym skutkom zmian klimatycznych.

będzie też wykazywał wyższą efektywność redukcji zanieczyszczeń.

Wdrożenie technologii pozwalającej na wykorzystanie w tym celu nawierzchni drogowej znacząco zwiększy skuteczność działań podejmowanych na rzecz poprawy jakości powietrza. Realizacja Projektu przyczyni się do częściowego zaspokojenia potrzeby rynku, jaką jest niedobór efektywnych rozwiązań w tym zakresie.

Projekt ma na celu spadek stężenia LZO w powietrzu w obszarze pomiaru o 40%, w odniesieniu do poziomu wyjściowego, spadek stężenia związków benzo(a)pirenu w powietrzu w obszarze pomiaru o 25% i spadek stężenia związków NOx w powietrzu w obszarze pomiaru o 40%, w odniesieniu do poziomu wyjściowego

UNEP/Grid-Warszawa Climate Leadership

Zainaugurowano *Program Climate Leadership*, budujący społeczność liderów realnej zmiany w biznesie na rzecz zrównoważonego rozwoju. Uczestnicy to wybrane firmy, świadome swojej roli w procesie osiągnięcia neutralności klimatycznej i potrafiące dostrzec w zmianie szansę na rozwój. Podejmują one konkretne zobowiązania, które w wymierny sposób zmniejszają negatywny wpływ produktów i usług na środowisko lub są odpowiedzią na wyzwania związane z adaptacją do zmian klimatu, w tym szczególnie zachowania jakości życia człowieka. Obecnie trwa trzecia edycja tego programu.

14 ŻYCIE POD WODĄ

Priorytety w zakresie realizacji Celu 14 na szczeblu krajowym

- efektywne i zrównoważone wykorzystanie zasobów morskich dla różnych celów społecznych i gospodarczych, przy jednoczesnym zapewnieniu trwałości nieodnawialnych zasobów i procesów przyrodniczych w perspektywie obecnego i kolejnych pokoleń, zapewnienie koordynacji działań podmiotów i sposobów wykorzystania morza, spójnego zarządzania obszarami morskimi i nadmorskimi, w tym zasobami Morza Bałtyckiego;
- zwiększenie udziału sektora gospodarki morskiej w PKB oraz wzrostu zatrudnienia w gospodarce morskiej;
- wzmocnienie pozycji polskich portów morskich, zwiększenie konkurencyjności transportu morskiego oraz zapewnienie bezpieczeństwa morskiego.

Działania na szczeblu rządowym

W Polsce wdrażany jest krajowy program ochrony wód morskich (KPOWM) składający się z listy 55 działań mających na celu osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu Bałtyku. Zgodnie z Ramową Dyrektywą w sprawie Strategii Morskiej (RDSM), program ten jest poddawany cyklicznej aktualizacji, która pozwala analizować efektywność wdrożonych działań i planowanie dodatkowych w kolejnych cyklach. 26 listopada 2020 r. w stosunku do Rzeczypospolitej Polskiej weszła w życie Międzynarodowa konwencja o kontroli i postępowaniu ze statkowymi wodami balastowymi i osadami z 2004. Konwencja wprowadza instrumenty prawne i techniczne dotyczące ryzyka wynikającego z przemieszczania organizmów w wodach balastowych. W konsekwencji w 2020 r. transponowano przepisy ww. konwencji do polskiego porządku prawnego tj. do ustawy o zapobieganiu zanieczyszczaniu morza przez statki.

W 2020 r. rozpoczęto prace nad transpozycją do polskiego porządku prawnego tzw. Dyrektywy PRF⁴. Dyrektywa PRF nakłada na porty obowiązek odbioru odpadów ze statków i jednocześnie rozszerza definicję „odpadów ze statków” względem poprzednio obowiązujących przepisów poprzez uwzględnienie w jej zakresie, między innymi, odpadów, o których mowa w załączniku VI do Konwencji MARPOL oraz pozostałości ładunkowych, w tym tych objętych zakresem stosowania załącznika II do Konwencji MARPOL, tzn. szkodliwych substancji ciekłych. Dyrektywa PRF zmienia również zasady obliczania opłat za odbiór odpadów ze statków. Z uwagi na przeciągające się na forum unijnym

prace nad rozporządzeniami wykonawczymi do dyrektywy, niezbędnymi do pełnej transpozycji przepisów dyrektywy do prawa krajowego, prace legislacyjne będą toczyć się jeszcze w 2022 r.

Sporządzenie planu lub planów zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej wynika z przepisów ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej. Ustawa wdraża do polskiego prawodawstwa Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/89/UE z dnia 23 lipca 2014 r. ustanawiającą ramy planowania przestrzennego obszarów morskich, zgodnie z którą państwa członkowskie UE zostały zobowiązane do opracowania planów zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich – w terminie do dnia 31 marca 2021 r. Celem przyjęcia aktu jest stworzenie narzędzia dla koordynacji funkcjonalnej i przestrzennej działań, w szczególności dotyczących realizacji przedsięwzięć na obszarach morskich w sposób zrównoważony.

14 kwietnia 2021 r. rozporządzeniem Rady Ministrów został przyjęty Plan zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej w skali 1:200 000. Plan obejmuje całość wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej pod jurysdykcją polskiej administracji morskiej, z wyłączeniem wód portów i trzech zalewów, dla których, ze względu na skalę konfliktów i intensywność oddziaływań między lądem i morzem zostaną sporządzone plany w większej skali, tak aby możliwe było ujęcie w nich zagadnień szczegółowych. Plan umożliwi koordynację funkcjonalną i terytorialną różnorodnych działań przestrzennych, w tym w szczególności realizację przedsięwzięć inwestycyjnych na polskich obszarach

⁴ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/883 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie portowych urządzeń do odbioru odpadów ze statków, zmieniającej dyrektywę 2010/65/UE i uchylającej dyrektywę 2000/59/WE.

morskich w sposób zrównoważony, tj. zapewniający efektywne wykorzystanie ich cech, zasobów i właściwości dla różnych celów społecznych i gospodarczych. Ponadto Plan pozwoli ograniczyć konflikty między użytkownikami oraz z otoczeniem, zapewnić trwałość nieodnawialnych zasobów i procesów przyrodniczych w perspektywie obecnego i kolejnych pokoleń. Zakłada się również, że Plan umożliwi osiągnięcie celów wynikających z krajowych dokumentów strategicznych.

Rozstrzygnięcia szczegółowe Planu zostały przygotowane z uwzględnieniem następujących celów:

- wsparcie zrównoważonego rozwoju w sektorze morskim z uwzględnieniem aspektów gospodarczych, społecznych i środowiskowych, w tym poprawy stanu środowiska i odporności na zmiany klimatu;
- zapewnienie obronności i bezpieczeństwa państwa;
- zapewnienie koordynacji działań podmiotów i sposobów wykorzystania morza, spójne zarządzanie obszarami morskimi i nadmorskimi, w tym zasobami Morza Bałtyckiego;
- zwiększenie udziału sektora gospodarki morskiej w PKB oraz wzrost zatrudnienia w gospodarce morskiej;
- wzmocnienie pozycji polskich portów morskich, zwiększenie konkurencyjności transportu morskiego oraz zapewnienie bezpieczeństwa morskiego;
- oszczędne korzystanie z przestrzeni, pozostawiające możliwie wiele miejsca na przyszłość, w tym również nieznanie obecnie, sposoby korzystania z morza.

Projekty strategiczne służące realizacji Celu 14

Program rozwoju polskich portów morskich do 2030 r. – przyjęty został przez Radę Ministrów w dniu 17 września 2019 r. w celu dalszego usprawnienia funkcjonowania polskich portów morskich, wzmocnienia procesu ich rozwoju, a także wykorzystania w pełni potencjału, jakim one dysponują. Program określa cele i priorytety rozwojowe portów, wskazuje najważniejsze kierunki ich rozwoju, a także wyznacza konkretne przedsięwzięcia inwestycyjne do realizacji.

Program znajduje się w fazie realizacji. Do końca jego trwania (2030 rok) realizowane będą różne działania o charakterze inwestycyjnym i pozainwestycyjnym, które będą służyć osiągnięciu przyjętych celów programowych.

Działania i inicjatywy regionów służące realizacji Celu 14

Podlaskie

Podlasie wspiera dotacją organizacje pożytku publicznego na przedsięwzięcia związane z ekologią i ochroną zwierząt oraz ochroną dziedzictwa przyrodniczego, w tym na: działania dot. życia pod wodą w ramach akcji *Zaryb Kanał*.

Działania i inicjatywy interesariuszy służące realizacji Celu 14

LOTOS

Program „Kierunek Bałtyk” realizowany jest od 2008 r. wraz z partnerami: Fundacją Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego oraz Stacją Morską w Helu. Projekt „Kierunek Bałtyk” realizowany jest na rzecz czynnej ochrony środowiska i edukacji ekologicznej. Projekt zakłada realizację działań związanych z ochroną bioróżnorodności Morza Bałtyckiego.

15 ŻYCIE NA ŁĄDZIE

Priorytety w zakresie realizacji Celu 15 na szczeblu krajowym

- ochrona i poprawa stanu jakości środowiska poprzez ochronę różnorodności biologicznej, w tym obszarowych form ochrony przyrody, system gospodarowania odpadami, poprawę jakości i ochronę czystości wód;
- modernizacja i rozbudowa oczyszczalni i systemów kanalizacyjnych, a także ochrona powietrza (likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń lub zmniejszenie ich oddziaływania) i ochrona gleb.

Działania na szczeblu rządowym

W ramach *Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 (POIS 2014-2020)*, wsparto projekty w zakresie:

- terenów zdegradowanych i terenów zanieczyszczonych oraz ich inwentaryzacji;
- systemów gospodarowania wodami opadowymi na terenach miejskich, poprawy jakości środowiska miejskiego, gospodarki odpadami i gospodarki wodno-ściekowej w aglomeracjach co najmniej 2 000 RLM;
- rozwoju infrastruktury wodnej (infrastruktura przeciwpowodziowa i adaptacyjna w stosunku do zjawisk suszy);
- ochrony przyrody projekty związane z ochroną wybranych gatunków i siedlisk na terenach parków narodowych oraz obszarach Natura 2000 jak również poza obszarami chronionymi;

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 promowane praktyki polegające na stosowaniu metod produkcji sprzyjających zachowaniu różnorodności biologicznej, krajobrazu oraz zasobów środowiska, przede wszystkim gleby i wody, przyczyniając się tym samym do ochrony cennych siedlisk przyrodniczych i zagrożonych gatunków ptaków, zagrożonych zasobów genetycznych roślin uprawnych, a także różnorodności krajobrazu.

Opracowanie zasad kontroli i zwalczania inwazyjnych gatunków obcych wraz z przeprowadzeniem pilotażowych działań i edukacją społeczną ma przyczynić się do podniesienia poziomu świadomości społeczeństwa na temat. Celem projektu jest ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej oraz budowanie odporności rodzimych ekosystemów na presję inwazyjnych gatunków poprzez określenie stopnia ich inwazyjności oraz weryfikację skuteczności metod ich eliminacji.

W ramach *Programu Priorytetowego Ochrona powierzchni ziemi* zaoferowano dofinansowanie rekultywacji terenów zdegradowanych.

W ramach *Programu LIFE 2021-2027* wspierane są projekty dotyczące najlepszych praktyk, projekty demonstracyjne czy projekty pilotażowe w obszarze ochrona środowiska i efektywnego gospodarowanie zasobami oraz przyrody i różnorodności biologicznej. W 2021 r. dwa projekty polskich koordynatorów zawarły umowy dofinansowania z KE: Karkonoski Park Narodowy na projekt pn. Ochrona niepylaka apollo na terenie Polski, Czech i Austrii oraz Polskie Towarzystwo Przyjaciół Przyrody "pro Natura" na projekt pn. LIFE PODKOWIEC PLUS: powrót do lasu – ochrona siedlisk rozrodzonych nietoperzy w ujęciu całościowym.

W 2021 r. KE ogłosiła pierwszy nabór do nowej edycji *Programu LIFE 2021-2027*. W ramach działań na rzecz środowiska w podprogramie dedykowanemu ochronie przyrody i różnorodności biologicznej z udziałem podmiotów z Polski w 2021 r. zostało złożonych 15 projektów, w tym 13 projektów koordynowanych przez stronę polską.

Wsparcie projektów dotyczących środowiska naturalnego i ekosystemów w ramach *Funduszy Norweskich*. Wspierane jest prowadzenie czynnej ochrony zagrożonych gatunków i siedlisk, zwalczanie gatunków inwazyjnych oraz przeciwdziałanie ich rozprzestrzenianiu. W 2021 r. podpisano 29 umów. Łączna kwota dofinansowania to prawie 53 mln zł.

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu realizuje obecnie projekt predefiniowany, finansowany z Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014-2021 pt.: Usługi świadczone przez główne typy ekosystemów w Polsce – podejście stosowane. Przedmiotem projektu jest rozpoznanie i ocena usług świadczonych przez główne typy ekosystemów w Polsce w ujęciu aplikacyjnym. Zakończenie projektu planowane jest na koniec 2023 r.

W MKiŚ identyfikowane są *historyczne zanieczyszczenia powierzchni ziemi* oraz od 2016 r. prowadzony jest ich

rejestr. Ustalane są też harmonogramy zadań w zakresie historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi (badania, opracowanie planów i przeprowadzania remediacji.). Wspierane są badania i rozwój, wdrażane i testowane innowacyjne technologie remediacji gleb, w tym wielkoskalowych projektów demonstracyjnych.

Rozpoczęto prace nad projektem rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska w sprawie oceny występowania znaczącego zagrożenia dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska w przypadku zanieczyszczenia powierzchni ziemi.

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska koordynuje **działania w zakresie zwalczania przestępczości środowiskowej**, wspiera (w tym techniczne) działania wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska w zakresie ujawniania i przeciwdziałania przestępstwom i wykroczeniom przeciwko środowisku oraz współpraca z organami ścigania.

W ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ), prowadzony jest **monitoring: wód powierzchniowych i podziemnych, przyrody, jakości powietrza oraz chemizmu gleb ornych**.

1. W ramach działań dotyczących **ochrony różnorodności biologicznej, w tym obszarowych form ochrony przyrody** Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska (GDOŚ) opracowuje listę zmian w sieci obszarów Natura 2000 zatwierdzaną uchwałą Rady Ministrów. W ramach ww. procesu w latach 2019-2021 oraz na początku roku 2022 r. zgłoszono do KE 18 nowych obszarów Natura 2000, jak również dokonano zmian granic części istniejących obszarów Natura 2000.
2. W ramach działań na rzecz **poprawy stanu ekologicznego i jakości wód**, w GDOŚ działa Krajowy Sekretariat Konwencji Ramsarskiej zajmujący się kształtowaniem polityki ochrony obszarów wodno-błotnych w Polsce, który:
 - prowadzi działania edukacyjne i informacyjne na terenie całej Polski, szczególnie w obszarach wodno-błotnych o międzynarodowym znaczeniu;
 - zarządza obszarami wodno-błotnymi;
 - kształtuje politykę ochrony obszarów wodno-błotnych, a pośrednio wspiera także politykę ochrony klimatu, ochrony bioróżnorodności, ochrony gleby.
3. W 2020 r. został powołany Komitet Mokrałtowy, który jest doradcą GDOŚ w zakresie kształtowania polityki ochrony obszarów mokrałtowych.
4. Zachowanie różnorodności biologicznej, zasobów, tworów i składników przyrody nieożywionej i walorów

krajobrazowych, przywrócenie właściwego stanu zasobów i składników przyrody oraz odtworzenie zniekształconych siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin, zwierząt i grzybów – realizowane jest przez **23 parki narodowe**, które obejmują powierzchnię ponad 318 tys. hektarów najcenniejszych przyrodniczo ekosystemów w Polsce.

5. W ramach zapewnienia zgodności użytkowników w UE z wymogami wynikającymi z Protokołu z Nagoi dotyczącego **dostępu do zasobów genetycznych oraz uczciwego i sprawiedliwego podziału korzyści wynikających z podziału tych zasobów** - w 2021 r. zorganizowano spotkania dla interesariuszy, w tym dla użytkowników zasobów genetycznych, służące przekazaniu aktualnych informacji o wymaganiach wynikających z przepisów. GIOŚ przez cały rok prowadził kontrole służące zapewnieniu zgodności użytkowników z przepisami.
6. MKiŚ **uczestniczy w działaniach na rzecz walki z nielegalnym handlem okazami CITES** m.in. poprzez wsparcie organów egzekwujących przepisy w tym zakresie w prowadzonych przez nie postępowaniach karnych oraz w trakcie uczestnictwa we współorganizowanej w 2021 r. przez Interpol operacji THUNDER 2021 wymierzonej w nielegalny handel CITES.
7. W 2021 r. zrealizowano **działania informacyjne i podnoszące świadomość w zakresie ochrony gatunków dzikiej fauny i flory zagrożonych wyginięciem** (objętych przepisami dotyczącymi Konwencji Waszyngtońskiej - CITES) poprzez opracowanie i produkcję dwóch rodzajów ulotek informacyjnych oraz kalendarza CITES na 2022 r. z opisami wybranych gatunków CITES i ich zagrożeń.

11 sierpnia 2021 r. została przyjęta Ustawa o gatunkach obcych, która określa zadania i kompetencje organów administracji publicznej oraz innych podmiotów, związanych z wykonywaniem przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014 z dnia 22 października 2014 r. w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych.

Realizacji Celu 13 służą działania realizowane również na rzecz innych celów, w tym projekty: Moja woda, Stop Smog, Czyste Powietrze, Mod4GrIn czy MISCOMAR+.

Projekty strategiczne służące realizacji Celu 15

Strategiczny Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2020-2025 – realizacja projektu pn. "Masz prawo do skutecznej ochrony przyrody", finansowanego ze środków Programu LIFE oraz ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Celem projektu było podwyższenie poziomu świadomości i wiedzy organów zaangażowanych w prawne aspekty ochrony przyrody, poprawa koordynacji ich działań oraz ułatwienie egzekwowania prawa w zakresie ochrony przyrody. Cel został osiągnięty poprzez realizację pilotażowych działań edukacyjnych i informacyjnych skierowanych do tych podmiotów.

Ogólnopolski program środowiskowej regeneracji gleb poprzez ich wapnowanie – program priorytetowy z inicjatywy Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, został ogłoszony w 2019 r. przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW). Program ten realizowany jest przez Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW) we współpracy z Okręgowymi Stacjami Chemiczno-Rolniczymi. Jego celem jest wsparcie działań regeneracyjnych gleb zakwaszonych. Na realizację Programu, w latach 2019-2023, przewidziane zostały środki w wysokości 300 mln zł. Program cieszy się dużym zainteresowaniem wśród rolników.

Działania i inicjatywy regionów służące realizacji Celu 1

Podkarpackie

W latach 2021-2025 realizowany był „Program aktywizacji gospodarczo-turystycznej województwa podkarpackiego poprzez promocję cennych przyrodniczo i krajobrazowo terenów łąkowo-pastwiskowych z zachowaniem bioróżnorodności w oparciu o naturalny wypas zwierząt gospodarskich i owadopylność” (Podkarpacki Naturalny Wypas III). Głównym celem Programu było zachowanie różnorodności biologicznej oraz krajobrazu charakterystycznego dla terenów województwa oraz lepsza ochrona środowiska przyrodniczego bogatego pod względem różnorodnej flory i fauny, poprzez prowadzenie wypasu na terenach cennych przyrodniczo, krajobrazowo i turystycznie, a także poprawa owadopylności.

Kampania informacyjno-edukacyjna zrealizowana z udziałem środków z dotacji udzielonej na ten cel przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska w Rzeszowie pn. *Rola pszczół miodnych w zachowaniu bioróżnorodności w rolnictwie* przebiegała we współpracy w Wojewódzkim Związkiem Pszczelarzy w Rzeszowie oraz z jednostkami samorządu terytorialnego z terenu województwa podkarpackiego, które zgłosiły wolę udziału w działaniu poprzez udostępnienie gruntów oraz wykonanie nasadzeń (w 2021 r. było to 98 samorządów). Zadaniu towarzyszyła edukacja ekologiczna mieszkańców województwa przeprowadzona za pomocą Internetu oraz prasy.

Świętokrzyskie

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020. Realizowany jest projekt pn.: *Ochrona i wykorzystanie obszarów cennych przyrodniczo*.

Działanie ukierunkowane jest na wsparcie obszarów cennych przyrodniczo, w tym objętych formami ochrony przyrody (parków krajobrazowych, rezerwatów przyrody, obszarów NATURA 2000, obszarów chronionego

krajobrazu). Dofinansowaniem mogły zostać objęte inwestycje dot.: ochrony bioróżnorodności biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime (np. parki miejskie, ogrody botaniczne, ekoparki); rozwoju infrastruktury ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej; ograniczania negatywnego oddziaływania turystyki na obszary cenne przyrodniczo oraz służące edukacji i promowaniu form ochrony przyrody (m.in. infrastruktura dla ruchu rowerowego, ścieżki edukacyjne) oraz dotyczące podnoszenia standardu ochrony oraz poprawy bazy technicznej i wyposażenia parków krajobrazowych, rezerwatów przyrody, obszarów Natura 2000 oraz obszarów chronionego krajobrazu wraz z opracowaniem planów ochrony lub planów zadań ochronnych tych obszarów oraz inwentaryzacji obszarów chronionego krajobrazu. Inwestycje, które zostały wybrane do dofinansowania w ramach przedmiotowego działania realizują wszystkie z powyższych celów, łącznie zakontraktowano 32,4 mln zł środków z EFRR.

Podlaskie

Udzielanie dotacji dla organizacji pożytku publicznego na przedsięwzięcia związane z ekologią i ochroną zwierząt oraz ochroną dziedzictwa przyrodniczego, w tym na:

- „Ochronę owadów zapylających w Suwalskim Parku Krajobrazowym”,
- „Ochronę wartości przyrodniczych i historycznych Góry Zamkowej w Szurpiłach – etap1”,
- „Fascynujący świat przyrody i kultury – gra terenowa na 45-lecie Suwalskiego Parku Krajobrazowego”,
- „Identyfikację i ochronę kluczowych dla fauny lasów w Obszarze Chronionego Krajobrazu „Dolina Narwi””,
- „Naturalistyczny ogród”,

- „Badania nad rolą klimatu i człowieka w przekształcaniu doliny Narwi między Niewodowem i Kalinowem w późnym holocenie”,
- „Chrząszcze Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej – raport”,
- „Tradycyjny ogród wiejski na tle walorów przyrodniczych Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej”.

W celu realizacji polityki ochrony środowiska samorząd województwa, zgodnie z art. 17 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska opracowuje wojewódzki program ochrony środowiska. Zadania wyznaczone do realizacji w wojewódzkim programie ochrony środowiska w większości pokazują przedsięwzięcia planowane do realizacji przez różne jednostki sektora publicznego i prywatnego, w ramach 10 obszarów interwencji tj.: ochrona klimatu i jakości powietrza, zagrożenia hałasem, pola elektromagnetyczne, gospodarowanie wodami, gospodarka wodno-ściekowa, zasoby geologiczne, gleby, gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów, zasoby przyrodnicze, zagrożenia poważnymi awariami.

Pomorskie

Zagospodarowanie regionalnych, ponadregionalnych i międzynarodowych tras i szlaków turystycznych (Przedsięwzięcia Strategiczne: Pomorskie Trasy Rowerowe – etap 2, Pomorskie Trasy Rowerowe – etap 3 Trasa Subregionalna, Pomorska Turystyka Konna, Pomorskie Szlaki Kajakowe. Etap II) Kontynuacja dotychczasowych przedsięwzięć w zakresie tras rowerowych i kajakowych oraz nowe działania związane z rozwojem turystyki konnej. Celem działań jest udostępnienie uzgodnionej z samorządami i innymi instytucjami infrastruktury turystycznej ukierunkowującej ruch, w kontrolowany sposób udostępniającej przestrzeń o walorach

przyrodniczych, podkreślającej lokalne walory przyrodnicze i kulturowe. Istotną rolę będą pełnić działania w zakresie infrastruktury odpowiadającej potrzebom rynku, takiej jak mała architektura, zagospodarowanie i oznakowanie szlaków.

Działania poprzez udostępnianie wysokiej jakości tras mają zachęcać do korzystania z niskoemisyjnych środków transportu oraz sposobów spędzania czasu wolnego, mobilizować do aktywności przekładającej się na poprawę kondycji fizycznej i zdrowia, zachęcać do odwiedzania miejsc związanych z historią i kulturą regionu. Rozwój tras i szlaków turystycznych oraz wiążący się z nim wzrost liczby turystów może pozytywnie wpłynąć na rozwój gospodarczy regionu oraz lokalnych społeczności, aktywizować do podejmowania inicjatyw związanych np. z organizacją wydarzeń dla mieszkańców i turystów opartych o infrastrukturę turystyki aktywnej.

Śląskie

Zorganizowano pierwszy otwarty konkurs ofert na zadania publiczne dotyczące ochrony przyrody i krajobrazu zawarte w Wojewódzkim Programie - Owca Plus do 2027 r.

W ramach ogłoszonego konkursu wspierane są zadania publiczne województwa śląskiego w dziedzinie ochrony dziedzictwa przyrodniczego poprzez prowadzenie wypasu owiec i kóz oraz popularyzacja wiedzy o zasobach przyrodniczych. W wyniku realizacji działania w 2021 r. objęto kulturowym wypasem 764,5 ha w Beskidach szczególnie cennych przyrodniczo hal, łąk i polan górskich oraz 100 ha na Jurze Krakowsko-Częstochowskiej muraw kserotermicznych. Działanie wynika z Wojewódzkiego Programu Aktywizacji Gospodarczej oraz Zachowania Dziedzictwa Kulturowego Beskidów i Jury Krakowsko - Częstochowskiej – Owca Plus do 2027 r. W 2022 r. przewiduje się kolejny nabór w ramach tego działania.

Działania i inicjatywy interesariuszy służące realizacji Celu 15

Bank Ochrony Środowiska

Celem projektu „Tradycyjny sad” jest restytucja i promocja rodzimych odmian roślin sadowniczych, wypartych przez odmiany nowej generacji. Wspiera utrzymanie tradycyjnych starych drzew owocowych oraz zwraca społeczną uwagę na konieczność zwiększania różnorodności biologicznej, która służy ochronie ekosystemów przyrodniczych. Zadaniem konkursu grantowego dla szkół podstawowych i ponadpodstawowych jest stworzenie minisadu, składającego się z co najmniej pięciu drzew, na ogólnodostępnym terenie. Do udziału w 4. edycji projektu zgłosiło się 231 szkół (1630 uczestników) z całej Polski, a 149 z nich otrzymało grant na założenie minisadu. Pomimo

trudności spowodowanych pandemią powstało blisko 150 minisadów i zostało posadzonych ok. 770 drzew starych odmian. Etapem dodatkowym było stworzenie Pomologicznej Mapy Polski. Zadanie to miało na celu zlokalizowanie historycznych odmian drzew owocowych - jabłoni, grusz, śliw, czereśni i wiśni. Uczestnicy zgłosili 150 drzew, które mogą stanowić cenne źródło genów roślin sadowniczych. Nagrodzonych zostało 12 zespołów konkursowych – 13 nauczycieli oraz 95 uczniów.

Główny Urząd Statystyczny

GUS przygotował w 2021 r. wystawę *Polskie parki narodowe w obiektywie statystyki publicznej*, w całości poświęconą przybliżeniu wiedzy na temat najwyższej formy

ochrony przyrody w Polsce. W wystawie zawarto wiele informacji na temat tworzenia, rozmieszczenia i charakterystyki wszystkich polskich parków narodowych. Poruszony został także temat turystyki na obszarach chronionych. Wystawa w formie elektronicznej dostępna jest na stronie internetowej GUS.

Ponadto GUS opracował i wydał *Atlas Środowiska* obrazujący, w sposób graficzny, stan i zagrożenia środowiska w Polsce w powiązaniu z sytuacją w krajach Unii Europejskiej, a także tam, gdzie to możliwe – w krajach świata. Publikacja popularyzuje wiedzę z zakresu warunków naturalnych Polski oraz wykorzystania powierzchni ziemi, gospodarki wodnej, zanieczyszczeń i ochrony powietrza oraz promieniowania, gospodarki odpadami, ochrony przyrody i różnorodności biologicznej oraz leśnictwa, jak również ekonomicznych aspektów ochrony środowiska. W *Atlasie Środowiska* nawiązano także do wskaźników środowiskowych monitorujących cele zrównoważonego rozwoju w Polsce. Publikacja dostępna jest na stronie internetowej GUS.

PKN ORLEN

W 2021 r. Fundacja ORLEN obchodziła jubileusz 20-lecia istnienia. Świętowanie rozpoczęto nietypowo – dzięki wsparciu wolontariuszy posadzono ponad 20 tysięcy drzew na terenie Nadleśnictwa Łąck, Leśnictwa Podgórze (k. Płocka). Akcja „20 tysięcy drzew na 20-lecie Fundacji ORLEN” odbyła się na kilka dni przed Międzynarodowym Dniem Ziemi, który obchodzony jest 22 kwietnia. Wzięło w niej udział aż 300 pracowników Grupy Kapitałowej ORLEN pod czujnym okiem leśników z Nadleśnictwa.

PKN ORLEN realizuje też szereg inicjatyw w zakresie ochrony bioróżnorodności, w tym:

- *Program restytucji sokoła wędrownego* – gatunku zagrożonego w skali UE. Od 1999 r. PKN ORLEN wspólnie ze Stowarzyszeniem na Rzecz Dzikich Zwierząt Sokół zapewnia płockim sokołom miejsca do życia. Dwie budki lęgowe umieszczone na kominach Zakładu Produkcyjnego i stała opieka pozwoliła na przestrzeni lat 2002 – 2021 wychować parze sokołów już 54 pisklęta, w tym 4 z adopcji.
- *Wspieranie ochrony pszczoły miodnej* – PKN ORLEN od 2017 r. podejmuje współpracę z Mazowieckim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego w Płocku. W bezpośrednim sąsiedztwie Zakładu Produkcyjnego PKN ORLEN w Płocku obecnie znajdują się dwie pasieki, które liczą 16 uli i zamieszkuje je ponad 650 tysięcy pszczół. Dodatkowo PKN ORLEN włączył się w program ochrony pszczoły linii kempinowskiej – specjalnie dla tego rodzimego gatunku we współpracy z Instytutem Zootechniki w Balicach przygotowano kolejną pasiekę,

w której w lecie 2021 r. zamieszkało 10 rodzin pszczelich, celem zachowania tej niezwykle rzadkiej linii pszczół rodzimych.

- *Sianie łąk kwiatnych* – wraz z Fundacją Łąka założono w Płocku trzy łąki kwiatne o łącznej powierzchni 22,5 ar, które zwiększają lokalną bioróżnorodność, wspierają zapylacze i kształtują lokalny mikroklimat. Co roku PKN ORLEN chce zwiększać ich powierzchnię.

Servier Anpharm Przedsiębiorstwo Farmaceutyczne S.A.

W ramach troski o bioróżnorodność pracownicy firmy oraz firma podejmują różne inicjatywy. Należą do nich:

- szkółka roślin z dobrej ręki (dzielenie się / wymiana) roślinami domowymi i ogrodowymi;
- ogród pracowniczy - na terenie zakładu odbywa się sadzenie roślin nektaropylnych (lawenda) i innych np. krokusy, dynie, zioła;
- adopcja trzech rodzin pszczelich i dzielenie się miodem z pracownikami.

Korzyści jakie te działania przynoszą dla firmy to między innymi uwrażliwienie pracowników na kwestie środowiskowe oraz możliwość realnego wpływu na otoczenie poprzez konkretne działania. Ogólną korzyścią jest m.in. zwiększenie bioróżnorodności lokalnego środowiska poprzez ratowanie pszczół.

UNEP/GRID-Warszawa

W 2021 r. ONZ zainaugurowało *UN Decade on Ecosystem Restoration*. Wpisując się w wyzwania globalnej społeczności na rzecz odtwarzania ekosystemów Centrum UNEP/GRID-Warszawa przygotowało konkretne zaproszenie do współpracy dla swoich interesariuszy.

Program Re:Generacja to propozycja włączenia się w globalne działania poprzez wspierania lokalnych ekosystemów. Instytucje publiczne, organizacje pozarządowe, firmy oraz obywatele mogą zaangażować się w ochronę wyselekcjonowanych obszarów, które wspólnie z ekspertami skupionymi wokół Centrum UNEP/GRID-Warszawa będziemy chronili, by ich piękno i zasoby cieszyły także kolejne pokolenia.

Co roku 5 czerwca na całym świecie obchodzone jest święto ustanowione przez ONZ – *Światowy Dzień Środowiska*. Corocznie tego dnia UNEP/GRID-Warszawa organizuje debatę decydentów z udziałem przedstawicieli władz, świata nauki, biznesu i organizacji pozarządowych. Jednocześnie inauguruje tego dnia kolejne odsłony społecznej *kampanii edukacyjno-informacyjnej – Zielona Wstążka #DlaPlanety*, oświęconych za każdym razem istotnemu środowiskowo tematowi wyznaczonemu na dany rok przez ONZ. Kampania to działanie koalicyjne łączące różnych interesariuszy i edukujące szerokie kręgi społeczne.

Partnerstwo SDG's Razem dla Środowiska jest z kolei odpowiedzią na potrzebę budowy w Polsce przyjaznego klimatu oraz możliwie najlepszych warunków dla realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju, a szczególnie tych, które odnoszą się do kwestii środowiskowych.

Jako organizacja pozarządowa, posiadająca wieloletnie doświadczenie w realizacji projektów na rzecz środowiska, pragniemy być aktywnym partnerem mogącym w sposób

kompetentny wskazać aktualne problemy i potrzeby środowiska, a także zaproponować konkretne działania, których wspólna realizacja służyłaby zarówno realizacji SDGs, jak też rozwojowi organizacji i instytucji pozostających w Partnerstwie. Inicjatywa skupia ponad 60 podmiotów: firm, organizacji pozarządowych, samorządów.

Priorytety w zakresie realizacji Celu 16 na szczeblu krajowym

- zwiększenie skuteczności państwa i instytucji służących wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu;
- poprawa jakości stanowionego prawa i jego stosowania;
- zwiększenie efektywności funkcjonowania instytucji publicznych;
- wzmocnienie systemu strategicznego zarządzania procesami rozwojowymi;
- większe wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w zarządzaniu państwem i komunikacji z obywatelami (w tym z przedsiębiorcami);
- lepsze gospodarowanie środkami publicznymi, w tym efektywne wykorzystanie środków z UE;
- skuteczne zwalczanie przestępczości związanej z podatkiem od towarów i usług – wprowadzenie zmian prawnych i organizacyjnych pozwalających na zniesienie barier utrudniających współpracę podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie i zwalczanie oszustw podatkowych, w szczególności dotyczących tajemnic zawodowych oraz wymiany informacji.

Działania na szczeblu rządowym

W ramach projektu pn. **Upowszechnienie alternatywnych metod rozwiązywania sporów poprzez podniesienie kompetencji mediatorów, utworzenie Krajowego Rejestru Mediatorów (KRM) oraz działania informacyjne** dąży się do upowszechnienia mediacji. Działania te skierowane są do obywateli zainteresowanych skorzystaniem z postępowania mediacyjnego, organów wymiaru sprawiedliwości jako podmiotów, kierujących sprawy do mediacji, mediatorów oraz osób, chcących uzyskać uprawnienia mediacyjne. Szkolenia przeznaczone są dla osób, które chcą zostać mediatorami oraz dla mediatorów już funkcjonujących na rynku. Jednym z najważniejszych zadań jest utworzenie Krajowego Rejestru Mediatorów, który uporządkuje rynek mediacji w Polsce. Realizacja projektu zaplanowana jest do końca sierpnia 2023 r.

Realizowane są też inne działania na rzecz popularyzacji mediacji, w tym e-mediacji (nazywanej także mediacją elektroniczną). Daje ona możliwość przeprowadzenia postępowania mediacyjnego w formule *on-line*. Mediacja elektroniczna ułatwia komunikację stron.

Funkcjonuje system nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacji prawnej. System ma na celu zapewnienie dostępu osobom niezamożnym do usług prawnych. Koszty pomocy prawników są pokrywane z budżetu państwa. W ramach pomocy osoby potrzebujące są informowane o obowiązującym stanie prawnym oraz o przysługujących im uprawnieniach i ciążących na nich obowiązkach. Zostaje im wskazywana metoda rozwiązania problemu prawnego lub sporządzony projekt pisma przedprocesowego. Otrzymują także pomoc w sporządzeniu wniosku o zwolnienie od

kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu. Program zapewnia też działania mające na celu podnoszenie świadomości osób potrzebujących o przysługujących im uprawnieniach i ciążących na nich obowiązkach.

Realizowana jest reforma wymiaru sprawiedliwości. Celem projektowanej ustawy – **Prawo o ustroju sądów powszechnych** jest stworzenie, w ramach konstytucyjnych zasad ustrojowych, struktury sądów powszechnych zdolnych do sprawnego realizowania należących do nich zadań, w sposób adekwatny do potrzeb społecznych i gospodarczych Polski jako państwa o nowoczesnej strukturze, przestrzegającego w tym zakresie zobowiązań międzynarodowych i praw chronionych Konwencją Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 listopada 1950 r., przy jednoczesnej racjonalizacji kosztów sprawowanego przez sądy wymiaru sprawiedliwości.

Trwają prace nad projektem zmian ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym (KRS) oraz niektórych innych ustaw których celem jest m.in.: ułatwienie rejestracji/składania dokumentów do KRS poprzez zamieszczenie wzorców umów i informacji o zasadach rejestracji spółek/oddziałów w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Ministra Sprawiedliwości (MS) co najmniej w języku polskim oraz innym języku urzędowym UE; ułatwienie rejestracji spółki z o.o. przez Internet, poprzez umożliwienie dokonywania rozliczeń z tytułu wpłat na udziały przy użyciu usługi płatniczej z wykorzystaniem połączenia z siecią Internet oraz zwiększenie dostępności do danych zawartych w KRS dla użytkowników obcojęzycznych.

Projekt zmian ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw ma z kolei na celu m.in. ułatwienie spółkom utworzonym zgodnie z porządkiem prawnym państw członkowskich UE prowadzenia działalności na rynku wewnętrznym UE poprzez zapewnienie im narzędzi prawnych w celu dokonywania zmian organizacyjnych, tj. wprowadzenie jednolitych ram prawnych dla przekształceń i podziałów transgranicznych oraz zmiany dotyczące połączeń transgranicznych oraz poprzez wykorzystanie narzędzi cyfrowych.

Projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw przewiduje zwiększenie zakresu ochrony konsumentów poprzez m.in. umożliwienie wytoczenia powództwa w pewnych rodzajach spraw przed sądem właściwym dla miejsca zamieszkania konsumenta oraz wprowadzenie nowego postępowania odrębnego – postępowania z udziałem konsumentów, uściślenie regulacji dotyczących kosztów procesu, w tym kosztów mediacji, odsetek, usprawnienie procesu sporządzania uzasadnień, przyspieszenie postępowania sądowego w postępowaniu uproszczonym poprzez podniesienie do 4 tys. zł progu kwotowego spraw bagatelnych, w których nie ma konieczności sporządzania rozbudowanych uzasadnień.

Ustawa z dnia 2 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw wejdzie w życie 30 czerwca 2022 r. Wprowadza przepis wprost informujący o skutku wniesienia wniosku o zawezwanie do próby ugodowej - zawieszenie biegu terminu przedawnienia roszczenia na czas trwania postępowania o zawezwanie; zmianę skutku wszczęcia mediacji z przerwania biegu terminu przedawnienia na zawieszenie, tak aby przywrócić tej instytucji jej właściwy cel, jakim powinno być dążenie do polubownego załatwienia sporu, a nie wydłużenie czasu, w którym wierzyciel może dochodzić swoich roszczeń.

W ramach prac koncepcyjno-analitycznych nad projektem ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw przewidywane jest wprowadzenie do systemu prawnego instytucji pełnomocnictwa opiekuńczego, w celu ułatwienia funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami oraz załatwianie spraw, w tym dokonywanie czynności prawnych za pośrednictwem wybranej przez siebie osoby fizycznej.

Ustawa z dnia 21 stycznia 2021 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania administracyjnego oraz niektórych innych ustaw, która weszła w życie w dniu 12 lutego 2021 r. ma z kolei na celu zautomatyzowanie procesu udzielania informacji z Krajowego Rejestru Karnego (KRK) przez żądającego niemal natychmiast poprzez umożliwienie udzielania w określonych sytuacjach informacji opatrzonej kwalifikowaną pieczęcią elektroniczną za pomocą usługi sieciowej (*webservice*) z KRK m. in. dla sądów i prokuratury.

1 lipca 2021 r. zakończono główną część prowadzonych prac legislacyjnych i informatycznych w ramach **projektu informatycznego Elektroniczny Krajowy Rejestr Sądowy (eKRS)**. W rezultacie oddano do użytku system teleinformatyczny umożliwiający obywatelom załatwianie spraw w sądach rejestrowych prowadzących KRS przez Internet. Obywatele mogą załatwiać sprawy rejestrowe bez wychodzenia z domu. Wszelkie czynności sądu, jak również wytwarzane w toku postępowania rejestrowego dokumenty, są utrwalane w postaci elektronicznej.

Prace legislacyjne dotyczące zmiany przepisów kodeksu postępowania karnego mają wprowadzić przepisy dotyczące obowiązku pouczenia uczestnika postępowania o przysługujących mu prawach i obowiązkach w sposób dostosowany do jego wieku, stanu zdrowia i stanu rozwoju umysłowego oraz szczególny tzw. „przyjazny” tryb przesłuchania dla osób niepełnosprawnych intelektualnie. Ma to służyć zwiększeniu ochrony osób, które z uwagi na swój stan są w większym stopniu narażone na przemoc.

Prace legislacyjne dotyczące projektu ustawy o zmianie ustawy - Kodeks rodziny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw mają na celu ułatwienie posługiwania się na terytorium naszego kraju zagranicznymi dokumentami dotyczącymi rejestracji stanu cywilnego, w szczególności w sprawach dotyczących dziecka oraz usprawnienie załatwienia spraw na wniosek polskich obywateli o wydanie polskiego dokumentu tożsamości lub nadanie numeru PESEL.

We wrześniu 2021 r. Minister Sprawiedliwości powołał **Zespół do spraw przeciwdziałania przestępczości przeciwko wolności seksualnej i obyczajności na szkodę małoletnich**. Do jego zadań należy analiza aktualnych rozwiązań krajowych w obszarze przeciwdziałania przestępczości przeciwko wolności seksualnej i obyczajności na szkodę osób małoletnich, opracowanie krajowego planu działania na rzecz przeciwdziałania przestępczości w tym obszarze oraz monitorowanie jego wdrażania, wypracowanie propozycji legislacyjnych w ww. zakresie oraz propozycji zmian systemowych.

Prowadzone są **działania polegające na wykorzystywaniu technologii informacyjno-komunikacyjnych w komunikacji z obywatelami** (komunikacja droga elektroniczną, w tym przy wykorzystaniu podpisu elektronicznego, ePUAP).

W ramach działań na rzecz SDG 16 również Prokuratura Krajowa podejmowała konkretne działania. Zrealizowano projekt informatyczny **Rozwój Systemu Digitalizacji Akt Postępowania Przygotowawczych w Sprawach Karnych (ISDA 2.0)**, współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa. W efekcie wdrożony został system informatyczny PROK-SYS, umożliwiający uczestnikom postępowania karnego dostęp do akt

postępowań przygotowawczych w sprawach karnych przez Internet, wymianę akt w postaci zdigitalizowanej pomiędzy głównymi organami uczestniczącymi w realizacji zadań związanych z postępowaniem karnym oraz natychmiastowy dostęp dla osób prowadzących postępowanie w sprawach karnych do informacji niezbędnych do jego prowadzenia

Udzielana jest pomoc jednostkom organizacyjnym prokuratury w uzyskaniu lub udzieleniu międzynarodowej pomocy prawnej w ramach prowadzonych postępowań przygotowawczych. W tym celu Prokuratura Krajowa uczestniczy w międzynarodowych sieciach, takich jak Europejska Sieć Sądowa (EJN). Ponadto współpracuje z organami i instytucjami międzynarodowymi (Rada Europy, ONZ, OB. WE) w celu realizacji zobowiązań wynikających z uczestnictwa w tych organizacjach.

W styczniu 2021 r. Komitet ds. Europejskiej Rady Ministrów przyjął **Zalecenia w zakresie przeprowadzenia oceny wpływu w ramach procesu legislacyjnego w Unii Europejskiej.** Dokument porządkuje wiedzę w zakresie procesu legislacyjnego w UE, zawiera propozycje działań usprawniających, wypracowanych na podstawie wyników projektu realizowanego w ramach Programu Wspierania Reform Strukturalnych w Polsce. W dokumencie zaproponowano wykorzystanie doświadczeń z obecnie funkcjonującego systemu „fiszek informacyjnych”, tworzonych dla inicjatyw kluczowych dla Polski.

Funkcjonuje **System e-Doręczenia**, który ma na celu realizację publicznej usługi rejestrowanego doręczenia elektronicznego (PURDE). Umożliwia to podmiotom sektora publicznego, obywatelom i przedsiębiorcom rejestrowane doręczenie elektroniczne, równoważne prawnie z tradycyjną przesyłką poleconą za potwierdzeniem odbioru. Komunikacja podmiotów sektora publicznego z osobami wykluczonymi cyfrowo zapewniana jest poprzez publiczną usługę hybrydową (PUH), polegającą na przekształceniu korespondencji w postać papierową i doręczenie jej przesyłką listową.

Ministerstwo Finansów (MF) realizuje szereg działań usprawniających procesy informatyzacji podatków.

Głównym celem projektu **e-Obsługa PIT** jest uproszczenie i optymalizacja obsługi podatników w zakresie rozliczeń podatkowych w podatku dochodowym od osób fizycznych poprzez skracanie czasu oraz ograniczanie kosztów na wypełnienie przez nich obowiązków podatkowych. W ramach projektu e-Obsługa PIT, MF przeprowadziło akcję zeznań w formie zdalnej, dzięki usłudze e-PIT (będącej częścią e-Urzędu Skarbowego) oraz poprzez e-Deklaracje. Łącznie podatnicy w trakcie akcji zeznań w 2021 r. złożyli 19,6 mln deklaracji, z czego 10,1 mln z wykorzystaniem usługi Twój e-PIT.

W lutym 2021 r. został wdrożony **e-Urząd Skarbowy** – serwis, który ma zagregować usługi podatkowe dla klientów KAS oraz wprowadzać nowe e-usługi. Wraz z

uruchomieniem e-Urzędu Skarbowego klienci uzyskali m.in. dostęp do swoich danych podatkowych, integrację z usługą Twój e-PIT, informację o nałożonych mandatach, dostęp do aplikacji e-mikrofirma oraz możliwość płatności online. Mają także możliwość złożenia w formie elektronicznej niektórych pism.

W 2020 r. uruchomiono usługę **Głos Podatnika**, dzięki której podatnicy mogą zgłaszać swoje pomysły jak ulepszyć prawo podatkowe.

Realizowany był **projekt CVP Rozwój katalogu usług publicznych Krajowej Administracji Skarbowej w zakresie cyfryzacji obsługi podatników oraz wsparcia kontroli podatkowej.** W ramach projektu dostarczone są następujące produkty:

- uruchomiona usługa „Elektroniczne czynności kontrolne z użyciem JPK”,
- uruchomiona usługa Zintegrowana obsługa Klienta”,
- Rejestr Zastawów Skarbowych – podniesienie poziomu interoperacyjności rejestru,
- Centralny Rejestr Pełnomocnictw Ogólnych – budowa rejestru,
- cyfryzacja sprawozdań finansowych.

Celem projektu **Kasy Wirtualne, Kasy online** było zmniejszenie kosztów wywiązywania się z obowiązku rejestracji sprzedaży przez przedsiębiorców, ograniczenie szarej strefy poprzez dostarczenie kasy wirtualnej, będącej aplikacją mobilną bądź webową oraz dostarczenie aplikacji umożliwiającej weryfikację danych przez kupujących. Zespół projektowy przygotował projekt rozporządzenia w sprawie wymagań technicznych dla kas wirtualnych, które zostało podpisane przez MF, notyfikowane w KE i opublikowane w dzienniku ustaw. W efekcie, producenci kas mogli przygotować swoje rozwiązania w zakresie kas wirtualnych i przekazać do homologacji przez Główny Urząd Miar (GUM). Dzięki kasom wirtualnym, branża przewozów pasażerskich rozpoczęła ewidencję sprzedaży, dzięki czemu wpływy podatkowe do budżetu zwiększyły się o ponad 59 mln zł (wg stanu na koniec 2021 r.).

Przygotowano też aplikację mobilną do weryfikacji paragonów z kas wirtualnych, za pomocą której można również zgłaszać nieprawidłowości związane z rejestracją sprzedaży na pozostałych kasach rejestrujących, nie tylko wirtualnych. Aplikacja została udostępniona w dniu 31 grudnia 2021 r. Można ją pobrać w sklepie App Store (Apple) i Google Play (Android).

Uruchomiona we wrześniu 2019 r. **wyszukiwarka Wykaz podatników VAT** wspiera konkurencyjność i transparentność podmiotów gospodarczych, która wpływa na podniesienie poziomu bezpieczeństwa transakcji. Wykaz to zbiór danych istotnych do weryfikacji kontrahentów, bezpieczeństwa transakcji i dochowania należytej staranności w biznesie. Podatnik uzyska wiedzę o

aktualnym statusie rejestracji kontrahentów na wybrany dzień oraz o tym, co działo się z jego kontrahentem na przestrzeni ostatnich 5 lat.

Od 1 lipca 2020 r. przedsiębiorcy mogą aplikować do **Programu Współdziałania** - nowej formy współpracy kluczowych podatników z Szefem Krajowej Administracji Skarbowej (KAS). Współpraca w ramach Programu opiera się na wzajemnym zaufaniu i zrozumieniu oraz transparentności wykraczającej poza ustawowe obowiązki. Celem Programu jest podjęcie wspólnych działań zmierzających do zapewnienia przestrzegania prawa podatkowego ze szczególnym uwzględnieniem indywidualnych potrzeb i oczekiwań kluczowych podatników w celu zapewnienia lepszych warunków do prowadzenia aktywności gospodarczej w Polsce. W 2021 r. w ramach prowadzonego Pilotażu Programu 19 podmiotów złożyło wnioski o zawarcie umowy współdziałania. U 14 podmiotów prowadzono audyty (1 zakończono).

W ramach prac projektowych **Nowy model funkcjonowania wyspecjalizowanych urzędów skarbowych** wprowadzono zmiany w obsłudze niektórych kategorii podmiotów przez wyspecjalizowane urzędy skarbowe. Z dniem 1 stycznia 2021 r. utworzono m.in. jeden wyspecjalizowany urząd skarbowy o zasięgu krajowym, skoncentrowany na obsłudze wszystkich grup kapitałowych i spółek wchodzących w ich skład, banków (poza spółdzielczymi), zakładów ubezpieczeń i reasekuracji, spółek giełdowych oraz podmiotów osiągających powyżej 50 mln euro przychodów. Skupienie największych podmiotów w jednym miejscu pozwoli urzędnikom na lepsze zrozumienie realiów prowadzenia działalności gospodarczej w największej skali i na zastosowanie jednolitego rozwiązywania problemów podatkowych czołowych firm, z uwzględnieniem ich specyfiki.

W ramach projektu **Zarządzanie Relacjami z Klientem KAS – CRM** budowane jest zintegrowane narzędzie teleinformatyczne typu CRM ułatwiające klientom KAS realizację obowiązków podatkowych zgodnie z obowiązującym prawem oraz dostarczające kompleksowej informacji o kontaktach i relacjach podejmowanych w imieniu KAS z podatnikami (w tym z przedsiębiorcami). Celem projektu jest usprawnienie działania KAS i podniesienie jakości świadczonych przez nią usług z wykorzystaniem modelu zarządzania relacjami z klientami. Przeszkolonych w tym zakresie zostało ponad 800 osób.

W wyniku prac w ramach projektu **Opracowanie i wdrożenie systemu pomiaru, monitorowania i oceny działalności w Krajowej Administracji Skarbowej (MME)**, we współpracy z ekspertami Banku Światowego, opracowano metodykę badania funkcjonowania KAS poprzez monitorowanie w trybie kwartalnym szeregu mierników charakteryzujących poszczególne obszary działalności organizacji. Produktem realizowanego projektu

będzie spójny System pomiaru, monitorowania i oceny działalności w KAS, definiujący zarówno zakres odpowiedzialności w organizacji za zarządzanie wynikami oraz sposób dokonywania pomiaru, oceny i prezentowania wyników za pomocą pulpitów menedżerskich w dedykowanym narzędziu informatycznym.

Z dniem 1 lipca 2021 r. wprowadzono **obowiązek składania deklaracji w akcyzie za pomocą środków komunikacji elektronicznej** [poprzez portal PUESC (www.puesc.gov.pl)]. Obowiązek ten dotyczy podatników prowadzących działalność gospodarczą; osoby fizyczne, które nie prowadzą działalności gospodarczej mogą nadal składać deklaracje w postaci papierowej (np. w przypadku nabycia wewnątrzspółnotowego samochodów osobowych).

Projekt **Wdrożenie systemu wymiany informacji o schematach podatkowych z UE – MDR2** ukierunkowany był na dostarczenie możliwości i instrumentów do realizowania przez Szefa KAS zadań w celu przekazywania właściwym organom państw członkowskich informacji o transgranicznych schematach podatkowych - w drodze automatycznej wymiany. Pierwsza wymiana dokonana została w kwietniu 2021.

W obszarze **Zintegrowane usługi IT** zrealizowano następujące działania:

- wdrożono nowy system kadrowo-płacowy SYKAP;
- zautomatyzowano proces zwrotów VAT do kwoty 5 tys. zł (w ramach digitalizacji usług wskazanych jako kluczowe z perspektywy pracowników US);

powołano projekt KASSIO (odmiejscowienie i scalanie), którego celem jest przygotowanie systemów IT do scalania urzędów oraz obsługi odmiejscowionej z perspektywy podatnika.

W ramach projektu **EUREKA** nastąpiło wdrożenie jednolitego systemu informacji celno-skarbowej dla interesariuszy zewnętrznych (klienci KAS) oraz wewnętrznych (pracownicy KAS).

Badania potrzeb różnych grup podatników:

Na podstawie przeprowadzonych badań ilościowych i jakościowych opracowaliśmy strategię i model zarządzania relacjami z klientem KAS w ramach projektu CRM, obejmujący opracowanie katalogu świadczonych usług, kanałów komunikacji i innych działań na styku z klientem KAS. Przeprowadziliśmy w ramach tego projektu dziesięciodniowe warsztaty *on-line* dla 32 osób – koordynatorów procesu wdrażania Modelu zarządzania relacjami z klientem KAS oraz dziesięciodniowe warsztaty online dla 24 osób z zakresu utrzymania i rozwoju Modelu. Rozpoczęto również stałe badania satysfakcji klientów po wizycie w urzędzie skarbowym, które pozwoliły na zdefiniowanie głównych obszarów do poprawy w ramach obsługi.

Zapewnienie osobom/organizacjom poszkodowanym w wyniku działalności przedsiębiorstw możliwości

dochodzenia swoich praw i zmiany postawy biznesu w ramach mechanizmu skargowego rozwijanego przez **KPK OECD – Krajowy Punkt Kontaktowy OECD ds. odpowiedzialnego biznesu**. Mechanizm skargowy KPK OECD jest unikalnym w skali 50 państw, w których prowadzone są KPK OECD. Pozwala poszkodowanym na dochodzenie swoich praw i umożliwia wpływ na zmianę praktyk przedsiębiorstw w kierunku uwzględniającym zasady zrównoważonego rozwoju i odpowiedzialnego podejścia do prowadzenia działalności. W ramach przyjętej procedury KPK OECD zapewnia stronom platformę dialogu do wypracowania porozumienia, satysfakcjonującego obie strony. Po zakończeniu postępowania KPK prowadzi monitoring wdrażania postanowień przyjętych przez strony.

W odpowiedzi na zapis **Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju**, zgodnie z którym strategia jest realizowana z wykorzystaniem podejścia projektowego, budowa systemu monitorowania i zarządzania projektami strategicznymi:

- monitorowanie oraz ocena programów i projektów strategicznych,
- dostarczanie odpowiedniej jakości informacji o programach i projektach,
- wdrażanie jednolitej metodyki monitorowania programów i projektów oraz kultury zarządzania

programami i projektami w administracji rządowej,

- koordynowanie zarządzania kluczowymi programami i projektami w administracji rządowej np. GovTech, Czyste powietrze,
- wspieranie zespołów zarządzających i realizujących programy i projekty.

Podejmowane działania mają na celu podnoszenie efektywności realizacji wszystkich inicjatyw strategicznych i są istotne z punktu widzenia wszystkich ww. priorytetów krajowych.

Trwają prace nad projektem ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw. Przewiduje on wprowadzenie zakazu zbliżania się osoby stosującej przemoc w rodzinie do osoby dotkniętej taką przemocą na określonej w metrach odległość (zakaz zbliżania), zakazu kontaktowania się z osobą dotkniętą przemocą w rodzinie (zakaz kontaktowania), zakazu wstępu i przebywania osoby stosującej przemoc na terenie szkoły, placówki oświatowo-wychowawczej, opiekuńczej i artystycznej, do których uczęszcza osoba dotknięta przemocą w rodzinie lub jej miejsca pracy lub miejsca, w którym zwykle lub regularnie przebywa (zakaz wstępu).

Projekty strategiczne służące realizacji Celu 16

Zapewnienie dostępu obywateli do właściwie zorganizowanego wymiaru sprawiedliwości – poprawa funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości i instytucji wpływających na jego kształt w taki sposób, że realizowany będzie w większym stopniu postulat dostępu obywateli do wymiaru sprawiedliwości, w tym pozasądowych metod rozwiązywania sporów.

Polityka Karna – przygotowanie i wdrożenie zharmonizowanych rozwiązań ustawowych i organizacyjnych poprawiających funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości w obszarze prawa karnego.

Projekt Budowa systemu informatycznego krajowego Rejestru karnego wraz ze zmianami organizacyjnymi i legislacyjnymi – KRK 2.0

Wyższe kompetencje pracowników sądów i prokuratur – podniesienie kompetencji w zakresie usprawnienia procesów zarządzania i komunikacji, obsługi interesanta oraz poziomu wiedzy w dziedzinie prawa gospodarczego, mediacji, informatyki śledczej, planowania przestrzennego, ochrony konsumenta, prawa upadłościowego, prawa własności intelektualnej, prawa celnego”. Do końca 2021 r. 8164 pracowników wymiaru sprawiedliwości zostało objętych wsparciem szkoleniowym z zakresu prawa cywilnego i gospodarczego.

E-usługi w obszarze wymiaru sprawiedliwości i sądownictwa – projekt strategiczny w tym obszarze zakończono w 2019 roku.

Polityka zakupowa państwa – dokument o charakterze średniookresowej strategii przyjmowany raz na 4 lata, w formie uchwały Rady Ministrów. Wyznacza cele i kierunki działalności zakupowej zamawiających. Stanowi instrument powiązania wydatków dokonywanych poprzez zamówienia publiczne z realizacją polityki oraz celów strategicznych państwa. Zadaniem polityki zakupowej państwa jest ukierunkowanie zakupów na usługi, dostawy oraz roboty budowlane o kluczowym znaczeniu z punktu widzenia interesów państwa. Pierwsza polityka zakupowa państwa została przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 11 stycznia 2022 r. Obejmuje ona lata 2022-2025. Polityka zakupowa państwa stanowi instrument prowadzący do szerszego uwzględniania przez zamawiających aspektów społecznych w przeprowadzanych procesach zakupowych. Przewiduje między innymi działania edukacyjno-informacyjne adresowane do zamawiających.

Strategia Rozwoju Rynku Kapitałowego (SRRK) – przyjęta 1 października 2019 r. przez Radę Ministrów. Jej opracowanie i przyjęcie stanowi realizację postulatów Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju m.in. w zakresie zidentyfikowania niezbędnych zmian instytucjonalnych i regulacyjnych skutkujących wzrostem znaczenia finansowania udziałowego oraz emisji instrumentów dłużnych w polskiej gospodarce. Celem głównym SRRK jest poprawa dostępu do finansowania dla polskich przedsiębiorstw poprzez obniżenie przeciętnego kosztu pozyskania kapitału w gospodarce krajowej.

Projekt Reforma Rachunkowości Publicznej

- **etap I** - w 2020 r. zakończono projekt, którego efektem jest opracowanie koncepcji przygotowania skonsolidowanego sprawozdania finansowego państwa. Koncepcja zakłada objęcie reformą możliwie najszerszego zakresu jednostek dysponujących publicznym majątkiem, ujednoczenie zasad rachunkowości stosowanych przez te jednostki, a także wprowadzenie nowych, jednolitych wzorów sprawozdań finansowych. Planuje się etapowe wdrażanie konsolidacji, a sporządzenie pierwszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego państwa przewidziano na 2030 r. (sprawozdanie za 2029 r.);

- **etap II** - efektem ma być opracowanie rozwiązań prawnych i instytucjonalnych umożliwiających przygotowanie skonsolidowanego sprawozdania finansowego państwa.

Działania i inicjatywy regionów służące realizacji Celu 16

Śląskie

W ramach realizacji polityk na rzecz Regionalnej Polityki Miejskiej Województwa Śląskiego określono zasady wdrażania. Zgodnie z nimi głównym podmiotem wdrażającym RPM jest samorząd województwa oraz jednostki samorządu terytorialnego. Rola samorządu województwa w tym procesie koncentrować się będzie na działaniach koordynacyjnych, w tym:

- animowaniu współpracy subregionalnej i ponadlokalnej,
- organizowaniu i współorganizowaniu prac planistycznych i edukacyjnych,
- kierowaniu środków przeznaczonych na realizację projektów współfinansowanych przez Unię Europejską w oparciu o wskazane zasady kształtowania przestrzeni,

- animowaniu realizacji projektów flagowych i koordynowaniu ich w zakresie przynależnym samorządowi województwa,
- zabieganiu o uruchomienie dodatkowych środków zewnętrznych, w tym w szczególności krajowych na realizację kluczowych dla regionu projektów i zadań,
- zarządzaniu podmiotami, których samorząd województwa jest właścicielem lub dla których pełni rolę założycielską, w sposób sprzyjający realizacji postulatów zawartych w RPM,
- wspieraniu działań ukierunkowanych na rozwój obszarów miejskich w regionie, w tym dzięki wykorzystaniu nowych instrumentów KSRR i planowanych na przyszłość instrumentów KPM.

Działania i inicjatywy interesariuszy służące realizacji Celu 16

Polska Izba Ubezpieczeń

PIU współpracuje z Ministerstwem Finansów w ramach Grupy roboczej ds. zrównoważonego finansowania działającej przy Radzie Rozwoju Rynku Finansowego Ministerstwa Finansów. PIU poparło inicjatywę utworzenia Platformy Zrównoważonego Finansowania, czyli portalu

internetowego gromadzącego materiały i informacje z zakresu zrównoważonego finansowania. Integralną częścią Platformy byłaby także Grupa Robocza ds. Zrównoważonego Finansowania jako ciało proponujące i wypracowujące treści udostępniane w portalu.

Priorytety w zakresie realizacji Celu 17 na szczeblu krajowym

- Priorytety geograficzne polskiej pomocy rozwojowej obejmują wybrane kraje Partnerstwa Wschodniego (Białoruś, Gruzja, Mołdawia, Ukraina) oraz Afryki Subsaharyjskiej (Etiopia, Kenia, Senegal, Tanzania) i Bliskiego Wschodu (Liban, Palestyna).
- Priorytety tematyczne opierają się na celach zrównoważonego rozwoju : Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje (SDG 16), Dobra jakość edukacji (SDG 4), Wzrost gospodarczy i godna praca (SDG 8), Mniej nierówności (SDG 10), Dobre zdrowie i jakość życia (SDG 3), Czysta woda i warunki sanitarne (SDG 6), Zrównoważone miasta i społeczności (SDG 11) oraz Działania w dziedzinie klimatu (SDG 13).
- Priorytety przekrojowe polskiej współpracy rozwojowej to ochrona klimatu i równość szans kobiet i mężczyzn.

Działania na szczeblu rządowym

Minister Spraw Zagranicznych (MSZ) koordynuje współpracę rozwojową. Na mocy ustawy przy Ministrze Spraw Zagranicznych ustanowiona została Rada Programowa Współpracy Rozwojowej, która jest ciałem doradczym i konsultacyjnym. Jej rola ma kluczowe znaczenie m.in. w dążeniu do spójności polityki na rzecz rozwoju. *Polska pomoc* jest również powiązana instytucjonalnie z Fundacją Solidarności Międzynarodowej, której rolą jest promowanie demokracji i wzmacnianie społeczeństwa obywatelskiego. Współpraca na rzecz rozwoju od 19 stycznia 2021 r. prowadzona jest w ramach „*Wieloletniego programu współpracy rozwojowej 2021–2030. Solidarność dla rozwoju*”. MSZ przygotowuje roczne plany współpracy rozwojowej, które wskazują między innymi konkretne alokacje Oficjalnej Pomocy Rozwojowej (ODA) dla wybranych priorytetowych krajów i programów. Według wstępnych danych, Polska Oficjalna Pomoc Rozwojowa (ODA) wyniosła w 2021 r. 3,68 mld PLN. Udział ODA w Dochodzie Narodowym Brutto wyniósł 0,15%. Na całokształt polskiej współpracy rozwojowej wpływają w szczególności udział Polski w finansowaniu Oficjalnej Pomocy Rozwojowej UE (628 mln USD), rezerwa celowa MSZ na działania dwustronne i prowadzone za pośrednictwem organizacji międzynarodowych w krajach rozwijających się (142,5 mln PLN), stypendia i koszty kształcenia studentów z państw rozwijających się finansowane przez MEiN (487 mln PLN), kredyty pomocy związanej finansowane przez MF (82 mln PLN) oraz działania szeregu innych instytucji publicznych zaangażowanych we współpracę rozwojową, których przykłady opisane są w dalszej części raportu.

Ponadto w 2021 r. Ministerstwo Finansów przekazało na rzecz Grupy Banku Światowego kwoty 13,2 mln USD, 3,4 mln EUR, 0,75 mln SDR oraz 1,5 mln PLN.

W 2021 r., Ministerstwo Rozwoju i Technologii (MRiT) w ramach *polskiej pomocy rozwojowej* przeznaczyło środki na cele: OECD (Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju) - 100 000 EUR jako składka dobrowolna na projekt rozwojowy dla Indonezji „Blue economy”; UNIDO (Organizacja Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju Przemysłowego) – obowiązkowa składka członkowska Polski w wys. 916 902 EUR oraz składka dobrowolna w wys. 350 000 EUR na polskie konto w Funduszu Rozwoju Przemysłowego UNIDO (Industrial Development Fund) na realizację przyszłych projektów pomocowych realizowanych przez UNIDO z udziałem polskich podmiotów.

Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej (MFiPR) w 2021 r. rozpoczęło realizację 3-letniego projektu finansowanego ze środków polskiej pomocy rozwojowej MSZ na rzecz Ukrainy pn. „*Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości i konkurencyjności ukraińskich regionów*”. Misją projektu jest wsparcie Ukrainy w procesie reformy decentralizacji oraz budowy demokratycznego państwa prawa. Projekt stanowił kontynuację dotychczasowej współpracy i koncentruje się na wspieraniu administracji ukraińskiej szczebla centralnego, regionalnego i lokalnego w implementacji polityki rozwoju regionalnego i rozwoju przedsiębiorczości głównie poprzez realizację działań szkoleniowych i eksperckich.

W 2021 r. MFiPR rozpoczęło realizację 2-letniego projektu finansowanego ze środków polskiej pomocy rozwojowej MSZ na rzecz Republiki Mołdawii pn. „*Wsparcie administracji publicznej w Mołdawii w zrównoważonym rozwoju obszarów miejskich poprzez skuteczną realizację programów i projektów rozwoju miast – kontynuacja*”. Projekt jest kontynuacją dotychczasowej współpracy z lat 2017-2020 w obszarze polityki rozwoju miast i rewitalizacji

obszarów miejskich. Zakłada wzmocnienie potencjału ludzkiego i instytucjonalnego administracji mołdawskiej w dziedzinie rozwoju miast, ze szczególnym uwzględnieniem rewitalizacji obszarów miejskich i innych instrumentów wsparcia rozwoju lokalnego. W ramach projektu przeprowadzono działania o charakterze analitycznym i doradczym.

W 2021 r. realizowany był projekt finansowany ze środków polskiej pomocy rozwojowej MSZ na rzecz Ukrainy pn. **„Wsparcie administracji publicznej na Ukrainie w implementacji Państwowej Strategii Rozwoju Regionalnego na lata 2021-2027 w obszarze rozwoju i rewitalizacji obszarów miejskich”**. Projekt skierowany był na wsparcie administracji ukraińskiej w implementacji Państwowej Strategii Rozwoju Regionalnego Ukrainy na lata 2021-2027 w odniesieniu do polityki rozwoju miast. Głównym celem projektu jest stworzenie skutecznego i funkcjonalnego systemu rewitalizacji miejskiej jako narzędzia polityki regionalnej i rozwoju lokalnego skierowanego do miast (działania opierają się na doświadczeniach zdobytych podczas realizacji projektu dot. Rewitalizacji miast w Mołdawii).

W 2021 r. wdrażany był pierwszy moduł projektu pn. **„Wzrost konkurencyjności gruzińskich regionów i rozwój przedsiębiorczości”** współfinansowany ze środków polskiej pomocy rozwojowej MSZ RP. Projekt stanowi kontynuację dotychczasowej współpracy polsko-gruzińskiej prowadzonej przez MFIPR w odpowiedzi na aktualne potrzeby Gruzji. Przyczynia się do wdrożenia nowej polityki regionalnej ukierunkowanej na specyficzne problemy społeczno-gospodarczej potencjały wybranych regionów. Trzyletni projekt 2021-2023 podzielony jest na dwa komponenty. Pierwszy dotyczy wsparcia administracji publicznej w zakresie zwiększania konkurencyjności gruzińskich regionów i prowadzony jest przez MFIPR. Beneficjentami na szczeblu centralnym są: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego i Infrastruktury Gruzji oraz

Ministerstwo Gospodarki i Zrównoważonego Rozwoju Gruzji, a na szczeblu regionalnym i lokalnym: administracja urzędów gubernatorów i municypalitetów czterech gruzińskich regionów: Kachetia, Imeretia, Guria oraz Racza-Leczchumi i Dolna Swanetia oraz municypalitetu Gori (region Wewnętrzna Kartlia) i Zugdidi (region Megrelia-Górna Swanetia). Drugi komponent projektu skierowany jest do sektora prywatnego i realizowany jest przez partnera MFIPR – Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości. Beneficjentami są zarówno przedstawiciele gruzińskich startupów jak i instytucji partnerskiej – Gruzjińskiej Agencji Innowacji i Technologii (GITA).

Jako najważniejsze przedsięwzięcia Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Naukowego (MKiDN), które kwalifikują się jako ODA (głównie w zakresie wzmocnienia kapitału ludzkiego, czasem także dobrego rządzenia) można wskazać:

- Stypendia na studia I i II stopnia, studia doktoranckie oraz staże artystyczne w uczelniach nadzorowanych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
- Programy stypendialne: Gaude Polonia – stypendia dla młodych twórców kultury oraz tłumaczy literatury polskiej z krajów Europy Środkowej, oraz Thesaurus Poloniae – stypendia dla naukowców prowadzących badania poświęcone kulturze, historii i wielokulturowemu dziedzictwu Europy Środkowej;
- Prace konserwatorskie, inwentaryzacja i digitalizacja oraz ekspertyzy dot. stanu zachowania obiektów (m.in. Ukraina, Białoruś, Gruzja, Turcja, Tanzania, Aleksandria i inne);

MKiDN uiszcza także składki członkowskie w Światowym Funduszu Dziedzictwa UNESCO, Funduszu Ochrony Niematerialnego Dziedzictwa UNESCO i Światowej Organizacji Własności Intelektualnej (WIPO), które w części są kwalifikowane jako ODA.

Projekty strategiczne służące realizacji Celu 17

„Wieloletni Program Współpracy Rozwojowej na lata 2016–2020” – realizowany do 31 grudnia 2020 roku.

„Wieloletni program współpracy rozwojowej na lata 2021-2030. Solidarność dla rozwoju” – realizowany od stycznia 2021 roku.

Działania i inicjatywy regionów służące realizacji Celu 17

Dolnośląskie

Przedstawiciele firm (Objectivity, UBS, PwC, SoftServe), podmiot ekonomii społecznej (Fundacja LOB), jednostka organizacyjna Urzędu Marszałkowskiego (DOPS) oraz uczelnia wyższa (ASP) połączyły siły, aby dzielić się swoimi zasobami i kompetencjami w ramach *Akademii BIZnES Class*. AKADEMIA BIZnES CLASS przygotowuje podmioty ekonomii społecznej do wdrożenia innowacyjnego

produktu. Analiza pomysłów, szkolenia z marketingu i zarządzania organizacją, a także wsparcie konsultacyjne przedstawicieli biznesu i młodych artystów służy dopracowaniu produktu oraz przygotowaniu podmiotów ES do uruchomienia sprzedaży. Przekazanie środków finansowych na rozwój produktu oraz stworzenie strony internetowej jest wyrazem uznania dla tych podmiotów, które wykonują największą pracę podczas akademii i

przekonują firmy do zainwestowania w ulepszone produkty.

Mentorzy biznesu i mentorzy designu są przypisani do podmiotów ekonomii społecznej. Przez cały cykl mentorzy mają za zadanie dzielić się swoim doświadczeniem i analizować produkt pod względem jego atrakcyjności rynkowej. Celem projektu jest zwiększenie szansy na zakup produktów i usług podmiotów ekonomii społecznej przez biznes i innych nabywców. Podmioty ekonomii społecznej cały zysk ze sprzedaży przeznaczają na misję swoich organizacji. Aby mogły zatrudniać osoby wykluczone społecznie (po kryzysie psychicznym, po uzależnieniach, osoby z niepełnosprawnościami itp.) i/ lub realizować działania społeczne na większą skalę muszą dysponować większymi środkami. Komercjalizacja produktów i usług PES zwiększa niezależność finansową od dotacji rządowych i unijnych, a stała współpraca z biznesem daje stabilność finansową. To przekłada się na komfort życia i aktywność osób, które były zależne od pomocy socjalnej. Projekt został wdrożony już trzykrotnie (w tym w 2021 r.). Skala przedsięwzięcia jest wielokierunkowa, a efekty (kontrakty i zamówienia dla podmiotów ekonomii społecznej od dużych firm) z trzech edycji Akademii BIBZnES CLASS, które już zostały zrealizowane pokazują, że zachodzi zmiana na lepsze, przede wszystkim w świadomości i zaufaniu. Duży biznes zleca usługi i zamawia produkty u podmiotów ekonomii społecznej, których nazywamy społecznymi dostawcami. Akademia przygotowuje społecznych dostawców do zrealizowania coraz większych zamówień. Na stronie kupujespolecznie.pl przedstawiciele biznesu mogą zapoznać się z ofertą podmiotów ekonomii społecznej.

Na współpracy w ramach projektu zyskały nie tylko biznes i uczelnia, ale też podmioty ekonomii społecznej, które wsparcie marketingowe i biznesowe otrzymały dopasowane do swoich potrzeb, poznając umiejętności i styl pracy tych środowisk. Pracownicy biznesu z kolei poznali świat organizacji pozarządowych oraz sytuacji, z którymi muszą mierzyć się społeczni przedsiębiorcy (podmioty ekonomii społecznej) zatrudniające głównie osoby z niepełnosprawnościami, po kryzysie psychicznym lub z wieloma innymi problemami. DOPS jako reprezentant sektora publicznego nauczył się szybkiego i elastycznego reagowania na potrzeby projektu, poznał narzędzia biznesowe, włączył biznes w swoje społeczne inicjatywy. Przedstawiciele biznesu zaczęli korzystać z wiedzy DOPS dot. społecznych dostawców, aby zamawiać usługi/produkty od podmiotów ekonomii społecznej, a także realizować bardziej kompleksowe działania z obszaru CSR. Duże firmy zaufały PES. Dzięki nim inne firmy również otworzyły się na duże zamówienia np. uszycie 1000 toreb bawełnianych.

Wszyscy jako interdyscyplinarny zespół koordynujący trzema edycjami oraz uczestnicy (pracownicy biznesu, studenci ASP oraz przedstawiciele PES) czerpali od siebie wzajemnie wiedzę i umiejętności. Każdy korzystał wzajemnie również ze wsparcia technicznego: sal szkoleniowych, doradczych, konferencyjnych itp. (np. warsztaty odbywały się w Objectivity, a gala podsumowująca w gmachu budynku Akademii Sztuk Pięknych).

Każda edycja Akademii wspiera 8 podmiotów ekonomii społecznej o różnym charakterze działań społecznych, które wpisują się prawie w cele zrównoważonego rozwoju, dlatego projekt w zależności od specyfiki uczestniczących podmiotów wpływa na wszystkie cele pośrednio lub bezpośrednio np. w 2021 r. Fundacja OnWater, która brała udział w Akademii realizuje m. in. cel czysta woda i warunki sanitarne, a także życie pod wodą.

Projekt został wyróżniony zdobywając III miejsce w konkursie Emerging Europe Awards w kategorii Equality-Friendly Initiative of the Year w Londynie.

Podkarpackie

Podkarpackie przystąpiło do projektu polegającego na wzmacnianiu zdolności gmin do programowania i wdrażania działań rewitalizacyjnych. Celem realizacji zadania jest wzmocnienie zdolności JST do programowania i wdrażania działań rewitalizacyjnych, zwłaszcza w zakresie dostępności w rewitalizacji, zarządzania, włączenia społecznego, wykorzystania narzędzi ustawowych oraz wypracowania i wdrożenia systemu monitorowania rewitalizacji w gminach i na poziomie regionów. Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji. Zakładanymi rezultatami Zadania są m.in.

- poszerzenie wiedzy pracowników urzędów gmin,
- włączenie w działania rewitalizacyjne społeczności lokalnej,
- kreowanie liderów lokalnych,
- wzrost liczby przygotowanych gminnych programów rewitalizacji i narzędzi ustawowych,
- prowadzenie polityk w gminie w oparciu o sprawdzone i aktualne dane dotyczące rozwoju gminy.

Realizacja zadania pozytywnie wpłynie na podniesienie kompetencji pracowników gmin województwa podkarpackiego poprzez udział w szkoleniach organizowanych przez województwo podkarpackie. Dla gmin przewidziane jest wsparcie doradcze realizowane

przez Zespół ds. rewitalizacji oraz ekspertów zewnętrznych dla gmin z terenu województwa podkarpackiego m.in. w zakresie przygotowania prawidłowego programu rewitalizacji i jego wdrażania. Podejmowane działania ukierunkowane są na opracowanie gminnych programów rewitalizacji co w konsekwencji umożliwi ubieganie się o środki finansowe (unijne) na realizację zaplanowanych zadań w gminie. Pozyskane środki finansowe przyczynią się do eliminowania ubóstwa oraz wzmocnienia środków wdrażania i ożywienia rozwoju dzięki zintegrowanym działaniom na rzecz lokalnej społeczności jak również przestrzeni i gospodarki. Tym samym pozwoli na wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszarów

zdegradowanych w gminach województwa podkarpackiego.

Pomorskie

W ramach projektu *Pomorski system przedsiębiorczości społecznej, koordynacja rozwoju ekonomii społecznej w województwie pomorskim na lata 2019-2022* odbyła się jubileuszowa 10. konferencja Forum Inicjowania Rozwoju, której zagadnienia łączą działania pomorskiego biznesu, samorządu i podmiotów ekonomii społecznej, organizacji pozarządowych związanych z Agendą 2030. Jest to największe tego typu przedsięwzięcie na Pomorzu.

Działania i inicjatywy interesariuszy służące realizacji Celu 17

Polska Izba Ubezpieczeń

Kontynuacja działania grupy roboczej ds. zrównoważonego finansowania Polskiej Izby Ubezpieczeń. Celem Grupy roboczej do spraw zrównoważonego finansowania jest wpieranie zakładów ubezpieczeń w dostosowaniu działalności do unijnych regulacji z zakresu zrównoważonego finansowania, w szczególności poprzez działania edukacyjne i wypracowywanie stanowisk dotyczących unijnych i krajowych projektów legislacyjnych dotyczących klimatu i zrównoważonego rozwoju. W szczególności Grupa wypracowała podejście rynku ubezpieczeniowego do Projektu Rozporządzenia Parlamentu i Rady w sprawie unijnych zielonych obligacji (GBS – Green Bond Standard).

CSR Consulting

Kampania 17 Celów ma na celu zachęcenie polskiego biznesu do podjęcia działań na rzecz realizacji SDGs. Inicjatywa, prowadzona w szerokim partnerstwie firm i instytucji, jest przykładem tego, jak w praktyce może wyglądać międzysektorowa współpraca na rzecz Agendy 2030. Z kolei portal internetowy Kampanii 17 Celów stanowi centrum wiedzy o SDGs dla polskiego biznesu.

Główny Urząd Statystyczny

Główny Urząd Statystyczny podejmuje współpracę z różnymi jednostkami, które angażują się w realizację celów Agendy 2030, służąc wsparciem informacyjnym lub będąc partnerem merytorycznym, zarówno na szczeblu krajowym, jak i międzynarodowym, czego przykładem są m.in.:

- Kontynuacja współpracy z CSR Consulting w celu wypracowania narzędzia do monitorowania wpływu biznesu na realizację SDGs (Barometr Wpływu). Obok działań na rzecz włączania przedsiębiorstw w realizację Agendy 2030, CSR Consulting wspólnie z partnerami (w tym z GUS) podejmuje aktywności mające na celu

zachęcenie i zainspirowanie polskiego społeczeństwa do działania na rzecz SDGs. Temu służy zainaugurowana w 2021 r. kampania edukacyjna *Dobre Cele*.

- Współpraca GUS z UN Global Compact w przygotowaniu raportu pt. „Edukacja Klimatyczna w Polsce”, który gromadzi informacje stanowiące punkt wyjścia do debaty na temat edukacji klimatycznej w polskim systemie oświaty. Rolą GUS było opracowanie części poświęconej ofercie informacyjnej statystyki publicznej.
- Współorganizowanie wraz z Urzędem Statystycznym w Szwajcarii wydarzenia pt. „Harnessing Remote Sensing for Sustainable Cities”, w ramach cyklu spotkań *Road to Bern* (inicjatywy promującej Światowe Forum Danych w Bernie). Spotkanie odbyło się w Warszawie i zgromadziło polskich, szwajcarskich i amerykańskich ekspertów i praktyków z dziedzin urbanizacji, zrównoważonego rozwoju, digitalizacji i statystyki.
- Współpraca GUS z przedstawicielami urzędów statystycznych krajów UNECE w ramach Grupy Sterującej ds. statystyk SDGs, której współprzewodniczy Polska. Jej celem jest ułatwienie krajom UNECE zarządzania procesem monitorowania celów zrównoważonego rozwoju, m.in. poprzez zdefiniowanie rekomendacji, dzielenie się doświadczeniem i wymianę dobrych praktyk.
- Członkostwo Prezesa GUS w Grupie Wysokiego Szczebla ds. Partnerstwa, Koordynacji i Budowania Potencjału ds. Statystyk dla Agendy 2030 (High-level Group for Partnership, Coordination and Capacity-Building for statistics for the 2030 Agenda for Sustainable Development – HLG-PCCB). Dzięki tej nominacji polska statystyka publiczna zyskała przedstawiciela w grupie wysokiej rangi, która zajmuje się wyznaczaniem strategicznych celów w ramach monitoringu realizacji Celów Agendy 2030. Prezes GUS, obok reprezentowania Polski, reprezentuje także region Europy Wschodniej.

Współpraca i partnerstwo

Partnerstwo jest istotnym środkiem do osiągnięcia postępów w zakresie zarówno poszczególnych Celów Zrównoważonego Rozwoju, jak i powodzenia całości ambitnej wizji przedstawionej w Agendzie 2030.

Ze względu na rolę i znaczenie partnerstwa w końcowym sukcesie Agendy 2030 tej kwestii został poświęcony odrębny cel rozwojowy – 17 – Partnerstwa na rzecz celów. Aby partnerstwo w pełni mogło służyć realizacji Agendy 2030 powinno bazować ono na stabilnych fundamentach, w tym współpracy i dialogu między wszystkimi szczeblami administracji, sektora prywatnego, jak też innych zainteresowanych stron.

Złożony charakter celów oraz występujące między nimi wzajemne powiązania i współzależności wymuszają zastosowanie partnerskiego podejścia do realizacji Agendy 2030. Kompleksowość problemów związanych ze zrównoważonym rozwojem wymaga aktywnego zaangażowania różnych środowisk w celu ich właściwego zaadresowania. Istota partnerskiego podejścia do realizacji powinna uwzględniać zarówno wzajemne informowanie się o podejmowanych działaniach i inicjatywach, konsultacje, dialog – w tym również wyrażone w jego ramach oczekiwania i racje. **W najbardziej zaawansowanych formach partnerstwo oznacza współodpowiedzialność, w tym za przebieg procesów rozwojowych.** W praktyce oznacza to zaangażowanie i szeroko zakrojone współdziałanie pomiędzy podmiotami publicznymi, prywatnymi, organizacjami pozarządowymi, sektorem nauki i społeczeństwem obywatelskim na różnych etapach planowania i realizacji działań rozwojowych. Różne podmioty stają się zatem nie tylko współuczestnikami działań rozwojowych, ale także je współtworzą, co wzmacnia poczucie współodpowiedzialności za ich przebieg.

Kryzys wywołany pandemią COVID-19 oraz działania wojenne Rosji w Ukrainie zagrażające stabilności i pokojowi w Europie przynoszą nadzwyczajne wyzwania, a także zmieniają optykę i priorytety w kontekście realizacji SDGs. Partnerstwo i współodpowiedzialność oraz zrównoważony rozwój wychodzą poza stosowane wcześniej często slogany i nabierają realnego wymiaru. Odnosi się to przede wszystkim do potrzeby równoważenia celów krótkoterminowych z długofalowymi, koordynacji działań w ramach polityk sektorowych, a także pomiędzy różnymi szczeblami zarządzania, integrowania działań gospodarczych i społecznych, które wpływają wzajemnie na siebie.

Należy zakładać, że zwiększy się również znaczenie partnerstw sektorowych, czy na rzecz konkretnych celów, w tym w ramach sektora prywatnego. **Przejdźcie do**

gospodarki zrównoważonej zakończy się sukcesem tylko wtedy, gdy obok sektora publicznego swoją rolę odpowiednio wykorzysta sektor prywatny, bazując na swojej kreatywności, przedsiębiorczości, inwestycjach, zrównoważonych modelach biznesowych i zrównoważonych łańcuchach wartości. Sektor prywatny jest coraz bardziej świadomy swojej roli w dążeniu do zrównoważonego rozwoju, a także odpowiedzialny za swoje działania, przede wszystkim w wymiarze społecznym i środowiskowym. Polscy przedsiębiorcy zdają sobie sprawę, że ich działania będące odpowiedzią na pojawiające się wyzwania w obszarze szeroko pojętego zrównoważonego rozwoju stają się koniecznością, a w średnim okresie będą również mieć wpływ np. na wycenę i postrzeganie przedsiębiorstwa przez inwestorów i interesariuszy. Jednoznacznie potwierdzają to przykłady inicjatyw i projektów prezentowane w ramach poszczególnych celów.

Nadal dostrzegamy istotny potencjał w systematycznie rozszerzonym Partnerstwie na rzecz realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju w Polsce – zainicjowanym w 2017 r. przez ówczesne Ministerstwo Rozwoju. Wśród ponad 140 Sygnatariuszy Karty Partnerstwa są przedstawiciele biznesu, instytucji, w tym finansowych, związków i zrzeszeń, organizacji pozarządowych, instytutów badawczych oraz uczelni. Podmioty przystępują do Partnerstwa mając już bogate doświadczenia i realizując konkretne działania na rzecz zrównoważonego rozwoju. Ma to odzwierciedlenie w zobowiązaniach (ang. *commitments*). Realizowane przez partnerów przedsięwzięcia dotyczą więcej niż tylko jednego SDG. Korzyści wynikające z tego działania to przede wszystkim upowszechnienie wśród podmiotów zainteresowanych wiedzy na temat Agendy 2030 i Celów Zrównoważonego Rozwoju, ich znaczenia dla poszczególnych grup społecznych oraz potrzeby podejmowania wspólnych wysiłków w efektywnej ich realizacji.

Ponadto, we współpracy z sygnatariuszami Partnerstwa organizowane jest Krajowe Forum Interesariuszy Agendy 2030, będące platformą merytorycznej debaty oraz nawiązywania współpracy pomiędzy przedstawicielami różnych środowisk na rzecz realizacji SDGs. Podczas dotychczasowych edycji Forum omówiono istotne dla zrównoważonego rozwoju kwestie, w tym m.in. kluczowe działania i projekty ukierunkowujące Polskę na osiągnięcie SDGs, zagadnienia związane z kryzysem wodnym oraz gospodarką o obiegu zamkniętym. Jednym z podjętych tematów była również godna praca i równe szanse, rola młodego pokolenia (tzw. Millenialsów) w realizacji Agendy 2030, a także zagadnienia pomiaru zrównoważonego

rozwoju i edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju. W 2020 i 2021 roku debatę zdominowała pandemia COVID-19 i jej wpływ na zrównoważony rozwój, a także bezprecedensowe wysiłki w kierunku utrzymania miejsc pracy i odbudowy po kryzysie.

Partnerskie podejście do realizacji projektów, inicjatyw i działań w Polsce widoczne jest na wielu płaszczyznach.

Na poziomie resortów zidentyfikować można gros projektów i innych działań realizowanych w partnerstwie z podmiotami spoza administracji publicznej. Dotyczą one niemal wszystkich celów, przy czym w największym stopniu: SDG 4, SDG 7, SDG 9 i SDG 11 oraz SDG 12. Wskazane poniżej przykłady wpisują się w cele dotyczące zarówno sfery społecznej jak również instytucjonalnej oraz rozwoju gospodarczego.

W obszarze sfery społecznej można wymienić Programy Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych: „*STABILNE ZATRUDNIENIE*”, „*ABSWOLWENT*”; „*Partnerstwo dla osób z niepełnosprawnościami*”. 1 stycznia 2021 r. rozpoczęto realizację projektu „*Włączenie wyłączonej – aktywne instrumenty wsparcia osób niepełnosprawnych na rynku pracy*” w ramach Działania 2.6 Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych PO WER. Projekt realizowany jest przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej – Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych w partnerstwie z Polskim Związkiem Głuchych, Polską Organizacją Pracodawców Osób Niepełnosprawnych oraz Stowarzyszeniem Czas Przestrzeń Tożsamość. Celem projektu jest przygotowanie kompleksowej propozycji wdrożenia do systemu prawnego nowych i zmodyfikowanych instrumentów wspierania aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych. Rozwiązania wypracowane w projekcie powinny w szczególności uwzględniać instrumenty nakierowane na wspieranie zatrudniania osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy.

Również działania w zakresie ekonomii społecznej podejmowane są w partnerstwie z kluczowymi interesariuszami. Stałym forum dialogu jest Krajowy Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej, w którego pracach uczestniczą przedstawiciele administracji rządowej i samorządowej środowisk naukowych, partnerów społecznych, instytucji finansowych oraz podmiotów ekonomii społecznej.

Część rynkowa programu „*Mieszkanie+*” realizowana jest przez PFR Nieruchomości S.A. we współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego, spółkami Skarbu Państwa oraz podmiotami prywatnymi. Natomiast działania w ramach części społecznej programu prowadzone są przez Bank

Gospodarstwa Krajowego poprzez finansowe wsparcie ze środków Funduszu Dopłat dedykowane towarzystwom budownictwa społecznego/społecznym inicjatywom mieszkaniowym, spółdzielniom mieszkaniowym oraz spółkom gminnym (w zakresie preferencyjnego finansowania zwrotnego), a także jednostkom samorządu terytorialnego i organizacjom pożytku publicznego (w zakresie bezzwrotnego finansowego wsparcia z budżetu państwa).

W ramach Programu Wsparcia Reform Strukturalnych na wniosek Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi realizowany jest projekt „*Rozwój obszarów wiejskich poprzez odnawialne źródła energii - Renew(able) your Region (RENALDO)*”. Projekt jest finansowany ze środków Unii Europejskiej oraz niemieckiego Federalnego Ministerstwa Środowiska, Ochrony Przyrody i Bezpieczeństwa Jądrowego. Celem projektu jest udzielenie wsparcia eksperckiego w zakresie przygotowania do założenia pilotażowych spółdzielni energetycznych w 6 gminach na terenie województw kujawsko-pomorskiego i podlaskiego. Realizacja projektu rozpoczęła się w październiku 2020 r. i potrwa do stycznia 2023 r.

Koordynatorem projektu jest Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit GmbH (GIZ) natomiast wykonawcami projektu ze strony niemieckiej „*100 Prozent erneuerbar stiftung*”, a ze strony polskiej Instytut Rozwoju Społeczności Lokalnej Activus (w województwie podlaskim) oraz Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego (w województwie kujawsko-pomorskim).

Istotna jest też współpraca międzyresortowa, jej przykładem mogą być wspólne inicjatywy Ministerstwa Edukacji i Nauki oraz Ministerstwa Klimatu i Środowiska na rzecz edukacji ekologicznej i klimatycznej. Zgodnie z treścią *Listu intencyjnego wyrażającego wolę współpracy na rzecz edukacji ekologicznej i klimatycznej* między Ministerstwem Klimatu i Środowiska a Ministerstwem Edukacji i Nauki powołano Zespół roboczy do spraw edukacji ekologicznej, w tym klimatycznej, i promocji ekologicznych warunków życia. Zespół pracuje od listopada 2021 r. w formie konsultacji eksperckich dot. opracowania pakietów scenariuszy lekcyjnych dla szkół podstawowych i ponadpodstawowych z obszaru ochrony klimatu.

Wcześniej, w 2020 r. w ramach dwustronnych kontaktów między MEIN oraz MKiŚ opracowano nowe materiały zawierające scenariusze lekcji, zaktualizowano materiały edukacyjne umieszczone na platformie Ośrodka Rozwoju Edukacji, przygotowano webinaria dla nauczycieli pn. „*Lekcje z klimatem*”. Zakończono także prace nad 4. pakietami edukacyjnymi składającymi się ze scenariuszy lekcyjnych oraz materiału wspomagającego dla nauczycieli.

Materiały znajdują się pod adresem: <https://www.gov.pl/web/klimat/materiały-edukacyjne>.

Dodatkowo, w czerwcu 2021 r. zainaugurowano program edukacyjny „Leśna szkoła z klimatem”, który służy inspirowaniu uczniów i nauczycieli do działań sprzyjających środowisku przyrodniczemu.

W grudniu 2021 r. ogłoszono II. edycję konkursu „Szkoła z klimatem”, organizowanego przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we współpracy z Ministerstwem Klimatu i Środowiska. Przedsięwzięcie zostało objęte patronatem honorowym Ministra Edukacji i Nauki.

Z początkiem 2022 r. rozpoczęto realizację projektu „Dobry klimat dla miejsc pracy dobrej jakości” dofinansowanego z Norweskiego Mechanizmu Finansowego. Jego głównym celem jest stworzenie klimatu sprzyjającego kreowaniu dobrej jakości miejsc pracy, obejmującego przede wszystkim szerokie zastosowanie mechanizmów umożliwiających godzenie życia zawodowego z rodzinnym/prywatnym, promowanie miejsc pracy przyjaznych rodzicom/opiekunom oraz umożliwiających aktywne ojcostwo, a także upowszechnienie tematyki transparentnej polityki płacowej i zachęcenie pracodawców do wdrożenia rozwiązań z nią związanych. Partnerem projektu jest Konfederacja Norweskich Pracodawców (NHO - Næringslivets Hovedorganisasjon). To największa norweska organizacja pracodawców i wiodący lobbysta biznesu. Organizacja zrzesza ponad 25 600 firm z większości sektorów gospodarki - od małych firm rodzinnych po firmy o zasięgu międzynarodowym. NHO jest wiodącym głosem biznesu i przemysłu w Norwegii. Posiadając specjalistyczną wiedzę i rozległą sieć biznesową, NHO odgrywa ważną i konstruktywną rolę w społeczeństwie norweskim, pełniąc m.in. rolę strony w kształtowaniu układów dwustronnych. Ważnymi partnerami administracji są państwowe instytuty badawcze. Warto w tym miejscu wspomnieć o współpracy Kancelarii Prezesa Rady Ministrów z Instytutem Łączności – Państwowym Instytutem Badawczym. Oba podmioty od września 2018 r. pracują nad stworzeniem powszechnie dostępnego systemu informacji o poziomach pola elektromagnetycznego emitowanego w środowisku, m.in. ze stacji bazowych telefonii komórkowej.

Innym przykładem zaangażowania do współpracy instytutów badawczych jest Projekt AV-PL-ROAD realizowany przez Ministerstwo Infrastruktury we współpracy z Instytutem Transportu Samochodowego oraz Politechniką Warszawską w ramach programu Gospostrateg. W jej efekcie przygotowano kompleksową diagnozę problematyki automatyzacji transportu drogowego na podstawie wykonanych analiz.

Partnerstwo i współpraca służą również wsparciu rozwiązań z zakresu energii i klimatu. Przygotowując nowe rozwiązania, Ministerstwo Klimatu i Środowiska włącza w ten proces również przedstawicieli sektora. To bezprecedensowa i historyczna forma współpracy administracji rządowej z interesariuszami głównych branż sektora OZE, przy wsparciu przedstawicieli świata nauki. Do współpracy zaproszono przedstawicieli sektora prywatnego i podpisano listy intencyjne dotyczące partnerstw w zakresie fotowoltaiki, biometanu i biogazu oraz morskiej energetyki wiatrowej.

Efekt wspólnych prac to wypracowanie, podpisanie i realizacja porozumień sektorowych, które uwzględnią interesy, prawa i obowiązki ich uczestników. Wypracowane rozwiązania i kierunki wskażą potrzeby i wyzwania, przed którymi stoją zarówno przedsiębiorcy, jak i administracja. Nowe technologie i zmiany systemowe wynikające z polityki klimatycznej to nasz priorytet do zastosowania na gruncie krajowym. Współpraca sektorowa powinna pozytywnie wpływać zarówno na rozwój sektora OZE w naszym kraju, jak i stabilizację systemu elektroenergetycznego w Polsce. W ramach projektu pn.: „KlastER - Rozwój energetyki rozproszonej w klastrach energii”, którego celem jest promocja idei klastrów energii, a także tworzenie narzędzi wspierających ich rozwój współpracuje konsorcjum, którego liderem jest Ministerstwo Rozwoju i Technologii, a członkami Akademia Górniczo-Hutnicza i Narodowe Centrum Badań Jądrowych. Celem współpracy Partnerów było wypracowanie koncepcji regulacyjnej dla klastrów energii w Polsce i ujęcie opracowanych założeń, dotyczących funkcjonowania klastrów energii i systemu ich wsparcia w przygotowywanej przez MKiŚ nowelizacji ustawy o Odnawialnych Źródłach Energii.

Z kolei projekt *Dekarbonizacja procesów budowlanych* – mający na celu wprowadzenie materiałów naturalnych o zerowym śladzie węglowym, w tym drewna do gospodarki obiegu cyrkularnego w budownictwie, realizowany w partnerstwie z Uniwersytetem Przyrodniczym z Poznania i Ogólnopolskim Stowarzyszeniem Budownictwa Naturalnego.

Współpraca sektorowa jest też istotna dla realizacji zadań Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, które prowadzi bieżącą współpracę z organizacjami i podmiotami branżowymi z sektorów kreatywnych w celu stałego dostosowywania realizowanych interwencji do realnych potrzeb. Niektóre z ww. inwestycji również realizowane są z udziałem partnerów lokalnych i partnerów spoza administracji, jak np.: Europejskie Centrum Filmowe CAMERIMAGE we współpracy z Urzędem Miasta Torunia i Fundacją Tumult, Interaktywne Centrum Bajki i Animacji

powstaje we współpracy z Urzędem Miasta Bielsko-Biała i Studium Filmów Rysunkowych.

Administracja rządowa angażuje też do współpracy partnerów regionalnych i miasta. Przykładowo, w ramach projektu Centrum Wsparcia Doradczego (CWD) podejmowane są działania we współpracy z partnerami regionalnymi oraz Związkiem Miast Polskich. Uruchomiony w 2020 r. pilotaż CWD skierowano do 38 partnerstw JST, które nawiązały współpracę na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją i funkcjonalnych małych miast powiatowych, liczących do 20 tys. mieszkańców. Innym przykładem współpracy z miastami jest Plan Działań Dla Miast, opracowywany w ramach przygotowań do organizacji Światowego Forum Miejskiego (WUF11) w Katowicach w 2022 r. Do współpracy zgłosiło się ponad 40 miast. Plan ma być katalogiem działań ukierunkowujących miasta na rzecz zielonej, sprawiedliwej i produktywnej transformacji.

Kolejnym przykładem zaangażowania regionów jest projekt „*Rozwój obszarów wiejskich poprzez odnawialne źródła energii - Renew(able) your Region*”, którego celem jest przygotowanie i wsparcie potencjalnych członków przy zakładaniu spółdzielni energetycznych w wybranych 6 gminach wiejskich lub miejsko-wiejskich w województwie podlaskim i kujawsko-pomorskim. W realizację projektu zaangażowane są: MRiRW, MKiŚ, Niemieckie Federalne Ministerstwo Środowiska, Ochrony Przyrody i Bezpieczeństwa Jądrowego, Fundacja Instytut Rozwoju Społeczności Lokalnej Activus, Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego.

Partnerstwo jest też istotne w realizacji projektów wspierających instytucjonalny wymiar zrównoważonego rozwoju. Projekt pn. „Upowszechnienie alternatywnych metod rozwiązywania sporów poprzez podniesienie kompetencji mediatorów, utworzenie Krajowego Rejestru Mediatorów (KRM) oraz działania informacyjne”, jest realizowany w partnerstwie z Centralnym Instytutem Analiz Polityczno-Prawnych, Konfederacją Lewiatan, Katolickim Uniwersytetem Lubelskim oraz Regionalną Izbą Gospodarczą Pomorza.

Przykładem inicjatyw realizowanych w partnerstwie są projekty grup roboczych Zespołu ds. Zrównoważonego Rozwoju i Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw. Wybrane projekty wpisujące się w różne cele zrównoważonego rozwoju zostały opisane w fiszce poświęconej SDG 8.

W zakres realizowanych działań wchodzi: przygotowanie i upowszechnianie poradników, realizacja szkoleń, warsztatów i konferencji, a także inne inicjatywy, które wspierają rozwój praktyk społecznej odpowiedzialności, przyczyniających się do zrównoważonego rozwoju, przede

wszystkim w działalności przedsiębiorstw, ale także innych podmiotów, w tym w środowisku szkół wyższych.

Warto odnotować również działania Głównego Urzędu Statystycznego, który współpracuje z różnymi jednostkami, angażującymi się w realizację celów Agendy 2030, służąc im wsparciem informacyjnym lub pełniąc rolę partnera merytorycznego. Przykładem takiego działania jest włączenie się GUS w inicjatywę firmy CSR Consulting w ramach Kampanii 17 Celów (podmiot specjalizujący się w strategicznym doradztwie w obszarze społecznej odpowiedzialności biznesu i zrównoważonego rozwoju) wypracowany został zestaw wskaźników, umożliwiający monitorowanie wpływu biznesu na realizację SDG (Barometr Wpływu). W konsultacjach wskaźników brali udział również przedstawiciele biznesu, organizacji pozarządowych i środowisko naukowe. Partnerzy wspólnie określili proste do obliczenia wskaźniki, które odnoszą się do obszarów stanowiących dla biznesu szczególne wyzwanie w kontekście zrównoważonego rozwoju (tj. SDGs: 3, 4, 5, 8, 9 i 12). Każda firma może wyliczyć swój wkład i porównać go ze średnią. Pierwsze wyliczenia zostały zaraportowane przez firmy w 2020 r. Wspólne wyniki zostaną zaprezentowane na stronie Kampanii 17 Celów, stanowiąc podstawę do kompleksowych analiz wkładu polskiego biznesu w realizację Agendy 2030. Narzędzie w 2021 r. było udoskonalane. Na początku 2020 r. zainicjowana została również współpraca Głównego Urzędu Statystycznego z Najwyższą Izbą Kontroli (na podstawie Porozumienia zawartego pomiędzy Prezesem GUS i Prezesem NIK), mająca na celu współdziałanie w monitorowaniu postępów we wdrażaniu w Polsce SDGs zbieżnych ze Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju oraz w identyfikowaniu obszarów problemowych i dobrych praktyk. Efektem współpracy z NIK było przygotowanie przez GUS analizy postępów Polski w realizacji SDGs, w oparciu o dane dla wskaźników monitorujących krajowe priorytety SDG. Na tej podstawie NIK zidentyfikował obszary problemowe, wymagające kontroli.

Warto podkreślić też międzynarodowy wymiar współpracy. Przykładami mogą być projekty pomocowe MFIPR. W ramach projektu na rzecz Ukrainy w 2021 r. pn. „*Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości i konkurencyjności ukraińskich regionów*” partnerami były: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP), Polska Agencja Inwestycji i Handlu (PAIH) oraz Fundacja Fundusz Współpracy (FFW).

Działania realizowane w ramach projektu pn. „Wsparcie administracji publicznej w Mołdawii w zrównoważonym rozwoju obszarów miejskich poprzez skuteczną realizację programów i projektów rozwoju miast - kontynuacja”

prowadzone były we współpracy z Fundacją Solidarności Międzynarodowej oraz Przedstawicielstwem w Mołdawii.

Z kolei **projekt MFiPR pn. „Wzrost konkurencyjności gruzińskich regionów i rozwój przedsiębiorczości” realizowany jest we współpracy z PARP ma na celu** rozwijanie administracji otwartej na współpracę z partnerami zewnętrznymi, uwzględnianie opinii interesariuszy w procesie stanowienia prawa, a także angażowanie partnerów społeczno-gospodarczych na wczesnym etapie tworzenia polityk publicznych. Służą temu inicjatywy współpracy w ramach zespołów współpracy administracji rządowej z partnerami zewnętrznymi, w tym zespołów opiniodawczo-doradczych, działających w ramach **Programu Współpracy Partnerskiej Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej** na lata 2020-2021.

W procesie osiągnięcia SDGs istotną rolę odgrywają ludzie, ich wiedza i umiejętności. W tym kontekście kluczowa jest edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju. Docieranie poprzez współpracę i partnerstwo do coraz szerszego kręgu odbiorców pomoże zwiększyć ich wrażliwość i zaangażowanie w proces poszukiwania rozwiązań dotyczących m.in. problemów środowiska czy innowacji społecznych. Budowanie potencjału w szczególności w administracji publicznej jest też ważne również ze względu na liczne wyzwania związane z procesem odbudowy po kryzysie wywołanym pandemią.

Ministerstwo Rozwoju i Technologii jako koordynator wdrażania Agendy 2030 w Polsce jest beneficjentem projektu realizowanego przez OECD pn. *„Program rozwijania potencjału administracji publicznej w celu wspierania realizacji działań na rzecz SDGs i zrównoważonego rozwoju”*. Jednym z elementów programu jest wsparcie całościowe w zakresie poprawy współpracy między instytucjami i zaangażowanymi stronami oraz budowanie partnerstw i kultury partycypacji społecznej (szerszy opis w SDG 16).

Współpraca stanowi istotny aspekt realizacji działań na rzecz zrównoważonego rozwoju nie tylko na szczeblu administracji centralnej, ale również dla regionów.

Regiony, inicjując i koordynując działania na rzecz realizacji strategii, mają możliwość wyboru tych SDGs, które są zbieżne z priorytetami ich polityki regionalnej. Jednocześnie SDGs stanowią dla regionów dobre ramy dla wspierania wielopoziomowego dialogu, zacieśniania współpracy ze społeczeństwem obywatelskim i sektorem prywatnym, stymulowania inwestycji, a także promowania rozwoju w ujęciu lokalnym i regionalnym, w tym udziału lokalnej społeczności w wybranych inicjatywach. Szerokie grono interesariuszy (w tym przedstawicieli przedsiębiorstw, jednostek naukowych, instytucji otoczenia

biznesu i samorządu lokalnego) włączane jest przez regiony w proces tworzenia, wdrażania, monitorowania, oceny i aktualizacji strategii.

Partnerami są dla regionów inne regiony w kraju i za granicą, ale również – w zależności od przedmiotu inicjatywy – inne podmioty. Przykładowo – w zakresie działań z obszaru rynku pracy współpraca odbywa się z instytucjami rynku pracy (Publiczne Służby Zatrudnienia, Ochotnicze Hufce Pracy, organizacje pozarządowe agencjami zatrudnienia, instytucjami szkoleniowymi), w odniesieniu do projektów badawczo- naukowych – z uczelniami, stowarzyszeniami, fundacjami, klastrami, w kwestiach dotyczących klimatu i środowiska – z Głównym Inspektorem Ochrony Środowiska oraz Wojewódzkim Inspektorem Ochrony Środowiska, z instytucjami badawczymi (np. Współpraca z Instytutem Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowym Instytutem Badawczym w Puławach w zakresie rozwoju Systemu Monitoringu Suszy Rolniczej w województwie mazowieckim), ale również z Ministerstwem Rozwoju i Technologii, Głównym Urzędem Nadzoru Budowlanego, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Radą Działalności Pożytku Publicznego, Parkami Narodowymi i Parkami Krajobrazowymi, uczelniami i zagranicznymi odpowiednikami, lokalnymi organizacjami turystycznymi.

Współpraca służy również realizacji celów w obszarze zapewnienia odpowiedniej infrastruktury, w tym zdrowotnej. W ramach inicjatyw podejmowanych w celu zapewnienia wysokiej jakości infrastruktury, w tym infrastruktury zdrowotnej i społecznej współpraca odbywa się głównie z Okręgowymi Radami Lekarskimi, Okręgowymi Radami Pielęgniarek i Położnych, uczelniami medycznymi, Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym, szpitalami, regionalnymi ośrodkami pomocy społecznej czy organizacjami pozarządowymi.

Regiony prowadzą również współpracę na rzecz wysokiej jakości edukacji m.in. z centrami rozwoju gospodarki, wspierania inicjatyw lokalnych, uczelniami, klastrami, kuratoriami oświaty czy samorządowymi placówkami doskonalenia nauczycieli. W obszarze gospodarki (innowacyjność, godna praca) ważne znaczenie odgrywa współpraca z przedsiębiorcami, uczelniami i jednostkami sfery B+R, klastrami, agencjami rozwoju przedsiębiorczości, agencjami rozwoju regionalnego, izbami gospodarczymi oraz instytucjami otoczenia biznesu.

Partnerski charakter realizowanych projektów deklarują również wszyscy interesariusze, którzy przekazali wkład do niniejszego opracowania.

Monitorowanie postępów w zakresie realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju

Ważnym zadaniem wskazanym w Agendzie 2030 jest monitorowanie postępów w osiąganiu Celów Zrównoważonego Rozwoju. Zadanie to znajduje się w kompetencjach statystyki publicznej. Monitorowanie odbywa się na trzech poziomach:

- globalnym – ten poziom koordynuje Komisja Statystyczna ONZ;
- regionów świata – odpowiedzialne za to są regionalne agendy ONZ (w naszym regionie to Europejska Komisja Gospodarcza ONZ – UNECE);
- krajowym – za który odpowiadają krajowe urzędy statystyczne (w Polsce odpowiada za to GUS).

Do oceny postępów na poziomie globalnym i regionalnym stosowany jest zestaw tzw. wskaźników globalnych (SDG indicators). Wartości dla całego świata i jego regionów są obliczane przez organizacje międzynarodowe, głównie na podstawie oficjalnych danych statystycznych pozyskiwanych z poszczególnych krajów. Użytkownicy poszukujący szczegółowych danych dla świata, regionów i poszczególnych krajów znajdują je w bazie danych ONZ udostępnionej pod adresem <https://unstats.un.org/sdgs/indicators/database/>.

Postępy poczynione w skali całego świata i jego regionów są prezentowane przez ONZ w wydawanych co roku raportach Sekretarza Generalnego ONZ „*Progress towards the Sustainable Development Goals. Report of the Secretary-General*” przed sesją Forum Politycznego Wysokiego Szczebla (HLPF). HLPF prowadzi prace opierając się także na okresowo przygotowywanym Globalnym Raporcie dotyczącym zrównoważonego rozwoju (*Global Sustainable Development Report*). Stanowi on solidny instrument opierający się na dowodach, którego celem jest wzmacnianie powiązań polityki z nauką.

Działania podejmowane przez poszczególne państwa członkowskie ONZ są monitorowane przez ONZ w ramach tzw. dobrowolnych krajowych przeglądów (Voluntary National Reviews – VNR), które odbywają się w lipcu każdego roku na HLPF w Nowym Jorku. W 2018 r. po raz pierwszy w takim przeglądzie wzięła udział Polska, prezentując raport pt. „*Realizacja Celów Zrównoważonego Rozwoju w Polsce*”, przyjęty przez Radę Ministrów 5 czerwca 2018 r. Z okazji tego wydarzenia GUS przygotował publikację pt. [A picture of Poland. Statistics for SDGs](#), której celem było przybliżenie czytelnikom z innych państw obrazu Polski w kontekście SDGs. Inspirację do przygotowania publikacji stanowiły priorytety rozwojowe

dla Polski, wskazane w raporcie pt. „*Realizacja Celów Zrównoważonego Rozwoju w Polsce*”.

Zestaw wskaźników globalnych jest zestawem kompromisowym dla całego świata i nie wszystkie mierniki odzwierciedlają problemy i wyzwania poszczególnych regionów i krajów. Dlatego ONZ zachęca do tworzenia dodatkowych zestawów dostosowanych do różnych potrzeb. Z takiego rozwiązania korzysta m.in. Unia Europejska, która w 2017 r. przyjęła zestaw wskaźników SDG monitorujących zrównoważony rozwój w kontekście polityk unijnych. Zestaw ok. 100 wskaźników podlega corocznym przeglądom, przy czym kryteria doboru wskaźników do zestawu pozostają niezienne (m.in. związek z SDGs i politykami unijnymi). Wskaźniki SDG dobrane przez UE są podstawą corocznie publikowanych Raportów Eurostatu, które analizują postępy UE względem Celów Zrównoważonego Rozwoju. Zestaw wskaźników UE jest również wykorzystywany przez kraje członkowskie do analiz porównawczych.

Także niektóre kraje korzystają z możliwości monitorowania swoich postępów za pomocą własnych zestawów wskaźników SDG. Takie rozwiązanie przyjęto w Polsce, gdzie GUS we współpracy z resortem koordynującym wdrażanie SDGs opracował listę wskaźników monitorujących priorytety krajowe. Po szerokich konsultacjach wśród interesariuszy Agendy 2030, zestaw opublikowano w 2018 r. w Aneksie statystycznym do Raportu przygotowanego na pierwszy przegląd VNR Polski. W 2019 r. zestaw został zaktualizowany i silniej powiązany z krajowymi priorytetami.

Zestaw wskaźników dla krajowych priorytetów oraz zestaw globalny z danymi dla Polski są udostępniane przez GUS na [Platformie SDG](#) przeznaczonej do monitorowania SDGs w Polsce. Jest to narzędzie służące do udostępniania i wizualizacji danych SDG, a także pełniące rolę bazy wiedzy na temat Agendy 2030. Znajdują się w nim m.in. podstawowe informacje na temat zrównoważonego rozwoju, inicjatyw, w które zaangażowana jest statystyka, a także szereg krajowych i międzynarodowych opracowań statystycznych poświęconych tematyce SDG.

Wskaźniki monitorujące SDG są podstawą analitycznych raportów cyfrowych, które począwszy od 2020 r. są corocznie publikowane przez GUS. Pierwszy raport pt. „[Polska na drodze zrównoważonego rozwoju Raport 2020](#)” został opublikowany we wrześniu 2020 r. z okazji 5. rocznicy przyjęcia Agendy 2030. Przedstawia on zmiany w Polsce w kontekście globalnym i Unii Europejskiej, co

pozwala na porównanie osiągnięć Polski z krajami o podobnych uwarunkowaniach społeczno-gospodarczych. W kolejnych latach tematyka raportów będzie skupiała się na różnorodnych aspektach zrównoważonego rozwoju. We wrześniu 2021 r. opublikowano Raport dotyczący rozwoju inkluzywnego ([Polska na drodze zrównoważonego rozwoju. Inkluzywny wzrost gospodarczy. Raport 2021](#)). Cyfrowa, innowacyjna forma publikacji, daje szereg nowych możliwości prezentacji informacji. Oprócz komentarza analitycznego zawiera m.in. interaktywne wykresy z możliwością pobrania szczegółowych danych, co spełnia oczekiwania zarówno przeciętnego odbiorcy, jak i bardziej zaawansowanego użytkownika, który poszukuje np. danych w otwartych formatach.

Cele Zrównoważonego Rozwoju mają złożony charakter i oficjalne ramy monitorowania nie zawsze wystarczają do szczegółowych analiz problemowych lub analiz zaangażowania poszczególnych grup interesariuszy. Wśród krajów coraz bardziej popularne jest tworzenie dodatkowych zestawów wskaźników, nieraz wykraczających poza oficjalne statystyki lub korzystających z innowacyjnych technik i źródeł danych (np. geoprzestrzennych), które skupiają się na konkretnych problemach, np. społecznościach lokalnych lub grupach zagrożonych wykluczeniem. W Polsce przykładem takiego podejścia jest Barometr Wpływu opracowany przez CSR Consulting przy współpracy GUS. Narzędzie to ma wspomóc przedsiębiorstwa w ocenie ich wpływu na realizację celów Agendy 2030 (więcej nt. inicjatywy w rozdziale pt. *Współpraca i partnerstwo* oraz w Działaniach i inicjatywach interesariuszy służących realizacji Celu 17.).

Monitorowanie postępów z realizacji Agendy 2030 jest dużym wyzwaniem dla statystyki publicznej, zwłaszcza dla krajowych urzędów statystycznych. Wymaga ono koordynacji prac wielu instytucji i współpracy pomiędzy szczeblem międzynarodowym a krajowym. Dla wsparcia instytucji statystycznych w regionie Europejskiej Komisji Gospodarczej ONZ w 2016 r. powołano Grupę Sterującą ds. Statystyki dla SDGs, której od 2018 r. współprzewodniczy Polska (GUS) wraz ze Szwecją. Jednym z najważniejszych dokonań Grupy jest Mapa Drogowa dla statystyk SDG ([Road Map on statistics for Sustainable Development Goals](#)), która ma za zadanie ułatwić krajom organizację procesu monitorowania Agendy 2030. Pierwsza edycja Mapy Drogowej z 2017 r. skupiała się na określeniu podstaw i ram monitorowania SDG oraz wsparciu krajów w organizacji całego procesu, natomiast 2. edycja (opublikowana w 2022 r.; [Road Map on Statistics for Sustainable Development Goals - Second Edition](#)) koncentruje się na wyzwaniach związanych ze zwiększeniem wykorzystania statystyki, wprowadzeniem do niej nowoczesnych rozwiązań i celowanym

monitorowaniu problemów. Polska (GUS) jest autorem dwóch rozdziałów opracowania (Tracking progress at various levels oraz Voluntary National Reviews). W drugiej edycji mapy drogowej wykorzystano również dwie inicjatywy GUS jako case studies w obszarze SDGs (m.in. udział w rozwoju zestawu wskaźników dla biznesu Barometr Wpływu).

Dokument jest skierowany nie tylko do krajowych urzędów statystycznych, ale również do szerokiego grona interesariuszy Agendy 2030 obejmującego zarówno gestorów, jak i użytkowników danych.

Wskaźniki monitorujące priorytety krajowe w ramach Celu 1

1 KONIEC Z UBÓSTWEM

Nazwa wskaźnika	jednostka	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1.1.a Stopa ubóstwa relatywnego (GUS)	%	15,5	13,9	13,4	14,2	13,0	11,8
1.1.b Realny dochód do dyspozycji brutto gospodarstw domowych na 1 mieszkańca (EUROSTAT)	2008=100	118,48	125,18	129,12	133,33	141,31	145,31
1.2.a Liczba centrów integracji społecznej, zakładów aktywności zawodowej i warsztatów terapii zajęciowej na 100 tys. ludności (GUS)	sztuki	2,4	2,5	2,6	2,7	2,7	2,7
1.2.b Liczba uczestników w centrach integracji społecznej, zakładach aktywności zawodowej i warsztatach terapii zajęciowej na 100 tys. ludności (GUS)	osoby	101,6	106,9	112,3	116,1	115,4	115,1
1.3.a Odsetek dzieci w wieku 1-2 lata objętych różnymi formami opieki instytucjonalnej (MRiPS)	%	12,4	13,9	16,0	19,3	22,6	25,9
1.4.a Liczba mieszkań przypadających na 1000 ludności (GUS)	-	367,3	371,3	375,7	380,5	385,9	392,4

Źródło: Platforma SDG, Oficjalne statystyki SDG – wskaźniki dla priorytetów krajowych
(.) – zupełny brak informacji lub dane jeszcze niedostępne.

Nazwa wskaźnika	Jednostka	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
2.1.a - Wskaźnik kształtowania się wydatków rządowych w rolnictwie	-	0,33	0,34	0,30	0,48	0,44	0,45	.
2.1.b - Nakłady na B+R w dziedzinie rolnictwa w relacji do PKB	%	0,05	0,04	0,05	0,05	0,06	0,06	.
2.1.c - Udział powierzchni użytków rolnych w gospodarstwach rolnych o powierzchni użytków rolnych powyżej 30 ha w powierzchni użytków rolnych ogółem w gospodarstwach rolnych	%	41	42	41	42	43	46	.
2.2.a - Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych z certyfikatem w gospodarstwach ekologicznych w powierzchni użytków rolnych ogółem w gospodarstwach rolnych	%	3,45	2,96	2,62	2,48	2,66	2,73	.
2.2.b - Odsetek próbek artykułów rolno-spożywczych o niewłaściwej jakości handlowej	%	13,5	9,0	12,1	20,7	14,5	16,5	.
2.3.a - Udział w dochodach wiejskich gospodarstw domowych dochodów z pracy najemnej i pracy na własny rachunek poza gospodarstwem rolnym w użytkowaniu indywidualnym	%	57,7	55,7	53,8	55,0	55,1	56,3	.
2.4.a - Wartość eksportu artykułów rolno-spożywczych w przeliczeniu na 1 mieszkańca	zł	2596,98	2908,95	3090,58	3249,46	3555,37	3957,7 7	.
2.4.b - Udział towarów rolno-spożywczych w polskim eksporcie ogółem	%	13,30	13,17	13,45	13,28	13,34	14,30	.
2.5.a - Odsetek długości dróg publicznych o nawierzchni twardej ulepszonej na terenach zamieszkanych	%	50,6	51,2	52,1	52,6	53,2	53,9	.
2.6.a - Liczba zasobów genetycznych roślin zabezpieczonych w kolekcjach banków genów	sztuki	81807	82514	88362	85855	85876	85876	89880
2.7.a *Odsetek osób w wieku 18 lat i więcej cierpiących na otyłość” zostanie zastąpiony wskaźnikiem „Odsetek osób w wieku 15 lat i więcej cierpiących na otyłość wg BMI” (EHIS).	%	18,5.	.	.

Źródło: Platforma SDG, Oficjalne statystyki SDG – wskaźniki dla priorytetów krajowych
(.) – zupełny brak informacji lub dane jeszcze niedostępne.

Wskaźniki monitorujące priorytety krajowe w ramach Celu 3

3 DOBRE ZDROWIE
I JAKOŚĆ ŻYCIA

Nazwa wskaźnika	jednostka	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
3.1.a - Oczekiwane lata życia w zdrowiu mężczyzn (Eurostat)	lata	60,1	61,3	60,6	60,5	60,9	.	.
3.1.b - Oczekiwane lata życia w zdrowiu kobiet (Eurostat)	lata	63,2	64,6	63,5	64,3	64,1	.	.
3.1.c - Liczba zgonów w wyniku chorób układu krążenia na 100 tys. ludności (GUS)	osoby	469,0	437,1	434,8	437,2	421,0	455,1	.
3.1.d - Liczba zgonów w wyniku nowotworów złośliwych na 100 tys. ludności (GUS)	osoby	261,6	260,1	259,3	263,9	261,3	260,4	.
3.1.e - Liczba zgonów w wyniku cukrzycy na 100 tys. ludności (GUS)	osoby	21,5	21,6	22,9	23,5	24,2	31,7	.
3.1.f - Liczba zgonów w wyniku przewlekłej choroby dróg oddechowych na 100 tys. ludności (GUS)	osoby	24,7	24,7	26,4	24,6	22,6	22,8	.
3.2.a - Liczba lekarzy na 10 tys. ludności (GUS)	osoby	23,0	23,9	23,5	23,3	23,7	24,1	.
3.2.b - Liczba pielęgniarek i położnych na 10 tys. ludności (GUS)	osoby	57,2	56,9	56,3	56,2	56,3	56,0	.
3.3.a - Odsetek osób w wieku 16 lat i więcej, które zgłosiły, że ich potrzeby w zakresie usług opieki zdrowotnej nie zostały zaspokojone (GUS)	%	7,3	6,6	3,3	4,2	4,2	1,9	.
3.4.e - Liczba badań przesiewowych dla wczesnego wykrywania raka jelita grubego na 10 tys. ludności (Centrum Onkologii w Warszawie)	sztuki	16,23	10,38	27,36	30,50	24,77	27,22	.
3.5.a - Wydatki bieżące publiczne na ochronę zdrowia, jako % PKB (GUS)	%	4,4	4,5	4,5	4,5	4,6	.	.
3.6.a - Odsetek podmiotów leczniczych posiadających rozwiązania informatyczne umożliwiające prowadzenie dokumentacji medycznej w postaci elektronicznej (CeZ)	%	.	35,34	.	56,60	.	.	68,36
3.7.a - Krajowy wskaźnik średniego narażenia na pył PM _{2,5} (GIOŚ)	µg/m ³	23	22	22	22	21	19	.

Źródło: Platforma SDG, Oficjalne statystyki SDG – wskaźniki dla priorytetów krajowych

(.) – zupełny brak informacji lub dane jeszcze niedostępne.

Wskaźniki monitorujące priorytety krajowe w ramach Celu 4

4 DOBRA JAKOŚĆ
EDUKACJI

Nazwa wskaźnika	jednostka	2015	2016	2017	2018	2019	2020
4.1.a Stopa bezrobocia absolwentów szkół prowadzących kształcenie zawodowe wg BAEL (GUS)	%	33,8	35,0	31,5	27,3	26,3	22,0
4.2.a Odsetek studentów-cudzoziemców studiujących na polskich uczelniach na terenie Polski (GUS)	%	4,0	4,8	5,5	6,3	6,7	6,8
4.3.a Wyniki testów PISA - odsetek uczniów na najwyższych poziomach osiągnięć w czytaniu i interpretacji (OECD/MEiN)	%	8,2	.	.	12,2	.	.
4.3.b Wyniki testów PISA - odsetek uczniów na najwyższych poziomach osiągnięć w matematyce (OECD/MEiN)	%	12,2	.	.	15,8	.	.
4.3.c Wyniki testów PISA - odsetek uczniów na najniższych poziomach osiągnięć w czytaniu i interpretacji (OECD/MEiN)	%	14,4	.	.	14,7	.	.
4.3.d Wyniki testów PISA - odsetek uczniów na najniższych poziomach osiągnięć w matematyce (OECD/MEiN)	%	17,2	.	.	14,7	.	.
4.3.e Wyniki testów PISA - odsetek uczniów na minimalnym wymagalnym poziomie osiągnięć w czytaniu i interpretacji (OECD/MEiN)	%	85,6	.	.	85,3	.	.
4.3.f Wyniki testów PISA - odsetek uczniów na minimalnym wymagalnym poziomie osiągnięć w matematyce (OECD/MEiN)	%	82,8	.	.	85,3	.	.
4.3.g Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (MEiN/GUS)	%	84,2	81,1	84,7	87,3	88,5	87,2
4.3.g Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w mieście (MEiN/GUS)	%	98,1	95,3	99,3	101,9	102,7	101,1
4.3.g Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym na wsi (MEiN/GUS)	%	65,1	61,6	64,5	67,0	68,5	67,7
4.4.a Młodzież niekontynuująca nauki (GUS)	%	5,3	5,2	5,0	4,8	5,2	5,4
4.4.b Osoby w wieku 25-64 uczestniczące w kształceniu lub szkoleniu w okresie 12 miesięcy przed badaniem (wg BAEL) (GUS)	%	3,5	3,7	4,0	5,7	4,8	3,7
4.5.a Odsetek osób deklarujących znajomość przynajmniej jednego języka obcego (GUS)	%	.	68,3
4.5.b Odsetek osób posiadających ponadpodstawowe umiejętności cyfrowe (GUS)	%	15	19	21	22	21	26

Źródło: Platforma SDG, Oficjalne statystyki SDG – wskaźniki dla priorytetów krajowych
(.) – zupełny brak informacji lub dane jeszcze niedostępne.

Wskaźniki monitorujące priorytety krajowe w ramach Celu 5

5 RÓWNOŚĆ
PŁCI

Nazwa wskaźnika	jednostka	2015	2016	2017	2018	2019	2020
5.1.a Zróżnicowanie wynagrodzeń kobiet i mężczyzn (luka płacowa) (GUS)	%	7,4	7,1	7,2	8,8	6,8	4,8
5.1.b Luka w zatrudnieniu kobiet i mężczyzn (w wieku 25-54 lata) (GUS)	pkt. proc.	11,0	11,6	12,0	11,6	12,8	13,0
5.1.c Udział kobiet w ogólnej liczbie osób zatrudnionych na stanowiskach wyższego szczebla ⁵ (GUS)	%	.	45,8	.	46,3	.	45,0
5.2.a Odsetek dzieci w wieku 1-3 lata objętych różnymi formami opieki instytucjonalnej (MRiPS)	%	12,4	13,9	16,0	19,3	22,6	25,9
5.3.a Wskaźnik zatrudnienia kobiet z najmłodszym dzieckiem w wieku do 5 lat wg BAEL (GUS)	%	64,1	63,0	63,4	62,4	62,5	62,9

Źródło: Platforma SDG, Oficjalne statystyki SDG – wskaźniki dla priorytetów krajowych
(.) – zupełny brak informacji lub dane jeszcze niedostępne.

⁵ Badanie realizowane z częstotliwością co 2 lata

Wskaźniki monitorujące priorytety krajowe w ramach Celu 6

Nazwa wskaźnika	jednostka	2015	2016	2017	2018	2019	2020
6.1.a Pojemność obiektów małej retencji wodnej (MRiRW)	dam ³	830309,8	826034,2	.	846693,5	839607,4	852978,8
6.1.b Odsetek ludności zaopatrywanej z sieci wodociągowej w wodę nieodpowiadającą wymaganiom (MZ)	%	1,1	0,6	0,3	0,3	0,3	0,4
6.2.a Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków (GUS)	%	72,7	73,5	73,6	74,0	74,5	74,8
6.2.b Ścieki przemysłowe i komunalne oczyszczane biologicznie, chemicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów w % ścieków wymagających oczyszczenia (GUS)	%	70,90	71,43	72,52	73,17	73,93	73,32

Źródło: Platforma SDG, Oficjalne statystyki SDG – wskaźniki dla priorytetów krajowych
(.) – zupełny brak informacji lub dane jeszcze niedostępne.

Wskaźniki monitorujące priorytety krajowe w ramach Celu 7

7 CZYSTA I DOSTĘPNA
ENERGIA

Nazwa wskaźnika	jednostka	2015	2016	2017	2018	2019	2020
7.1.a Energochłonność pierwotna PKB z korektą klimatyczną (GUS)	kg/euro (w cenach stałych z roku 2005)	0,272	0,273	0,272	0,265	0,249	.
7.2.a Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto (GUS)	%	11,8	11,40	11,06	14,94	15,38	16,10
7.3.a Stosunek pozyskania energii ogółem do globalnego zużycia energii (MKiŚ/GUS)	%	71	67	62	58	57	56
7.3.b SAIDI (Wskaźnik przeciętnego systemowego czasu trwania przerwy długiej i bardzo długiej w przeliczeniu na jednego odbiorcę) (MKiŚ)	minuty	243,6	179,9	285,0	133,0	138,5	118,7
7.4.a Odsetek gospodarstw domowych (o dochodach poniżej 60% mediany), deklarujących brak możliwości ogrzewania mieszkania odpowiednio do potrzeb (EU-SILC) (GUS)	%	18,7	16,7	15,1	13,7	11,5	8,9
7.4.b Udział przeciętnych miesięcznych wydatków na nośniki energii w wydatkach gospodarstw domowych ogółem (GUS)	%	11,4	10,8	10,7	10,3	9,8	10,3

Źródło: Platforma SDG, Oficjalne statystyki SDG – wskaźniki dla priorytetów krajowych
(.) – zupełny brak informacji lub dane jeszcze niedostępne.

Wskaźniki monitorujące priorytety krajowe w ramach Celu 8

Nazwa wskaźnika	jednostka	2015	2016	2017	2018	2019	2020
8.1.a Udział eksportu wyrobów wysokiej techniki w eksporcie ogółem (GUS)	%	8,5	8,5	8,4	8,3	8,6	9,0
8.1.b Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach w relacji do PKB (GUS)	%	2,43	2,10	2,07	1,72	1,68	1,6967
8.1.c Wskaźnik Globalnej Konkurencyjności (GCI) - pozycja w rankingu (World Economic Forum)	pozycja	41	36	39	37	37	37
8.2.a Wskaźnik łatwości prowadzenia interesów (pozycja w rankingu Doing Business) (World Bank)	pozycja	25	24	27	33	40	40
8.3.a Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15-64 lata (wg BAEL) (GUS)	%	62,9	64,5	66,1	67,4	68,2	68,7
8.4.a Odsetek osób zatrudnionych na podstawie stosunku pracy w odniesieniu do liczby osób pracujących w gospodarce narodowej (GUS)	%	73,2	73,6	73,7	73,9	74,2	73,9
8.5.a Wskaźnik zatrudnienia kobiet z najmłodszym dzieckiem w wieku do 5 lat wg BAEL (GUS)	%	64,1	63,0	63,4	62,4	62,5	62,9
8.6.a Odsetek pracowników otrzymujących wynagrodzenie miesięczne ogółem w wysokości do 50% przeciętnego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej (GUS)	%	.	17,5	.	16,2	.	13,4
8.7.a Współczynnik aktywności zawodowej (GUS)	%	56,2	56,2	56,4	56,3	56,2	56,1
8.7.b Udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych (20-64 lata) (GUS)	%	40,2	36,0	31,7	27,5	22,0	20,5
8.7.c Osoby młode niepracujące, nieuczące się i niedokształcające się (w wieku 15-24 lata) (GUS)	%	11,0	10,5	9,5	8,7	8,1	8,6
8.8.a Udział osób pracujących na wsi w sektorze pozarolniczym w ogólnej liczbie osób pracujących na wsi (GUS)	%	72,9	75,7	76,7	77,8	78,9	78,2
8.9.a Saldo migracji zagranicznych na pobyt stały (GUS)	osoby		1505	1436	3612	6183	4483

Źródło: Platforma SDG, Oficjalne statystyki SDG – wskaźniki dla priorytetów krajowych

(.) – zupełny brak informacji lub dane jeszcze niedostępne.

Wskaźniki monitorujące priorytety krajowe w ramach Celu 9

Nazwa wskaźnika	jednostka	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
9.1.a Globalny Indeks Innowacji (Global Innovation Index)	pozycja w rankingu	46	39	38	39	39	38	40
9.2.a Nakłady krajowe brutto na działalność B+R w relacji do PKB (GUS)	procent [%]	1,00	0,96	1,03	1,21	1,32	1,39	.
9.2.b Nakłady sektora przedsiębiorstw na działalność B+R w relacji do PKB (GUS)	procent [%]	0,47	0,63	0,67	0,80	0,83	0,88	.
9.2.c Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych w przychodach netto ze sprzedaży ogółem w przedsiębiorstwach przemysłowych (GUS)	procent [%]	9,5	8,1	7,1	9,1	9,3	10,0	.
9.2.d Udział eksportu wyrobów wysokiej techniki w eksporcie ogółem (GUS)	procent [%]	8,5	8,5	8,4	8,3	8,6	9,0	.
9.3.a Odsetek gospodarstw domowych korzystających z dostępu do Internetu o przepustowości przynajmniej 100 Mb/s (UKE)	procent [%]	5,5	7,8	12,8	19,3	23,3	28,3	.
9.4.a Udział przychodów ze sprzedaży na eksport w przychodach netto MŚP ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów (GUS)	procent [%]	14,0	15,3	15,4	14,8	15,3	16,0	.
9.5.a Wskaźnik Międzygałęziowej dostępności transportowej (WMDT) (PAN/MFiPR)	[-]	35,2	35,9	36,6	37,5	38,8	38,7	.
9.5.b Gęstość dróg ekspresowych i autostrad na 1000 km ² (GUS)	km	9,8	10,1	10,9	11,9	13,1	13,6	.

Źródło: Platforma SDG, Oficjalne statystyki SDG – wskaźniki dla priorytetów krajowych
(.) – zupełny brak informacji lub dane jeszcze niedostępne.

Wskaźniki monitorujące priorytety krajowe w ramach Celu 10

10 MNIEJ
NIERÓWNOŚCI

Nazwa wskaźnika	jednostka	2015	2016	2017	2018	2019	2020
10.1.a Zróżnicowanie wartości dodanej brutto na 1 pracującego na poziomie regionów (NUTS 2) (GUS)	procent [%]	15,5	15,0	14,7	15,0	15,1	14,4
10.1.b Relacja przeciętnych rocznych dochodów do dyspozycji netto na 1 osobę w gospodarstwie domowym na wsi do miasta (GUS)	procent [%]	69,5	71,6	68,9	71,7	77,1	78,3
10.2.a Zmiana liczby pracujących w podregionach o mniej korzystnych uwarunkowaniach rozwojowych (GUS)	osoby	28601	49727	44900	34350	17985	.
10.3.a Współczynnik Giniego - wskaźnik rozkładu dochodów (GUS)	punkty	30,6	29,8	29,2	27,8	28,5	27,2

Źródło: Platforma SDG, Oficjalne statystyki SDG – wskaźniki dla priorytetów krajowych
(.) – zupełny brak informacji lub dane jeszcze niedostępne.

Wskaźniki monitorujące priorytety krajowe w ramach Celu 11

Nazwa wskaźnika	jednostka	2015	2016	2017	2018	2019	2020
11.1.a Narażenie na nadmierny hałas (GUS)	procent [%]	12,4	13,0	12,4	13,8	12,6	.
11.1.b Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w miastach (GUS)	m2	26,4	26,8	27,2	27,7	28,1	28,7
11.1.c Odsetek ludności miejskiej żyjącej w mieszkaniach z przeciekającym dachem, wilgotnymi ścianami, podłogami lub fundamentami lub ze zgnilizną ram okiennych lub podłóg (GUS)	procent [%]	10,6	10,1	10,5	10,5	10,4	5,7
11.1.d Udział autobusów na alternatywne paliwo w ogólnej liczbie autobusów służących do obsługi transportu miejskiego (GUS)	procent [%]	3,6	3,8	4,1	7,0	9,7	12,2
11.1.e Liczba przewozów pasażerskich na 1 mieszkańca obszarów miejskich (Min. Inf.)	osoby	158,3	162,7	161,7	163,4	167,6	98,7
11.1.f Odsetek odpadów komunalnych przeznaczonych do przetworzenia w określony sposób w relacji do ilości odpadów wytworzonych – recykling (GUS)	procent [%]	26,39	27,84	26,73	26,18	25,03	26,68
11.1.f Odsetek odpadów komunalnych przeznaczonych do przetworzenia w określony sposób w relacji do ilości odpadów wytworzonych - kompostowanie lub fermentacja (GUS)	procent [%]	6,09	6,99	7,08	8,11	9,04	12,03
11.1.f Odsetek odpadów komunalnych przeznaczonych do przetworzenia w określony sposób w relacji do ilości odpadów wytworzonych - przekształcenia termiczne (GUS)	procent [%]	13,25	19,44	24,41	24,13	22,90	21,52
11.1.f Odsetek odpadów komunalnych przeznaczonych do przetworzenia w określony sposób w relacji do ilości odpadów wytworzonych – składowanie (GUS)	procent [%]	54,29	45,74	41,77	41,58	43,03	39,78
11.2.a Krajowy wskaźnik średniego narażenia na pył PM _{2,5} (GIOŚ)	µg/m3	23	22	22	22	21	19
11.2.b Powierzchnia terenów zielonych w miastach na 1 mieszkańca (GUS)	m2	20,7	21,5	21,6	21,8	22,2	22,3

Źródło: Platforma SDG, Oficjalne statystyki SDG – wskaźniki dla priorytetów krajowych
(.) – zupełny brak informacji lub dane jeszcze niedostępne.

Wskaźniki monitorujące priorytety krajowe w ramach Celu 12

Nazwa wskaźnika	jednostka	2015	2016	2017	2018	2019	2020
12.1.a Produktywność zasobów (Eurostat)	euro/kg	0,67	0,64	0,66	0,68	0,80	0,79
12.1.b Krajowa Konsumpcja Materialna (DMC) na 1 mieszkańca (Eurostat)	tony	16,93	17,70	18,71	19,34	17,62	17,53
12.1.c Wskaźnik powtórnego wykorzystania materiałów (Eurostat)	procent [%]	11,6	10,2	9,9	9,8	10,3	9,9
12.2.a Udział powierzchni ekologicznych użytków rolnych z certyfikatem w gospodarstwach ekologicznych w powierzchni użytków rolnych ogółem w gospodarstwach rolnych (GIJHARS/GUS)	procent [%]	3,45	2,96	2,62	2,48	2,66	2,73

Źródło: Platforma SDG, Oficjalne statystyki SDG – wskaźniki dla priorytetów krajowych
(.) – zupełny brak informacji lub dane jeszcze niedostępne.

Wskaźniki monitorujące priorytety krajowe w ramach Celu 13

Nazwa wskaźnika	jednostka	2015	2016	2017	2018	2019	2020
13.1.a Dynamika emisji CO ₂ (2010=100) (KOBIZE)	2010=100	93,6	96,9	100,8	100,6	95,1	90,6
13.1.b Dynamika emisji gazów cieplarnianych (2010=100) (KOBIZE)	2010=100	94,2	96,9	100,4	100,1	94,6	91,1
13.2.a Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto (GUS)	procent [%]	11,88	11,40	11,06	14,94	15,38	16,10
13.2.b Pozyskanie energii geotermalnej (GUS)	TJ	909	930	946	991	1050	1073

Źródło: Platforma SDG, Oficjalne statystyki SDG – wskaźniki dla priorytetów krajowych
(.) – zupełny brak informacji lub dane jeszcze niedostępne.

Wskaźniki monitorujące priorytety krajowe w ramach Celu 14

Nazwa wskaźnika	jednostka	2015	2016	2017	2018	2019	2020
14.1.a Odsetek zasobów rybnych na biologicznie odnawialnym poziomie - odsetek stad ryb w granicach poziomów zrównoważonych na Morzu Bałtyckim (MRiRW)	procent [%]	40	60	40	40	40	60
14.2.a - Dynamika przeciętnego zatrudnienia w gospodarce morskiej (GUS)	2010=100	106,0	119,9	119,4	130,0	189,5	186,6
14.3.a - Obroty ładunkowe w portach morskich (GUS)	mln t	69,5	72,9	78,1	91,8	93,9	88,5

Źródło: Platforma SDG, Oficjalne statystyki SDG – wskaźniki dla priorytetów krajowych
(.) – zupełny brak informacji lub dane jeszcze niedostępne.

Wskaźniki monitorujące priorytety krajowe w ramach Celu 15

Nazwa wskaźnika	jednostka	2015	2016	2017	2018	2019	2020
15.1.a Wskaźnik liczebności ptaków pospolitych krajobrazu rolniczego FBI (2000 = 100) (GIOŚ)	2000=100	85,8	87,6	81,2	75,1	77,5	80,3
15.1.b Udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji w powierzchni ogółem (MRiRW/GUGiK)	procent [%]	0,203	0,207	0,198	0,198	0,199	0,200
15.1.c Udział powierzchni gruntów leśnych w powierzchni lądowej (GUS)	procent [%]	30,8	30,8	30,9	30,9	30,9	30,9
15.2.a Krajowy wskaźnik średniego narażenia na pył PM _{2,5} (GIOŚ)	µg/m ³	23	22	22	22	21	19
15.2.b Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków (GUS)	procent [%]	72,7	73,5	73,6	74,0	74,5	74,8
15.2.c Ścieki przemysłowe i komunalne oczyszczane biologicznie, chemicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów w % ścieków wymagających oczyszczenia (GUS)	procent [%]	70,90	71,43	72,52	73,17	73,93	73,32

Źródło: Platforma SDG, Oficjalne statystyki SDG – wskaźniki dla priorytetów krajowych
(.) – zupełny brak informacji lub dane jeszcze niedostępne.

Wskaźniki monitorujące priorytety krajowe w ramach Celu 16

Nazwa wskaźnika	jednostka	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
16.1.a Odsetek osób, które uważają, że w Polsce żyje się bezpiecznie (CBOS)	procent [%]	66	80	89	86	89	85	82
16.1.b Odsetek osób deklarujących zaufanie do instytucji publicznych - wobec władz lokalnych miasta lub gminy (CBOS)	procent [%]	.	64	.	65	.	74	.
16.2.a Wskaźnik jakości stanowionego prawa (World Bank)	punkty	1,00	0,95	0,88	0,94	1,01	0,89	.
16.3.a Średni czas dochodzenia należności z umów drogą sądową (World Bank)	dni	685	685	685	685	685	685	.
16.3.b Wskaźnik efektywności rządzenia (World Bank)	punkty	0,73	0,65	0,57	0,56	0,53	0,38	.
16.4.a Odsetek osób korzystających z Internetu w kontaktach z administracją publiczną do przekazywania wypełnionych formularzy (GUS)	procent [%]	16	19	21	25	31	34	40
16.5.a Stopa inwestycji sektora instytucji rządowych i samorządowych (GUS)	procent [%]	4,5	3,3	3,8	4,7	4,3	4,5	.

Źródło: Platforma SDG, Oficjalne statystyki SDG – wskaźniki dla priorytetów krajowych

(.) – zupełny brak informacji lub dane jeszcze niedostępne.

Wskaźniki monitorujące priorytety krajowe w ramach Celu 17

17 PARTNERSTWA
NA RZECZ CELÓW

Nazwa wskaźnika	jednostka	2015	2016	2017	2018	2019	2020
17.1.a Oficjalna pomoc rozwojowa ogółem (MSZ)	mln USD (ceny bieżące)	440,89	662,95	679,46	766,04	776,56	829,27
17.1.b Oficjalna pomoc rozwojowa dwustronna ogółem (MSZ)	mln USD (ceny bieżące)	100,19	148,99	222,11	244,93	223,31	225,08
17.2.a Oficjalna Pomoc Rozwojowa w relacji do dochodu narodowego brutto (MSZ)	procent [%]	0,10	0,15	0,13	0,14	0,14	0,14

Źródło: Platforma SDG, Oficjalne statystyki SDG – wskaźniki dla priorytetów krajowych
(.) – zupełny brak informacji lub dane jeszcze niedostępne.